

... sic dicitur ex antiquitate
... domus cucufata o
... domus cucufata sta
... in moledo ut in lae
... quiprande ad er
... sumus. Et ego v
... ingenio in imp
... et in sumo
... duxit adu

moledo - MOLLET

993 - 1993

170

judicio

Comitè d'Honor del Mil·lenari de la ciutat de Mollet del Vallès

S. M. Joan Carles I, rei d'Espanya

Molt Hble. Sr. Jordi Pujol i Soley, president de la Generalitat de Catalunya

Excma. Sra. Carme Alborch i Bataller, ministra de Cultura

Excm. Sr. Jordi Solé Tura, ministre de Cultura (fins juliol de 1993)

Il.lma. Sra. Montserrat Tura i Camafreita, alcalde de Mollet del Vallès

Hble. Sr. Joan Guitart i Agell, conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Excm. Rdm. Sr. Ricard M. Carles i Gordó, arquebisbe de Barcelona

Excm. Sr. Pasqual Maragall i Mira, alcalde de Barcelona

Excm. Sr. Manuel Royes i Vila, president de la Diputació de Barcelona

Il.lm. Sr. Jordi Terradas i Santacreu, president del Consell Comarcal del Vallès Oriental

Autors

Joan Corbalán
Josep Gordi
Pere Gordi
Antoni Lardín
Jaume Noró
Xavier Pérez
Carme Pi
Lluís Vila
Jaume Vilaginés

Coordinació

Josep Gordi
Jaume Vilaginés

Aquest llibre ha estat editat amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Portada: fragment del Testament de Guadamir (llegat de Giscafred). Cartulari de Sant Cugat del Vallès, foli 357, núm. 1.044.

Fotografies:

AHMV (Arxiu Històric de Mollet del Vallès)
Arxiu de la Parròquia de Sant Vicenç de Mollet
Fons particular de Frederic Ros.

Assessoria pedagògica: C. Garcia.

És rigorosament prohibida, sense l'autorització dels titulars del "copyright", sota les sancions establertes a la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec públics.

1a. edició:	octubre de 1993
© del text i dels dibuixos:	J. Corbalán, J. Gordi, P. Gordi, A. Lardín J. Noró, X. Pérez, C. Pi, Ll. Vila, J. Vilaginés i J. Nogué
© de l'edició:	Ajuntament de Mollet del Vallès
Disseny:	Pius Illa Canal
Impressió:	Instant Copy - Granollers
ISBN:	84-606-1585-5
Dipòsit legal:	B-33761-1993
Tirada:	4.500 exemplars

Presentació

La commemoració durant l'any 1993 del Mil·lenari de la primera referència escrita de l'existència del nostre poble ha permès a la ciutadania, a les seves institucions, entitats i associacions tot un seguit d'actes i d'activitats destinats fonamentalment al coneixement de la nostra història, dels nostres orígens, dels nostres avantpassats, de les seves terres, de les seves cases, de la seva manera de treballar, de viure i de conviure. Ens ha permès sentir l'orgull d'ésser ciutadans i ciutadanes d'un poble nascut en els orígens de la nostra Nació i format i conformat, des del seu bon inici i durant el decurs de mil anys, per homes i dones que, vinguts d'arreu, amb treball, respecte i convivència han anat fent el camí que ens ha portat a aquest esperançador Mollet de 1993. I ens ha permès, també, conèixer el nostre present, conèixer-nos més col·lectivament, els molletans i les molletanes, i les nostres llengües i cultures que avui, vivim i donem vida a Mollet.

Tots aquestes actes i activitats del Mil·lenari -que ha merescut la Presidència d'Honor de Sa Majestat el Rei Joan Carles I- deixaran, de ben segur, en tots nosaltres, records, sensacions i coneixements inesborrables, però deixaran, també, per a nosaltres i per a la nostra ciutat, creacions que per molts anys o per sempre formaran part del nostre esdevenidor personal i ciutadà, de l'esdevenidor de la nostra ciutat: un monument, un centre d'estudis, un premi de recerca, una sardana, un roure, una auca, uns

trofeus, uns bombons...i un llibre, aquest que ara teniu a les vostres mans.

Malgrat que ja fa cent anys que Vicenç Plantada i Josep Payà publicaven la seva *Geografia local de Mollet del Vallés ab notícia geogràfica-escolar dels pobles dels encontorns y son mapa topogràfic* -es va publicar precisament el 1893-, i malgrat que des d'aquella data diversos autors han anat deixant testimoni de la petita història del nostre poble, no és fins avui, amb la publicació d'aquest llibre, que per primera vegada els molletans i les molletanes podrem tenir el nostre abast un compendi dels mil anys de la nostra vida. L'Ajuntament que té l'honor de regir la ciutat durant el Mil·lenari no podia deixar passar aquesta fita històrica sense promoure el llibre que ha d'omplir aquest buit. L'encàrrec fet a Josep Gordi i Jaume Vilaginés ens ha menat a aquesta primera gran aportació col·lectiva per al coneixement global del nostre poble.

Certament, però, el treball de recerca i de difusió de la nostra història i del nostre present -història i present que sovint i de manera indèstria ens vinculen als pobles del nostre entorn- no poden aturar-se ni avui ni amb aquest llibre. És per això que amb motiu del Mil·lenari es constituirà el Centre d'Estudis Molletans i s'establirà el *Premi de Recerca Vicenç Plantada*, com a garantia de continuïtat en l'estudi i publicació del que hem estat i del que som.

És en aquest punt que voldria fer esment i posar

èmfasi en l'extrordinari treball portat a terme per a la publicació *Notes* fundada l'any 1987 per Joan Galtés i editada per la Sala Fiveller amb la col.laboració de l'Ajuntament. *Notes* és, sens dubte, la terra fèrtil necessària d'on han sortit la major part dels fruits que suara ens permeten gaudir d'aquesta ja imprescindible història de Mollet.

I malgrat el risc d'oblidar-me algú voldria citar aquí tots aquells historiadors, escriptors o grans coneixedors de Mollet que en el decurs d'aquests cent anys han fet aportacions per a la millor notícia de la nostra ciutat. Als ja esmentats Plantada, Payà, Gordi, Vilaginés i Galtés, cal afegir-hi Pere Bonvilà, Josep Mas, Joan Solé Tura, Joan Aliguer, Jacint Garriga, Frederic Ros, Joan Ventura, Josep Maria Blanch, Glòria Arimon, Anna Bosch, Antoni Bassolas, Pere Castaño, Joan Corbalán, Isidre Garcia, Pere Gordi, Antonio Lardín, Josep Lloret, M. Carme Macià, M. Àngela Massaguer, Josep Masats, Jaume Noró, Xavier Pérez, Carme Pí, Mercè Rosell i Lluís Vila.

D'entre ells, els autors i les autores dels capítols que formen *Moledo-Mollet 993-1993*. A tots i a totes el

més profund agraïment en nom de la ciutat pel seu difícil i acurat treball. I una sincera mostra de gratitud a la Generalitat de Catalunya. La Presidència de la Generalitat i el Departament de Cultura han atès la petició de l'Ajuntament de Mollet del Vallès de donar un gran suport al nostre Mil·lenari; aquest llibre, que s'edita amb la seva important col.laboració, n'és una bona prova.

Ara cal usar-lo, difondre'l i llegir-lo, convertir-lo en llibre d'ús imprescindible, a casa i a les escoles, sobretot per a la gent jove que, éssent el futur, no voldríem que caminessin d'esquena al passat, oblidant els orígens, perdent la identitat. És per això que aquesta història serà distribuïda gratuïtament i a bastament a tots els centres escolars i, particularment, a l'ensenyament secundari, ja que els seus estudiants són els joves que es convertiran en els grans protagonistes del Mollet de demà, del Mollet del segle XXI, del Mollet que entre tots, vinguts d'arreu, hem de construir amb treball, civisme, respecte, convivència, tolerància i solidaritat.

Montserrat Tura i Camafreita
Alcalde

Introducció

D'un temps ençà que es feia necessària l'edició d'una síntesi històrica sobre Mollet. Mentre altres localitats veïnes podien vantar-se de tenir alguna publicació sobre la seva història local, de característiques i pretensions diverses, Mollet no n'ha tingut cap fins avui. Hi havia dos obstacles que feien força difícil l'elaboració d'una síntesi, feta amb rigor científic.

En primer lloc, hi havia una mancança de documentació suficient i coneguda, en gran part a causa de la pèrdua d'importants fonts -especialment la de la parròquia de Sant Vicenç- desaparegudes en el decurs de la guerra civil i, també, per la dificultat d'accedir a altres fons privades. Ambdues circumstàncies han fet creure en l'existència d'un desert informatiu sobre el passat, que fàcilment es podia associar a una inexistència de passat: si no hi ha documentació, no hi ha història. I en aquesta tesitura el buit el cobrien llegendes i algun que altre anecdotari cronològic, amb força errors.

En conseqüència, per afrontar la publicació d'una història local digna i rigorosa, calia realitzar un treball previ de recerca important, per tal de trobar els materials que a altres localitats són molt més a l'abast.

En segon lloc, mancava una base d'investigació que fes viable la síntesi. És a dir, era necessari que hi haguessin alguns estudis d'investigació històrica anteriors, que complissin la missió de vertebrar una història de Mollet. Afortunadament, en els darrers sis anys la revista *Notes*, coeditada per la Sala Fiveller i l'Ajuntament de Mollet del Vallès, ha intentat realitzar el paper d'aglutinador dels esforços, sempre espontanis i desinteressats, d'alguns investigadors motivats i, a la vegada, ha servit per incentivar els estudis sobre geografia, història i altres temes d'interès local. D'aquesta manera, en sis números la revista ha pogut donar a la llum pública coneixements sobre el poble que han servit com a punt de partida -encara insuficient- per a la publicació que presentem.

La celebració del Mil·lenari de Mollet, que commemora els mil anys de la història del poble des de la primera menció escrita, ha servit com a excusa per fer una primera síntesi sobre el passat de Mollet, el llunyà i el més immediat. Per poder-la acabar ha estat necessari superar les dificultats que s'han esmentat. Els historiadors i geògrafs que hi han participat han hagut de fer una primera feina de recerca, de recollida de material i de tractament de la informació i, posteriorment, han hagut de fer l'esforç de síntesi; és a dir, explicar de forma clara i planera, en un discurs coherent, allò que prèviament havien trobat en la seva recerca. S'ha tractat, per tant, d'una feina doble, investigadora i divulgadora. L'obra que presentem pretén ésser una primera aproximació, no definitiva, a la història i geografia de la localitat. Amb la particularitat d'haver estat feta amb rigor i pensada per a un públic ampli i divers. Esperem que sigui el referent per seguir investigant -i publicant- més sobre el present i el passat del poble.

La seva edició ha estat possible, en primer lloc, per la iniciativa de l'Ajuntament de Mollet del Vallès i, sobretot, per l'interès del seu Conseller de Cultura, el senyor Oriol Fort, i, en segon lloc, per l'entusiasme dels seus autors, geògrafs i historiadors, que han investigat i escrit els diferents capítols, amb la llibertat d'enfocar les seves parts segons el seu parer, només amb les limitacions que s'imposaven per raons de coherència general de l'obra i per la pretensió inicial de voler arribar a un públic no excessivament introduït en la matèria. Així mateix, d'una forma general o particularment, volem fer menció a algunes persones que han ofert la seva desinteressada ajuda. En concret, a en Frederic Ros, perquè ens ha permès utilitzar el seu fons fotogràfic. A n'Isidre García, perquè ens ha facilitat l'accés a l'Arxiu històric de Mollet, i a en Josep M. Blanc, per la seva atenció i consells. També volem agrair a la parròquia de Sant Vicenç la consulta del seu arxiu.

Josep Gordi i Jaume Vilaginés
coordinadors

Índex

Presentació	5
Introducció	7
Índex	9
El marc físic	11
Prehistòria i època antiga	15
1. Els primers pobladors	17
2. La Prehistòria: el poblament ibèric	21
3. L'antiguitat: la romanització	25
L'època medieval (segles X - XIV)	29
1. Fa mil anys	31
2. Gallecs, més antic (segle X)	32
3. Mollet, un poble medieval (segles XI, XII i XIII)	34
4. La formació del municipi (segle XIV)	47
5. Un esbós demogràfic	51
L'edat moderna (segles XVI - XVIII)	55
1. L'Ajuntament de Mollet durant l'edat moderna	57
2. Evolució demogràfica de Mollet entre 1497 i 1787	66
3. La parròquia de Sant Vicenç a l'edat moderna	70
4. Al voltant del camí ral	72
El segle XIX	79
1. Introducció	81
2. Demografia	81
3. Economia	83
4. Transports i comunicacions	89
5. Educació	90
6. Aspectes polítics	92
7. La vida quotidiana	98
De principis del segle XX fins als anys cinquanta	101
1. En el tombant del segle	103
2. L'activitat agrícola i ramadera	104
3. La industrialització del municipi	108
4. Millores en la qualitat de vida, l'educació i la salut	113
5. L'evolució política i social	116
La població, l'economia i l'urbanisme (1950 - 1992)	137
1. La població	139
2. Les activitats econòmiques	149
3. El desenvolupament urbanístic	159
Cronologia	173
Itineraris	187
Bibliografia	195

EL MARC FÍSIC

per Josep Gordi

Encara que ens trobem davant d'un treball històric, la Geografia hi és present a l'inici i en la darrera part del llibre. Al començament per presentar, molt breument, el marc físic sobre el qual es desenvoluparà la història dels homes i al final per presentar, a partir de 1950, la situació socio-econòmica de Mollet.

Abans d'iniciar l'explicació voldria citar unes paraules de Pierre Vilar, que dedica un volum de la seva obra *Catalunya dins l'Espanya moderna* a reflexionar sobre el medi natural: "la gestió del geògraf mena l'historiador sobre el camí del concret, posa l'observador dins els límits del seu camp d'observació i li'n dona la mesura. No dona a priori les 'constants' de cap problema. Però permet de reconèixer, a partir del món d'avui, unes permanències que només una investigació retrospectiva històrica podria judicar".

Mollet del Vallès, tal com el seu nom indica, és un municipi situat en la Depressió Pre-litoral, que arrenca a la comarca de la Selva, passa pel Vallès i Penedès i acaba al Camp de Tarragona, i que ha estat al llarg de la història un gran passadís de penetració de diferents cultures, per exemple, per aquesta zona passava la Via Augusta, que era un dels principals eixos de comunicació durant l'època romana. La depressió Pre-litoral pren aquest nom perquè és una zona envoltada de muntanyes, sobrepasant moltes d'elles els mil metres. Des de Mollet mateix, podem observar els cims més destacats de la Serralada Pre-Litoral, al nord el Montseny, amb el cim del Turó de l'Home (1.712 m) i a la banda de ponent Sant Llorenç de Munt (1.101 m) i Montserrat (1.236 m); i al costat de llevant tenim davant nostre la Serralada Litoral, de la qual observem el coll de la conreria, Castellruf (459 m) i el turó de Sant Mateu (499 m).

Els materials que formen el subsòl de Mollet són de tipus sedimentari, resultat de l'erosió de les muntanyes que envolten el Vallès i posterior sedimentació fluvial des de fa molts milions d'anys. Aquests tipus de materials (argiles, llims, guixos) han estat aprofitats per l'home des de fa molts segles, tal com comprovareu en els diferents capítols d'història on s'esmenten l'existència de diferents bòviles. Des dels anys cinquanta i degut al fort creixement urbanístic s'han explotat els àrids en plantes classificadores de materials que serveixen per a la construcció, o sigui pedres, graves i sorres, que es troben en les terrasses fluvials dels diferents

Pont trencat per una revinguda del riu Besòs als anys seixanta

rius que envolten Mollet, però sobretot del riu Besòs.

Per la peculiar enmarcació de Mollet, situat en la vorera sud-oest del Vallès i tenint present que aquest està inclinat d'oest a est, el municipi es troba situat en un dels punts més baixos de la comarca. Aquest fet és complementat pel fet que el poble està envoltat de cursos fluvials. En conclusió, el clima de Mollet és una mica més humit, sobretot degut als molts dies de boira dels mesos hivernals, malgrat ésser un clima mediterrani litoral, que es caracteritza per unes precipitacions que tenen un clar ritme estacional, amb els màxims a la tardor (setembre) i a la primavera (maig) i una precipitació mitjana anual de 621 mm. Les temperatures també segueixen una clara evolució estacional, aconseguint-se les màximes a l'estiu (juliol) i les mínimes a l'hivern (gener) i tenint una mitjana anual de 15,09 °C.

Pel que fa als cursos fluvials, el més important és el Besòs, que passa ben bé al costat del municipi i que dóna lloc a tota la conca que compren quasi tot el Vallès Oriental; en segon terme tenim dues rieres que travessen el poble, es tracta de la Riera Seca, que anteriorment apareix esmentada com riera de Merdans i el torrent Caganell, confluint tots dos uns metres abans del seu aiguabarreig amb el Besòs. Pel que fa a la morfologia fluvial, la situació actual és molt diferent a la que seria normal, ja que el Besòs ha estat al llarg dels segles un riu típicament mediterrani, o sigui, envoltat de boscos de ribera, segurament vernedes. El Besòs patia de tant en tant importants revingudes, les quals modificaven aquesta morfologia generant l'existència d'aiguamolls, els quals també apareixen gràcies a la planície de l'indret, en els marges del bosc de ribera. Aquestes maresmes també s'alimentaven de les rieres que tenen el seu aiguabarreig amb el Besòs. Ara bé en cap cas tenim cap llac o cap estancament important d'aigües sinó una morfologia típicament de plana al·luvial mediterrània canviant per efecte de les revingudes, menys quan l'home comença a treballar aquestes bases per plantar-hi cànem, tal com se'ns explicarà en posteriors capítols.

La nevada del 1962

PREHISTÒRIA i ÈPOCA ANTIGA

per Lluís Vila

1. ELS PRIMERS POBLADORS

1.1. El Paleolític

La major part de la història de la humanitat forma part del període anomenat Paleolític. A la nostra comarca les mostres d'aquest període són força escasses. L'únic jaciment excavat ha estat el del can Garriga, a Bigues. Es tracta del campament a l'aire lliure de caçadors i recol·lectores pertanyent al paleolític superior, el període més proper a nosaltres.

Les formes de vida de les comunitats del paleolític van anar transformant-se al llarg dels milers d'anys. Estaven condicionats en gran manera pel seu entorn ecològic, pels cicles de les estacions anuals i per l'existència d'abundants recursos faunístics i vegetals. Tant és així que els moviments migratoris dels animals i l'esgotament dels recursos vegetals obligaven els grups de caçadors i de recol·lectores a explotar territoris amplis per tal de proveir-se.

Els tipus d'hàbitat tendí a diversificar-se segons la seva funció. En alguns casos s'hi efectuaven activitats relacionades amb el consum alimentari, altres esdevenien llocs de repòs o bé de producció.

Apareixen jaciments en terrasses marines i fluvials, en zones lacustres i campaments a l'aire lliure, talment com el de can Garriga (a Bigues). Com a novetat, al paleolític superior, apareixen les coves i abrics decorats amb manifestacions artístiques.

L'organització social d'aquestes comunitats ha estat definida com igualitària, car l'única diferència entre els individus es basava en l'edat. S'organitzaven en petits grups de vint a trenta persones, per tal de desplaçar-se amb facilitat.

La troballa d'eines de pedra ha permès investigar com ha estat el progrés tecnològic d'aquestes comunitats al llarg del paleolític. Des de les primeres eines més antigues i tosques (com ara els *choppers* o pedres poc polides que servien per colpejar) fins a l'aparició de les atzagaies, arpons, puntes de fletxa hi ha canvis profunds indicatius del progrés tecnològic, però també de la variació i del desenvolupament de les activitats de subsistència. Els caçadors van haver de desenvolupar estratègies de caça cooperatives, com era fer fugir els animals cap a una zona pantanosa i allà abatre'ls. Això els va significar augmentar la seva eficàcia i reduir els perills.

Els canvis cap al Neolític

Els canvis en les formes d'organització social, econòmica, tecnològica i ideològica que van portar al neolític són més apreciables a partir del 10.000 a. de la n.e. (*abans de la nostra era*). A les hores s'observen una sèrie de transformacions que han estat emprades tradicionalment per caracteritzar el Neolític: augment en el nombre d'assentaments, sedentarització progressiva de la població, creixement demogràfic; documentació de la pràctica de l'agricultura i la ramaderia; aparició de la ceràmica i dels instruments relacionats amb la producció d'aliments (destrals, falç).

Les causes d'aquest canvi no han estat determinades, si bé alguns autors assenyalen els canvis ambientals (finalització de la darrera glaciació Würm), d'altres, l'augment demogràfic de la població i la pressió que això podia haver exercit sobre els recursos naturals o, com expressen d'altres autors, l'aparició de l'agricultura hauria estat lligada als canvis de tipus cultural.

1.2. El Neolític

La presència de jaciments d'aquest període a la comarca del Vallès Oriental és ja força nombrosa, se'n documenten uns trenta, els quals es troben preferentment a la zona oest.

Hom ha pogut observar una certa diferenciació en la localització dels jaciments segons el període a què corresponen. Els jaciments del neolític antic es documenten preferentment en zones altes, fet que tradicionalment s'ha relacionat amb una economia de tipus mixt amb predomini de la ramaderia. Els hàbitats són majoritàriament en coves i abrics tal com queda palès amb els jaciments de la Cova de l'Endal i la Balma de l'Espluga (Sant Quirze Safaja), si bé també se'n documenten a l'aire lliure, com el de can Gafa (Santa Eulàlia de Ronçana).

En el neolític mitjà-recent s'observa un augment considerable de jaciments en relació a la fase anterior. S'ocupen nous territoris, hi ha una major concentració a les terres planes de la Depressió Prelitoral, en terrenys fèrtils i pròxims a cursos d'aigua. En el Vallès Oriental són molts els jaciments d'aquesta època que han estat localitzats, si bé la majoria d'ells corresponen a troballes fortuïtes o a excavacions antigues que ens han proporcionat poca informació. Destaquen els sepulcres de Fossa de Cocurny (Montmeló), can Joca i can Torrents (Montornès). En el primer aparegueren escasses restes d'ossos humans, valves de molusc i lleixes de pissarra polida, mentre que en els jaciments de can Joca i can Torrents el nombre de restes fou elevat: esquelets humans, collarets, destrals i ganivets de sílex i ceràmiques. Altres jaciments són els localitzats a Granera, Castellterçol, Caldes de Montbui, Bigues i Riells, zona on se'n documenten un nombre elevat.

Aquesta fase s'ha denominat tradicionalment Sepulcres de Fossa, a causa dels sistema d'enterrament que empraren, consistent en un sepulcre excavat al sòl, de dimensions reduïdes, on l'individu era col·locat en posició fetal, acompanyat d'un aixovar que podia estar format per ceràmiques, útils de sílex, peces d'ornament, etc.

L'elevat nombre de sepultures exhumades contrasta amb l'escassetat d'assentaments habitacionals documentats. Cal fer esment del jaciment del Margarit (Bigues), on aparegueren dos fons de cabana amb material divers (fauna, eines i ceràmica) i el de can Poi (la Garriga). Aquest segon ha estat

Un dolmen a Mollet: La pedra salvadora

Menció especial mereix la *Pedra Salvadora* que fins l'any 1937 estigué en un turonet darrera el cementiri junt a l'antic camí de Palaudàries i que dissortadament fou rompuda i traslladada. Avui sols en resta una junt a l'esmentat camí i molt a prop d'on era l'autèntica, aquella des de la qual els nostres avantpassats beneïen el terme una vegada a l'any. Es digué molt que era part d'un enderrocat dolmen, cosa que avui no podem afirmar i hem de conformar-nos amb son record.

Font: Revista Sembra. Josep M. Suñé

Dolmen de Castellruf.

donat a conèixer en una publicació recent. S'hi descriu la troballa de tres fons de cabana, apareguts vers els anys 70. Només en un dels casos va poder identificar-se la coberta de la cabana (terra cuita i troncs carbonitzats) i un fogar central envoltat d'atuell ceràmics i eines lítiques.

Vers el neolític final-calcolític s'observen canvis que afecten l'esfera econòmica, social i ideològica. Sembla que hi ha un predomini de la ramaderia davant de l'agricultura, apareixen els primers objectes metàl·lics; en l'organització social s'observa un procés de concentració de poder a mans d'un sector del grup, el qual farà construir grans obres monumentals, com ara els megàlits. Aquest tipus de construccions impliquen canvis substancials en el ritual d'enterrament, fet que ha fet pensar en canvis ideològics importants.

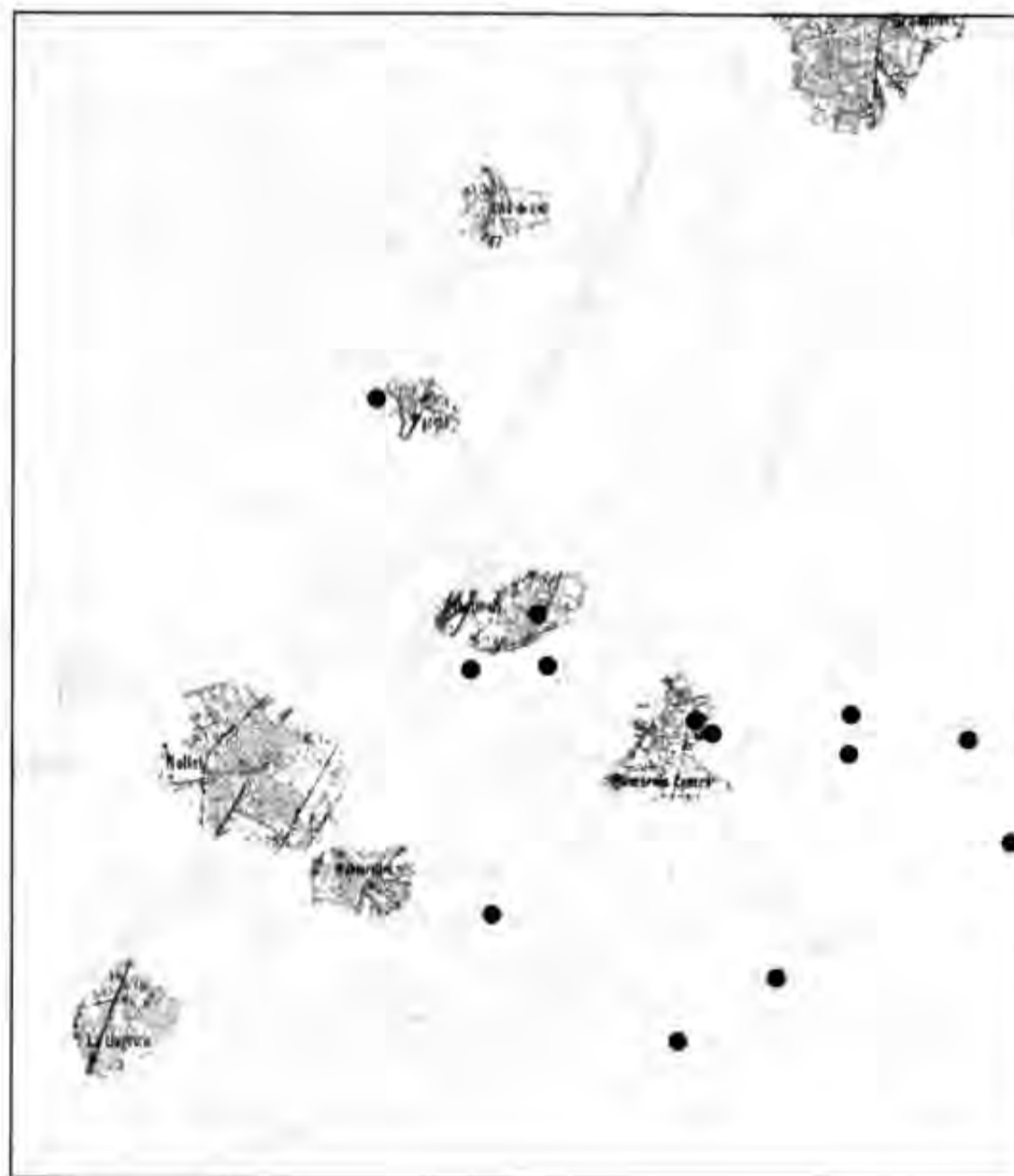
A la comarca del Vallès Oriental s'han documentat un nombre prou elevat de construccions megalítiques, disperses sobretot per la Serralada Litoral i la Serralada Pre-Litoral (Montseny, Castellterçol i Granera). La seva major concentració es localitza al municipi de la Roca i és el conjunt de megàlits situats a la zona més meridional de Catalunya. En destaca el megàlit de can Gol I (a la Roca). Més al sud hi ha el megàlit de Castellruf

(Santa Maria de Martorelles) i la galeria coberta de can Gurri (Vallromanes) la qual presenta uns 5m de llargada. En el seu interior aparegué algun fragment de ceràmica, una punta de llança de coure i dues de sílex. Si bé tradicionalment s'ha fet especial esment a la situació entornada dels megàlits, en el cas de la nostra comarca cal esmentar els que es troben a la plana: Pedra Mirona (Sant Celoni), Pedra Arca (Villalba) i Pins Rosés (Cardedeu).

El tipus d'habitatge documentat arqueològicament des del neolític final fins al bronze mitjà presenta una certa continuïtat respecte el període anterior. S'utilitzen coves, baumes i estructures a l'aire lliure segons les necessitats pròpies de la comunitat i les condicions geogràfiques en què es troben.

En el Vallès Oriental apareixen documentats diversos assentaments a l'aire lliure: la Vinya d'en Tomàs (la Roca del Vallès), Camps d'en Nota (l'Ametlla del Vallès) i can Just (Santa Eulàlia de Ronçana). A la zona del Corredor, l'any 1974, fou excavat un assentament localitzat a Sant Esteve d'Alcoll, al terme municipal de Llinars. Es tractava d'una estructura el·lipsoïdal, amb una llar a la zona central que hauria format part d'un petit habitacle. Els murs excavats estaven formats a partir d'un sòcol de pedra i la seva part superior amb tàpia. Les

Jaciments prehistòrics

● PREHISTÒRIA

restes materials es reduïren a nombroses pedres cremades, fragments ceràmics molt trossejats i algunes peces de sílex. Les cronologies absolutes obtingudes dataven el jaciment entre el 2775 i el 2640 a. de la n. e.

1.3. Edat del Bronze

El període conegut com edat de bronze es caracteritza per ésser la culminació del procés econòmic i social iniciat a l'etapa anterior. Aquesta eclosió va donar lloc a l'aparició de petits nuclis organitzats, amb un cert caràcter urbà; es va produir una major ocupació del territori, una major diversitat en el sistema de cultiu, van accelerar-se les estratègies en la cria de bestiar, fet que va poder comportar l'obtenció de productes secundaris, com ara la llana, la llet, etc. A més d'aquestes característiques cal destacar l'existència de contactes intergrupals que facilitaren els intercanvis socials i comercials a llarga distància.

Tradicionalment s'ha caracteritzat aquest període per l'ús dels metalls (el coure i posteriorment el bronze) en la fabricació d'eines i ornaments personals. La utilització del metall va implicar el desenvolupament d'una tecnologia innovadora i específica que permetia transformar la matèria primera a través de la fusió dels minerals i la utilització de motlles per aconseguir una major diversificació i qualitat de les eines.

Hom observa com des d'inicis del neolític fins al bronze mitjà s'experimenta un augment progressiu en el nombre de jaciments arreu d'Europa, mentre que a la comarca del Vallès Oriental el nombre de jaciments es manté gairebé estable fins al bronze final.

Aquest període està representat a la nostra comarca per diferents tipus de jaciments: assentaments a l'aire lliure, coves sepulcral, megàlits i pintures rupestres. Això no obstant, la pròpia naturalesa dispersa i superficial de les restes conegudes fins aquests moments ens impedeix conèixer en profunditat aquest període. Són pocs els jaciments que presenten estructures i menys els que han estat excavats sistemàticament. Entre els primers hom pot citar la Fallada i can Figueres (la Garriga), la Sorrera (Sant Eulàlia de Ronçana). La resta d'assentaments únicament presenten restes arqueològiques de caràcter superficial i aïllat

(fragments de sílex i ceràmica). En aquests segon grup es pot esmentar can Rabassa (Montornès), la Bòbila Molist (Martorelles) i l'urbanització can Palau (Vallromanes).

Malgrat la migradesa de les restes arqueològiques d'aquest període al Vallès, hom observa un predomini d'assentaments a les zones entoronades. Una altra característica a assenyalar és la cronologia tardana d'aquests jaciments, alguns dels quals tenen continuïtat en època ibèrica.

Els enterraments continuen essent d'inhumació col·lectiva a l'interior dels megàlits, coves i abrics acompanyats d'un aixovar que evidencia, sovint, clares diferències socials entre els membres del grup.

El Cau de la Mostela (Llinars) és un exemple d'abric amb caràcter funerari. Format a partir d'un conjunt de blocs granítics, s'hi va individualitzar tres enterraments. L'aixovar estava compost per: dos ganivets, dues puntes de fletxa i tres fragments d'informes, totes aquestes eines eren fetes amb sílex. A més d'aquestes ofrenes hi aparegué una placa de pissarra verda, sis botons d'os en perforació en V, un centenar de comtes de "calaita" de collar, altres penjolls i una agulla d'os.

Aquest ritual d'enterrament va perdurar fins al bronze final, moment en què el ritual de la mort va passar a ser la incineració. Aquest fet es relaciona amb l'existència de canvis importants en la mentalitat de la gent.

2. LA PROTOHISTÒRIA: EL POBLAMENT IBÈRIC

Tradicionalment la cultura ibèrica ha estat identificada com el primer poble històric de la Península Ibèrica ja que, d'una banda, va desenvolupar una escriptura pròpia i de l'altra són esmentats en les fonts històriques escrites greco-romanes.

La informació que proporcionen els autors clàssics (Titus Libi, Estrabó o Aviè) té un marcat caràcter geogràfic que es barreja amb mites i llegendes destinades a donar a conèixer les noves terres i pobles que anaven conquerint els romans. Aquestes mateixes fonts són les que designaren, amb el nom d'Ibèria, els pobles que habitaven el litoral mediterrani de la Península.

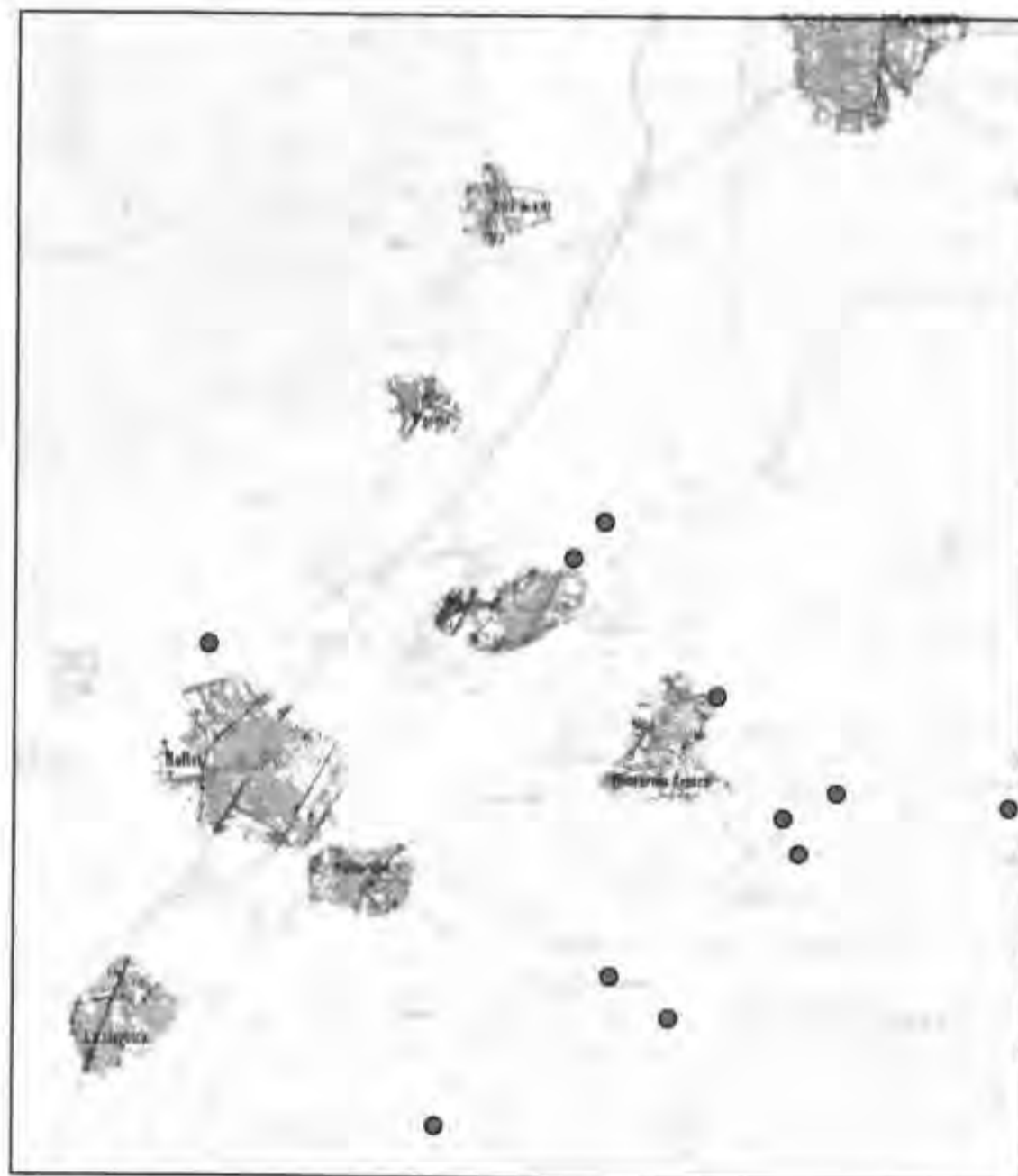
A través de les fonts clàssiques sabem que el territori de cultura ibèrica estava format per diferents pobles o tribus. Es desconeix fins a quin punt aquestes unitats responien a una organització socio-política definida i quins eren els seus límits territorials. En relació a aquest segon aspecte, sabem que la zona costanera compresa entre les desembocadures del Llobregat i de la Tordera era

Crònica d'Estrabó sobre els ibers

Hi ha també una gran quantitat d'arrels útils per tenyir. Pel que fa a l'olivera, la vinya, la figuera i altres plantes d'aquesta mena, la costa mediterrània n'és molt rica, com també part de la costa de fora de les Columnes. En canvi, a la costa oceànica septentrional no n'hi ha, perquè hi fa molt de fred i els seus habitants no en tenen massa cura, ja que no tenen mirament ni per a ells mateixos que no són gens nets i els seus instints animals els fan menar una vida miserable. Perquè ningú pot dir que viuen amb neteja i mirament els que es renten amb pixum que es conserva podrit en cànctirs, amb el qual s'ensabonen les dents ells i les seves dones... Aquest costum i el de dormir al terra és comú entre els ibers i entre els celtes.

Font: ESTRABÓ, 4. 16.

Jaciments ibèrics

● IBERS

habitada pels Laietans. Aquest testimoni de les fonts escrites ha estat en bona part confirmat a través de l'arqueologia amb les monedes documentades amb l'inscripció *Laiésken* (dels Laietans), trobades en el territori esmentat.

En el procés de formació de la cultura ibèrica cal tenir present el propi desenvolupament indígena i els contactes que es mantingueren amb altres pobles de la Mediterrània, com els grecs, els fenicis i els etruscs. Aquests contactes, que foren perllongats, van contribuir a modificar l'organització social, econòmica i cultural indígena.

Al Vallès Oriental, les intervencions arqueològiques sistemàtiques d'aquest període són força escasses i es limiten a excavacions parcials de poblats (per exemple el Turó del Vent a Llinars del Vallès) o d'assentaments aïllats (can Costa, a Sant Esteve de Palautordera, ca l'Ollé, a les Franqueses del Vallès). En molts casos, es tracta d'excavacions antigues que no gaudeixen de publicacions exhaustives (poblat de Sant Miquel a Montornès). La majoria han estat objecte de destrucció i actes d'espoliació (poblat de Puiggraciós a Bigues i de Puig Castell a Vallgorguina).

El tipus de poblament documentat a la comarca es localitza, principalment, damunt o a les vessants dels turons, en indrets de fàcil fortificació, amb bona comunicació visual, orientats a migdia i en zones properes a cursos fluvials, amb possibilitats agrícoles i dominant les principals vies de comunicació. Aquest poblament s'organitza a partir d'uns nuclis fortificats i uns altres que mantindrien una relació de dependència amb d'altres. En primer lloc, s'identifiquen els assentaments fortificats principals, com ara Céllecs (la Roca), Torrent de l'Apotecari (la Garriga), Turó del Vent (Llinars) etc. Es caracteritzen per presentar una posició estratègica i gaudir d'un ventall important de restes arqueològiques que, malgrat ser superficials, permeten identificar activitats econòmiques molt diverses.

El Turó de Sant Miquel (Montornès) o el de Castellruf (Santa Maria de Martorelles) esdevenen els exemples més clars en relació a aquesta tipologia d'assentaments. La seva situació estratègica els permet mantenir un ampli domini visual d'altres assentaments i de la plana. En el poblat de Sant Miquel va documentar-se cases excavades parcialment a la roca, amb paviments de fang i llars de foc, a més de ceràmiques ibèriques i d'importació

Economia i societat

La principal activitat econòmica dels ibers era l'agricultura, com queda clarament demostrat amb les sitges excavades en tants llocs del Vallès i amb les eines de camp documentades a Puig Castellar, per esmentar-ne un exemple. La base d'aquesta agricultura és la producció de cereals. Altres conreus foren la vinya i l'olivera (introduïdes per la civilització grega), verdures, fruites i plantes relacionades amb la producció tèxtil (lli i espart). Aquesta darrera activitat també queda àmpliament demostrada en els jaciments vallesans amb la troballa de pesos de teler, fusaioles i agulles d'os en menor nombre.

Altres activitats econòmiques foren la ramaderia (ovelles, porcs, cavalls i bous), la pràctica de la cacera, la recol·lecció d'espècies vegetals i la mineria, que va incentivar la metal·lúrgia, de la qual en destaca el treball del ferro per la perfecció tècnica assolida i pel gran nombre d'eines aplicables a una gran diversitat de funcions.

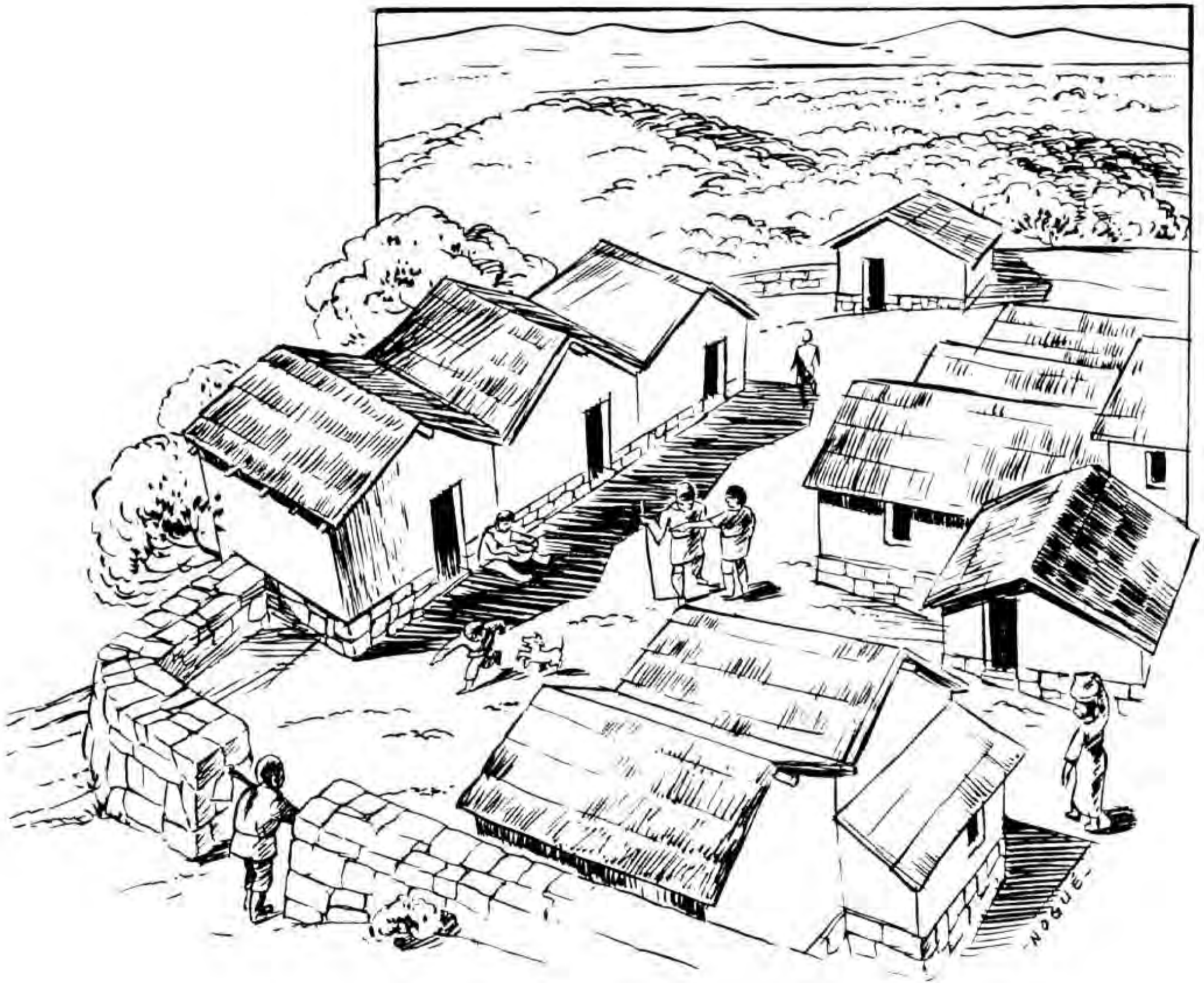
La manufactura de productes fou important en la cultura ibèrica, ja que esdevingueren una forma d'intercanvi i, el que és més important, un sistema per obtenir l'excedent econòmic que possibilitava la pràctica del comerç amb les zones interiors de la península i amb els pobles colonials. La presència àmpliament testificada de materials ceràmics d'importació, d'objectes metàl·lics i de luxe a la majoria d'assentaments ibèrics de la comarca en són una clara mostra. Els productes d'exportació foren, essencialment, agrícoles: cereals, vi i oli.

En relació a l'organització social i política de l'època ibèrica es caracteritza per haver desenvolupat, de forma incipient, una organització complexa, a partir de la tribu i amb una clara tendència a concentrar el poder en mans d'un sector social format per les famílies gentilícies, entre les quals escollien un cabdill.

■ itàlica. L'excavació portada a terme pel Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya (1984) en el poblat de Castellruf va permetre documentar diverses fases d'ocupació. El poblat ja existia amb anterioritat a mitjans del segle IV, tal com ens permet afirmar la presència de ceràmica àtica. En el segle III es va portar a terme transformacions importants que afectaren diverses habitacions. Vers el segle I a. de la n.e. es produeix l'abandonament definitiu del poblat. Aquest és un jaciment que apareix en l'etapa de major creixement i desenvolupament de la cultura ibèrica, si bé a finals dels segles III i II va veure's afectat pels esdeveniments de la Segona Guerra Púnica entre cartaginesos i romans i per la insurrecció d'algunes de les tribus ibèriques.

En segon lloc, hom observa l'existència d'un altre tipus de jaciment encimbellat, encara que més petit que els anteriors. Aquests mantenen una relació de dependència amb els anteriors. Exemples d'aquest tipus són can Verdaguer (la Roca), el Turó de can Galbany (Montornès) localitzat a la falda del de Sant Miquel i el Turó de can Gallemí, proper al de Castellruf.

El tercer tipus el formen els assentaments de la plana, dedicats a l'explotació directa de la terra i cronològicament més tardans. Es tracta d'establiments aïllats de difícil classificació per la manca de coneixements que se'n disposa. Poden correspondre a petits masos amb els quals estarien relacionades les troballes disperses de forns, sitges, etc. Un exemple amb aquest tipus de poblament el tenim amb el jaciment de can Costa (Sant Esteve de Palautordera), can Sabater (les Franqueses-Cardedeu). A la zona de Gallecs hi ha documentat la troballa d'un forn ibèric, testimoni d'una activitat industrial dedicada a la producció ceramista.

Els pobladors ibèrics estaven situats en llocs elevats, com el de Castellruf (Santa Maria de Martorelles). La seva situació estratègica els permetia mantenir un ampli domini visual d'altres assentaments i de la plana.

condicions òptimes per a la pràctica de l'agricultura i per a l'assentament humà i el pas de diverses vies de comunicació que creuaven la comarca. Una d'aquestes vies era la que anava de Roma a Cadis, passant per Sant Celoni, Llinars (*Praetorio*) i pels voltants de Granollers i rebia el nom de *Via Augusta*. Una altra via important era la que unia Mataró (*Iluro*) amb Caldes de Montbui (*Aqua Calidae*), sense oblidar el camí natural que unia Osona (*Ausa*) amb Barcelona (*Barcino*). La importància d'aquestes rutes rau en el fet que van facilitar l'establiment de les vil·les romanes al llarg del seu traçat.

L'elevat nombre de jaciments d'aquest període ens permet observar la distribució del poblament romà al llarg de la seva història. El Vallès Oriental fou una zona ocupada de forma sistemàtica, fet que va incidir en la transformació del paisatge i en la distribució del poblament posterior.

La simple observació d'un mapa amb les vil·les assenyalades ens constata l'existència de diverses zones densament ocupades. En primer lloc la vall del Mogent, amb les vil·les de can Rossell (a Llinars), pla de les Paret (Cardedeu), can Congustell (la Roca), Vilanova, can Massot (Montmeló) i can Masferrer (Montornès). A l'àrea de la vall del Congost és on es documenten les vil·les més antigues, can Martí (Cànoves-Samalús), can Terrés (la Garriga), l'Ametlla i les Franqueses. Aquests darrers anys s'ha pogut constatar l'existència d'un cert poblament important també a la conca alta de la Tordera, com ara cal Porro (a Santa Maria de Palautordera). El darrer sector és el que es troba a la vall del Tenes i que engloba els municipis de Bigues i Riells, Santa Eulàlia de Ronçana, Lliçà d'Amunt, Lliçà de Vall i Paret.

La consolidació del domini romà va permetre que les seves formes d'organització social, econòmica i política s'anessin implantant progressivament. Una de les estratègies per aconseguir-ho fou la construcció de diverses torres situades en llocs estratègics, amb l'objectiu de mantenir un fàcil domini de la depressió Pre-litoral, corredor natural a través del qual s'estenia la principal via de comunicació. Aquestes torres podien ser de planta circular, com la Torrassa del Moro (a Llinars) o bé quadrades, com la que es troba al Turó de can Tacó (Montmeló). Eren construïdes amb grans carreus, cobertes amb teules i solien assolir alçades considerables.

Les vil·les romanes

Els canvis en la forma d'organització econòmica i en el poblament es comencen a documentar arqueològicament a finals del segle II a. de la n.e. i més concretament a la primera meitat del segle I. És en aquest moment, en ple període republicà, quan apareixen un gran nombre d'establiments rurals, anomenats vil·les. Aquestes es caracteritzen per la seva capacitat de produir el que necessiten i per generar excedents agrícoles destinats al comerç.

Les vil·les més antigues de la comarca són de fundació itàlica i per això presenten una estructura arquitectònica importada d'aquella zona. Un exemple el tenim amb la vil·la de Can Martí, a Samalús. Les vil·les es caracteritzen per un seguit de trets comuns: exploten unes propietats de superfície prefixada, es localitzen a la plana, damunt una petita elevació, i es troben prop d'un curs d'aigua.

Pocs jaciments a Mollet

Volem posar especial èmfasi en el poblament romà del Baix Vallès i més específicament a la zona sud, Mollet i el seu voltant. Amb una simple ullada a la distribució i cronologia dels jaciments documentats hom observa que el seu nombre és inferior en relació a la zona nord. En molts jaciments es desconeix la seva tipologia. El procés d'ocupació de la plana, en aquesta zona, és tardà, d'època alt imperial. Alguns autors han assenyalat que la causa d'aquest factor és de tipus hidronímic, és a dir, l'excés d'aigua. Segons sembla les zones planeres del sud estaven ocupades per aiguamolls i terrenys poc aptes per a ésser habitats. En època republicana l'única vil·la documentada correspon a la de can Massot (Montmeló) la qual estava en relació amb el pas de la via Augusta. Si bé no ha estat excavada sistemàticament, la quantitat i qualitat de les restes arqueològiques aparegudes descriuen una vil·la important. Van aparèixer restes de mosaics, estucs i parets, així com àmfores i ceràmiques d'importació indicatives de la pràctica del comerç. A més de localitzar-se la zona residencial, es van trobar restes relacionades amb les activitats pròpies de l'agricultura, com ara una aixada i dòlies per emmagatzemar els cereals.

■ En època imperial les vil·les de nova planta tendeixen a créixer vers la zona sud de la comarca a la recerca de noves terres pel conreu. L'agricultura era un element essencial en l'economia d'aquesta època i per això els romans desenvoluparen diverses tècniques per aconseguir-ne majors rendiments. Un d'aquests avenços va ser la canalització de les aigües com ho demostren les restes de canal amb paviment hidràulic documentat a la vil·la de can Moragues (Parets).

D'aquesta fase també en destaca la vil·la de can Palau (Montornès), la qual va proporcionar un elevat nombre de restes arqueològiques relacionades amb les àrees de treball i producció, de emmagatzematge i residència.

La presència de moles, peces de taler (per teixir) i forns ceràmics és habitual a les vil·les. Són indicatives de les activitats industrials de l'època. En el jaciment Torre Tabarnera (Vallromanes) va documentar-se un forn de doble cambra, molt a prop del qual hi havia cinc dòlies per emmagatzemar cereals. Són nombrosos els jaciments vallesans que compten amb la presència de dòlies o sitges per acomplir aquesta funció (can Cabanyes i can Guitet a Montmeló), això ens posa de manifest, una vegada més, la importància de la producció cerealista de l'agricultura romana a la nostra comarca.

Un altre aspecte a destacar és l'extensió i la intensificació del conreu del vi, en primer lloc, i de l'olivera tal com es desprèn de l'elevat nombre d'àmfores que es troben en els jaciments a partir del s.I a. de la n.e. Plini, autor romà, ja va lloar la qualitat dels vins i olis de la *Lauronense*, zona que comprenia les actuals comarques del Vallès, el Maresme i el Barcelonès.

Altres vil·les documentades són Santa Justa (Lliçà de Vall), can Moragues, Vil·la Rosal, Torre Cellers (Parets del Vallès), can Masferrer i can Pla (Montornès). Totes aquestes vil·les i d'altres documentades a la zona tenen en comú la presència de quantitats importants de restes arqueològiques pròpies d'una vil·la. Dissortadament cap d'aquestes vil·les ha estat excavada sistemàticament i la informació de què disposem prové de prospeccions o de troballes fortuïtes.

Hi ha un elevat nombre de jaciments que presenten restes disperses i aïllades que són de difícil atribució cronològica i funcional. Aquest és el cas de les restes documentades a l'església parroquial de Mollet on aparegueren fragments de teules i d'un

Els vins al Vallès Oriental

"Les vinyes lacetànies de les Hispànies són famoses a causa de la gran abundància de vi que produeixen, però els de Tarragona i de la Lauronense (*Vallès Oriental*) ho són per la seva finesa, així com els vins baleàrics poden ser comparats als millors d'Itàlia".

Font: *PLINI EL VELL*,
Història Natural XIV, 6, 71

paviment. D'altres jaciments que presenten les mateixes característiques són el del Turell a la Llagosta, can Xicota i Sant Valerià a Lliçà de Munt, can Coll i can Gurri a Lliçà de Vall, can Torres i prop de Sant Cebrià de Cabanes a Sant Fost de Campcentelles.

La troballa de restes funeràries al Vallès és força nombrosa si bé en general corresponen a enterraments aïllats. El coneixement que en tenim és escàs ja que es tracta de troballes antigues. Aquest és el cas de les tombes documentades a Valldoríolf (la Roca), al carrer Colom (Montmeló) i a la Riera (Parets), etc. En general, aquestes necròpolis no presenten una relació directa amb cap vil·la. Cal recordar que en el medi rural els enterraments es feien dins del territori de la vil·la, mentre que en els nuclis urbans es desplaçaven a fora de la ciutat. Es col·locaven a l'entorn de les vies i dels camins importants que hi tenien accés. Can Trullàs, a Granollers, constitueix l'únic exemple de necròpolis romana excavada i coneguda al Vallès Oriental. Estar formada per un conjunt funerari de vint tombes d'inhumació dels segles II-III n.e. i una fossa ritual on s'hi dipositaren gerretes d'ofrenes amb aliments i animals. Destaca la troballa d'esquelets de tres cavalls (un mascle, una euga i un poltre) sacrificats per ser dipositats a la fossa. Aquestes característiques li donen a can Trullàs una certa singularitat en la mesura que constitueix el primer testimoni a tot l'Estat.

L'estructura social, política i econòmica canvià al llarg dels més de 700 anys que va perdurar el domini romà. Durant la primera etapa de romanització el poder polític a Roma es basa en la República. Els enfrontaments entre cabdills militars van donar lloc, l'any 27, a l'Imperi, caracteritzat per la concentració del poder en mans d'una sola persona. Durant aquesta segona etapa, a finals del s.II n.e van produir-se transformacions significatives en les formes d'organització del poblament a la comarca, fet relacionat també amb els canvis econòmics. Això és: la seva progressiva ruralització i la pèrdua d'importància del comerç i les seves xarxes de comunicació. La producció vinària deixa de ser la principal en favor de l'olivera, els cereals i la ramaderia. La inestabilitat política i la decadència econòmica va donar lloc a una progressiva disminució del nombre de vil·les i a canvis importants en les formes de propietat de les terres.

*Poblat ibèric de Castellruf
(Santa Maria de Martorelles)*

L'ÈPOCA MEDIEVAL (segles X - XIV)

per Jaume Vilaginés

1. FA MIL ANYS

Fa almenys mil anys que Mollet existeix. Això vol dir que fa deu segles hi havia una població que estava situada aproximadament en el mateix indret que l'actual municipi i que rebia un nom molt semblant al d'avui. *Moledo, Moliedo o Molletum* van ser alguns dels topònims que s'usaren primerament, és a dir, en el segle X i més endavant. Les característiques de les fonts documentals que ens informen del primer passat del poble donen a entendre que el poble existia des de feia força temps. Ens podem imaginar des de quan, però ara per ara no ha aparegut cap altra font que ens il·lustri sobre un passat més antic.

Les primeres proves sobre la història de Mollet les trobem en un parell de documents de finals del segle X. Un, datat el 10 de juny de l'any 993, ens esmenta una església dedicada a Sant Vicenç i Santa Leda. Es tracta d'una donació que van fer dues dones, Elregot i Ermengarda, al monestir de Sant Cugat. La localització de les terres, l'hort i els arbres que formaven el lot de la donació, fa pensar que l'església esmentada era la de Mollet. Les terres d'Elregot i Ermengarda estaven situades en el terme de Parets i limitaven amb un camí que anava a Gallecs; pel sud afrontaven amb l'església de Sant Vicenç i Santa Leda. Si intentem recrear la ubicació geogràfica d'aquests llocs, comprovarem que coincideixen amb el terme actual de la vila. També cal considerar l'advocació a Sant Vicenç, que és la mateixa en el document que esmentem i la que sempre ha tingut l'església del poble. Totes

aquestes dades són suficients per identificar l'església com la de la població antecessora de Mollet.

Uns mesos més tard, el 4 de novembre del 993, un testament ens aporta la primera referència coneguda d'una localitat amb un nom semblant al de Mollet. Es tracta del testament sacramental d'un personatge anomenat Giscafred, del qual poca cosa coneixem. El que ens interessa més de Giscafred és que poc abans de morir va dictar la seva darrera voluntat. Els testimonis que van ser-hi presents, posteriorment i sota jurament, van repetir el que van sentir de la boca de Giscafred per fer-ne una còpia escrita. A aquesta modalitat de documents se'ls anomena testaments sacramentals.

Giscafred devia ser un personatge important perquè tenia possessions a molts indrets del Vallès. Alguns dels seus béns els va cedir al monestir de Sant Cugat, que és qui va promoure la realització del testament sacramental. A la seva família, dos germans, els va deixar part del seu patrimoni que tenia a Mollet.

Aquestes són les primeres i breus referències sobre Mollet que ens han arribat fins avui. Són el punt de partida d'una història mil·lenària, fins ara pràcticament desconeguda; desconeguda i suplantada per motius i llegendes que no cal bandejar, però que sí que s'han de considerar tal com són, explicacions sense rigor històric.

Una història mil·lenària, limitada a l'àmbit local, però no per això de menor rellevància.

Pergamí on apareix per primer cop el topònim de Mollet, any 993

2. GALLECS, MÉS ANTIC (segle X)

Hem vist, en parlar sobre les raons històriques del mil·lenari, que Mollet té una història molt antiga. Però si Mollet pot sentir-se ufanós del seu vell passat, igualment ho poden estar la majoria de les poblacions del que anomenem Catalunya vella, és a dir, la meitat nord del Principat. També la majoria dels pobles que envolten Mollet poden presumir de ser tant o més antics que Mollet. Per exemple, Parets sabem que existia des del 904. A més a més, de Gallecs també en tenim referències des de la mateixa data, molta més informació que de Mollet, pel que fa al segle X. Ens surt per primer cop en el document de consagració de l'església de Parets del 904. En limitar l'àmbit de la nova parròquia, en l'esmentat document, es diu que aquesta incorpora «el llogaret que diuent Ermedeu amb la meitat de l'alou de Gallecs». Més endavant, trobem Gallecs esmentat força vegades en donacions fetes al monestir de Sant Cugat. Aquest monestir tenia àmplies possessions al Vallès i en el decurs del segle X va gaudir d'un allau de donacions pietoses. Gallecs ens ofereix un bon exemple d'una població de l'època. Ens trobem amb una comunitat no gaire gran en nombre de pobladors, agrupada en famílies propietàries que treballaven la terra i que vivien a la vora dels camps en habitatges modestos allunyades (*casas*) o agrupades (*in comune*). Les terres conreuades es distribuïen fragmentàriament en petites parcel·les, tal com ens ho indica un document posterior, també de Gallecs, que compta les mides d'una parcel·la cultivada. Aquestes parcel·les tenien una forma allargada i estreta i una extensió normalment menor a la d'una hectàrea; algunes eren molt petites. Un pagès treballava diferents parcel·les disperses en el terme de la població. Hi havia camps destinats a la producció de cereal o en guaret (*terras*), al cultiu de la vinya (*vineas*) i en zones properes als rius o rieres, que recollien l'aigua canalitzada (*regos*), es conreaven productes d'horta (*ortos, ferregenales*) i arbres fruiters (*pomiferos*). Ocasionalment, algunes terres pertanyien a algun potentat que no vivia en la població i que tenia possessions a altres localitats, com Bulgarà, que gaudia de terres també a Orrius i a un altre indret no identificat. Suposem que feia cultivar les seves

El monestir de Sant Cugat

El monestir de Sant Cugat va ser refundat a finals del segle IX pel rei franc Lluís el Tartamut a l'actual municipi de Sant Cugat del Vallès, en un lloc on, sembla ser, abans hi hagué un antic centre monàstic. L'empenta que li van donar les primeres autoritats el va convertir en el centre religiós més important de tot el Vallès i va ser objecte de nombroses donacions pietoses.

Els habitants de Gallecs també van decidir agafar el monestir vallesà com a centre de la seva devoció. Ho van fer així, conjuntament Salomó i Revella, l'any 956, i un any més tard Antonià; tots van fer les seves donacions en vida, mitjançant donacions precàries, les quals permetien que el donant s'aprofités dels fruits de la terra donada a canvi d'un pagament. També Gontard, anomenat Bonsom, va donar una terra l'any 963, com ho van fer Bulgarà, Fedanci i Baró en anys posteriors mitjançant els respectius testaments, probablement fets oralment, perquè només hi ha constància escrita de la donació testamentària que van fer els encarregats de fer complir la voluntat del difunt o marmessors.

La llista no acabaria aquí, perquè més endavant altres propietaris de Gallecs van deixar llegats al monestir. Les nombroses donacions, sempre de terres, van convertir el monestir en un gran propietari. Sabem que també tenia possessions a Mollet. L'any 1002 la butlla o confirmació papal del seu patrimoni esmentava que hi tenia una dominicatura, és a dir un conjunt de terres administrades directament pel senyor (el monestir) i treballades per pagesos que vivien a altres terres de la rodalia.

La dominicatura de Mollet va ser conservada durant segles i encara l'any 1234 el rei en Jaume I la tornava a esmentar en confirmar novament les possessions del monestir.

terres a algú altre, en arrendament o en servitud . Destaca la manca de submissió dels pagesos que, sense rubor, es declaraven propietaris i afirmaven viure en una terra lliure de càrregues, en un alou "a Gallecs, en aquest alou". No obstant això, si sabem alguna cosa de Gallecs durant el segle X és perquè els documents que ens han arribat van ser fets per pagesos que abandonaven la seva condició de propietaris i es convertien en posseïdors dependents. Es a dir, esdevenien pagesos que havien perdut la propietat de la terra, però el nou senyor els deixava continuar treballant-la, a canvi d'una part de la collita -com els fills de Fedanci, que lliuraven una quarta part-, o un pagament fix -com Antonià, que satisfia un anyell i unes mesures de vi anualment. Amb aquestes donacions els pagesos no perdien realment el control sobre els seus béns, que a més a més passaven als seus successors; devien només un pagament "lleuger" a un senyor que no els podia exigir més, segons el contracte que havien firmat, i obtenien el benefici espiritual de fer-se perdonar els pecats i guanyar-se una bona eternitat ; així ho diu un document de l'època: «escoltades les prèdiques dels Sants Pares, que els donatius alliberen l'ànima en la mort, dono els meus béns». De tota manera, amb el temps el monestir de Sant Cugat va acabar controlant aquest patrimoni i els seus estadants van passar a ésser pagesos sotmesos a la seva voluntat . Ho demostra el fet que en el segle XI força terres de Gallecs siguin definides com patrimoni de Sant Cugat i no pertanyents a les famílies que les treballaven.

Estem davant el començament d'un procés que conduirà, passat el temps , a una societat molt més injusta comparada amb la del segle X. Una societat que es caracteritzarà per la submissió dels pagesos als senyors i que estudiarem a través de la informació que tenim sobre Mollet.

Església romànica de Gallecs

3. MOLLET , UN POBLE MEDIEVAL (segles XI , XII i XIII)

Ens han arribat poques notícies sobre Mollet en el segle XI . En la majoria dels casos es tracta de documents que ens parlen de patrimonis dispersos de grans propietaris que tenien terres a Mollet i a altres poblacions de la rodalia.

De tots ells , en destaca la família dels Vilatzir. Els seus membres formaven part dels sector de privilegiats de la societat, eren, per tant, una família senyorial o feudal . Posseïen un patrimoni considerable , que era treballat per pagesos dependents.

Com a membres d'aquest sector, també podem esmentar els Mollet, el casal familiar més directament vinculat amb el poble. Els Mollet, però, no ens apareixen fins al segle XII.

Dels segles XII i XIII, tenim molta més informació que d'èpoques anteriors. D'aquests segles podem parlar dels Mollet, com els feudals de la localitat. També trobem la presència del senyor de la població, que coincidia amb l'autoritat religiosa, el bisbe. Sabem com aquest administrava els ingressos que obtenia en el poble, mitjançant els batlles. També sabem d'alguns pagesos rics, que eren propietaris i s'enriquien dedicant-se al préstec . Finalment tenim informació suficient com per recrear l'aparença física del poble i de les terres que l'envoltaven. I en aquesta descripció podem situar la distribució dels camps, la manera com eren explotats i, per tant, podem parlar dels pagesos que hi treballaven.

Els feudals, el senyor, l'administració del domini senyorial, els financers i el paisatge humà són les peces que ens permeten recrear el Mollet medieval.

El patrimoni d'una família senyorial: els Vilatzir

Els Vilatzir tenien el seu nucli patrimonial a l'actual masia de Torre de Malla, a prop de Parets (vegeu el mapa de masies). Allà hi tenien la casa pairal, juntament amb les cases dels pagesos que treballaven les seves terres i l'església de Sant Iscle.

Ricolf és el primer membre conegut de la família. Amb el seu testament, fet el 1044, podem adonar-nos de la seva importància social. Participa com a testimoni del seu testament l'abat del monestir de Sant Cugat, Guitard, que s'identifica com el seu senyor. Ricolf, per tant, era vassall del monestir.

Però és el seu patrimoni, en terres i béns personals, i l'extensió de la seva família, el que resulta més il·lustrador de la seva situació i ens serveix com un bon exemple del patrimoni d'una família senyorial o feudal.

Ricolf tenia extenses propietats a Vilatzir (Torre de Malla), a Mollet, a Santa Perpètua, a Caldes , a Gallecs, entre d'altres llocs. Va llegar tres eugues, un pollí , quatre bous i multitud d'ovelles i aviram. Va deixar, també , variada indumentària, entre la qual destaquen vestits de luxe (*vestimenta siriaca*) i joies (*crozadores de auro*). La riquesa material de Ricolf es complementava amb una família nombrosa, que incloïa parents i també fidels que convivia amb ell i els seus. La formaven tres fills (Guiu, Ricolf i Mir) i dues filles (Atares i Adalez), la seva esposa (Raquel), la seva germana (Ingilsendis) i un parell de personatges que s'afillava (Berenguer i Ganalgot). No tots van rebre el mateix en el testament, perquè el nucli central del patrimoni el va reservar per al primogènit, en Guiu, tot i que cap dels altres membres de la família es va poder queixar del que va percebre en el repartiment.

3.1 Els feudals: el casal dels Mollet

Els Mollet van ser una família originària de la població; potser la podríem vincular amb la masia que portava el mateix nom, actualment desapareguda, que estava situada al nord del terme municipal (vegeu el mapa de masies a la pàgina 68). No resulta estrany que un nom familiar hagi quedat fixat en el d'una masia o casal. A Mollet en tenim diversos exemples; el fet s'explica per la tendència que tenen els topònims a romandre en el temps i també perquè les masies solien adoptar el nom de les famílies que les habitaren inicialment.

La història dels Mollet no només ens interessa per la seva vinculació amb la vila, sinó perquè també ens ofereix una visió perfecta d'un sector social important de l'època que ens ocupa, el feudalisme. Els Mollet formaven part de la petita noblesa, un grup de la societat que es movia entre la pagesia rica i propietària i l'aristocràcia nobiliària. Tenien força terres, les qual no treballaven directament. Posseïen béns suficients com per poder portar el ritme de vida que els exigien les seves ambicions socials. Sovint tenien problemes de diners, que entorpien la realització de les seves aspiracions. La seva necessitat de diners era provocada, ja que imitaven les actitud pròpies de l'aristocràcia, a la qual aspiraven a incorporar-se. D'aquesta manera, a més de portar una vida de luxe, es dedicaven a la guerra.

La família dels Mollet ens apareix entrat el segle XII. El primer membre de la nissaga va ser Mir Ricolf, del qual sabem que va néixer a començaments de segle i moria abans de 1142.

El patrimoni de Mir Ricolf se centrava en una extensa propietat, en la qual destacava un molí. El molí, el va cedir al bisbe de Barcelona l'any 1126, que era aleshores el més gran propietari de Mollet, amb la condició que li permetés beneficiar-se dels guanys que generava. Pel document que ho explica, sabem que el seu patrimoni li havia pervingut del seu pare. Els seus descendents van conservar aquestes possessions i l'any 1180 el seu fill Bernat les torna a esmentar en cedir les seves propietats al bisbat.

La família dels Mollet continua amb els fills de Mir i Bernat. Sembla que el primogènit va ser Mir. En la documentació també ens apareixen un Ponç i un Arnau, que pel cognom podrien ser altres germans. No es pot demostrar, però per referències posteriors,

El feudalisme

Els Vilatzir i els Mollet actuaven en el marc d'una societat que definim com a feudal. El feudalisme es caracteritzà pel domini que un grup social poderós (la noblesa feudal o senyorial) exercia sobre la població. Els feudals practicaven la guerra com a ofici i procuraven sotmetre la pagesia per obtenir la major part possible dels beneficis de la terra. També participaven de l'explotació de la pagesia algunes institucions eclesiàstiques, probablement per satisfer les necessitats econòmiques de la seva tasca espiritual. Això explica que a Mollet el senyor de la localitat fos el bisbe de Barcelona. El feudalisme implicava també unes noves formes d'entendre les relacions polítiques, una concepció mental, uns costums i hàbits socials determinats i finalment una ideologia i una idea de l'art pròpies.

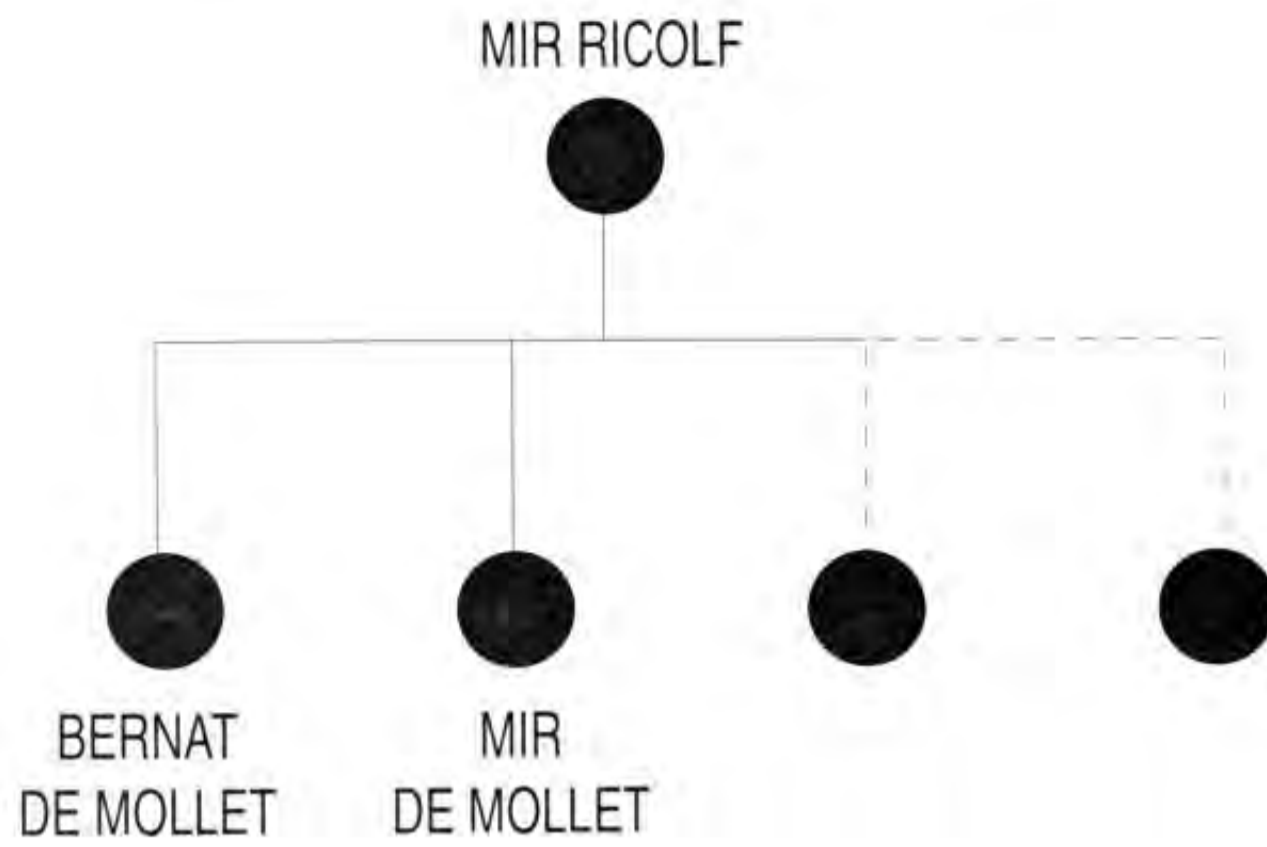
El nom dels Mollet

Tant en Mir com en Bernat usaven el cognom Mollet. Això no era gens infreqüent aleshores. Ho hem vist en el cas de Pere de LLiçà. Era normal a l'època que els senyors feudals adoptessin els noms dels castells o de les possessions que dominaven. Ho van fer els Montcada, els Belloc, els Cànoves i els Montornès, entre d'altres. Aquests prenen el nom del castell emblemàtic de la família. Els Mollet no tenien cap castell, però sí que tenen probablement una casa fortificada. En aquest cas, era corrent que la família adoptés com a cognom el nom de la població on residia, sense que això significués que fossin els senyors absoluts de la població.

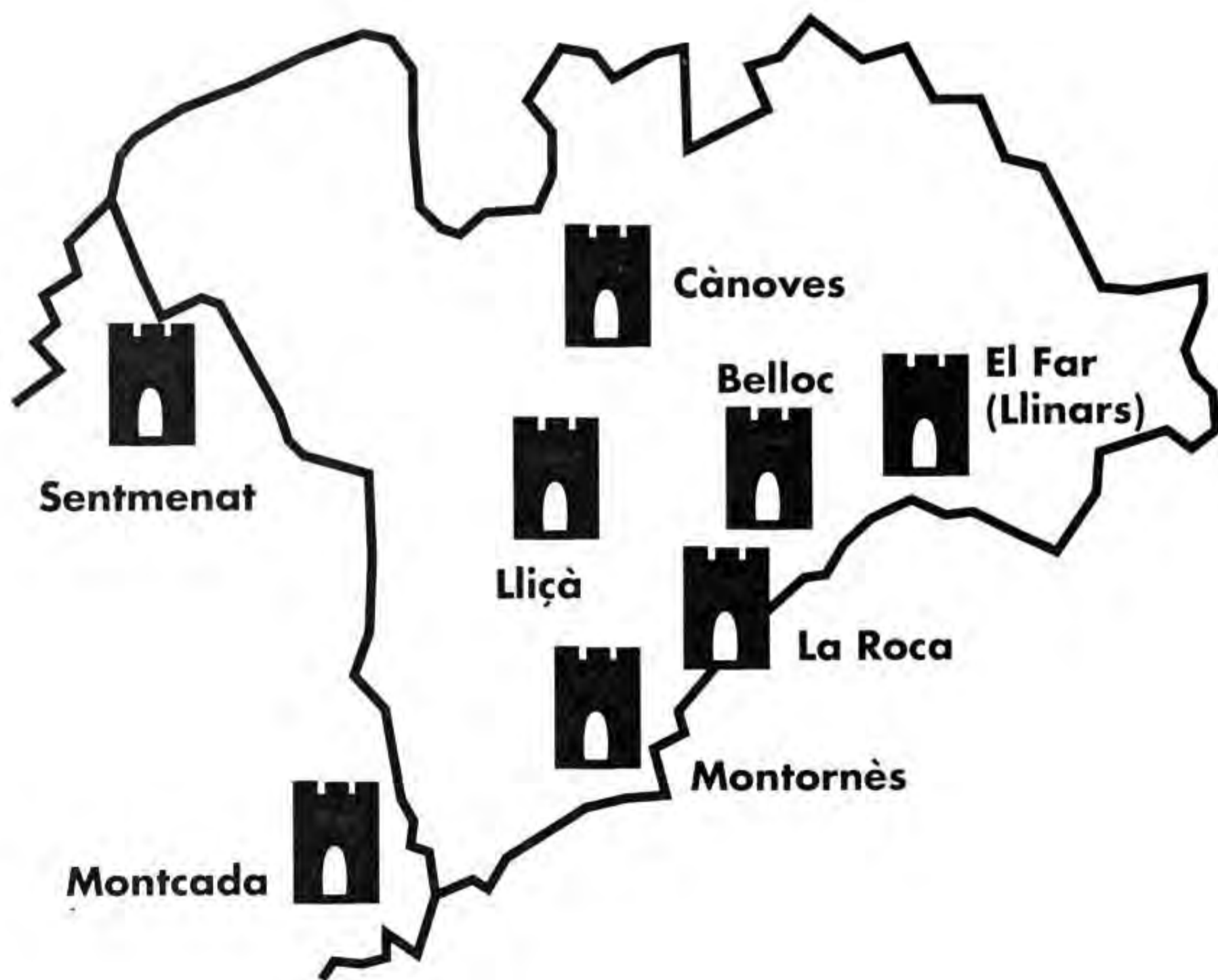
Contemporanis de Mir van ser Bernat de Campsentelles, Guadall Gilabert de Plegamans i Guillem Ramon de Ronsana, que com els Mollet vivien en cases fortificades i van adoptar el nom de les localitats on tenien les seves possessions.

El cognom toponímic servia per millorar la identificació de les persones, en una època de poca varietat de noms. Era també una forma de ressaltar que la família i els seus membres formaven part de la nova noblesa; ajudava a consolidar els nous llinatges nobiliaris que cercaven trobar uns signes que els destaquessin. El cognom n'era un, els altres, igual de vistosos, van ser els escuts i els blasons.

Genealogia del casal dels Mollet

Els grans feudals de la Comarca

sabem que Bernat admitia tenir altres germans. Mir i Bernat apareixen en nombrosos documents de l'època actuant com a testimonis. Entre tot els casos, destaca el testament de Pere de Lliçà, de 1169, en el qual hi participa Mir com a marmessor, és a dir com a encarregat de complir la voluntat del testador. Participar com a marmessor significava tenir uns vincles amb el testador molt intensos. En Pere de Lliçà va ser un membre destacat de l'alta societat de la zona. Ho va reflectir en el seu testament. Allà confessava posseir tot un complet arnès cavalleresc, inclòs un armer, que li cuidava les armes. Ens podem imaginar que Mir devia repetir els gestos, tenir les mateixes aparences i dedicar-se a ocupacions semblants.

3.1.1 Matrimoni i vassallatge

Membres d'un grup social molt inestable, Mir i Bernat van buscar millorar la seva situació social d'una de les millors maneres de com ho podien fer, mitjançant el matrimoni. Mir es va casar amb la filla d'un prominent personatge, Bernat de Manlleu. Això li va permetre ascendir en l'escala social, però també li va costar haver de transmetre tots els seus béns al seu sogre com a condició per poder-se realitzar l'enllaç.

Mentre que Mir va aconseguir el que buscava, Bernat va fracassar. La seva promesa, Adelaida, membre dels Castellbisbal, una vegada firmat el contracte de casament, anomenat sponsalici, va demanar la ruptura de la relació.

Una altra manera de pujar en l'escala social era acudir al vassallatge dels poderosos. A aquest sistema hi va recórrer Mir, que posseïa un feu a Palou, cedit per Bernat de Belloc. Contràriament, ell mateix i el seu germà havien donat part del seu patrimoni en feu, a canvi de submissió i fidelitat. Arbert de Parets admetia, en testar, que tenia un feu per als fills de Mir Ricolf. Essent senyors d'uns altres feudals i vassalls de senyors més poderosos, els membres de la família formaven part de l'intricat entramat de relacions personals de la noblesa feudal.

El darrer pacte de vassallatge el va firmar Bernat. L'any 1180, va arribar a l'acord amb la Seu de Barcelona de cedir la titularitat del seu patrimoni de Mollet, a canvi de rebre'l com a feu o benefici vassallàtic. Així s'acabava un espinós conflicte

Mir de Mollet (segle XII) va ser el més important dels membres de la família dels Mollet. El trobem relacionat amb els personatges més importants del comtat de Barcelona de l'època.

Els membres dels Belloc o dels Sant Vicenç, dues de les famílies feudals més preeminents de la Catalunya del segle XII, l'escolliren com a testimoni de confiança en algun dels seus actes jurídics. Bernat de Belloc, un dels personatges més íntimament relacionat amb el comte de Barcelona, va fer vassall seu a Mir de Mollet.

Mir vivia al casal familiar situat als afores del poble, a l'antiga masia anomenada can Mollet, i es va casar amb Guillema, filla de Bernat de Manlleu.

La seva indumentària i les seves armes eren les pròpies d'un feudal, tenia un escuder, el qual es cuidava de l'equip militar i del cavall del seu senyor.

entre la família i el bisbat, que recordem era el senyor de la localitat. En el document Bernat reconeix que ell i la seva família, inclòs el seu pare, havien comès molts danys a les possessions que el bisbe tenia a Mollet. La donació que feia servir com a penitència per a les seves ànimes també l'emprava per legalitzar una antiga donació que havia fet en Bernat de Manlleu, basant-se en l'esponsalici que li havia fet Mir. Bernat va decidir acabar amb l'embolic legal sobre el patrimoni familiar.

El llinatge dels Mollet va continuar posteriorment. Segles més endavant, apareixen en la més variada documentació, sempre en posicions social elevades, fent a vegades la carrera eclesiàstica, com Simó de Mollet, que va ser rector de la parròquia de l'Ametlla a finals del segle XIII i començaments del XIV.

3.2 El senyor : el bisbe de Barcelona

Mollet era vila episcopal. Això vol dir que durant força temps el bisbe de Barcelona va ser el senyor de la localitat. Ho era, almenys des del segle XII, i ho va seguir essent fins a les acaballes del segle XIV.

Que fos domini senyorial del bisbe significava que el bisbe posseïa una gran quantitat de propietats a Mollet i que exercia el domini jurisdiccional sobre la vila. La relació de béns i la quantitat dels ingressos que n'obtenia ho coneixem gràcies a un parell de capbreus que va manar fer el bisbe cap a la meitat del segle XII, entorn del 1144, i a començament del segle XIII. Aquests documents ens resulten preciosos per conèixer la realitat del Mollet del moment, també per la relació de noms personals i de lloc que hi apareixen i pel fet de reflectir en la seva més perfecta mesura les possessions episcopals. No sabem des de quan el bisbe tenia possessions a Mollet, però probablement quan es van fer els capbreus ja feia temps que exercia el seu domini sobre la vila. Aquest no estava exempt de dificultats. Així, a començaments de segle, uns feudals que eren germans, Pere Ramon i Berenguer Ramon, van sotmetre el domini episcopal de Mollet a la força. Al final, i després d'un estira i arronsa, l'any 1112, el dos germans es van penedir de les seves malifetes i van acatar l'autoritat del bisbe, que en aquell moment era Sant Oleguer, famós per la seva tasca de regeneració de la diòcesi. Probablement, un altre cop es degué imposar el poder espiritual de

El mite erroni del castell

Des de finals del segle passat s'ha difós la llegenda que parla d'un castell a Mollet, la qual es basa en una interpretació errònia, feta per en Vicenç Plantada, d'un document medieval.

El text d'en Plantada, el presentem seguidament, acompanyat per la traducció correcta del document, el qual no esmenta cap castell.

Un altre error d'en Plantada va ser adjudicar a un sol personatge la usurpació de la parròquia del poble. Van ser dos germans els usurpadors, en Pere Ramon i en Berenguer Ramon. Els germans reconeixen en el document haver-se apropiat indegudament dels béns i drets que eren del bisbat i els retornaven, tot penedint-se de les malifetes comeses. Entre elles destaca haver retingut com a ostatge el rector de la parròquia.

La versió d'en Vicenç Plantada

"Segons opinions molt autorisadas, aqueix temple (de Sant Vicenç), ans de ser consagrat, formava part d'un antich castell qual senyor, En Pere Ramón, ho era axís mateix del poble".

Era'l tal cavaller enemich de la Iglesia, á la que havia donat que fer moltes vegadas, fins que'l 15 de desembre de 1122, penedit de totes sas malifetes, abjurá de sos erros y féu donació à Sant Oleguer, Arquebisbe de Tarragona y bisbe de Barcelona, del castell y de son senorio, ab la expressa condició de que en lo lloch abant aquell s'aixecava s'hi eregis un temple en recort etern de son penediment.

Axí se feu tot seguit, quedant al poc temps termenada la obra del seu nou teple, essent, segons se créu, consagrat per lo ans dit prelat.

Font: Geografia local

Traducció del document del 1122

Sigui conegut per tots els homes com jo, Pere Ramón, i el meu germà, Berenguer Ramón, definim i tornem l'honor i batllia de Mollet i qualsevol cosa que és de nostra justícia i tot allò que allà tinguem i posseïm al senyor Oleguer arquebisbe metropolità de Tarragona, a causa dels molts danys i injúries les quals a ell, l'esmentat arquebisbe, i als bisbes predecessors seus i als seus clergues vàrem fer i perquè un canonge de la Seu de Barcelona i sacerdot, anomenat Berenguer Guadali, vàrem agafar com a ostatge i per molt temps vàrem tenir presoner. A causa de les esmentades malifetes, per les quals ni cap justícia ni cap esmena de la nostra part vam poder fer, li oferim aquesta definició i devolució. Si després aquesta batllia o qualsevol cosa de l'honor demanèssim, no sigui vàlida la nostra exigència, sinó per sola presumpció ens sigui exigit pagar cent morabatins i després aquesta donació resti definitiva. Fet a les 18 calendas de gener de l'any de l'encarnació del Senyor 1122. Signa Pere Ramón; signa Berenguer Ramón, els quals aquesta donació vam fer i signàrem. Signa Ramón Renard; signa Ermengol, sacerdot, en la mà del qual es féu aquesta donació i la qual va escriure el dia i l'any abans esmentat.

Font: elaboració pròpia a partir de l'original: ACB, LA IV, 195, 449

Les relacions de vassallatge de Mir de Mollet

Comte de Barcelona

Bernat de Belloc, vassall del Comte de Barcelona

Mir de Mollet, vassall de Bernat de Belloc

Albert de Parets, vassall de Mir de Mollet

El vassallatge era la relació característica de la noblesa feudal. El senyor oferia al vassall protecció i manteniment a través del feu o benefici vassallàtic. A canvi, esperava rebre fidelitat, consell i ajuda en cas de guerra. El feu era l'element fonamental de la relació i consistia en la cessió d'una part del domini del senyor i dels guanys que se n'obtenia a partir del treball dels pagesos.

l'Església, que devia haver amenaçat als germans amb l'excomunicació.

Una lectura errònia del document del 1122, feta en el segle passat, va fer néixer una llegenda sobre un castell a Mollet, sense cap fonament i que encara es recollida en alguna obra sobre la història de la població.

Quan els dos feudals signaren la submissió al bisbe, s'identificava Mollet com un honor i batllia. Des d'aleshores fins a finals del domini episcopal a la població, el patrimoni episcopal va ser administrat per un batlle.

3.3 El batlle : Berenguer de Bannalocha

El bisbe exercia el control del seu patrimoni mitjançant la figura del batlle. La tasca del batlle era administrar les possessions del seu senyor, fos aquest un laic (senyor feudal), una institució eclesiàstica (el bisbe, per exemple) o una autoritat pública (el comte). Especialment, el batlle havia de recaptar les rendes o els censos que obtenia el senyor de les seves possessions i administrar les seves terres. Les rendes eren els pagaments que feien els pagesos als seus senyors i eren de tipus molt diversos. Les rendes solien recollir-se en inventaris o capbreus.

En el primer capbreu de Mollet el batlle signa al final del seguici de rendes que s'hi esmenten per donar fe i corroborar el que es diu en el document: «Tot això, segons està amunt escrit, presenta i afirma Berenguer de Bannalocha batlle episcopal que és de dret del bisbe i té per cessió del mateix bisbe».

Les rendes que hom recaptava a Mollet eren força suculentos. En el capbreu de 1144, es fan els pagaments en espècie, es paga amb productes del camp; una part correspon a rendes fixes, que es cobraven de forma constant; a Mollet eren productes de granja, aviram especialment (capons). Una altra part de les rendes es pagaven amb una part de la producció del pagès. Per anomenar les rendes parciàries (parts de la collita) s'usaven diferents denominacions, segons la tradició, el motiu de la renda o la proporció que es quedava el senyor.

El batlle recaptava les rendes del bisbe i les devia portar a vendre al mercat de Granollers. Allà es

comercialitzava gran part de l'excedent agrari de la comarca. Granollers va ser un important centre comercial, almenys des del 1041 que es quan tenim notícies per primer cop de l'existència del seu mercat. El paper de centre agrari comarcal va fer que s'imposés la mesura de la localitat, la quartera de Granollers, a tota la comarca que envoltava la vila vallesana per mesurar els cereals.

Una part dels beneficis del patrimoni episcopal se'ls quedava el batlle. D'aquesta manera, aquest obtenia un sou prou substancials per la feina que feia.

Una generació més tard, a començaments del segle XIII, un altre capbreu ens mostra com les rendes havien variat sensiblement. El batlle recaptava encara rendes en espècie (oques, capons i blat), havien desaparegut les rendes a parts, però tenien un pes molt important les rendes en diner. Aquest tipus de benefici, el que suposava un cobrament en moneda, no el trobàvem en el capbreu anterior i suposa el pes més important d'ingressos a començament del segle XIII per al domini episcopal de Mollet.

En aquest darrer capbreu, desapareixen els censos en relació a les propietats, i ara són personals. Això vol dir que en aquell moment els pagesos pagaven no per treballar terres que no eren seves, sinó per la seva dependència personal respecte del senyor. Li retien homenatge servil, perquè el que pagaven ho feien com a reconeixement personal de la seva dependència.

Els pagesos, a començaments del segle XIII, havien de pagar, a més, rendes amb el seu treball, per ajudar a conrear propietats directes del senyor.

És interessant ressaltar com l'estratègia del senyor havia canviat i ara decidia cobrar directament en diner, i en tot cas obtenir beneficis de la producció agrària de les terres pròpies (dominicals) que tenia a Mollet, mitjançant el treball pagès.

11.462
Omnimodo de pravo. unū par capō.
 nū. pugnaf. ꝑ de glutino oc del
 solano. unū par caponū pugnaf. ꝑ. i.
 octū. precognitione. ꝑ de iohē moza
 get. i. par caponū. ꝑ una octū. precog
 natione. ꝑ de vniardo. andra. i. par ca
 ponū. ꝑ. i. octū. precognitione. ꝑ de
 vix de brūgeris. unū par caponū ꝑ
 unū octū. precognitione. ꝑ de ganūgol.
 unū par capō. ꝑ una octū. precognitio
 ne. ꝑ de pet de circa. i. par gallinar
 ꝑ unū octū. precognitione. ꝑ de moze
 ra. unū par gallinar. ꝑ d'ymūdo mas
 ced. i. par caponū. ꝑ de pet de ruu
 ra. unū par caponū. ꝑ. bing. de rccca.
 i. par caponū ꝑ. i. par gallinarū. ꝑ. b.
 de vclolano. ꝑ manso. ij. paria capon.
 ꝑ iohē madaget ꝑ manso. iij. paria capo.
 ꝑ. b. andra. ij. paria caponū. ꝑ iohē
 de brūgeris. i. par caponū. ꝑ pet de
 circa. i. par caponū. ꝑ Euanūgol. ij. pa
 ria caponū. ꝑ. i. par de v. sol. ꝑ. k.
 masced. ij. par. ꝑ pet de ruuira. i. par
 de q' dā domibꝑ. ꝑ pet de buūgū. unū
 par caponū. ꝑ vniard de pūcio. ij. pa
 ria caponū. ꝑ. b. de vclerē. i. par capo.
 ꝑ haber. unū q' rā fru. ꝑ. i. octū. ꝑ. iij.
 denarios ꝑ fenaturū. ꝑ. xij. ꝑ de censu
 ꝑ. i. par caponū. ꝑ fūa per sātū. i. par
 capō. ꝑ. i. q' rā fru. ad mēsurā sa
 barelli. ꝑ. pet de clauder. i. par caponū.
 ꝑ pet de sātū. ij. sol. ꝑ. una mūgām fru
 mē. ad mēsurā sabarelli. ꝑ bēnger d
 vclerē. xij. ꝑ. ꝑ vcler de ruuira. xij. ꝑ.
 ꝑ k. unū oc oia. unū q' rā fru. ad
 mēsurā sabarelli. ꝑ. k. masced
 ij. q' rā fru. ad mēsurā de grano
 ier. ꝑ terra haber ꝑ omē masos castel
 lan. ꝑ iohē a guarda.
 ꝑ Sūma caponū. ꝑ gallinarū. xij. ij.
 paria. ꝑ Sūma denariū. ꝑ. de censu
 ꝑ. ij. ꝑ de censu. ꝑ Sūma fru. ꝑ. i.
 denariū. ꝑ Sūma denariū. x. sol. ꝑ
 .iij. denarios

Quan els senyors van consolidar els seus dominis, començaren a organitzar-ne l'exploració. Per saber exactament quins béns tenien i quins guanys en treien, realitzaven inventaris del seu patrimoni i dels censos o rendes que en treien. Aquests inventaris eren els capbreus.

A Mollet, el senyor, que era el bisbe de Barcelona, en va voler fer dos: un probablement l'any 1144 i l'altre a inicis del segle XIII, que és el que veiem a l'esquerra.

Les rendes del bisbe

Ens podem fer una idea dels guanys que obtenia del seu patrimoni el senyor de Mollet a partir de l'inventari que fan els capbreus. La relació del més antic, del segle XII, comença amb divuit habitatges i solars propers a l'església, anomenats sagrers, que produïen vint parells de capons. Segueixen set masos, en els quals es recaptava vint parells de capons i 1/5 part del pa i del vi. De set terres disperses s'obtenia la cinquena part i el braçatge (1/4 o 1/5 de la collita) o la tasca (1/10 part) i el braçatge. De la ferreria, una part de l'ordi que produïa el ferrer de les seves terres o dels guanys de la ferreria. Per acabar, el bisbe es quedava amb la totalitat del delme i les primícies del blat i 4/5 parts del vi, mentre que deixava 1/5 part del delme i les primícies del vi per a l'església parroquial, qui en principi era qui havia de gaudir dels beneficis de la renda del delme i de les primícies. El delme es recaptava a totes les parròquies. Equivalia a 1/10 part de la collita i era una renda d'origen eclesiàstic, encara que molt sovint era apropiada per laics. La primícia anava lligada al delme i corresponia als primers fruits de la collita. Encara que no es coneix ben bé, la primícia devia ser una renda fixa.

En el segon capbreu, el de començament del segle XIII, els ingressos variaven sensiblement. En total, s'obtenien trenta-tres parells de capons i gallines, deu oques, una mesura important de blat (un sexter) i deu ous i quatre diners. A més, els pagesos havien de pagar rendes en treball, com la cistella, que obligava a treballar la terra del senyor durant la verema o durant la collita, la jova, per llaurar el camp, i la guarda, que l'obligava a cuidar el camp.

3.4 Els financers: els Bannalocha

El batlle de Mollet entorn de 1140 era Berenguer de Bannalocha. Es l'únic nom de batlle que coneixem del segle XII. Berenguer formava part d'una família, els Bannalocha, originària de Mollet. El nom familiar corresponia a un topònim medieval de Mollet, que s'ha perdut, i va ser origen d'una llarga dinastia que es perllongà fins al segle XIV i en èpoques posteriors.

La fortuna econòmica dels Bannalocha anava relacionada a la seva vinculació amb el bisbat, mitjançant la figura del batlle -càrrec que exercí Berenguer i probablement algun altre membre familiar- i per mitjà dels vincles senyorials. No obstant això, també la seva prosperitat era deguda a una emprenedora activitat econòmica. Els Bannalocha ens mostren com en un ambient rural, lluny de la ciutat, hi havia un sector social que triomfava exercint una encoberta activitat creditícia; és a dir, deixant diners. I ho feien de la manera que ho permetien les normes morals de l'època que prohibien el crèdit amb interès: a través d'empenyoraments. La mare de Berenguer, Ramona, va reconèixer en el seu testament tenir pendents dos empenyoraments per cobrar; el seu fill Pere, en va fer tres l'any 1166, el 1177 i el 1173. Els Bannalocha deixaven diners en un moment en què el crèdit es feia cada cop més necessari. Deixaven diners als pagesos necessitats, que havien de comprar llavors i aliments per sobreviure en una mala temporada, o als poderosos que anaven sempre mancats d'efectiu, com li passava al bisbe. Per no infringir la norma que prohibia el crèdit amb interès, demanaven una penyora que solia ser una terra o una altra propietat. El seu benefici era posar-la en explotació mentre els diners deixats no fossin retornats. Així l'any 1171, Pere de Bannalocha va deixar a una parella 120 sous i una quantitat en espècies, a canvi d'un molí a Mollet. Quan els beneficiaris del crèdit no el podien retornar, com va passar en aquest cas, la penyora passava a propietat del creditor.

Les possessions dels Bannalocha

Els Bannalocha van ser des d'un principi una de les famílies socialment i econòmica més importants de la localitat. La seva vinculació amb el bisbe de Barcelona no es va limitar al càrrec de batlle, que va exercir Berenguer: els seus pares, Ramon Arnau i Ramona reconeixien també tenir el bisbe com a senyor.

La família estava formada per Berenguer, el batlle, dos germans seus, Pere i Bernat, i tres germanes. De tots els membres, la que ens ofereix una informació més detallada del patrimoni i de la situació social familiar és la mare de Berenguer, Ramona. Aquesta senyora, ja enviudada, va fer el seu testament l'any 1153, quan els seus fills Berenguer i Bernat eren grans. En la seva darrera voluntat demostra posseir no només un patrimoni de terres considerable en el terme de Mollet, sinó també una riquesa monetària notable. De totes les seves donacions en diners efectius o prestats, es comptabilitzaven 143 sous i 24 mancosos, quantitat força important per a l'època. A aquesta riquesa financera s'hi afegia la possessió de diversos esclaus domèstics (*sarracenos*).

Relacions de poder a Mollet segle XII

Guillem, bisbe de Barcelona
i senyor de Mollet

Mir de Mollet,
feudal del poble

Berenguer de Bannalocha,
propietari ric del poble,
que és l'administrador
del bisbe (batlle)

Pagesos que treballen les
terres dels Mollets

Moragues,
exemple de pagès que
treballa un mas del bisbe

Pagesos que treballen les
terres de Berenguer de Bannalocha

A diferència dels Mollet, que van prosperar dintre de la societat esdevenint membres de la classe feudal i dedicant-se a la guerra, els Bannalocha ho van fer amb l'activitat financera. També a recer dels poderosos, però amb la particularitat de ser creditors i fidels administradors de llurs patrimonis.

3.5 El paisatge humà

El paisatge humà del Mollet medieval el podem reproduir a partir de la informació que ens ha arribat per la documentació. Hi havia dos espais clarament diferenciables.

3.5.1 La Sagrera

El primer estava format per l'església i el conjunt d'edificis i terres que l'envoltava.

En el centre de la vila hi destacava l'església. En aquella època, al segle XII, probablement es va acabar de construir l'edifici romànic. D'aquell temple només perviu la sòlida base del campanar, amb el característic paredat polícrom de les esglésies romàniques de la zona. Recordem, també, que de la mateixa època és l'església de Gallecs, la qual es conserva amb l'edifici romànic gairebé intacte.

Entorn de l'església i en un radi de trenta passes, segons estava prescrit, s'aplegava una munió d'edificacions que compartien amb els horts i el cementiri un espai reduït. Era l'àrea de la sagrera. Aquest espai era un àmbit que quedava sota l'expressa protecció eclesiàstica. Era un espai sagrat, en el qual ningú hi podia intervenir per la força. Estem en una època en la qual la submissió de la pagesia als poderosos es feia sovint per la violència, fins que les rapinyes esdevenien un costum i passaven a ser rendes reconegudes. Es comprèn que els pagesos busquessin amb avidesa un petit espai dintre de la sagrera i hi construïssin edificacions (sagrers), que podien ser habitatges, cellers o magatzems. A Mollet hi havia en el segle XII divuit sagrers.

La Sagrera era un lloc privilegiat i no és d'estranyar que l'acabessin ocupant els personatges més destacats de la localitat. Tenien sagrers a Mollet el batlle, Berenguer de Bannalocha, el prevere, Berenguer, un jutge, del qual no coneixem el nom,

el ferrer, Guerau Martí, i els pagesos més importants del poble.

Tot i ser un lloc de protecció per als seus habitants, els poderosos s'acabaven apropiant l'espai de la sagrera i sovint aquest passava a mans laiques. Sabem que Guilia de Santiga, membre d'una família de feudals, va tenir en possessió alguns sagrers a Mollet fins l'any 1136, quan els va cedir al bisbe. Aquest va exercir de senyor de la Sagrera de Mollet i recaptava rendes als seus habitants, com hem vist més amunt. Per tant, un espai que inicialment havia estat de recer, havia esdevingut també una altra font d'ingressos per als poderosos.

L'àmbit arquitectònic de la Sagrera donava la imatge del poble rural que ha perviscut fins als temps moderns: presidit per la figura elevada del campanar, entorn de l'església s'aplegava una munió d'edificacions i horts.

Can Borrell

La imatge del dibuix, la podem considerar com una aproximació a la realitat. Una estampa que ens mostra un paisatge, poblat per homes, on hi trobem bèsties i edificis, i sobretot camps; aparentment immòbil. Durant molt de temps aquest paisatge s'alterarà molt poc, fins que arribi la revolució

industrial i, més tard, els canvis urbanístics del segle XX. Potser hi haurà una sensible tendència al creixement demogràfic i agrari. Ocasionalment, una regressió del cultiu i de la població. Però, en essència, la visió que dona el dibuix es mantindrà inalterable per molt de temps.

3.5.2 Masos, terra dominical i horta

No obstant això, fora de la vila hi havia un altre espai; era el dels camps cultivats de les zones més properes a la vila. Més enllà quedava la terra erma, els boscos o els límits habitats d'altres comunitats. En l'espai dels camps cultivats, hi trobem diversos àmbits. Primer, el mas, és a dir, la terra i la casa de pagès que pertanyia a un senyor i que era cultivada per una família. Dels masos que posseïa, el senyor n'obtenia unes rendes, les taxes que havien de pagar els pagesos per poder treballar les terres i que normalment corresponen a una part de la collita, però també podia haver-hi pagaments en espècie o en moneda. Dels masos que hi havia a Mollet, en coneixem els que eren de senyoriu episcopal.

A part dels masos, hi havia un segon àmbit, la terra senyorial o dominical. Aquesta depenia directament del senyor i era gestionada probablement pel batlle. En el capbreu de 1144 s'esmenten diversos camps que posseïa directament el bisbe. Allà hi acudien alguns cops a l'any els pagesos dels masos del senyor (el bisbe) per fer feines estacionals o setmanals. Més amunt hem vist quin tipus d'obligacions tenien els pagesos que havien de fer feines en els dominis directes del senyor.

Finalment, quedava un tercer àmbit, que corresponia a aquelles zones on el sistema de regatge, abundant a la zona, permetia l'existència de molins i, probablement d'horta. Els molins eren valorats pels senyors, no només per la feina que els era pròpia, sinó també perquè eren una bona font d'ingressos. A Mollet, trobem abundància de molins que obtenien l'aigua de les rieres, dels torrents i del riu Besòs.

Masos, terra dominical i horta; aquesta estructura espacial es repetia en els altres dominis senyorials de la localitat, especialment en les terres dels Mollet, senyors laics de gran part del terme de la població, però també a les terres que el monestir de Sant Cugat i altres grans propietaris tenien a la localitat. Ens podem imaginar, doncs, un espai cultivat força ampli, divers i fragmentat en les parcel·les, perquè cap propietari tenia tots els seus camps en un mateix lloc. S'hi cultivava principalment cereals, però també amb una certa importància vinya, segons ho podem deduir de les rendes que n'obtenia el bisbat. Probablement, en els horts, es conreaven llegums i verdures i, en general, es combinava el treball del camp amb el de granja, criant aviram.

Amb la seva extensió, l'àrea fora de la vila obligava a distingir els diferents indrets que la formaven. Van sorgir així noms de lloc per especificar cada part del territori de la parròquia de Mollet. Alguns d'aquests noms han perviscut fins avui dia, com *ipso Ledonem*, que corresponia a l'antiga masia de Can Lledó o a l'actual Plana Lledó. Un altre conegut, en el segle XII i encara, és el de la Pedra Salvadora. En canvi, altres s'han perdut, com Palau Fisc, Bannalocha, Mont Clar o l'Albudecha.

Can Besora

4. LA FORMACIÓ DEL MUNICIPI (segle XIV)

La imatge física del poble, la seva composició social i les característiques de la seva economia estaven perfectament definides a finals del segle XIII; com hem vist abans, probablement des de força temps enrere.

L'interès que ens depara el segle que segueix se centra especialment en la lluita per a l'emancipació del domini senyorial protagonitzada pels pagesos rics del poble.

També cal assenyalar que el segle XIV es caracteritzà per uns forts sotracos demogràfics i, de retop, econòmics. Recordem la Pesta Negra, que arribà a Catalunya el 1348 i que va afectar un percentatge elevadíssim de la població. Les malures posteriors i els estralls que van provocar, tant en la població com en la capacitat productiva de l'economia catalana, van alterar sensiblement l'organització de la societat de l'època. En la mesura que ho permeten les nostres minses fonts d'informació, parlarem més endavant de les repercussions d'aquestes alteracions en la vida dels habitants de Mollet. Ara, però, ens centrarem en el procés que conduirà a la creació d'una identitat política pròpia, el qual culminarà en l'assoliment per part de Mollet del rang jurídic de carrer de la ciutat de Barcelona.

4.1 La lluita per a l'emancipació

Els pagesos rics del poble -alguns eren descendents dels que apareixen en els documents del segle XII- van començar al principi del segle XIV a promoure una sorda resistència al poder senyorial.

Així, l'any 1322, els pagesos més poderosos de la localitat van aconseguir que el bisbe, el seu senyor, els permetés tenir un clergue beneficiat; això és un sacerdot que havia de dependre de la comunitat de parroquians i que s'havia d'encarregar d'atendre un altar, el de Santa Maria.

El clergue, una vegada constituït el càrrec, era mantingut pels parroquians mitjançant un conjunt de rendes que es van establir des d'un principi en el document de dotació del benefici. Una de les funcions més destacables del nou clergue era substituir el rector de la parròquia, que molt freqüentment

s'absentava, segons les crítiques dels mateixos feligresos. La possibilitat de poder reemplaçar el prevere del poble, nomenat pel senyor, unit al fet de ser un càrrec controlat pel veïnat, convertia al clergue beneficiat en un contrapoder enfront dels instruments del domini senyorial, el rector i el batlle.

Les rendes del beneficiat de Santa Maria

El primer beneficiat va ser Ramon de Codina, segons sembla veí del poble. A ell se li van concedir un seguici de rendes que servien per mantenir les seves despeses. Els guanys de les rendes del beneficiat eren en espècie majoritàriament: blat, sobretot, i oli. També obtenia una renda en diner i la gestió directa sobre un camp a les rodalies de Mollet. Les formes de les rendes eren el censal i l'agrer. L'agrer consistia en una renda parciària, normalment una dècima part. El censal va ser una forma nova de pagar els censos senyorials. Es tractava d'una renda vitalícia que es rebia sobre una propietat a canvi d'un pagament inicial. Pertant, era com una mena de préstec hipotecari encobert, quan encara no es permetia el préstec a interès. En el nostre cas, els censals evitaven la donació inicial en diners, a canvi de la qual es cobrava el censal.

Encara aleshores era senyor de la vila el bisbe de Barcelona. I encara continuava gestionant el seu patrimoni a Mollet mitjançant la figura del batlle. Ho sabem pels diversos nomenaments de batlles per a Mollet. Per exemple, l'any 1333, era nomenat batlle Pere de Podio. En el document que ens parla de la seva designació s'explica el sistema que se seguia per cobrar els guanys del domini. El bisbe rebia una quantitat estipulada quan es feia el nomenament i el nou batlle tenia dels beneficis de les rendes del domini totalment a la seva disposició, com si fos el seu sou, segons es diu en el mateix document. D'aquesta manera, el bisbe es desentenia dels maldecaps que generava la gestió del domini i obtenia una quantitat assegurada de diner. En canvi, el batlle convertia el seu càrrec en una font de riqueses i això permetia que apareixessin amb freqüència els abusos.

L'activitat d'empenyorar el domini a canvi de diners, ho feia el bisbe, a vegades amb els mateixos vilatans i no només amb el batlle. Això es el que va passar l'any 1334 quan el bisbe va cedir les rendes del seu domini de Mollet a Ramon de Codina i Bartomeu de Fonolleda a canvi d'una quantitat de diners.

4.2 Mollet , carrer de Barcelona

No sabem com, en el decurs del segle XIV, la jurisdicció de la població va passar al rei. En el fogatge del 1359 la majoria dels focs -o llars que servien d'unitats de recompte fiscal- són encara eclesiàstics. No obstant això, per informacions posteriors, sabem que poc després Mollet va esdevenir territori de dret reial. Ho va seguir essent durant segles i per les fonts de l'època sabem que encara ho era a finals del segle XVII.

El fet de passar a jurisdicció reial no va suposar una millora en les condicions de submissió senyorial per als pagesos molletencs. El rei, àvid de diners, molt sovint venia a algun noble els seus drets sobre les possessions que depenien de la seva autoritat. Així ho va fer el 1381, quan va vendre la jurisdicció sobre Mollet a Marc Planella.

Aquest domini no va satisfer gens als vilatans, que l'any 1385 van optar per dirigir-se al seu senyor demanat-li que els alliberés de la submissió de Marc Planella.

En aquell moment l'autoritat del rei era delegada en el seu primogènit, Joan, que actuava com a lloctinent en el Principat. Les súpliques dels vilatans van ser escoltades, en gran part perquè es mostraven disposats a pagar la redempció; és a dir, posaven a disposició els diners per indemnitzar en Marc

Carta de redempció de Mollet, Parets i Gallecs (1385)

El rei

"Molt estimat primogènit. Hem deliberat recuperar i reduir al nostre i vostre patrimoni les parròquies de Sant Vicenç de Mollet, de Sant Esteve de Parets, de Santa Maria de Gallecs, dins de la vegueria de Barcelona, les quals té en possessió en Marc de Planella per títol de venda amb la carta de gràcia a ell feta.

I per la donació que els prohoms i Universitats de les esmentades parròquies ens han fet lliurement i pel desig que tenen de tornar a la nostra senyoria, amb la promesa de pagar el preu de la redempció, els hi hem concedit. I que així sigui fet immediatament i que les cartes que us faran, maneu que siguin lliurades franques de dret de segell, tal com nosaltres gaudim. Car aquesta concessió és poca pel profit que ens fan.

Lliurada a Girona a 20 dies de març de l'any 1385".

*Font : traducció de l'original
(ACA, cancelleria, reg.1802, fol. 14)*

Abans de signar la seva fidelitat a la ciutat de Barcelona, calia que el rei, aleshores Pere III, concedís la redempció o alliberació jurídica als habitants de Mollet, Gallecs i Parets. La carta que veiem és el manament que el rei dirigia al seu fill per fer complir els seus desitjos. El document oficial, molt més llarg, el va firmar el fill del rei, Joan, que actuava com a lloctinent o governador general del regne.

Planella i tornar-li els diners que havia pagat prèviament.

Aleshores, els vilatans de Mollet actuaven ja en col.laboració amb els de Parets i Gallecs. Cal advertir que les tres parròquies van esdevenir una única unitat administrativa durant molt de temps. En el moment de la redempció, els vilatans de Mollet es presentaven ja com a universitat, és a dir, probablement ja disposaven d'un òrgan institucional propi, una mena de municipi que actuava amb independència del poder senyorial. Si més no, aquell embrió de poder local, el benefici de Santa Maria, havia prosperat i a finals del segle s'havia convertit en un antecedent d'organització municipal.

La culminació del procés cap a la independència del domini senyorial es va produir uns anys més tard. Va ser l'any 1393 quan les tres parròquies, la de Mollet, la de Parets i la de Gallecs es van convertir en carrers de Barcelona.

4.3 Drets i obligacions

Els homes de les universitats de les parròquies de Sant Vicenç de Mollet, Santa Maria de Gallecs i Sant Esteve de Parets (que és com es presentaven), mitjançant els seus representants, van firmar la seva incorporació com a carrers de Barcelona davant de la presència d'un procurador de la ciutat de Barcelona. El document, signat el 2 de desembre de 1393, explicava els drets i els deures que comportava la nova situació jurídica per a les tres parròquies i els seus habitants. L'acord permetia gaudir de l'enseny de Barcelona, prometia la defensa dels privilegis locals que coincidien amb els de la ciutat i sotmetia la jurisdicció civil i criminal al batlle de Barcelona. Per altra banda, s'establia que els habitants de les tres parròquies havien de participar en l'exèrcit que mantenia la ciutat de Barcelona. Les tres poblacions, a partir d'aleshores, van ser governades per un batlle propi, que era escollit segons les preferències dels vilatans. Així doncs, a finals del segle XIV, es van crear les institucions que van governar Mollet durant força segles, tal com veurem en capítols posteriors. S'originaren els instruments polítics d'una administració municipal, precedent de l'actual, que té el seu origen en el segle XIX. D'aquí que l'interès pel carreratge sobrepassi la pura anècdota històrica.

El Carreratge

El fenomen del carreratge va ser característic de les darreries de l'Edat Mitjana a Catalunya i va anar associat a la consolidació del poder de les ciutats medievals. Especialment important va ser el fenomen del carreratge de la ciutat de Barcelona. Cal advertir, però, que altres ciutats catalanes també van tenir carrers en poblacions disperses: Lleida, Girona, Balaguer, Tortosa, Vic Perpinyà i Cervera van ampliar el seu dret municipal en poblacions de les rodalies. La ciutat de Barcelona es trobava en ple segle XIV en un moment d'esplendor i prosperitat. La puixant activitat econòmica va anar acompanyada a la consolidació de les seves institucions d'autogovern. L'autonomia municipal de Barcelona es remuntava a antics privilegis concedits pels monarques francs, (probablement una concessió del 844) que van ser confirmats posteriorment el 1284 pel rei Pere II. Els privilegis municipals de la ciutat permetien que les seves institucions disposessin d'una autonomia política considerable i feia possible que els seus habitants gaudissin de llibertats que no disposaven els que vivien sota manament senyorial.

L'esplendor urbà de Barcelona va estendre's enfora de les muralles i, amb el consentiment reial, va permetre que el dret alliberador de la ciutat arribés a poblacions veïnes o llunyanes. Durant els segles XIV i XV van esdevenir carrers de Barcelona Cardedeu i Vilamajor (1381), les parròquies de les Franqueses (1385), la Roca i Vilanova (1387), Granollers (1418) i Caldes de Montbui (1498) entre les poblacions de la part oriental del Vallès. Però també en van arribar a ser algunes de llunyanes, com Moià, Igualada o Vilanova.

Esdevenir carrer de Barcelona suposava continuar essent vila de jurisdicció reial, però amb l'avantatge de gaudir de la seguretat de no caure sota la tutela d'un noble desaprensiu en un moment de debilitat financera de la monarquia i permetia gaudir dels privilegis que donava el dret barceloní.

El carreratge al Vallès segles XIV i XV

Font: Comas, P. 600 anys de Carreratge

L'escut

Els elements vistosos són els que criden primerament l'atenció. L'escut és un signe d'identificació que, pel fet de ser públic, atrau especialment l'interès. Tothom s'ha preguntat sobre el significat de l'escut molletà. Certament un escut, com a senyal heràldic que és, té un significat.

Els elements que conformen l'escut de Mollet són el peix (el moll) i les quatre barres de la casa de Barcelona. Segons els experts en heràldica, aquests serien els dos elements cabdals de l'escut heràldic de la localitat, que s'haurien d'afegir als complements adients.

No hi ha una raó lògica per explicar el perquè del moll. Probablement es tracta d'una interpretació errònia que es va fer en el segle XVI de l'origen del nom de la localitat. Es tractaria, per tant, d'un escut parlant.

Del segle XVI, en coneixem les primeres mostres de signes heràldics sobre Mollet. Corresponen a dos escuts que van ser esculpits en l'arquitrav del portal de l'antiga església gòtica, on hi apareix el moll a un costat i les quatre barres a l'altra.

El motiu de la presència de les quatre barres es deu, precisament, al fet que Mollet va ser carrer de Barcelona. Com hem vist més amunt, aquesta condició permetia l'ús de les armes heràldiques de la ciutat. En ésser Barcelona ciutat de dret reial, el seu escut incorpora les armes de la casa de Barcelona, la família regnant a Catalunya.

Arquitrav de l'antiga església gòtica de Mollet, amb els escuts del moll i de les quatre barres

5. UN ESBÓS DEMOGRÀFIC

Resulta molt difícil intentar fer recomptes sobre la població d'èpoques tan llunyanes i tan poc documentades com l'edat mitjana. La manca d'informació converteix l'assaig en un exercici farcit de suposicions. No obstant això, intentarem fer una aproximació a l'evolució de la població de Mollet; almenys per tenir una idea del nombre dels homes que hi habitaven i completar la imatge medieval que ens estem fent del poble.

5.1 La població del segle XII

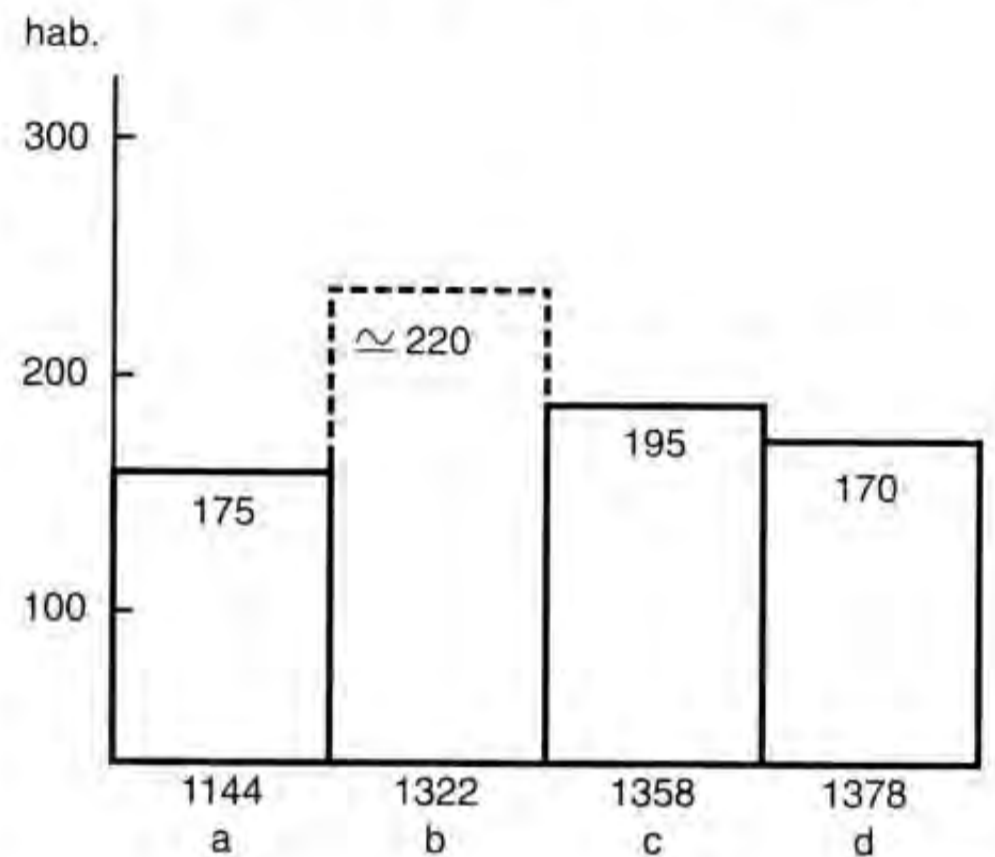
Podem partir de les dades que tenim del segle XII, ja que d'abans no en disposem de suficients per donar una aproximació mínimament fidedigna.

D'aleshores disposem dels recomptes que feien els capbreus episcopals. És del primer, el de 1144, d'on podem extreure una visió més propera a la realitat, ja que hi apareixen esmentats més quantitat de noms que en el segon, que correspon a començaments del segle XIII. Cal tenir present que ambdós capbreus ens parlen de les possessions del bisbe, és per això que no donen una visió global de la vila. Per tant, el resultat de la recerca haurà de ser necessàriament aproximat.

El capbreu ens parla de divuit sagrers i de sis masos episcopals. No obstant això, hi ha dos masos que estaven habitats per pagesos que també tenien sagrers. En total podem comptar vint-i-dues famílies dependents o relacionades amb el bisbe. En el capbreu també surten tres masos més que no tenen res a veure amb el bisbe. Parlem de famílies perquè en els inventaris medievals no interessa posar nombre de persones, sinó les unitats d'explotació o de recompte fiscal, com eren els sagrers i, sobretot, els masos.

En el document surten esmentat altres propietaris com els Mollet i els Bannalocha i sabem que en el poble tenien possessions el monestir de Sant Cugat i algun senyor important com el comte. Tots aquests dominis havien d'estar dividits en masos o, si eren administrats directament pels funcionaris senyorials, havien de tenir masos a les rodalies amb pagesos que oferissin la mà d'obra necessària per cultivar-los.

Evolució demogràfica a l'edat mitjana

elaboració pròpia

- a- estimació feta a partir del capbreu de 1144; dada aproximada.
- b- estimació, molt poc precisa, feta a partir de l'acta de fundació del beneficiat de Sta. Maria de 1322.
- c- fogatge del 1358; dada força aproximada.
- d- fogatge del 1378; dada força aproximada.

■ Ens podem guiar per l'exemple conegut dels Bannalocha, els quals tenien quatre masos habitats entre les seves possessions que no estan inclosos en el llistat episcopal. Tenint en compte les possessions que no són episcopals, el recompte d'unitats familiars seria d'uns de trenta-cinc.

Si ja és difícil esbrinar el nombre de famílies del poble, més ho és encara intentar calcular el nombre de les persones. Els demògrafs o estudiosos de la població calculen un model familiar mitjà per poder saber el nombre de persones en funció de les famílies. En la nostra època podem pensar que les unitats familiars tenien una mitjana de cinc o sis persones, que incloïen la parella conjugal, els fills, algun altre parent i algun esclau.

Aquest model resulta tan arbitrari com útil. Arbitrari perquè ens movem entre famílies de rang social molt diferent i també perquè no se sap segur quin nombre de fills era l'habitual. Les famílies poderoses eren força nombroses, com els Bananalocha, que tenien cinc fills i posseïen esclaus domèstics, que els hem de comptar com a membres de la família perquè residien amb els senyors. No obstant això, aquesta proporció ens és útil, perquè ens permet obtenir una xifra que, encara que poc segura, ens ofereix una visió molt més eloqüent que no pas el nombre de masos.

Així, a mitjans del segle XII, vivien a Mollet entre 175 i 190 persones.

5.2 Els fogatges del segle XIV

Els inventaris posteriors són més agraïts i ens donen el nombre de famílies de la localitat. Això no obstant, ens hem de situar ja en la segona meitat del segle XIV. D'abans tenim relacions incompletes de veïns, com la que es pot treure de la constitució del beneficiat de Santa Maria de 1322. Allà hi apareixen citats els pagesos rics del poble, que donaven terres a la nova institució, però que no representaven tota la població de la localitat. Eren uns vint. Aquesta quantitat de famílies amb poder econòmic ens pot fer pensar que, en començar el segle XIV, la població s'havia incrementat sensiblement des del segle XII. Les fonts que ens parlen amb més fiabilitat de la població són els fogatges o recomptes fiscals que es van fer a Catalunya a partir de la meitat del segle XIV per distribuir els pagaments d'impostos que les Corts concedien als reis. En el fogatge del 1358

Relació de parroquians

Llista dels parroquians de 1322

Berengari Banyelocha	Iacobii Ferrarii
Felicii de Borrello	Iacobus Omberti
Berengarii de Fontaneto	Guillermona Esquerida
Ferrarii Moragas	Iacobus Periliata
Raymundi Pallipari	Iacobus Ros
Guillermi de Coscono	Arnaldus Boscharons
Arnaldi Sartoris (?)	Guillelmus Podiolo
Bernardi Riera	Oliverius de Manent
Bernardi Riba textoris	Iacobus Ermerig
Batholomei de Fonolleda	Felicis de Olivarii

Noms que apareixen en el capbreu del s.XII

Petrus de Mola	Geraldi Martini
Petrus Puculut	Poncius de Molleto
Daimadeta	Guillelmus de Brugariis
Petrus de Celran	Arnaldi Poncii
Geraldus de Coscoi	mansum Belsolano ; Petrus
Arnaldi Rossi	mansum Baruz ; Guillelmus Guanagol
Petrus Puïol	mansum Derdiant ; Morages
Bernardus Palacio	mansum Frigola ; Petrus Andreas
Miro de Maritimo	mansum Brugariis ; Guillelmus
Poncius de Fonojar	mansum in villa ; Petrus Bonna
Guillerma	Mironis Molleto
Iudex de Palacio	Hugo Molleto
Berengarius de Banneloca	Pinelli Pedros
Morages	Petro Oliveto
Berengarius presbiter	Guillelmum Fromigera

Font: elaboració pròpia

■ realitzat per obtenir fons per combatre Castella, per part del rei Pere el Cerimoniós, es compten trenta-nou focs a Mollet, és a dir entre 195 i 235 persones. Gallecs mantenia encara més poca gent, deu focs, unes cinquanta persones.

Si bé el nombre d'habitants de Mollet era una mica superior a la del segle XII, no havia experimentat un creixement notable, com era d'esperar, ja que entre ambdues dates havien transcorregut dos segles. El fet es pot explicar pels trasbalsos demogràfics que van començar al principi de la primera meitat del segle i van afectar en general Catalunya; especialment els estralls provocats per la pesta, que van començar a meitat de segle (1348). La pesta i les fams que la van precedir van provocar que la població de Mollet passés d'una població en creixement a començament del segle XIV a un retrocés demogràfic que la va situar en unes xifres d'un segle i mig abans.

Algunes informacions ens diuen que l'epidèmia de pesta de l'any 1348 va ocasionar a Mollet una mortalitat que va afectar aproximadament un deu per cent de la població.

El fogatge del 1378 encara fa palesa la crisi demogràfica, perquè esmenta només trenta-quatre masos, quatre aloers i trenta esglésies, segurament del bisbe. De Gallecs només es parla de quatre masos. Per tant, ens trobem amb una població inferior a la de meitat de segle. La davallada no va ser pas un fet excepcional, perquè la totalitat de la població catalana va entrar en un procés de retrocés demogràfic del qual no se'n va recuperar fins molt temps després. Mollet seguia la tònica general de la població catalana, que va entrar en un procés general de decadència.

Clau de volta de l'antiga església gòtica

**L'EDAT MODERNA
(segles XV - XVIII)**

per Xavier Pérez

1- L'AJUNTAMENT DE MOLLET DURANT L'EDAT MODERNA

1.1. Introducció

Des del 1385, els pobles de Mollet del Vallès, Gallecs i Parets formaven part d'una mateixa universitat, nom que aleshores rebien els municipis. Durant uns 450 anys aquestes localitats compartiren un únic govern municipal, ja que Mollet i Parets no tingueren ajuntaments independents fins a mitjan del segle XIX.

La universitat era governada per un consell presidit pel batlle, òrgan de govern local propi de les viles i ciutats que pertanyien a la jurisdicció de la Corona. En aquest capítol, veurem diferents aspectes de la història municipal certament interessants i que ens podem ajudar a comprendre millor aquella època.

1.2. El batlle

Segons els privilegis atorgats per Joan I el 1385, Mollet, conjuntament amb Gallecs i Parets, tenien dret a elegir un batlle cada tres anys per governar el municipi. Aquest batlle era nomenat per les autoritats reials d'entre una terna o llista de tres candidats, la qual havia estat elegida per l'assemblea comunal dels tres pobles. Aquesta votació es va fer en veu alta fins al 1573, en un lloc i dia determinats prèviament.

El batlle de Mollet, Parets i Gallecs, com a representant del poder del rei i segons els privilegis reials, podia jutjar certs delictes comesos pels veïns. Una altra facultat que tenia el batlle era la d'exercir el poder executiu, del qual se'n deriva la funció policíaca. També presidia l'assemblea comunal o el consell general i governava el municipi ajudat per un reduït grup de consellers. A partir del 1573, a més dels consellers, l'ajudaven un clavari (tresorer) i dos jurats.

Fou freqüent en aquells anys, tal com veurem més endavant, que el batlle formés part de l'escorta de presos quan aquests passaven pel terme de Mollet en ésser conduïts a Barcelona. També tenia el deure de perseguir i capturar els delinqüents dins la seva jurisdicció i ajudar els oficials reials, sempre que

*Segell del Comú de Mollet
Any 1771*

aquests ho requerissin. El mandat del batlle de Mollet, Parets i Gallecs durava tres anys, mentre que la resta de càrrecs municipals (consellers, jurats i clavari) solien ser anuals.

El càrrec de batlle no era pas de dedicació exclusiva, però els pagaven certes quantitats. En concret, sabem que a la fi del segle XVI el batlle de Mollet cobrava deu lliures barcelonines anuals, suma que era considerada insuficient per les responsabilitats que comportava el càrrec.

1.3. El consell municipal

L'òrgan de govern de la universitat o del municipi era el Consell municipal, que en el cas de Mollet la documentació anomena «ordinari» i a voltes «consell general». El consell general sembla que aplegava la majoria dels veïns de les tres parròquies presidits pel batlle.

El consell ordinari, en canvi, tenia un àmbit més restringit i era on realment es prenen les decisions importants per a la universitat o per al municipi.

A partir del 1573, data important en l'organització del nostre Ajuntament, el consell ordinari molletà restà format per dotze membres : el batlle, dos jurats, un clavari o tresorer i vuit consellers.

Els jurats eren peces molt importants per governar la localitat, ja que tenien certes facultats executives i governamentals. Els consellers tenien una missió consultiva i assessora. El clavari, per la seva banda, era l'encarregat de custodiar i administrar els diners municipals. Com ja hem dit abans, els càrrecs eren anuals a excepció del de batlle, que era renovat cada trienni.

Al consell ordinari es tractaven els problemes de la comunitat, especialment plets entre veïns, utilització de terres comunals, afers d'impostos o conflictes amb altres poblacions. La universitat o ajuntament també podia recaptar impostos i, per exemple, sabem que entre 1600 i 1604, el rei atorgà al municipi de Mollet la llicència per cobrar «sises», un impost sobre els queviures i les mercaderies que entraven o sortien del municipi.

Els roures d'en Manent

Un aspecte certament curiós és el del lloc on s'aplegava el consell ordinari dels tres pobles. Segons es desprèn de la documentació consultada, des de la fi de l'edat mitjana i durant bona part de l'edat moderna, el consell municipal de Mollet es reunia sota els roures d'en Manent. En cas de pluja, el batlle i els consellers s'aixoplugaven a can Ros de Munt, tal com ho especifica un preciós document de 1573.

Can Ros es troba a prop de l'actual Escola de Policia de Catalunya, i suposem que els roures d'en Manent deurien ser a les rodalies d'aquesta casa. Si ens fixem, el lloc triat per a les reunions del Consell era a mig camí de les tres poblacions. D'aquesta manera es facilitava l'assistència de tots els consellers i, alhora, es feia en un lloc més o menys «neutre», tot i que era dins el terme de Mollet.

La reunió més important de l'any del Consell ordinari es feia el dia de Sant Antoni Abat, el 17 de gener. En aquesta data es renovaven els càrrecs de consellers, jurats i clavari, i cada tres anys es triaven els candidats a batlle.

Els 12 membres del Consell municipal de Mollet, Gallecs i Parets es reunien, durant els segles XVI i XVII, sota uns roures anomenats d'en Manent. En aquestes reunions, el consell ordinari decidia els afers més transcendents de la vida municipal, tal com especifica un document del 1573: "Y que dites

dotze persones se puguen convocar en lo lloch acostumat, ço és als roures d'en Manent, y si hi haurà impediment per pluies, altrament se pugan convocar a la casa del mas Ros d'Amunt..."

(ACA Cancellaria, reg. 4701)

■ Els capítols de 1573

El 1573 és un any cabdal per a la història del municipi de Mollet. El dia 10 d'abril d'aquell any, el capità general i virrei del Principat, Fernando de Toledo, aprovà uns *Capítols per al bon govern de les parròquies de Mollet, Parets i Gallechs*, presentats pels síndics de les tres localitats.

Una de les principals novetats d'aquest nou estatut municipal era l'elecció a la sort del batlle i de la resta de consellers. Els síndics molletans demanaren aquest sistema de sorteig («insaculació») per evitar els habituals enfrontaments i disputes que tenien lloc entre els representants de les tres parròquies a l'hora de votar el batlle en veu alta.

En aquests capítols s'estableix molt acuradament l'alternança en el càrrec de batlle : durant tres anys l'alcalde seria de Mollet, i els tres anys restants de Parets o Gallecs. Aquesta mesura es prengué per «evitar molts plets y debats que quiscun trienni se suscitaven y perquè la justícia sia millor administrada...» En el sorteig del batlle hi participaven dotze candidats : sis de Mollet, cinc de Parets i un de Gallecs.

També s'estipulà que Mollet, suposem que per ser la parròquia més poblada, havia de tenir sempre un dels dos jurats i quatre dels vuit consellers. La tria dels consellers també es faria des d'aleshores per sorteig, amb un total de vint-i-quatre candidats : dotze de Mollet, nou de Parets i tres de Gallecs. El clavari, però, podria ser de qualsevol de les tres parròquies.

Des de l'entrada en vigor d'aquests capítols, i tal com ja hem dit anteriorment, el consell ordinari va quedar format per dotze persones i es mantingué amb poques variacions fins al 1716, any de publicació del Decret de Nova Planta.

La introducció dels càrrecs de clavari, jurats i consellers es va fer per tal de millorar l'Administració local :

«Atès que per no haver-hi hagut jurats ni clavari, sien stades en algunes coses mal governades y axí dit terme haie patit molts y diversos danys...»

Entre les condicions per optar al càrrecs de batlle i conseller, es diu que els candidats havien de ser nascuts en els termes parroquials de Mollet, Parets o Gallecs. Sols excepcionalment es podria admetre

La insaculació

La insaculació era un sistema de sorteig, que consistia en escriure els noms dels candidats en unes boletes. Aquestes eren introduïdes en un saquet i seguidament un nen, de sis a vuit anys en el cas de Mollet, extreia els càrrecs municipals. Aquest sistema d'elecció es va introduir a Mollet el 1573, per tal d'evitar conflictes i millorar així el govern local:

«Y perquè s'ha fet fins aquí a veus l'electió de dita terna de balle, y se collegeix serà més convenient y útil a dites parròquies de Mollet, Parets y Gallechs fer la dita electió per via d'insaculació o a les sorts, que no a veus».

Font: (ACA.Reial Cancelleria, reg.4701, any 1573)

els que, essent catalans, portessin més de deu anys vivint en el terme i hi tinguessin casa i terres.

1.5. Enfrontaments entre els tres pobles

Com hom pot suposar, governar un municipi format per tres parròquies o pobles amb tanta personalitat, fou cosa certament complicada.

La documentació ens parla de disputes freqüents entre els veïns d'aquestes localitats, especialment entre Mollet i Parets. Els de Gallecs, un cop s'aliaven amb els molletans i d'altres amb els paretans, sempre buscant, com és lògic, el millor per als seus interessos.

El maig de 1550, per exemple, se suscità una pugna legal entre els veïns de Parets, d'una banda, i els de Mollet i Gallecs de l'altra. La causa del plet fou que Parets demanà a les autoritats de la Corona de poder-se reunir de forma autònoma en el seu terme parroquial i triar síndics i advocats que defensessin llurs interessos. Les autoritats els concediren aquesta facultat, que no suposava, en cap cas, la independència.

Els capítols del 1573 no són més que un intent de solució a la contínua lluita pel control del govern local. Aquest estatut fou fruit del consens i la concòrdia entre els tres pobles.

Un altre tema de polèmica fou el de la contribució als talls o impostos del Rei i al servei militar. Pel que s'entreveu dels capítols esmentats, els veïns de Mollet es queixaven del fet que eren només ells els qui pagaven els impostos i aportaven soldats quan la Corona ho requeria.

S'acordà, des d'aquella data, que «perquè cesse tot genero de controversia y debats entre los habitants en dites parròquies, y perquè tots façen un mateix cos, que dites parròquies de Parets y Gallechs sien obligades de contribuir per la mitat en los treballs, axí per qualsevulla cosa se offeresque, axí per soldats y per qualsevol altres serveys que s'haguessen a fer a sa Majestat...».

Però no acabaren aquí els problemes en el si del municipi, perquè el 9 de maig del 1732 els regidors de Parets i Gallecs van sol·licitar a la Reial Audiència de Barcelona la seva independència respecte de Mollet:

El Consell Municipal ordinari de Mollet, Gallecs i Parets (1573 - 1714)

Clavari

Era l'encarregat de custodiar i controlar els diners municipals. Avui en dirien tresorer. Triat a sort. S'estava en el càrrec un any.

Batlle

Presidia el Consell ordinari. Era considerat un delegat del poder reial. El seu manament era de tres anys.

Jurats

Eren triat a sorts i ajudaven al batlle en les funcions executives. Eren dos, un d'ells sempre de Mollet. La duració del càrrec era d'un any.

Consellers

Eren un total de vuit, dels quals quatre eren de Mollet. Tenien funcions consultives i de col.laboració. El càrrec durava un any i eren triats a sorts.

A més hi havia el **Consell General** de les tres parròquies, que es reunia un cop a l'any, el dia de Sant Antoni Abat. S'ignora el nombre exacte de components que en formaven part.

« A causa de ser Baylio de Mollet junto con el lugar de Gallechs, y a ser mucha la distancia que media de los parages principales...lo que ocasiona la retardación del Real Servicio, y demás expedientes de los comunes(...) piden que para los lugares de Parets y Gallechs se nombre Bayle separado». Els regidors de Parets i Gallecs, però, fracassaren en llur intent de segregació, ja que la Reial Audiència desestimà la petició. Tot i així els paretans anaven alternant-se en el càrrec de batlle amb els molletans sense cap problema.

1.6. Canvis amb el Decret de Nova Planta.

En acabar la Guerra de Successió el 1714 amb la derrota total de les institucions catalanes (el Consell barceloní i la Diputació del General), les autoritats borbòniques decidiren derogar els antics furs i lleis del Principat i imposar un estat modern i absolutista d'inspiració francesa. En aquest nou estat no tenien cabuda els privilegis i furs que posaven entrebancs a l'acció del Govern central. Per això les noves autoritats redactaren i promulgaren el famós Decret de Nova Planta, l'any 1716.

Aquest decret, a banda d'abolir les antigues lleis i institucions catalanes, proposà un nou ordenament del territori i dels governs municipals, enquadrats en els corregiments. A Catalunya també fou decisiva la Reial Cèdula Instructòria de l'any 1718, que reorganitzava els municipis catalans.

És arran d'aquell decret, que s'aniran introduint uns nous vocables com el de *regidor* en comptes de *conseller*. Amb el règim borbònic l'alcalde deixà de ser cap polític del municipi i passà a ser un mer administrador i delegat del govern central. Els consells municipals passaren a dir-se comuns o ajuntaments, s'abolí la insaculació i els regidors havien de ser nomenats directament pel Capità General a proposta de la Reial Audiència.

Arran d'aquest decret, la batllia o Ajuntament de Mollet, Parets i Gallecs fou reduït a cinc membres: un batlle i quatre regidors:

«Mollet, Parets y Gallecs, un común y una Baylía, tiene 77 casas, ha de haver un Bayle y cuatro Regidores.»

Mollet passà a formar part del corregiment de Mataró, i l'Ajuntament era supervisat en molts aspectes per l'Alcaldia Major de Granollers. És a partir d'aquella època que el castellà començà a aparèixer en les relacions administratives i oficials. Sembla, però, que els integrants dels antics consells municipals no tingueren gaires problemes a l'hora d'adaptar-se al nou règim. Hem observat com en les llistes d'alcaldes i regidors de Mollet posteriors al 1714 trobem cognoms habituals al Consell abans de la guerra de Successió.

El 1720 es tornà al costum de les ternes per elegir els batlles, malgrat que el control exercit per les autoritats reials continuava pesant-hi molt. El 1760-66 apareixen les figures del Procurador Síndic i el Síndic Personer, per tal de controlar i fiscalitzar les activitats de regidors i alcaldes i defensar els interessos dels veïns.

Segons un interessant document datat el 15 de setembre de 1771, a Mollet els regidors es renovaven cada any. Els que sortien escollits proposaven dos noms per ocupar el càrrec, amb la condició que no fossin familiars seus i haguessin estat fora de l'Ajuntament durant dos anys. Tot i així, l'escrit diu que «por la cortedad de vezinos y falta de sujetos capaces por otros empleos, nos ha precisado el proponer los dos regidores segundos, los cuales son casados los dos con dos primas hermanas del Regidor Segundo y del Síndico Personer actuales...».

En aquest document consten com a alcalde un tal Pau Jornet, com a regidors sortints Vicenç Ros i Jaume Tiana de Mollet, Josep Castells de Parets, i Isidre Blanch de Gallecs. Els càrrecs de procurador síndic, síndic personer i diputat eren ocupats en aquell mateix any de 1771 per Francesc Puig, Bernat Comadrán i Llorenç Vila, respectivament. Pel que fa a la duració dels càrrecs municipals, segons diversos estudis, en alguns ajuntaments de les grans ciutats passaren a ser vitalicis. A la batllia de Mollet, però, i segons les llistes efectuades per l'historiador Josep M. Tarrés, els batlles no s'estaven al càrrec més de tres anys seguits, tot i que era habitual ocupar-lo diverses vegades. Tenim l'exemple del molletans Pau Pujol, que fou batlle durant els períodes de 1718-20 i 1731-32, o Joan Reventós i Ventalló durant els anys 1722-25, 1727-29 i 1740-43. Pel que fa als regidors, es canviaven cada any, com ja s'havia fet fins al 1714.

L'Ajuntament o comú de Mollet, Gallecs i Parets (1714 - 1808)

Regidors

Eren quatre, dos dels quals de Mollet. Proposats pels regidors sortins i confirmats per la Reial Audiència. Duració del càrrec: un any.

Batle

Nomenat directament per la Reial Audiència de Barcelona. Delegat del poder central al municipi. Duració del càrrec: en teoria indeterminat, però a la pràctica de dos anys.

Diputat del comú

Era triat pels veïns. Control del mercat i els proveïments. Càrrec creat al 1766.

Síndic Personer

Triat pels veïns. Fiscalitzava el govern dels regidors i defensava els interessos dels veïns. Càrrec creat al 1766.

En relació amb la població d'origen dels batlles, trobem que les noves autoritats borbòniques respectaren en bona part la tradicional alternança entre molletans i paretans. Pel que fa als regidors, Mollet en tenia sempre dos i els altres dos restants eren de Parets o Gallecs. Aquesta estructura dels municipis i corregiments es mantingué gairebé intacta fins al 1833.

Respecte a la classe social dels batlles, cal destacar el predomini quasi absolut dels pagesos, cosa ben natural, ja que Mollet era un poble d'economia totalment rural. Efectivament, al període 1718-1807, dels vint-i-nou alcaldes que hi hagué al capdavant del consistori, vint-i-set eren agricultors (*labradors*) i sols dos tenien una altra professió: els apotecaris Joan Reventós Ventalló i Antoni Reventós.

Entre els regidors, però, es diversifiquen molt més les professions, i a part dels pagesos trobem ferrers, apotecaris, fusters, sastres, teixidors i àdhuc dos cirurgians: Joan Soca (1743-44) i Bartomeu Turell (1761-62).

Les famílies de l'Ajuntament

Un altre fenomen a tenir en compte és la freqüència amb què diverses famílies de Mollet ocuparen càrrecs municipals, donant-se el cas que pares i fills havien format part de successius ajuntaments. Això era un fet normal, especialment en poblacions amb pocs habitants com era el cas de Mollet en aquells anys.

Vegem-ne alguns exemples :

*Família Borrell :

Batlles : Cebrià Borrell , 1551
Joan, 1725
Joan, 1805
Regidors : Joan, 1720
Josep, 1751
Joan , 1756
Joan , 1775,1779, 1782, 1786 i 1802.

*Família Fonolleda :

Regidor o batlle: en Fonolleda, 1501
Batlles : Joan, 1732
Vicenç, 1736
Regidors : Vicenç, 1722, 1725, 1727
Francesc Carol F., 1744, 1749, 1754
Vicenç Carol F., 1768, 1778, 1781, 1788
Vicenç, 1772, 1784, 1793, 1796, 1799
Jaume, 1807
Procurador Síndic : Francesc Carol F., 1764

*Família Ros :

Batlles : Guerau, 1545
Joan, 1753
Regidors : Pere, 1718
Joan, 1729
Vicenç, 1756, 1771, 1774
Procurador Síndic : Vicenç, 1779

*Família Lladó :

Regidors : Olaguer, 1730
Alexos, 1741, 1748
Olaguer, 1756, 1766, 1769, 1773

*Família Comadrán :

Batlles : Bernat, 1769
Bernat, 1793
Regidors : Bernat, 1757
Josep, 1778, 1783, 1789, 1793
Bernat, 1787, 1800

*Família Ventalló-Reventós :

Batlles : Joan Reventós, 1740
Antoni Reventós i Ventalló, 1765
Regidors : Joan Reventós, 1718
Antoni Ventalló, 1745, 1755

*Família Mollet :

Regidors : Joan, 1785
Miquel Pujol i M., 1804

Altres famílies molletanes que ocuparen càrrecs municipals al llarg del segle XVIII i primeries del XIX foren els Blanch (de Gallechs), Vila, Falguera, Capellà, Rigalt, Maynou, Tintó o Pujol.

Font : Josep M.Tarrés i Massaguer

2- EVOLUCIÓ DEMOGRÀFICA DE MOLLET ENTRE 1497 I 1787

2.1. Introducció

Fer un estudi de l'evolució demogràfica de Mollet durant l'edat moderna (de 1492 a 1789), ha estat una tasca un xic difícil per dues raons :

- Una, l'escassetat de dades existents.
- Una altra, que molts dels fogatges i censos no distingien entre les poblacions de Mollet, Parets i Gallecs, ja que formaven part d'un mateix municipi. Per fer el nostre estudi ens hem basat en els fogatges de 1497 i 1553 i els censos de 1708, 1719 i 1787. Com podreu observar, al segle XVII hi tenim un buit, ja que en aquella època no es va fer cap cens. El 1617 i per pagar el drets del casament de la filla del rei, la infanta Anna Maurícia, es redactà un *Llibre de les viles, llocs y parròchies del Principat*, basat en el fogatge de 1553, en el qual es diu que Mollet i els altres dos pobles havien de pagar quaranta-nou lliures i sis sous per tenir cinquanta-vuit focs o llars.

2.2. El fogatge de 1497

Abans de tot, cal explicar que un fogatge era un recompte de focs, o sigui, de les llars o famílies que hi havia a cada població. Aquests fogatges es feien a efectes fiscals.

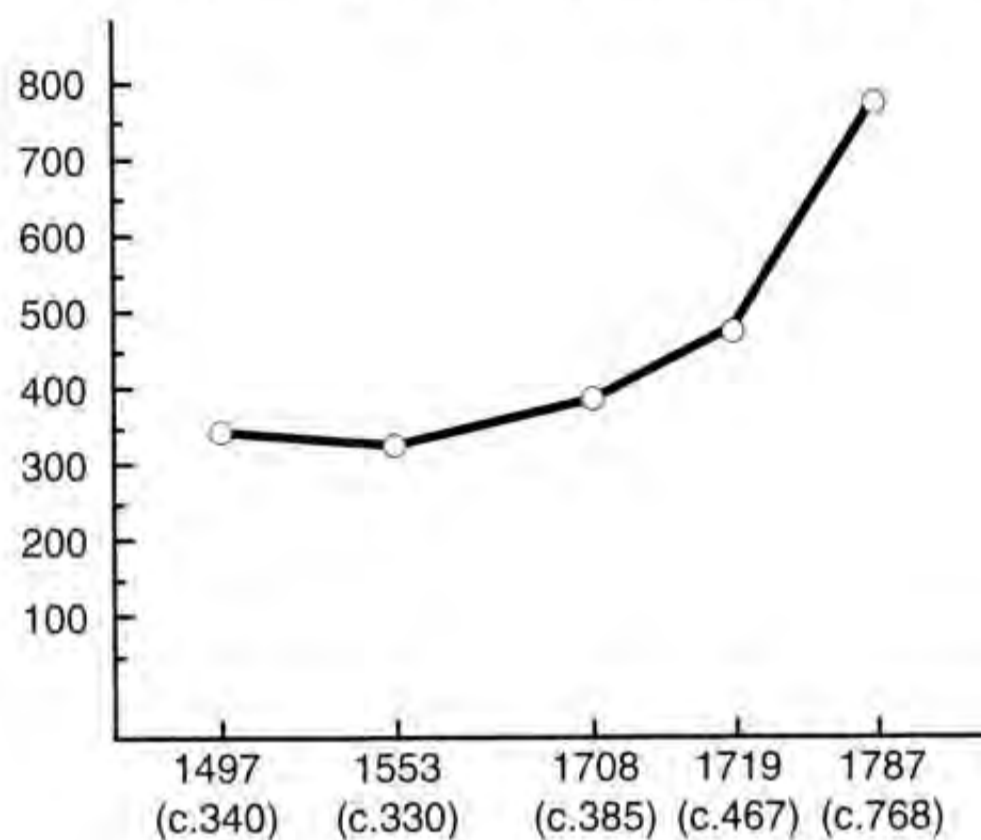
Trobem que el fogatge de 1497 és força interessant, perquè separa específicament els pobles de Mollet, Parets i Gallecs, i en dóna els noms dels caps de família.

Així tenim que, en aquesta data, la universitat o municipi de Mollet, Parets i Gallecs tenia un total de seixanta-vuit focs, és a dir, uns 340 habitants si donem un valor de cinc persones a cada foc.

Es repartien així:

- Mollet, 37 focs (uns 185 habitants)
- Parets, 23 focs (uns 115 habitants)
- Gallecs, 8 focs (uns 40 habitants)

Evolució demogràfica de Mollet, Gallecs i Parets entre 1497 i 1787

La població de Mollet es mantingué quasi estancada entre finals del segle XV (1497) i primeries del XVIII (1708), amb un augment molt petit si es té en compte que van transcórrer entre un cens i l'altre 211 anys.

Al llarg del segle XVIII els tres pobles de la Batllia experimentaren un notable augment demogràfic, ja que es passà d'uns 385 habitants el 1708 al 768 el 1787.

De la població total de la Batllia, Mollet en tenia quasi sempre un 55 % dels habitants, Parets un 35% i Gallecs un 10 %.

2.3. El fogatge de 1553

Aquest fogatge fou fet el 14 de juliol de 1553 per un tal Joan Colomer. El total de cases o focs habitats a les tres poblacions era de seixanta-sis (uns 330 habitants), és a dir, s'havi produït una lleugera disminució en relació al 1497. D'aquest focs, seixanta-quatre eren de laics i dos de capellans.

El problema d'aquest fogatge és que no separa específicament els habitants de Mollet dels de Parets i Gallecs.

Amb un repàs als cognoms, però, podem afirmar que Mollet tenia aproximadament quaranta focs (uns 200 habitants), Parets vint focs (uns 100 habitants) i Gallecs uns sis focs (uns trenta habitants). Sobre els molletans del 1553 podem dir, per exemple, que el capellà era el vicari Mn.Melcior Fulgaroles i el batlle era en Cebrià Borrell.

Respecte als oficis, sols s'especificava els que no eren pagesos, que eren una minoria. Entre aquesta minoria trobem tres teixidors (en Bertran, en Jaume major i Jaume menor), un barber (en Joan Labòria), un ferrer (en Guerau Toses) i un moliner (en Pere Berenguer).

2.4. Cens de 1708

Ens deixem el segle XVII enrere i arribem al 1708. L'únic que ens diu aquest cens és que Mollet, Parets i Gallecs formaven un sola Batllia i terme, amb un total de setanta-sis cases (uns 385 habitants).

2.5. Cens de 1719

En aquest cens els tres pobles sumaven un total de vuitanta-sis cases i 467 habitants. Deia literalment:

«Té est terme de llargària una hora, de ampla altra hora, y de rodaria 3 horas dos quarts. Afronta ab Palou, Monmelló y Martorellas, mediant lo riu Besòs, a mitgia ab St.Fost y Sta Perpètua de Moguda, y a ponent ab Palau Solità y Plegamans, y a tremuntana ab Palaudàrias y Llissà de Vall: té est terme 86 casas y 467 personas».

Focs de Mollet i Gallecs del fogatge de 1497

Mollet

Lo vicari Mossèn S.Ribes	En Buscarons
En Cosco	En Poch
En Guerau Gou	En Ros de la Plaça
En Borrell	En Riera de la Plaça
En Riera del Mas	Jaume perayre
En Moragues	En Vilaboter
En Banyaloqua	En Rexach
En Fontanet	En Prat perayre
En Torras del Verger	En Balasch
En Riquer	Lo ferrer
En Fogarolas	En Aymarich
En Manent	En Ros
En Ros de Vall	Lo Mas Ombert
En Ros de Munt	En Steva fuster
En Peralada	En Fonolleda ¿senyols?
En Torre del Prat	En Fonolleda del molí
En Pujol	Mossèn Franci
En Mollet	
La viuda Fonolar diu que se'n va	

Gallecs

En Blanch	En Vilardeunt
En Vilardevall	En Mas Cort
En Leopart	En Staler
En Plana	Lo sastre Mingot

Font: ACA Reial Patrimoni, Mestre Racional, A-403

■ 2.6. Cens de 1787

És el famós cens del comte de Floridablanca. El que passa és que no diu els habitants concrets que hi ha a Mollet, però fa un acurat estudi de l'edat, sexe i dels oficis dels habitants de la Batllia.

Cens de Floridablanca (1787)

"Pueblos de Mollet, Parets y Gallecs.
Parroquias de Sant Vicenç de Mollet, Sant Esteve de Parets, Sant Jaume de Gallecs sufragánea de Plegamans; sugetos a una Batllia".

Total general :768 personas

-Solteros : 468 (198 varones y 270 hembras)
-Casados : 260 (130 varones y 130 hembras)
-Viudos : 40 (13 varones y 27 hembras)

Hasta 7 años..... 199
De 7 a 16 179
De 16 a 25..... 163
De 25 a 40 83
De 40 a 50 76
De 50 arriba..... 68

Curas..... 2
Beneficiados..... 1
Labradores..... 49
Jornaleros..... 123
Artesanos..... 11
Dependientes de Cruzada.. 2

Can Vila

2.7. Les masies : el poblament dispers

Un aspecte remarcable de la població a Mollet i Gallecs és la importància que tingué l'hàbitat dispers, és a dir, en masies.

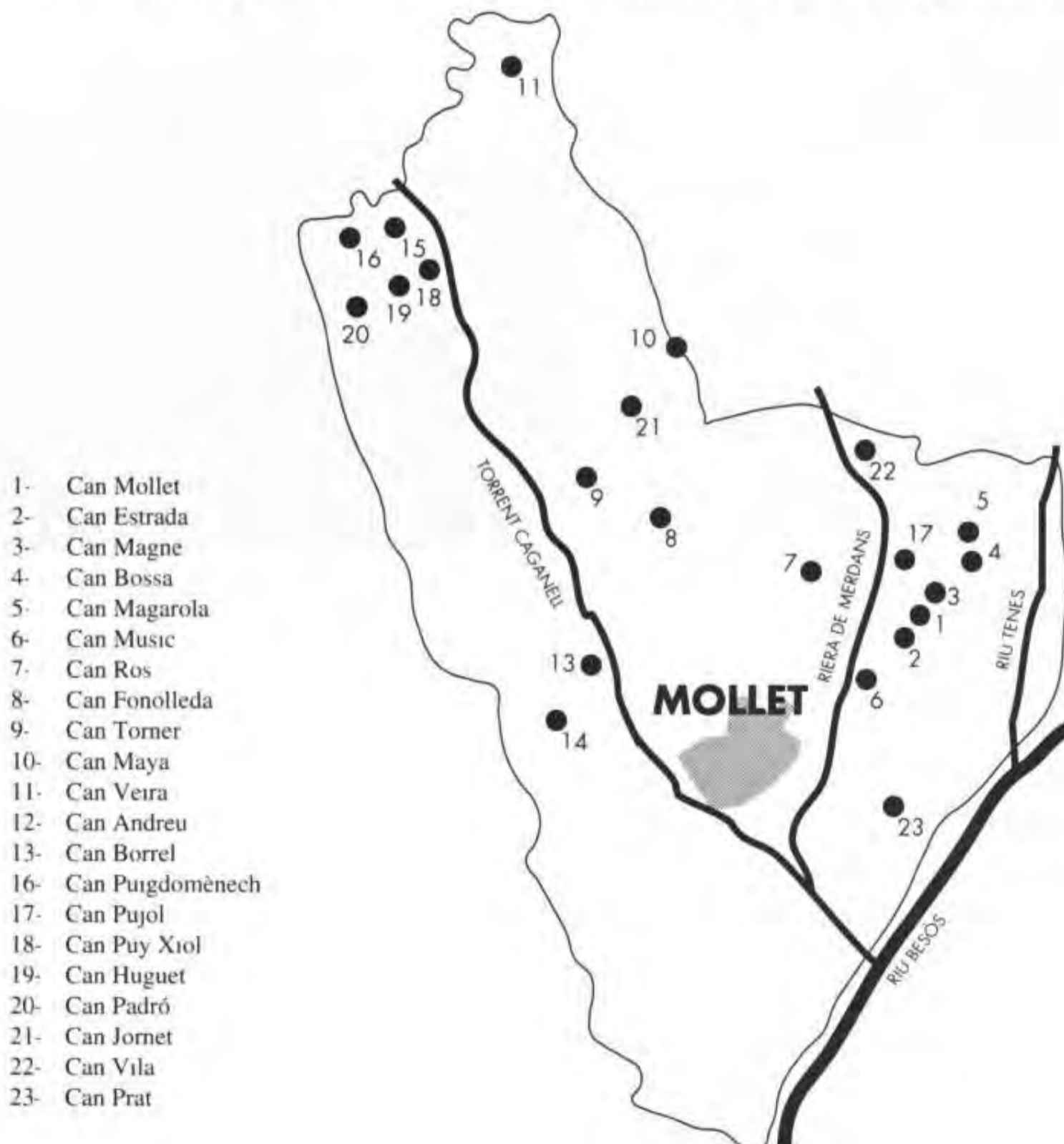
La masia o casa de camp fou la unitat bàsica de l'explotació de la terra a casa nostra. Aquest tipus de poblament fou molt important en el Mollet medieval i modern, ja que la concentració de cases al voltant de l'església, si bé existent, era certament minsa.

A Mollet i Gallecs, les masies més antigues que encara resten en peu són : Can Borrell, Can Flaquer, Can Ros, Can Pacià, Can Vila, Can Lledó, Can Jornet o Can Blanch, entre d'altres. Algunes d'aquestes masies conserven certs elements arquitectònics que van del segle XV al XVIII, cosa que demostra la seva antigor.

Can Mulà

Principals masies de Mollet existents en els anys seixanta

3- LA PARRÒQUIA DE SANT VICENÇ A L'EDAT MODERNA

Una de les principals institucions al voltant de la qual girava la vida molletana era la parròquia. L'església, a més de la seva tasca religiosa, acomplia altres funcions de caire social: era el lloc habitual de trobada dels habitants de la vila, que en sortir de la Missa dominical s'aplegaven per xerrar de les seves coses.

Les cerimònies religioses com batejos, comunions, bodes, processons i enterraments eren actes socials i cívics de gran importància en la vida quotidiana dels molletans d'aquella època.

3.1. L'església gòtica de Mollet

L'edat moderna començà amb bon peu a la parròquia de Sant Vicenç, ja que entre 1498 i 1508 es construí un nou temple parroquial, d'estil gòtic tardà. Aquesta església és la que subsistí, amb diverses ampliacions, fins a la seva destrucció total el 1936.

En la visita del bisbe de Barcelona a Mollet, el 1508, es diu que l'església està notablement construïda i sense cap desperfecte. Vers el 1531 es començà el retaule de Sant Vicenç. El 1566 el bisbe donà el seu vist-i-plau perquè es construís una sagristia, i el 1574 va manar que s'hi fessin uns calaixos per posar-hi els vestits i els ornaments del sacerdot i també un armari per guardar-hi els diners. També en aquesta visita es va ordenar construir unes escales per pujar a l'església des de la porta de la casa d'un tal Colomer, segurament situada a l'actual plaça Prat de la Riba.

Actualment, la torre del campanar és l'única estructura que ens queda del temple construït en l'època baix-medieval.

Al llarg del segle XVIII, la vella església de Mollet fou notablement reformada, ja que s'hi edificaren unes capelles laterals, adossades a la nau principal, amb la qual cosa l'estructura de la nau principal es va convertir en creuer.

Fou en aquest segle quan, possiblement, es reformà la façana. També s'hi col·locà un rellotge que només marcava les hores en punt. Aquest fou construït amb l'ajut de la Pia Almoïna, institució benèfica vinculada a la catedral de Barcelona.

L'església gòtica de Mollet

■ Als segles XVI i XVII, l'església de Sant Vicenç es veié ampliada amb diversos altars de nova factura i d'altres de refets. Fou en aquesta època quan augmentà considerablement el nombre d'imatges de sants. Amb la construcció de les capelles laterals es donà cabuda a nous altars com els de Sant Joan Baptista, el de la Mare de Déu de la Pietat, el de la Mare de Déu del Roser, el de Sant Crist o el de Sant Sebastià, que desaparegué posteriorment. L'altar de Sant Isidre, patró de la pagesia, ja és documentat el 1626.

3.2. La parròquia de Gallecs als segles XV-XVIII

La història d'aquesta parròquia està estretament lligada a la voluntat dels seus veïns de tenir un servei religiós permanent i una certa autonomia política dins el municipi de Mollet i Parets.

Al llarg del segle XV els habitants de Gallecs es trobaren tot sovint sense rector, i un cop deïa la Missa el capellà de Palau-Solità (any 1413) i un altre el de Mollet (any 1421); també era freqüent que el rector titular es trobes absent. El 1413, Gallecs tenia nou parroquians, o sigui, nou cases habitades.

El 1465, els parroquians de Gallecs, cansats d'aquesta situació d'instabilitat, feren arribar un comunicat al bisbe de Barcelona on es queixaven de la manca de rector, la qual cosa suposava un greu perjudici per llurs ànimes.

Anys després, en concret el 1499, les autoritats eclesiàstiques cregueren oportú d'encarregar els serveis religiosos al rector de Plegamans. Gallecs passava, doncs, a dependre en l'aspecte religiós d'aquesta parròquia del Vallès Occidental. En l'àmbit administratiu o civil, però, continuava formant part de la Universitat de Mollet.

Se sap que el 1500, a més de l'altar major dedicat a la Mare de Déu, hi havia els de Sant Miquel, Sant Bartomeu i Sant Jaume.

En la visita pastoral efectuada el 1600, s'anotà que la parròquia de Gallecs continuava essent sufragània de Plegamans, i que encara es reservava el Santíssim, tenia fonts baptismals, sants Olis i cementiri. El 1736 ja no es custodiava el Santíssim a l'església de Santa Maria.

L'any 1789, els problemes tornaren a aparèixer, ja que els parroquians de Gallecs, que sumaven unes vint-i-cinc persones, presentaren una protesta contra el rector i els parroquians de Plegamans. A causa d'aquests problemes, Gallecs tornà a tenir rectors propis durant unes quantes dècades del segle XIX. El 1886, la parròquia de Gallecs consta ja com a annexa a la parròquia de Sant Vicenç de Mollet. Cal dir, per acabar, que el 1902 el capellà-beneficiat era Mn.Joan Cabanas, el qual s'esmerçà molt a millorar i restaurar el temple romànic.

Retaule gòtic

■ 4- AL VOLTANT DEL CAMÍ RAL

4.1. Introducció

Mollet del Vallès està situat, des de fa segles, en una zona estratègica per a les comunicacions viàries vallesanes. El Camí Ral o Reial d'anar a Vic passava per dins de la població, seguint la trajectòria de l'antiga carretera nacional, és a dir el carrer Jaume I. També passava per la vorera dreta del Besòs, l'antic Camí Ral de baix, que abans d'arribar a Montcada s'unia al que passava per Mollet i que venia de França.

Trobar-se al costat del Camí Ral, la via de comunicació més important durant tota l'edat moderna, comportava certs avantatges. Com ara una millor comunicació amb la capital del Principat, Barcelona, i, per tant, un considerable flux comercial i cultural; era el pas de viatgers i comerciants, que donaven vida i ingressos econòmics a la població molletana.

Com a conseqüència de la proximitat del Camí Ral, aparegueren diversos hostals i fondes a Mollet, com és el cas de l'Hostal del Prat, documentat ja el 1746, on es canviaven les cavalleries de les diligències. L'antic hostal de can Prat es trobava a prop de l'actual via del ferrocarril a Portbou (el que nosaltres coneixem és una nova construcció situada més a prop del Besòs).

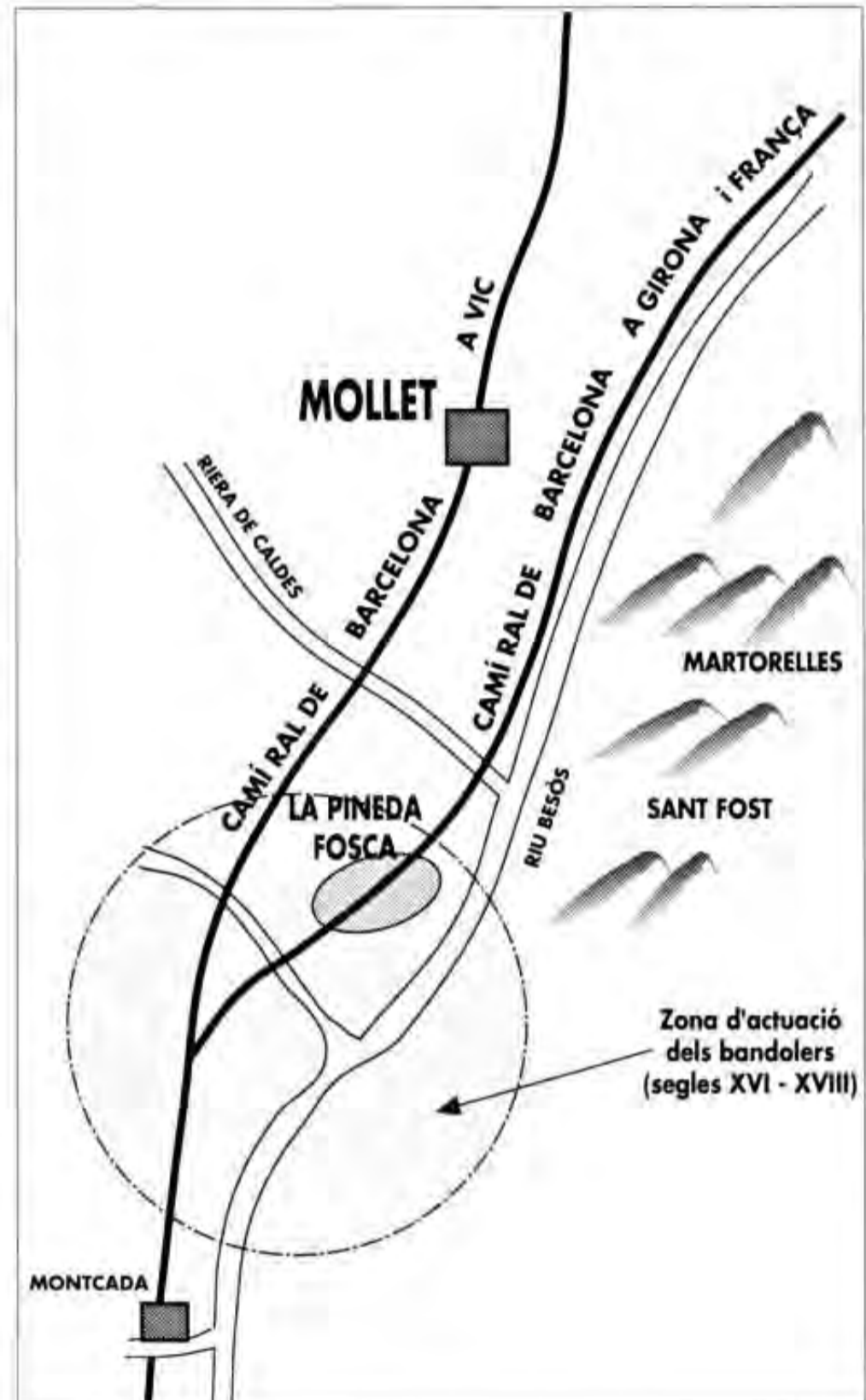
4.2. Lladres, bandolers i pagesos rebels

Però no tot eren comoditats i avantatges pel fet de trobar-se al mig de dos camins rals.

El trànsit de comitives amb presoners era freqüent, i el batlle de Mollet, com a representant del poder de la Corona de la vila, tenia el deure d'ajudar i escortar els oficials reials que portaven presos cap a la Ciutat Comtal.

Un llunyà dijous 4 de febrer del 1501 el sotsveguer del Vallès portava presoner cap a Barcelona un pagès revoltat de Montornès, de cognom Morera. El sostveguer i el seu agutzil coneixien la perillositat dels camins i per això anaven acompanyats d'un grup de vint-i-cinc homes de la comarca, entre els quals es comptava un tal Fonolleda de Mollet. Es

Els camins rals al seu pas per Mollet (segles XVI-XVIII)

tractava segurament del batlle de la població, ja que la família Fonolleda tingué una gran tradició en ocupar aquest càrrec.

Quan la comitiva arribà a un punt del trajecte anomenat Arenal del Besòs, se'ls aparegué una enfurismada colla de quaranta-set pagesos. S'entaulà aleshores un dur enfrontament, els camperols alliberaren el presoner Morera i fugiren cap a les muntanyes de Montalegre-la Conreria. L'únic ferit que s'esmenta a la crònica del fet és precisament En Fonolleda de Mollet : «e fonch naffrat de una strallada en la cuxa lo dit Fonolleda qui era en ajuda de dits officials...».

Un altre inconvenient que hi havia en aquesta zona era la plaga del bandolerisme. A la Catalunya dels segles XVI i XVII els bandolers arribaren a ser un greu problema social i polític. No es podia anar tranquil pels camins sense el perill de trobar-se amb una colla de malfactors.

Al Camí Ral de baix, en passar per la Llagosta, aleshores terme de Sant Fost-Cabanyes, hi havia un bosc molt frondós. L'indret, anomenat la Pineda Fosca, era un dels preferits pels bandolers per robar els carreterers i viatgers que anaven o tornaven de Barcelona. Les masies també eren una de les preses habituals d'aquests bandolers, que actuaven quasi impunement.

Del problema que suposava aquest afer n'és un bon exemple el fet que segueix.

Era el mes de juliol del 1599 quan el nou rei de Castella i Aragó, Felip III, es trobava a la Ciutat Comtal. Vet aquí que el síndic o representant de la Batllia de Mollet, Parets i Gallecs, un tal Bartomeu Moragues, aprofitant la vinguda del monarca, va fer-li arribar una carta. L'objectiu d'aquest missatge no era cap altre que demanar a Sa Majestat un augment de sou per al batlle de Mollet. El síndic alegava, que trobant-se Mollet al camí ral, el batlle havia de deixar tot sovint la seva feina per acompanyar presos o per empaitar lladres i bandolers:

«Que per quant los termens y parròchies de Mollet, Parets y Gallechs estan en camí Real y per ço cada dia se ha de desocupar de sa faena lo batlle de allí en acompanyar officials Reals ab presos, y per ço pateix grans treballs y també perills per lo haver de exir cada dia en perçecutió de bandolers y lladres...».

El terme de Mollet era travessat per dos importants camins reials, els quals eren utilitzats tot sovint per les tropes en el seu camí cap a Barcelona.

■ Es demanava un sou de vint lliures anuals , ja que fins aleshores el batlle de Mollet sols en cobrava deu. Imaginem-nos al rei més poderós de la Terra en aquella època, llegint aquella carta enviada pels consellers de Mollet que demanaven un augment de sou...L'escena no deixa de ser curiosa. Finalment, i després de consultar-ho, el rei concedí un augment de quinze lliures per a tot el trienni.

Carta enviada al Rei pel síndic de la Batllia o per la Universitat de Mollet. La resposta reial fou donada el 13 de juliol de 1599

«Señor. Lo síndic de les universitats de les parròchies de Sanct Vicens de Mollet, Sanct Steva de Parets y Sancta Maria de Gallecs supplica a Sa Magestat que per quan los termens y parrochies de Mollet, Parets y Gallechs estan en camí Real y per çó cada dia se ha de desocupar de sa faena lo balle de allí en acompanyar officials Reals ab presos, y per çó pateix grans treballs y també perills per lo haver de exir cada dia en perçecutió de bandolers y lladres, sia de son Real Servey que lo salari del balle de dites parrochies sia augmentat. Y per çó sia per V.Magestat concedit privilegi a dita Universitat y parrochies y als singulars y balle de aquelles que de así avan, dit balle tinga de salari per esser balle vint lliures, lo qual ara no té sinó deu per quiscuin any(...)

Plau a Sa Magestat que lo salari de balle de dites parrochies y termens de Mollet, Parets y Gallecs sia augmentat en quinze lliures per tot lo trienni».

Font: (ACA. Cancelleria, Reg.4887, fol.280v-282r)

Títols del rei Felip III, rei de Castella i Aragó-Catalunya

Com a nota curiosa i com a exemple de l'enorme poder i possessions que tenia aleshores el rei d'Espanya(tot i que aquest títol com a tal encara no existia) podeu veure la següent llista de títols que apareix al començar el mateix document relatiu al sou del batlle de Mollet:

«Jo, Felip, Rei per la gràcia de Deú de Castella, Aragó, Lleó, una i altra Sicília, Jerusalem, Portugal, Hongria, Dalmàcia, Croàcia, Navarra, Granada, València, Galícia, Mallorca, Sevilla, Cerdenya, Còrdova, Còrsega, Múrcia, Jaen, Algarb, Algecires, Gibraltar, illes Canàries, i també de les _Ndies Orientals i Occidentals, illes i Terra ferma del Mar Oceà, Arxiduc d'Aústria, Duc de Borgonya, Brabant, Milà, Atenes i Neopàtria, Comte d'Habsburg, Flandes, Tirol, Barcelona, Rosselló i Cerdenya, Marqués d'Oristà i comte de Goncià».

En acabar la concessió el monarca signà amb un lacònic i tradicional : «Yo el Rey»

Font: (ACA. Cancelleria, Reg.4887, fol.280v-282r)

4.3. Soldats amunt i avall

Quan hi havia guerres, tan abundants al segle XVII i a les primeres dècades del segle XVIII, el trànsit de tropes pel camí ral amb els inevitables desordres, robatoris i aldarulls era continu. Els habitants de Mollet veien passar per davant de casa seva tota mena de soldats i de gent de guerra i la veritat és que no els feia gens de gràcia.

En el transcurs de la segona guerra remença del 1485, en concret el dia 2 de març, passà per Mollet un exèrcit reial de Barcelona format per tropes nobiliàries i eclesiàstiques, essent un total de dos-cents genets i set-cents peons. Aquest cos d'exèrcit es dirigí vers Sabadell per alliberar-la del poder dels pagesos rebels, objectiu que aconseguiren. Poc després, derrotaren a l'exèrcit remença a Llerona i en capturaren el seu cadbill, Pere Joan Sala, que fou penjat i seguidament esquarterat.

Catalunya també es veié greument afectada per l'anomenada guerra dels Trenta Anys, ja que el 1635 França declarà la Guerra a Espanya i el 1639 tropes castellanes i italianes s'instal·laren al Principat. La soldadesca havia d'ésser allotjada a cases particulars, amb les consegüents molèsties per als catalans.

Sabem que, durant la guerra del Segadors, episodi de la guerra abans esmentada, i en concret l'any 1640, Mollet i altres indrets del Vallès patiren les violències i saquejos de les tropes castellano-napolitanes del Comte-Duc d'Olivares.

L'estat de crispació era tal, que els diputats de la Diputació del General o Generalitat enviaren el 22 de febrer de 1640 una carta al virrei on s'explicava que diverses poblacions del Principat, entre les quals s'esmenta Mollet del Vallès, patien des del mes de gener els abusos dels soldats.

Diu el document que els veïns havien de «donar menjar y beure tant per ells com per sos cavalls, sens voler pagá cosa alguna als amos de las casas ahont estan alojats, maltractant y matant los particulars, y robantlos lo millor de ses cases...».

Seguidament s'esmenta el nefast comportament de la milícia a diversos pobles, i, en parlar de Mollet, es diu que el capità de les tropes allotjades aquí era un tal Pedro Pacheco.

El 16 de febrer, els batlles de Mollet, Santa Perpètua, Polinyà i d'altres poblacions havien rebut una amenaçadora carta del virrei manant-los «que las ditas universitats contribuissen en donar pa y carn

-guerres de remença : guerres que tingueren lloc a Catalunya al segle XV, als períodes 1462-1472 i 1484-1485. Els camperols remences es rebel·laren contra els senyors feudals, tant laics com eclesiàstics. Els conflictes acabaren amb la Sentència Arbitral de Guadalupe del 1486, per la qual s'aboliren certs abusos feudals com eren els dits «mals usos», entre ells la remença.

-Guerra dels Segadors : també dita de Separació (1640-1652). Fou un episodi de la guerra dels Trenta Anys, en la qual Catalunya es rebel·là contra la monarquia hispànica.

-Diputació del General o Generalitat : delegació permanent de les Corts catalanes. Tenia com a missió governar el Principat i recaptar certs tributs. Als segles XIV i XV defensà els interessos i privilegis de la noblesa feudal i de l'alt clergat enfront de la pagesia catalana. En les guerres dels Segadors i de Successió, aglutinà la lluita de Catalunya per salvar les seves institucions seculares.

als capitans y soldats que estan alojats en dits llochs, cominantlos que fent lo contrari los enviaria majors tropas de soldats y cavalls...».

En algunes localitats de les rodalies la població es rebel·là, com és el cas de Sant Fost, on el 6 de febrer foren morts un capità de nom Juan Nuño i dos soldats, els quals s'estaven en una masia d'aquest terme. Els cossos foren amagats.

I quan els exèrcits lluitaven ho feien quasi sempre a les planes i als camins rals, per la qual cosa Mollet era sovint afectat. Això va succeir el 28 de març del 1642, data en què les tropes del rei Felip IV s'enfrontaren amb un exèrcit català que els volia barrar el pas. Els castellans, que volien anar cap a Granollers, eren comandats pel Marquès de Povar, i els catalans, que obtingueren la victòria, pel general de La Motte. Morts, ferits i destrosses, aquestes foren les principals conseqüències de la batalla.

A les acaballes d'aquesta cruent guerra, Mollet torna a sortir en la documentació com a lloc de pas habitual dels exèrcits. Efectivament, durant el setge de Barcelona per les tropes de Joan d'Àustria, l'octubre de 1652, en un tractat d'evacuació de la ciutat s'establia que les tropes pernoctarien el primer dia a Mollet, en la seva ruta cap a França:

«Quant lo Sr.Mariscal de la Motte y los srs.lochтинents tant francesos com cathalans, y todas las tropas tant francesas com cathalanas, suyssos, alamanys y altres nacions exiran de Barcelona, aniran a dormir a Mollet, lo segon die a Cardedeu, lo tercer a St.Celoni, lo quart a Hostalrich...».

Arribà el segle XVIII, i amb ell la guerra de Successió, en la qual quasi tot Catalunya s'enfrontà un altre cop al rei de Castella i Aragó, Felip V. Barcelona fou assetjada en dues ocasions: una el 1706 i l'altre el 1714. Mollet segurament va suportar, un cop més, els allotjaments de la tropa i la violència. Es té constància que el 12 de maig del 1706, soldats francesos robaren en l'església parroquial de Mollet, i el dia següent les mateixes tropes cremaren i saquejaren l'església de Parets del Vallès.

En acabar aquesta guerra, quedaren encara nuclis de resistència que, en forma de guerrilla, vagaven pel Principat. La Reial Audiència de Catalunya decidí, aleshores, repartir armes entre les autoritats municipals per tal de perseguir els rebels. El 1720,

la Batllia de Mollet va rebre un total de 15 armes a l'efecte de fustigar els resistents que apareguessin per la zona.

Com veieu, els pobles situats als camins rals tenien totes les de perdre quan esclatava una guerra. És clar, eren lloc de pas obligat dels exèrcits en la seva marxa cap a Barcelona.

-Guerra de Successió : guerra que tingué lloc a Espanya entre el 1705 i el 1714, per causa de la successió al tron de la Corona espanyola. Catalunya, Aragó i València defensaren la causa de l'arxiduc Carles d'Àustria. Guanyaren els partidaris del rei Felip V de Borbó, candidat de Castella i França. En acabar el conflicte, foren abolides les antigues institucions catalanes.

EL SEGLE XIX

per Joan Corbalán i Antoni Lardín

1- INTRODUCCIÓ

El segle XIX representarà per a Mollet del Vallès el pas lent d'una economia tradicional a una capitalista i l'entrada en els àmbits polítics, culturals i socials moderns a l'últim quart de segle que assentaran les bases per al posterior desenvolupament del municipi. Així, doncs, trobarem successivament un augment demogràfic important; un trencament de les estructures agràries degut a la fil·loxera; apareixerà un nou corrent polític, el catalanisme, que afavorirà actituds de rebuig del sistema establert molt lligat amb les tendències socio-culturals que sorgiren amb la Renaixença.

Cal remarcar que els grans esdeveniments generals que afectaren l'estat espanyol o Catalunya durant aquest període, poden imposar, a vegades, uns esdeveniments aliens a la pròpia dinàmica molletana.

A l'inici del segle, el municipi estava integrat per la unió de Mollet del Vallès, Parets del Vallès i Gallecs. Aquesta unitat s'acabarà amb la segregació de Parets del Vallès de la qual, malauradament, no s'ha trobat cap tipus de documentació. No obstant

això, podríem afirmar que aquesta es produeix entre el 1844 i el 1851.

2- DEMOGRAFIA

Malgrat que la gran expansió molletana, quant a població, es produirà a partir del segle XX, durant tot el segle XIX ja s'observa una tendència a l'alça, paral·lela a la que pateix tot Catalunya en el mateix període. Les primeres dades relatives a la població, ens les ofereix el Cens de Floridablanca (1787), el qual assigna a Mollet del Vallès -amb els agregats de Parets i Gallecs- una població de 768 habitants, que augmentarà fins l'any 1819 que arribarà a 899 habitants i a 1.359 l'any 1830. Les dades de la primera meitat de segle clouen amb les que ens ofereix Pasqual Madoz per l'any 1842: 1.447 habitants.

El primer cens seriós no es farà a Espanya fins l'any 1857 Mollet del Vallès hi apareix un total de 1.376 habitants i es produeix un augment constant fins a final de segle: 1.418 habitants (1860); 1.716

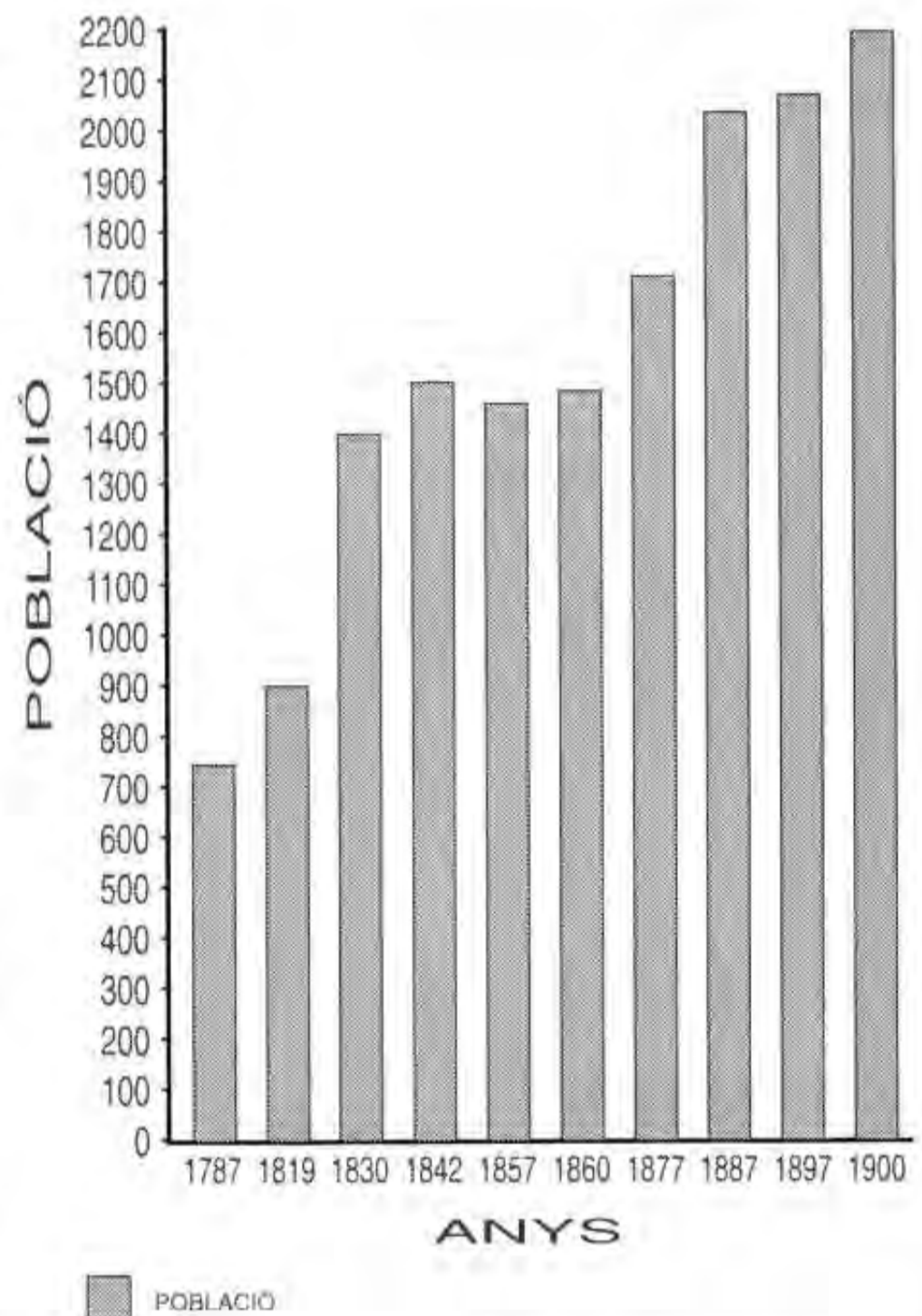
Vista de Mollet a finals del segle XIX

habitants (1877); 2.012 habitants (1887); 2.063 habitants (1897) i 2.130 habitants (1900).

Ara bé, cal fer algunes matisacions. Les dades dels anys 1787, 1819, 1830 i 1842, corresponen a la batllia de Mollet, és a dir, Mollet, Parets i Gallecs tots junts; mentre que les dades dels anys següents són únicament de Mollet del Vallès i Gallecs. Això queda ben reflectit en la davallada de població que es produeix en el cens de 1857, amb menys habitants que en l'anterior, producte de la segregació de Parets cap a la meitat de la centúria. D'altra banda, cal fer esment que molts historiadors discuteixen sobre la validesa de les dades anteriors a 1857, bàsicament per dues raons: en primer lloc, perquè el recompte es feia per veïns i així es consignava tan sols a les persones que pagaven alguna mena d'impostos, normalment els caps de família. La resta de components del grup familiar es desconeix i les xifres totals d'habitants són purament aproximatives, segons una relació que varia segons les zones. En segon lloc, les relacions de veïnatge sovint anaven lligades a la qüestió dels impostos o cadastres, amb la qual cosa es produïen ocultacions per pagar menys diners. Si comparem les xifres de 1819 i 1830 veiem que la població creix el 33%, a raó de quaranta-sis individus per any, la qual cosa és impossible.

Malgrat tot això, i si considerem com a vàlides les xifres anteriors, podem treure un seguit de conclusions. La guerra del Francès no afectà massa demogràficament, amb un augment de 131 persones durant tot el període. Els augments més importants es produiran entre 1857 i 1887 per estancar-se després fins el 1900. És significatiu comparar aquestes dades amb l'evolució comarcal: el Vallès Oriental perdrà 1.500 persones entre 1860 i 1877, i, encara que es recuperarà a partir de 1897, no assolirà el nombre d'habitants de 1860 (43.327), representarà tan sols, durant tot el període, el 2,5 % de la població de Catalunya. Això indica que Mollet del Vallès serà un dels pobles amb millors valors demogràfics dins la comarca durant tot el segle XIX. L'increment entre 1857/60 i 1877 serà espectacular, amb un augment de 340 persones, molt probablement lligat al desenvolupament de les comunicacions en aquesta zona i especialment al ferrocarril, que arribarà a la dècada dels cinquanta, i a la millora de les condicions higièniques i sanitàries. Entre 1877 i 1887 l'augment és de 300 persones, doblant el creixement de l'etapa anterior.

Evolució de la població 1787 - 1900

Font: elaboració pròpia

■ Això serà possible gràcies al progrés de l'economia catalana. És l'època de la Febre d'or.

També serà l'època de la immigració, però no sembla que aquesta tingui massa incidència en el Vallès Oriental ja que, entre 1860 i 1900, la comarca perdrà el 2 % de la població. Si hi ha immigració, és tan lleu que no permet valors positius com els d'altres comarques.

A partir de 1887 i fins al 1900, tot i produir-se un lleu increment, l'expansió demogràfica s'estanca. En tretze anys tan sols augmentarà en 113 persones. És el període del decenni 1887-1897. És l'època de la crisi de la vinya a causa de la fil·loxera (que arribarà a Mollet, com veurem, el 1887) i l'entrada en el mercat espanyol de cereals estrangers a baix preu (especialment americans i russos). Aquests seran els dos conreus principals de l'economia molletana i serà significatiu també que les empreses relacionades amb aquests productes facin fallida durant aquest període.

3- ECONOMIA

3.1. Agricultura i ramaderia

El sector agrícola serà molt més predominant que l'industrial en l'economia molletana, amb molta diferència sobre la indústria. Amb una superfície municipal total de 1.072 hectàrees, els conreus ocupen 917,1 hectàrees, dividits en conreus de secà, regadiu i vinya. En segon terme quedaran els boscos i els erms que seran minoritaris. En els terrenys de regadiu es conreava blat, blat de moro, castanyers i mongetes seques i en el secà, blat i ordi. Les dades per a la distribució de conreus són orientatives, ja que els propietaris que volien estalviar-se impostos ocultaven la quantitat i la qualitat de les seves terres.

Inicialment, els conreus de secà ocuparan el doble d'hectàrees que els altres dos, però els seus rendiments seran més baixos ja que les terres seran de pitjor qualitat. El regadiu obtindrà uns rendiments alts amb menor superfície i la vinya estarà poc estesa. Malgrat això, s'observa a partir de 1860 una clara expansió de blat i, sobretot, de la vinya, que es convertiran en els conreus principals amb

***Febre d'or:** nom amb el qual hom coneix a Catalunya el període que va del 1875 fins al 1885, aproximadament, i que coincideix amb el boom comercial del vi (coincidint amb la fil·loxera a França), l'augment de les inversions a les indústries metal·lúrgiques i tèxtils, exportacions de ferro, plom i coure, i l'estabilitat política de la Restauració.

La Farinera Morató

diferència, arribant a ocupar aquesta última el 40% (425 ha.) de la superfície municipal el 1880. Però aquesta expansió entrarà en crisi amb l'arribada de la fil·loxera a Catalunya.

Un altre conreu amb molta tradició al Vallès des del segle XVIII serà el cànem, que progressivament perdrà importància a causa de la competència del cànem importat i a la dificultat de treballar-lo. Després de la crisi de la vinya, recuperarà certa importància, i s'introduirà maquinària per tal de facilitar-ne la seva manipulació, com les dues màquines de bregar cànem existents a Mollet del Vallès a finals de segle.

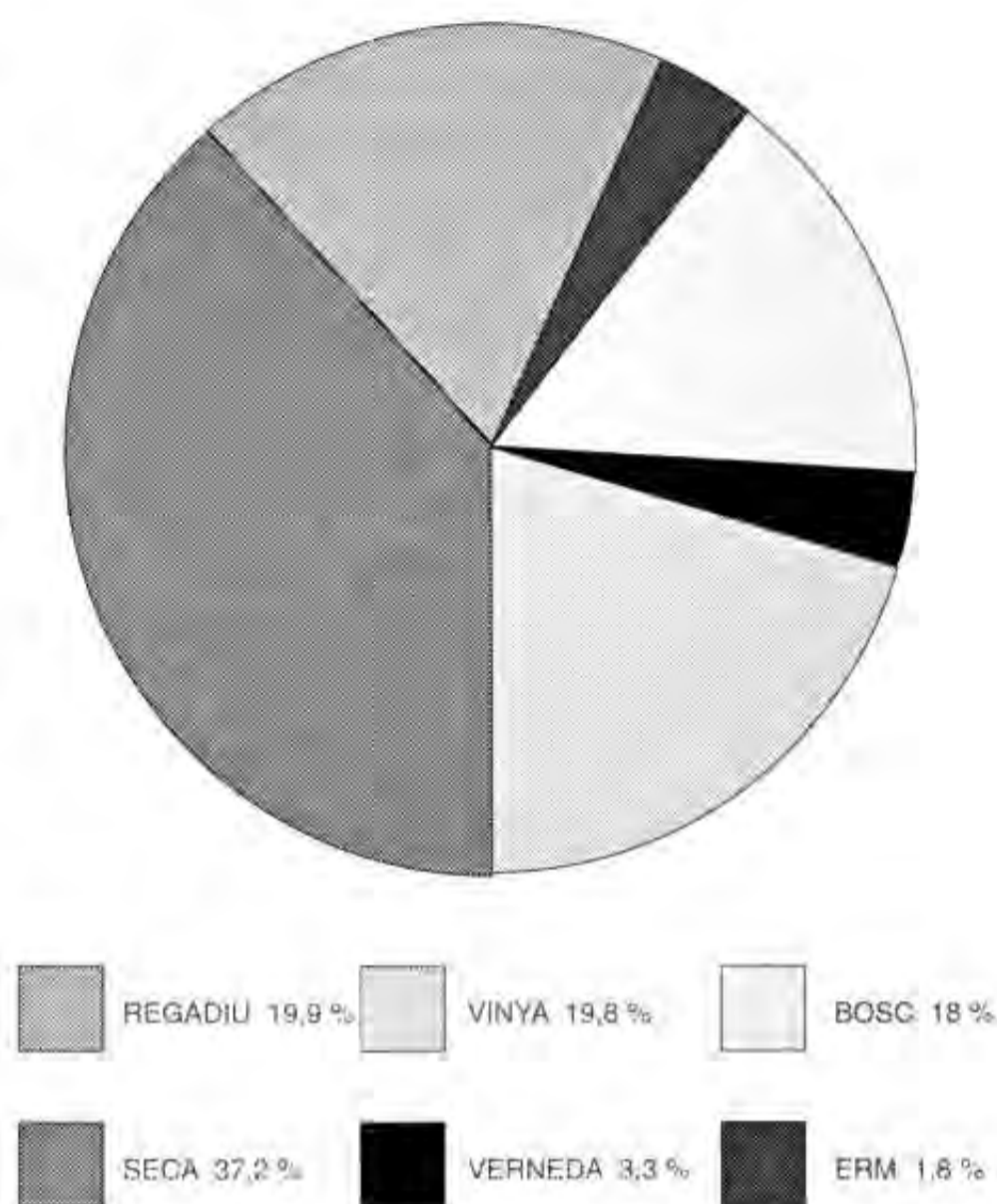
Seguint els paràmetres de la comarca del Vallès Oriental, la concentració de la terra a Mollet del Vallès és elevada: el 6% dels propietaris paguen un 60% del total de la contribució. No obstant això, gairebé cada família de la població té una petita propietat. D'aquests majors contribuents, més de la meitat resideixen fora del terme, essent la gran majoria de la ciutat de Barcelona.

Malgrat que no tenim dades suficients per al municipi, es pot arribar a afirmar després d'observar les dades anteriors que el règim de tinença de les terres està basat en l'explotació directa i els petits propietaris, a més, treballaven a les grans finques, molt probablement en règim de parceria, que era predominant al Vallès Oriental, tot i que el tipus de contracte més habitual en el conreu de la vinya era el de rabassa morta.

La ramaderia, com a explotació, és inexistent durant tot el segle. Els pocs animals que hi havia estaven destinats a feines del camp (cavalls i mules).

A l'entorn de l'agricultura aniran sorgint diverses associacions per atendre els interessos dels propietaris rurals. La més important, amb un abast per tot el país, serà l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre (IACSI), amb l'objectiu de fomentar l'agricultura de tipus capitalista mitjançant la introducció de tècniques de producció modernes, difoses amb la publicació de la revista *Calendari del pagès*. A Granollers, existirà una delegació, que comptarà amb dos socis de Mollet, però que desapareixerà a mitjan de la dècada dels seixanta. Per omplir el buit que deixarà aquesta associació, els propietaris comarcals fundaran l'Associació de Propietaris Rurals del Vallès (APPV) el 1876. La seva finalitat era treure a la comarca de l'endarreriment agrícola que patia a través de l'acció conjunta de tots els socis. El principal impulsor, i

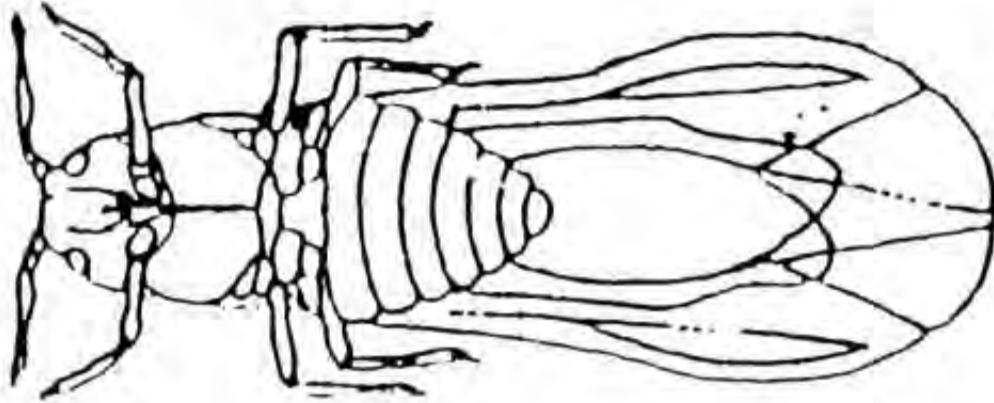
Distribució de conreus l'any 1860

***Rabassa morta:** contracte de conreu català, específic per a la vinya, que estableix l'arrendament d'una terra fins a la mort dels dos terços dels ceps plantats. La millora de les tècniques de conreu i la llargada dels ceps (uns cinquanta anys) el convertiren amb el temps en perpetu. La replantació posterior a la fil·loxera es farà amb ceps amb empelt de cep americà, resistent a la plaga, però d'una vida inferior (uns vint-i-cinc anys). La seva mort durant el segon decenni del segle XX provocarà una de les majors crisis del camp català.

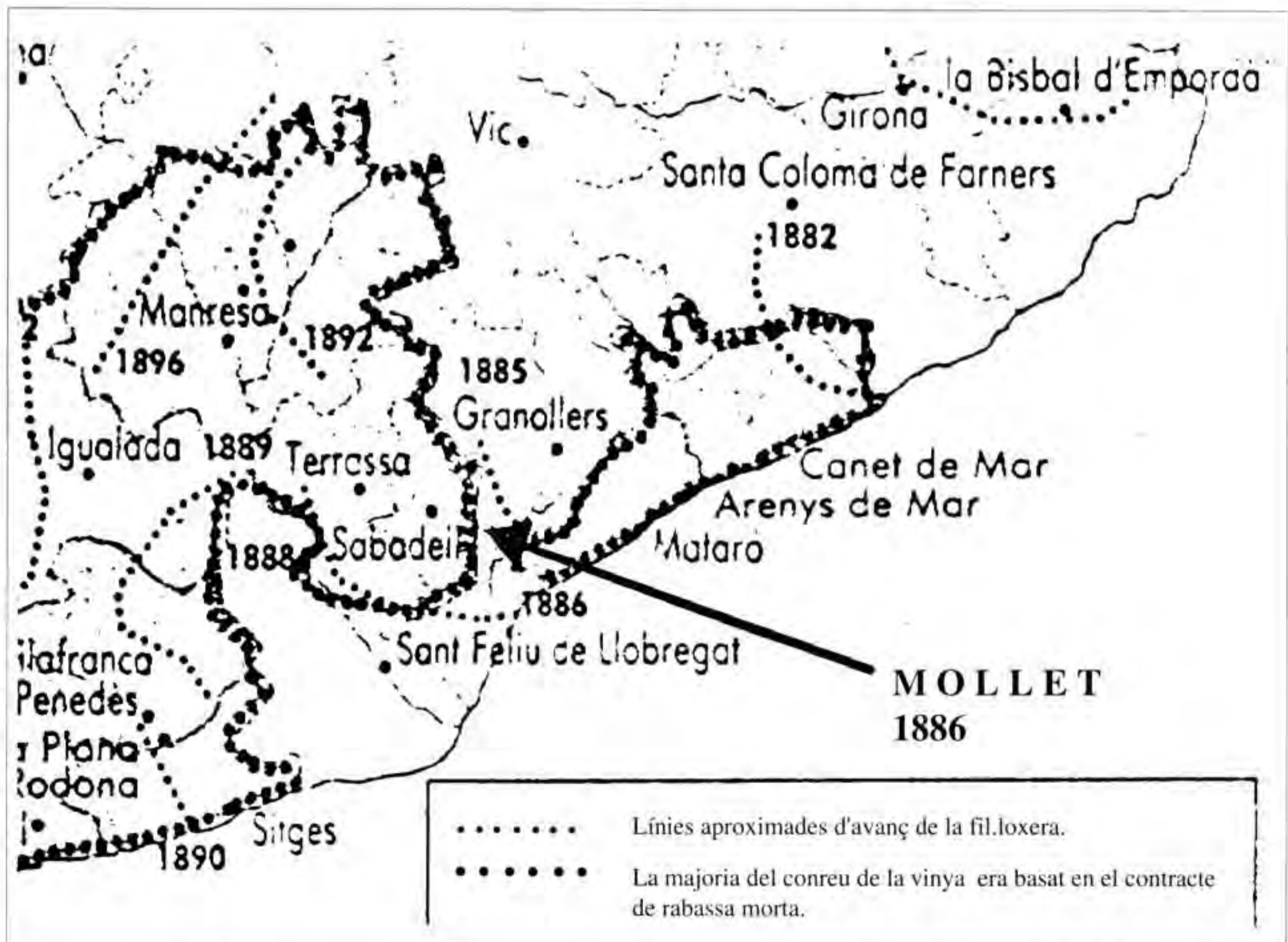
La Fil.loxera

Entre 1860 i 1880 els ceps francesos patiran els efectes de la plaga de la fil.loxera, cosa que provocarà l'apogeu dels vins catalans. Però l'any 1879 la fil.loxera traspasa la frontera, i s'estén ràpidament per tot el país: el 1882 ja arriba al Maresme i els primers brots a Mollet del Vallès es donaran el juliol de 1886; el 1889 la vinya de la comarca ja estarà totalment destruïda. Molts dels pagesos, amb la mort dels ceps, passaran a plantar cereals o els deixaran erms; malgrat que no serà fins a començaments del nou segle que es començarà la replantació massiva amb empelt americà, ja en la dècada dels noranta s'inicià en la zona aquesta replantació.

L'insecte de la fil.loxera parasita en massa en els ceps i s'alimenta exclusivament de llur suc i provoca a la llarga la mort de la planta.

Penetració de la Fil.loxera (1879 - 1908) i la superfície de vinya conreada el 1923

Font: *Història de Catalunya*. Salvat

■ dones. L'any 1897 s'instal·là a Mollet del Vallès una fàbrica de curtits, la Tenería Moderna Franco-española, propietat d'Octavi Lacante Pallisson, d'origen francès. Diversos cronistes d'aquella època la qualifiquen com a fàbrica d'adobs químics, però la seva producció real era la de pells adobades.

Destacarà també la indústria dels derivats de la construcció, que serà el sector més nombrós. Predominaran les bòbiles (fàbricació de teules i maons), ja documentades des de l'any 1845, però serà un sector afectat per les successives crisis i recuperacions econòmiques, de manera que durant els anys vuitanta només en trobarem una i a finals de segle n'hi haurà tres, coincidint amb l'apogeu de la indústria i de l'habitatge (les de l'Esteban Camp, en Mariano Gali i en Jaime Prat).

En aquest procés industrialitzador aniran agafant importància les empreses lligades a l'alimentació. És significatiu el fet que estiguin vinculades als conreus més importants del poble que ja s'esmentaven anteriorment: els cereals i la vinya. Així trobarem ja des del 1873 el negoci de l'especulació en grans, oli i vi de Josep Sans, al qual s'afegiran com a competència durant breus períodes Vicenç Pujol (que a més posseeix un magatzem de fustes i un altre de llenya), Martí Pou i Vicenç Riera (que també és marxant en fustes). Hem de fer referència també a l'existència d'una fàbrica de licors i aiguardents d'en Jaume Fonolleda, amb una caldera de 1.500 litres.

Com una característica específica de la industrialització molletana cal esmentar la «fàbrica de pastes per a sopa», propietat d'en Francesc Paradell, des dels inicis de la dècada dels vuitanta, sense dubte relacionada amb la importància de la producció bladera del terme i a la presència de diversos especuladors en grans. Algunes d'aquestes indústries desapareixeran cap a finals de segle amb la crisi econòmica general.

Quant a les indústries menors, el grup més important és el de la fusta. Hi haurà diversos marxants de fustes des de l'any 1862, tant per a la construcció com per al consum de calefacció. Lligat a la importància de les fustes sorgirà, a finals de segle, la serradora dels germans Morató: situada al carrer de l'estació, era moguda per vapor i es dedicava a serrar fustes per a embalatges, i posteriorment es convertirà en farinera. També era important per a un poble agrícola, com Mollet del Vallès, aquelles

***Llançadora volant:** en el teler manual, el teixidor s'havia de passar la llançadora d'una mà a l'altra, amb la qual cosa les peces de roba no podien ser gaire amples (fig.1).

Amb la llançadora volant, la llançadora porta el fil per formar la trama d'una banda a l'altra del teler mitjançant quatre rodets que llisquen per un carril i que passa a través del fil de l'ordit (fig.2).

fig. 1

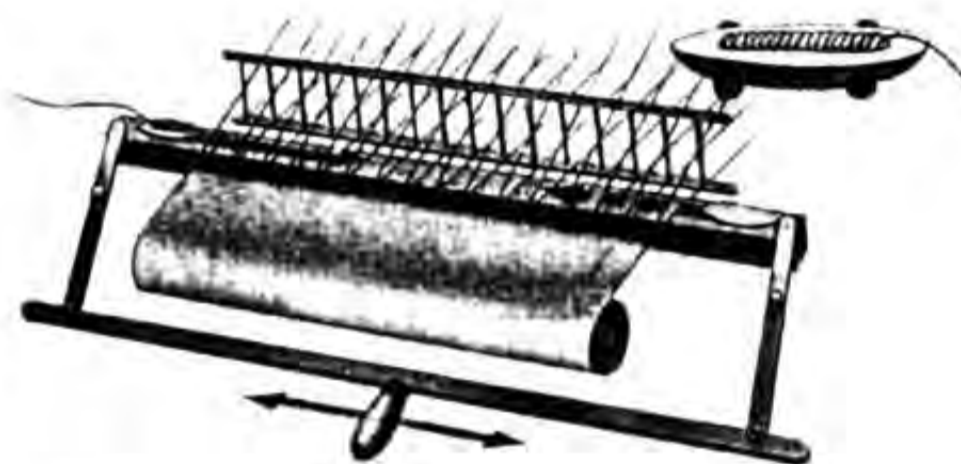

fig. 2

indústries manuals relacionades amb la construcció de carros, arres, ferradors, etc.

3.3. Comerç

Per una població relativament reduïda com la del Mollet del Vallès del segle passat, destaca el gran nombre de petits comerços, molts d'ells en competència directa, tant pel que fa als productes com a la seva ubicació. Així ens trobem que bàsicament les botigues es troben concentrades al voltant de la carretera de Vic (que aglutina el 45 %) i en el nucli antic de la població, especialment al carrer de Pietat i a la Plaça.

Quant al tipus de comerç, són majoritaris els adroguers, carnissers, forners, fusters, queviures, sabaters, botigues de betes i fils, i sastres, dels quals n'hi ha al voltant de tres o quatre segons els anys. A partir del 1884 s'estableixen nous negocis que s'afegeixen als ja existents com ferrers (4), espadenyers (3), esparters (2), terrissaire (1), venedors de llet (1), rajoles (1), farina (1), manyà (1), herbolari (1).

Una nota curiosa és la presència de tres botigues de joguines i al mateix carrer, la Carretera. La seva aparició podria tenir una explicació en l'augment de població del decenni 1877-1887, que cal suposar, és a causa del creixement vegetatiu (diferència entre naixements i defuncions), ja que els valors d'immigració són negatius per a tota la comarca.

Mercat al carrer Barcelona

3.4. Professions liberals

Les professions liberals que constatem al llarg del segle XIX són aquelles que fan referència a aspectes sanitaris de la població: farmacèutics, metges, veterinaris i llevadora. També existeixen mestres d'ensenyament primari, el nombre dels quals s'ampliarà a mesura que avança la centúria. L'Ajuntament es veurà obligat a contractar els serveis d'un advocat de Granollers per tal de resoldre i consultar aspectes legals.

4- TRANSPORTS I COMUNICACIONS

Mollet del Vallès ha estat des de sempre una via natural de pas per a anar de Barcelona a Vic i a Girona (per l'interior). A començament del segle XIX la xarxa de carreteres a Catalunya es reduïa a tres Camins Reials, un dels quals passava a prop de Mollet del Vallès en direcció Girona. A partir dels anys trenta s'endega un pla per millorar les comunicacions i s'inicia la construcció d'una nova carretera que el 1835 arribarà de Barcelona fins a Torre Baró. Entre 1835 i 1837 es construirà el tram Torre Baró-Mollet del Vallès (passant per Mogoda) gràcies a la iniciativa dels propietaris agrícoles, que sol·liciten l'ampliació de la carretera fins connectar-la amb l'antic Camí Reial, passat Mollet. Entre 1841 i 1843 es construirà un nou tram entre Mollet del Vallès fins el santuari de Nostra Sra. de Belulla (Canovelles), passant per Parets i crearà diversos problemes pel que fa al traçat i a les indemnitzacions. Aquesta serà la carretera de Ribes, que unirà Barcelona, Granollers, Vic i Ripoll. A més hi ha diferents camins veïnals que uniran Mollet del Vallès amb les poblacions properes: Palaudàries, Santa Perpètua de Mogoda, Caldes de Montbui, Martorelles, Montmeló, Parets i Gallecs, i una carretera de tercer ordre que partirà del poble fins a Moià.

La xarxa ferroviària començà a desenvolupar-se a Catalunya a partir de 1848. La línia Barcelona-Girona-França arribarà a Granollers l'any 1854, a Girona el 1862 i a Portbou el 1878, i tindrà una estació al poble (l'estació de baix). La segona línia, de Barcelona a Sant Joan de les Abadesses, completada al 1880 també hi tindrà estació (la del nord o de dalt). Ambdues estacions es trobaran situades fora del nucli urbà. De la primera estació partirà la línia que unirà Mollet del Vallès amb Caldes de Montbui, passant també per l'estació de dalt. L'any 1865 i per iniciativa privada es constituirà la Sociedad Anónima Compañía de Ferrocarril servido con fuerza animal de Mollet a Caldas de Montbui. Aquesta concessió ferroviària no arribarà a funcionar a causa dels greus problemes econòmics i dels efectes que la tercera guerra carlina va tenir en la zona de Caldes. No obstant això, quinze anys més tard s'iniciarà l'exploració d'una nova concessió

(1880) que es veurà obligada a utilitzar màquines de vapor i es coneixerà amb el nom del Calderí. A més, també hi havia un negoci dedicat al transport de viatgers (d'en Josep Sabatés) en tartana, que unia la població amb Granollers, Martorelles i Barcelona.

Mapa de ferrocarrils

Font: *Història de Catalunya, volum VI, Ed. 62.*

L'estació del Nord

5- EDUCACIÓ

Pel que fa a l'ensenyament al llarg del segle XIX a Mollet del Vallès només s'han trobat escoles d'ensenyament primari (els alumnes que podien seguir estudis secundaris ho havien de fer a Granollers o a Barcelona). La primera escola coneguda és l'escola pública de nens ja en el primer terç de segle. La de nenes no apareix fins la meitat de segle. També hi ha una altra escola a Gallecs, de la qual no es tenen prou referències. L'ensenyament privat també serà important (i conflictiu) a la població. Cap a finals de segle hi havia tres escoles privades de nens i una de nenes; una d'aquestes era la fundada per en Vicenç Plantada el 1865, on els nens rebien l'ensenyament en català (vinculada al Centre Català) i aprenien aspectes íntimament lligats amb la natura i, conseqüentment, a l'agricultura. Un tipus d'ensenyament que no es correspon amb la tònica general del moment, com veurem. Una altra escola privada era la que es trobava al Casino Republicà i que en el seus inicis no va impartir l'ensenyament de la religió. De la tercera escola privada de nois només hi ha notícies per criticar-la, a causa del seu estat i mal funcionament.

Cal destacar que, en aquesta època, els mestres públics depenien totalment dels ajuntaments que els proporcionava sou i allotjament. Aquesta situació fa pensar que els mestres (especialment els de nens) estaven subjugats als interessos dels poders fàctics locals. De fet hi haurà un organisme municipal que farà aquesta tasca de control i seguiment, la Junta Local de Primer Ensenyament. Estava formada per un representant municipal -generalment el mateix alcalde-, el mossèn, representants dels pares d'alumnes -en nombre variable- i el secretari de l'Ajuntament. Les seves funcions van encaminades a controlar la gestió econòmica i la funció docent dels mestres de la localitat (aprovar o no aprovar els pressupostos presentats pels mestres; fer un control pedagògic, mitjançant visites no periòdiques i imprevistes a les escoles -especialment en casos de trobar-se en conflicte amb els mestres-; presidir els exàmens finals de cada curs, etc.).

La funció de l'escola de nens sembla ser la de subministrar força de treball vers l'economia local: l'agricultura. Les limitacions del programa pedagògic (bàsicament aprendre a llegir, escriure,

Mapa de carreteres

Font: *Història de Catalunya*, volum V. Ed. 62

Alumnes d'una escola de l'època

■ sumar, restar, multiplicar i dividir) permeten la instrucció bàsica necessària per al desenvolupament de les tasques agrícoles. L'existència de material didàctic específicament relacionat amb l'agricultura (*Cartillas agrarias*, manuals d'agricultura, col·lecció del sistema mètric i els llibres d'en Vicenç Plantada *Teoría para impedir la formación del granizo y del viento en los días tempestuosos i Algunos amigos íntimos del agricultor*) no fan més que corroborar l'íntima relació entre l'escola i l'activitat productiva majoritària del poble, a més d'assenyalar que l'idioma en què s'ensenyava a llegir i escriure era el castellà.

L'educació femenina es veu clarament discriminada en favor de la masculina. La instrucció que es donava a l'escola pública de noies (i suposem que també a la privada) anava dirigida a formar modèliques mestresses de cases i devotes mares de família; aquest fet confirma que en un inventari de l'escola de noies es trobés, entre d'altres, aquest material: un *Catecismo Diocesano*; llibres d'*Historia Sagrada*; *Libro de las niñas*; *Espejo de las niñas*; així com una gran quantitat de material de costura (agulles, teles, fils, ous de fusta...). Aquesta discriminació entre l'ensenyament dels nois i el de les noies fins i tot es veu agreujat pel fet que el sou del mestre era molt més alt que el de la mestra, o bé observant els diners destinats per l'Ajuntament a la compra de material, es dediquen molts més diners a l'escola de nens.

No obstant això, l'ensenyament bàsic es complementava, i sempre tenint en compte el material didàctic inventariat pels mestres, amb estudis molt elementals de geometria, del sistema mètric decimal i la resolució de problemes. Segons el grau de formació i coneixements dels alumnes, els continguts es diversificaven cap a altres camps complementaris com la història i la geografia. L'ensenyament de la geografia es feia mitjançant la visualització dels mapes existents i la posterior memorització de les dades aportades pel mestre, a causa de l'absència de llibres de text sobre aquesta temàtica (el mateix passava amb la història).

Una altra assignatura era la religió i moral, el material de la qual és el més abundant (làmines, llibres, històries sagrades, cartells de màximes morals, llibres de faules...). Això ens fa pensar que era una assignatura importantíssima dins del conjunt de les diverses matèries impartides. Amb aquest ensenyament basat en la religió i la moral es pretenia

el manteniment de «l'ordre establert» a nivell local, i per extensió a nivell nacional, coincidint plenament amb els postulats socio-polítics que pretenia la Restauració.

6. ASPECTES POLÍTICS

Durant tot el segle XIX els esdeveniments polítics del poble segueixen una dinàmica pròpia i els efectes de la política estatal únicament tindran ressò en la població quan vinguin imposats bé pel Govern Civil o bé per la Diputació. De fet els esdeveniments principals giren al voltant de qüestions quotidianes considerades com a més importants per a la població.

Durant el primer terç del segle XIX l'Estat espanyol passarà per una guerra d'alliberament (1808-1814) i es restablirà l'absolutisme, amb un breu interval (1820-1823) de domini liberal. Aquesta fase presenta una manca de dades generals que ens puguin permetre establir la dinàmica concreta pel que fa a Mollet del Vallès. Tant sols disposem d'unes poques notícies a l'entorn de la guerra del Francès.

Amb l'excusa de la invasió de Portugal, Napoleó aconseguirà el permís de pas dels seus exèrcits pel territori espanyol i es consumarà l'ocupació. Les tropes franceses no ocuparan tot el país, sinó tan sols places fortes com Barcelona o Figueres, des de les quals realitzaran expedicions per tot el Principat. Durant els anys de guerra, Mollet del Vallès quedarà enmig dels exèrcits francesos i espanyols: els primers travessaran i s'hostatjaran sovint en la població, en el marc de les seves incursions cap a l'interior del país, amb la resistència dels habitants, que hauran de ser amenaçats per les autoritats franceses de Barcelona perquè deixin pas franc a les tropes. Els segons, organitzats en guerrilles, tindran importants bases d'operacions en la zona de Vic-Hostalric-Sant Celoni-Granollers-Moià i en la de Terrassa-Montserrat-Manresa. Així, el 1810 tindrà lloc a Mollet del Vallès un enfrontament entre els dos exèrcits. El gener, les tropes franceses del mariscal Augerau havien posat setge al castell d'Hostalric. Alhora, el general Duhesme havia sortit de Barcelona amb tres batallons d'infanteria, un esquadró de cuirassers i dues peces d'artilleria, en direcció a Granollers, on s'havia de trobar amb Augerau. Aquest no es presentà el dia convingut i el general hagué de tornar a Barcelona per fer front a les incursions espanyoles en la línia del Llobregat. Els exèrcits quedaran sota el comandament del coronel Guéry, qui els hostatjà per separat a Santa Perpètua de Mogoda, Mollet del Vallès i Granollers. Les tropes espanyoles, assabentades d'aquesta

***Absolutisme:** sistema polític segons el qual el rei concentra en la seva persona tots els poders de l'estat (legislatiu, executiu i judicial). Vigent a Europa durant els segles XVII, XVIII i part del XIX, a Espanya perdurà fins a la mort d'en Ferran VII (1833). El més clar representant d'aquest sistema polític és el rei francès Lluís XIV a qui se li atribueix la famosa frase «L'estat sóc jo».

***Liberal o Liberalisme:** sistema polític sorgit de la Revolució Francesa (1789) que estableix la divisió de poders entre els diferents organismes de l'estat. Així el rei detenta el poder executiu; les cambres parlamentàries, el legislatiu, i els jutges, el judicial. Un estat liberal, però, no implica que aquest sigui democràtic: sovint s'establien mecanismes de restricció del vot i d'altres drets fonamentals i tampoc no tots els ciutadans eren iguals davant la llei.

dispersió, van decidir combatre els francesos i, 4.000 homes comandats pel general Campoverde atacaren el dia 21 Santa Perpètua i derrotaren el batalló 112 de la infanteria francesa. L'endemà, i amb el reforç de la divisió Porta, assaltaren Mollet del Vallès on s'hi estaven el 7è batalló i l'esquadró de Cuirassers, que també foren aniquilats. Aquesta derrota tindrà una certa transcendència en els esdeveniments de la guerra del Francès a Catalunya, ja que servirà d'excusa per a la destitució del general Duhesme, governador de Barcelona, que s'havia distingit per la seva duresa. S'iniciarà una política d'acostament als catalans -govern local propi, el català com a idioma oficial, que culminarà amb l'annexió de Catalunya a l'Imperi l'any 1812. Durant l'ocupació, també hi van haver moviments guerrillers que es dedicaven a fustigar les tropes franceses. En aquest sentit van destacar els veïns Gaietà Ventalló i Alzina.

No serà fins al 1833 que s'iniciarà la modernització de les institucions de l'Estat i es passarà a un règim polític liberal. Serà llavors quan comencem a tenir notícies de la participació de Mollet del Vallès en els esdeveniments nacionals, però sovint per la imposició de les institucions estatals, que busquen aconseguir un major control dels ciutadans per afavorir la centralització. Podem destacar també, d'aquest període, la Desamortització dels béns de l'església iniciada per Mendizábal; fins al moment, només tenim dades de la desamortització de la Pineda Fosca, que pertanyia a la Cartoixa de Montalegre.

Així, de manera sistemàtica, el Consistori seguirà la mateixa dinàmica del Govern central. Un exemple il·lustratiu poden ser les eleccions municipals per renovar la meitat del Consistori, de l'any 1853, realitzades per sufragi censitari com gairebé totes les del període 1833-1868. De poc menys de 1.400 habitants només tenien dret a vot setanta-una persones, que havien d'elegir els nous regidors d'entre les quaranta-set que es podien presentar. Podien accedir a aquests càrrecs únicament els contribuents que pagaven més de seixanta-vuit rals; tampoc no podien ser escollits el mossèn, els metges, el farmacèutic o el mestre. El resultat d'aquests comicis ens indica que només votaren cinquanta electors. Tots aquests canvis se succeïran sense massa dificultats, per inèrcia. De fet les qüestions polítiques que es discutiran seran domèstiques, entre les quals destaquen els enfrontaments entre els regidors de

***Desamortització:** es l'acció jurídica protagonitzada per l'Estat consistent a expropiar i vendre els béns de mà morta (que no es podien vendre ni generaven riquesa), que recuperen la condició de lliures. La seva finalitat és la de limitar les possibilitats d'adquisició i de retenció de béns immobles a les persones jurídiques (eclesiàstiques o civils), en benefici de les particulars, així com també de la hisenda pública per obtenir recursos econòmics.

Al segle XIX les desamortitzacions més conegudes són les que portaren a terme Mendizábal (1836) i Madoz (1855).

Els guerrillers a la guerra del Francès

Lo turó de la bandera

203

Consisteix lo quart en lo que feya En Gaietà Ventalló, home petit, magre, aixurit y també molt lleuger. (1) Aquest al sentir lo crit de «La Bandera covalla» s'posava a ballar de alegria. Agafava lo garrot d'alzina que tenia una bona porra y la Santa Tresa (2) y, com una mustela, ja lo hagueren trovat tan aviat al mitj. al un ó altra cap de la Pineda Fosca, al Trencl, a las Alzinetas... per dirre: «la curriola de las bardissas ó darrer de las estepas ó gatosas, a poch's passos de la carretera per ahont passava l'exèrcit enemich: y 'l soldat que s' quedava cent passos al darrera dels seus companys, ja s' pot dir que era presoner. Si 'l ressagat anava coix, s'acostava al arrán de la carretera per ahont passava, ab un salt se li posava al costat, y, sens deixarli dir: «¡Jesús!» lo agafava pel coll a una ma y ab l'altre li prenia 'l fusell; lo ficava a las bardissas ó bosch... y després lo presentava. Si 'l ressagat era un de aixurit; al temps de saltar y soplarlo, usava del garrot: l'estabornia, l'amagava y presentava. La Santa Tresa no la feya sortir sino quant no 'l volian seguir ó en casos apurats de que s' defensessia.

Mollet del Vallés y Abril de 1883.

VICENS PLANTADA Y FONOLLEDA.

Font: V. Plantada. Revista
Renaixença

Mollet del Vallès i els de Parets i Gallecs per tal d'imposar l'alcalde. Aquestes discussions tindran com a conseqüència la segregació de Parets cap a la meitat del segle.

A partir de 1868 es consolida l'Estat liberal i les actuacions polítiques es fan més intenses, cal exercir un poder efectiu. Serà ara quan Mollet del Vallès es veurà immers en una dinàmica política més interessant: es discutirà sobre el sufragi universal; és a dir, sobre el dret de vot per a tothom i es diversificarà l'espectre polític de la població amb l'existència d'un grup conservador-liberal, un monàrquico-liberal, un centre republicà federal i un centre catalanista; algun sector es qüestionarà el fenomen del caciquisme; l'Ajuntament donarà prioritat absoluta a la recaptació d'impostos per tal d'afrontar els dèficits crònics que s'arroseguen, sempre des d'una òptica local, però sense desmarcar-se de la política nacional.

El setembre del 1868, el general Prim, juntament amb els generals Serrano i Topete, encapçala un «pronunciamiento» (conegut per la Revolució de Setembre o «La Gloriosa») que provoca la fugida de la reina Isabel II i la caiguda del govern conservador del general O'Donell. S'obrirà, d'aquesta manera, un període (1868-1875) de dinamització de la vida política i la participació electoral de nous partits de caire més democràtic mitjançant la instauració del sufragi universal. El 30 de setembre del 1868 la revolució arriba a Mollet: a les 9 de la nit, un grup de revolucionaris armats de Santa Perpètua de Mogoda es presenten davant de l'alcalde, demanen l'adhesió del poble a la revolució en favor de la llibertat i de l'ordre. L'alcalde ordena repicar les campanes de l'església per reunir tots els habitants; els lliurarà el quadre de l'ex-reina Isabel II i el cremaran, i consumaran, així, la revolució. Aquella mateixa nit s'escollirà una Junta Revolucionària on hi figuraran personalitats de prestigi i màxims contribuents en un intent, segons el nostre parer, de controlar la situació. L'únic acte conegut de la Junta serà l'expulsió del poble del recaptador d'impostos i antic secretari municipal Antoni Pastor. El 5 de novembre es dissoldrà la Junta Revolucionària de Mollet del Vallès i l'Ajuntament recuperarà les seves funcions. Per tal de tenir unes ajuntaments afins a la Revolució, s'ordenarà la convocatòria d'unes eleccions municipals que, a Mollet del Vallès, se celebraran els dies 19, 20 i 21 de desembre. Es presentaran

***Caciquisme:** sistema polític que falseja la democràcia mitjançant la manipulació electoral i que afavoreix les classes dominants. A l'Estat espanyol s'implantà aquest sistema amb la Restauració (1875-1931), especialment amb la promulgació del sufragi universal el 1889.

Resultats de les eleccions municipals del 1868

-Electors: 367	-Voten: 300
-Candidatura progressista (guanyadora):	
*Joan Comadaran	160 vots
*Antoni Subirana,	160 vots
*Vicenç Pi Pujol	160 vots
*Paulí Ventura	160 vots
*Joan Segura	160 vots
*Pere Boix	159 vots
-Candidatura conservadora	
*Bernardo Gómez	141 vots
Vicenç Plantada i Fonolleda	140 vots
Ramon Ros	140 vots
Juan Gurgui	140 vots
Andreu Jofré	140 vots
Francesc Planellas	140 vots
Bernat Castellguer	140 vots (Gallecs)
* escollits com a regidors	

Font: Arxiu Històric Municipal de Mollet del Vallès (AHMM).

La Revolució de 1868 va suposar l'acabament de la monarquia oligàrquica representada per la reina Isabel II. La febre insurreccional també va arribar

a Mollet. Un escamot de Santa Perpètua de Mogoda va assaltar l'Ajuntament i, entre l'entusiasme del poble, va ser cremat a la plaça el retrat de la reina.

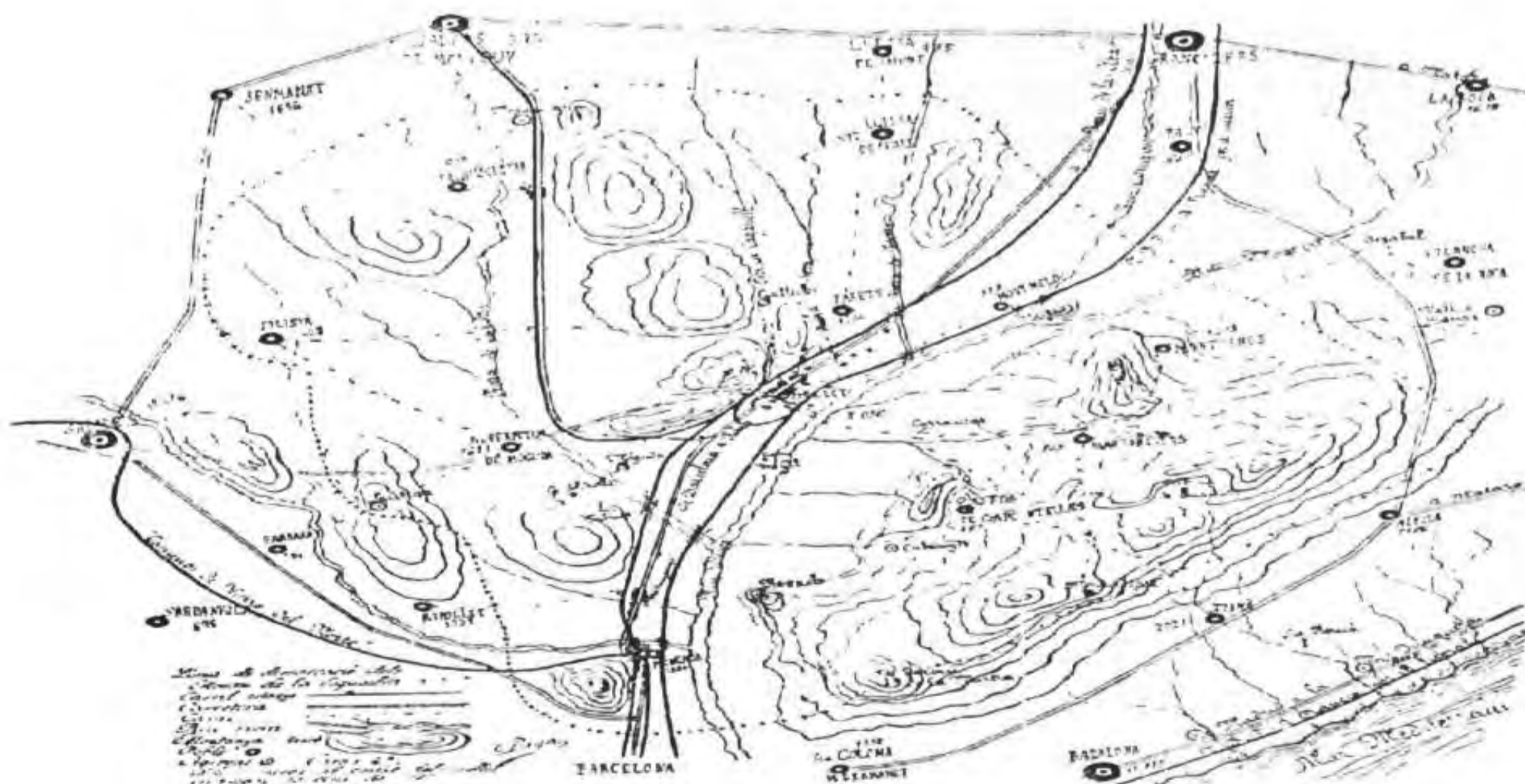
Vicenç Plantada i Fonolleda

Nascut el 1839 a Mollet del Vallès en el si d'una família de propietaris, la posició benestant li va permetre cursar estudis superiors de Magisteri i de Veterinària a Barcelona i Saragossa respectivament, amb tot el que comporta de nivell de formació cultural i intel·lectual en aquells temps.

Al llarg de la seva vida destacà a més de com a mestre i veterinar, com a polític, folklorista, periodista i escriptor.

A finals del 1912 Vicenç Plantada va deixar les seves múltiples activitats per causa d'una malaltia que el dugué a la mort el novembre del 1913. Deixà darrera seu una gran empremta entre els seus convilatans, així com també en tota la comarca.

Cap a finals de segle la situació política era força delicada, amb nombrosos i greus enfrontaments entre els diversos grups polítics de la població. Aquesta es trobava fortament dividida entre els anomenats «rics» (el grup de grans propietaris) i els «pobres» (membres de les associacions la Pau i la Concòrdia); també van existir enfrontaments (fins i tot físics) entre «centralistes» i catalanistes. Mollet del Vallès havia entrat plenament en el joc polític del moment.

Mapa topogràfic de Mollet del Vallès y pobles veïns

dues candidatures, una de propietaris liberals i una altra «de personas que están en la situación anterior»; guanyaran els primers, amb «certes irregularitats» denunciades per en Vicenç Plantada i el grup perdedor, i titllaran l'actuació de l'Ajuntament de caciquista. En la reclamació es fa un al·legat en favor del sufragi universal per tal de defensar els interessos del seu grup, que ha perdut les eleccions; l'existència d'una mesa electoral a Gallecs, en la qual només es poden presentar els residents pedanis i on només s'escull un representant, és discutida perquè impedeix que puguin votar a Mollet del Vallès (que té l'altra mesa) i aconseguir l'alcaldia. La reclamació és desestimada.

En l'últim quart del segle XIX sorgirà el Catalanisme com a moviment polític, que s'estendrà lentament per tot el país, i serà precisament Vicenç Plantada qui fundarà un Centre Catalanista a Mollet del Vallès, amb força influència a la població. En aquest sentit, se sap que va participar com a delegat per la comarca del Baix Vallès i per la Unió Catalanista a les Bases de Manresa el 1892. A la segona sessió (26 de març del 1892) va intervenir en la discussió de les Bases 13 i 14, defensant la redempció monetària de les quintes, segons la situació econòmica particular de cada individu (tal com es feia a Mollet del Vallès), i la seva esmena no va prosperar. També va figurar com a delegat en diverses assemblees catalanistes.

***Bases de Manresa:** projecte polític de la Unió Catalanista (del 1892), que esperava obtenir de l'Estat espanyol unes importants concessions per a Catalunya basades en un cert federalisme. Les Bases per a la Constitució Regional Catalana preconitzaven un regionalisme tradicionalista i corporatiu.

***Quintes:** és el mètode que es feia servir per tal que els homes anessin a servir a l'exèrcit. Inicialment consistia en el sorteig dels homes útils d'una població dels quals s'havien d'incorporar a files una cinquena part. A Catalunya també va estar en vigor el sistema de voluntaris per cobrir les places estipulades o bé el pagament d'una certa quantitat econòmica per les places no ocupades.

7- LA VIDA QUOTIDIANA

Un altre aspecte important de Mollet del Vallès del segle passat és la seva vida quotidiana, però no aquella que fa referència només al treball; voldríem tenir presents aspectes tals com festes, música, balls o costums.

Hi havia dues festes majors, una d'hivern i una altra d'estiu, i era la més important la que se celebrava en honor del patró de la població, Sant Vicenç, els dies 22 i 23 de gener. La Festa Major d'estiu se celebrava després de la Mare de Déu d'Agost. No obstant això, existien també d'altres festes importants com el Carnaval, Nadal, Reis i les celebracions patronals de les diverses societats existents a la població.

A més de les cerimònies religioses típiques, els molletans podien gaudir d'actes lúdics com el ball i el joc. Aquestes activitats es feien o bé en algun dels cafès o cerveseries de la població o bé a l'aire lliure. Aquestes activitats, però, no es podien realitzar així com així; algunes de les forces vives del municipi estaven molt preocupades per la moral i es preocupaven d'impedir els jocs il·legals i procuraven per la decència dels balls. Fins i tot amb l'arribada d'un nou mossèn (cap al final de segle), en els discursos de benvinguda s'apela a la tasca que s'hauria de realitzar en aquest sentit.

Totes les festes anaven acompanyades de balls, la qual cosa implica que hi havia d'haver una orquestra per la música en viu. Es coneix l'existència, ja al 1885, de l'orquestra local Els Pujolers dirigida per en Salvador Plantada; en Vicenç Roca Rigulló es dedicava a tocar la gaita amb un flabiolaire en els balls de les eres, de gitanes i a les caramelles; també hi havia diverses corals (una d'elles infantil) vinculades a les societats político-culturals de la població, pròpies del moment.

Els balls de gitanes que se celebraven a Mollet del Vallès van ser dels més importants de la zona, ja que per la situació del poble s'acostaven colles de Barberà, Santa Perpètua, Parets, Granollers, Sabadell, Ripollet, Vilanova...; era un espectacle molt important que aplegava al poble uns quants milers de persones dels voltants i, fins i tot, de Barcelona.

Durant l'últim terç del segle XIX a molts llocs de Catalunya la cultura i la política es difonen mitjançant els ateneus i la premsa.

El carrer Barcelona

Recollida de caramels després del ball de gitanes

■ Mollet del Vallès no serà una excepció d'aquesta dinàmica. El Centre Català de Vicenç Plantada va arribar a tenir aquest tipus de funcions: es feien xerrades i conferències a la població sobre temes tan diversos com la història i la geografia de Catalunya, del Baix Vallès i de Mollet; sobre temes d'economia per demostrar que Catalunya pagava més impostos dels que calia a l'Estat espanyol; sobre com millorar l'agricultura local; sobre política municipal; disposaven d'una escola catalana (la d'en Plantada) i a més els diumenges s'habilitava el local per donar classes i consultar la biblioteca; van tenir un cafè on la gent podia anar a fer la tertúlia... També es coneix l'existència d'un «casino republicà» que també disposava d'una escola, de caràcter laic (malgrat que més tard s'hi acabarà impartint la religió) i suposem que també s'hi realitzaran activitats similars, però des d'una visió política diferent a les de l'altre centre. D'altres societats existents a la població, però de les quals no es tenen tantes notícies, eren les societats La Paz i La Concòrdia (amb corals).

Pel que fa a la premsa escrita (tant revistes com llibres) ens hauríem de fixar, principalment, en l'obra d'en Vicenç Plantada. Diversos autors el presenten com un home preocupat per la llengua i la cultura catalanes (tant en el seu conreu com en la seva difusió); durant aquesta etapa col.laborà, com a soci molt actiu, en diverses revistes i diaris d'àmbit comarcal i català com *La Renaixença*, *La Veu del Vallès*, *La Nostra Veu*, *L'art del Pagès*, *Bulletí del Centre Excursionista de Catalunya*. Participava del moment cultural de l'època, la Renaixença, escrivint articles en català de caire històric, natural i folklòric, preocupacions típiques d'un moment d'exaltació de la llengua, la cultura i la tradició catalanes.

Pel que fa a les seves obres, malgrat que siguin de caire més general, segueixen una línia molt similar a la dels seus articles. La primera va ser *Algunos amigos íntimos del agricultor i Teorías para impedir la formación del granizo y del viento en los días tempestuosos*. Publicades al voltant del 1880 i en castellà, aquests dos llibres es van utilitzar a l'escola pública de nens de manuals de lecto-escritura. També molt important és la seva *Geografía local de Mollet del Vallés ab notícia geogràfica-escolar dels pobles dels contorns i son mapa topogràfic*, publicada el 1893 juntament amb el mestre de l'escola pública local Josep Payà i Raurich. En

aquest llibre, de reduïdes dimensions, es fa una breu descripció general del Mollet del Vallès del 1892 (demografia, economia, climatologia, mitjans de transport, ensenyament, política, càrrecs públics, etc.), i una breu referència d'alguns pobles dels voltants: Montmeló, Montornés, Palau-Solitar (Palau de Plegamans), Polinyà, Santa Perpètua de Mogoda, Montcada, Sant Fost de Campcentelles i Martorelles. Al final del llibre s'afegeix un mapa topogràfic de la zona molt interessant.

Però, malgrat tota aquesta tasca cultural engegada l'últim quart de segle en favor de la cultura catalana, corria la veu entre la població, tot denunciant-ho a l'opinió pública, que certs costums locals i comarcals s'anaven perdent: caramelles, serravella, balls de gitanes, el repic desigual de les campanes de l'església el dia dels Sants Innocents, les neules a l'altar el dia de Reis... Arribava el progrés i es transformava el tipus de vida tradicional.

**DE PRINCIPIS DEL SEGLE XX
FINS ALS ANYS CINQUANTA**

per Carme Pi i Jaume Noró

1- EN EL TOMBANT DEL SEGLE

El nucli rural, agrícola i ramader, que era Mollet i que perdurava en el tombant de segle, s'acabaria transformant al llarg del segle XX en una ciutat industrial del cinturó de Barcelona. Les indústries que des de finals del XIX s'hi anaren instal.lant ja apuntaven un possible canvi en les activitats de la vila. Tot i així, fins ben entrada la segona meitat del segle hi hagué un clar predomini del sector primari. Al principi de segle, el poble estava configurat per un nucli urbà a l'entorn de l'església i de l'Ajuntament, amb algunes cases que seguïen les principals vies de comunicació. La terra, com a principal font de treball i riquesa, era, en definitiva, qui movia els fils de la vida quotidiana d'aquella societat majoritàriament rural.

El poder local el detentaven persones amb prou capacitat econòmica. Per triar els càrrecs municipals es feien eleccions anuals; el cens d'electors es feia a partir de les llistes dels principals contribuents, per la qual cosa sempre hi havia al capdavant de l'Ajuntament propietaris de terres, industrials i botiguers.

Durant el primer quart de segle hi va haver una certa planificació del creixement urbanístic del municipi; l'arquitecte municipal, Domènec Sugranyes, va traçar un plànol projectant les àrees de creixement, i també es van redactar unes ordenances municipals per a la construcció d'edificis.

Les primeres indústries se situaren als afores del poble, prop de les vies fèrries i de la carretera de Barcelona a Ribes.

Les activitats comercials i de serveis es concentraven principalment a la carretera de Ribes, a la plaça, als carrers Estació, Barcelona, Migdia, Pietat i Unió. El carrer de l'Estació, l'actual Berenguer III, esdevingué un dels principals eixos de la població perquè conduïa a la zona industrialitzada i a l'estació del ferrocarril; la construcció del pont sobre el Besòs el convertia en carrer de pas obligat per les comunicacions amb el pobles de l'altra banda del riu. S'urbanitzà durant la primera dècada i aviat va

Classificació dels carrers a efectes tributaris. 1916

- Carrers de primer ordre: Carretera de Ribes, Plaça Major, carrers Estació i Barcelona.
- Carrers de segon ordre: Gaietà Ventalló, Indústria, Pere Ramon, Plaça Mercadal, La Pau i Sant Vicenç.
- Carrers de tercer ordre: tota la resta.

Font: AHMV

Carrer Berenguer III

adquirir importància comercial i residencial. Als anys setanta la construcció del nou pont li prendria el dinamisme comercial de què havia gaudit. La carretera de Barcelona a Ribes, carrer de Jaume I, mantindria la seva importància comercial fins a l'actualitat.

2- L'ACTIVITAT AGRÍCOLA I RAMADERA

2.1. Els productes

Els productes que es conreaven eren els propis de les comarques vallesanes. Destacaven el vi, el blat, el blat de moro, el cànem i les mongetes. Devien ser de bona qualitat, si tenim en compte que l'any 1900 els nostres pagesos van obtenir a l'Exposició Universal de París una Medalla de Plata, la de Bronze i un diploma d'Honor. Però els conreus estaven sotmesos a incidències diverses. D'una banda durant la primera dècada, el raïm procedent de l'empelt dels ceps asiàtics amb ceps americans no donava el rendiment desitjat i les collites de blat i de patates patien sovint els efectes de la manca de pluges.

D'altra banda, els aiguamolls del costat del riu Besòs, existents encara a principi de segle, permetien el conreu del cànem. Aquest, tot i ser de bona qualitat, no tenia bona sortida al mercat per les deficiències en el seu tractament i havia de competir amb el cànem italià. En Frederic Ros i en Jaume Martí acabarien per introduir a la comarca un nou tipus de màquines bregadores després de comprovar-ne i aprendre'n llur utilització a Itàlia. Tanmateix, quan les collites de blat i patates anaven bé, els pagesos deixaven de sembrar cànem. Amb el temps els aiguamolls van ser eixugats i convertits en terres de conreu irrigades per recs i sèquies.

En la primera meitat de segle, el subsector ramader anava lligat a les explotacions familiars per a l'autoconsum i el petit comerç. Caldria destacar el sector vaquer que, l'any 1932, comptava amb 446 vaques.

2.2. Els pagesos

Cap als anys trenta la majoria de la població vivia del camp. Fins i tot, els treballadors de la indústria compartien la seva activitat laboral amb feines agrícoles. No tots els pagesos eren propietaris de

les terres que conreaven. En podien tenir d'arrendades o en rabassa (veieu el capítol anterior). Predominaven els parcers sobre els jornalers. El parcer conreava la terra cedida per l'amo a canvi d'una part de la collita. Pel jornalier, també anomenat mosso, es fixaven unes determinades condicions per cada dia treballat.

Per defensar els seus interessos i assolir un millorament dels contractes, els pagesos s'agruparen sota la Unió de Rabassaires que es va crear l'any 1922. Els molletans Feliu Tura i Peret Bonvilà en foren actius promotors a la comarca.

Hi havia també el Sindicat Agrícola, que oferia als seus associats, entre altres serveis, la compra col·lectiva de matèries primeres i la comercialització dels productes. Es consolidà durant els anys vint i esdevingué un important element de suport a la pagesia.

Un cop proclamada la República, els pagesos s'animaren a demanar una revisió dels contractes que tenien amb els propietaris. Calia una llei pròpiament catalana que fes referència als contractes rabassaires, però, mentre el Parlament començava a discutir-la, molts pagesos havien optat per retenir les collites, cosa que va indignar els propietaris. Foren moments de forta agitació. Al nostre poble, la Lliga per a la Defensa dels Interessos Agrícoles de Mollet, que agrupava la majoria de propietaris, va demanar aquell any la contractació de tres guardes jurats perquè vigilessin els conreus.

Esquerra Republicana de Catalunya, partit afí als rabassaires i majoritari al Parlament, va presentar la Llei de Contractes de Conreu. La Lliga Regionalista, que representava els propietaris agrupats en l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, s'absentà del Parlament i dels plens del nostre Ajuntament. Serien moments de fort enfrontament a la nostra població entre els rabassaires i els membres de la Lliga, que foren acusats de donar suport al govern de dretes i d'haver-se desplaçat a Madrid per desautoritzar el Parlament de Catalunya. El Centre Catalanista Republicà, que havia obtingut la majoria en les darreres eleccions, va proposar a l'Ajuntament, entre altres mesures, que esbrinés quins propietaris de Mollet havien participat en la Isidrada (manifestació de propietaris) perquè fossin declarats indesitjables i el poble sabés qui eren els traïdors a Catalunya.

Estadística agrícola 1929-1930

A partir d'una declaració feta pels agricultors el maig de 1929 es pot constatar que el nombre de quarteres destinades a regadiu eren aproximadament 1.085, mentre que les de secà eren unes 782. Les primeres es dedicaven principalment al conreu del blat, de les mongetes i de les patates i les de secà, també al blat, a les patates i a més a la vinya. Cal, però, tenir en compte que aquestes dades són aproximatives, ja que no tots els agricultors censats presentaren la declaració.

"Número de agricultores en el termino municipal: 365
Declaraciones presentadas: 360

	CEREALES Y LEGUMBRES	SECANO	REGADIO
Trigo	480*		420
Cebada		10	
Avena para forraje	5		
Habas	11		3
Garbanzos	1		
Judias o habichuelas	5	440	
Maiz forrajero		5	12
Maiz para grano	10		70
VARIOS			
Patatas		10	140"
Viña en producción	100	140	

*La unitat de superfície adoptada per la Junta Local era la Quartera (1 quartera= 366 m²)

Font: AHMV

2.2.1. El repartiment de les terres durant la Guerra Civil

A partir de l'esclat de la Guerra Civil, el Sindicat Agrícola i els rabassaires van prendre un protagonisme que no havien tingut fins aquell moment dins l'Ajuntament, tot i que l'alcalde, des de la proclamació de la República, havia estat un actiu membre d'aquestes dues associacions. Com a conseqüència dels plantejaments revolucionaris del moment, hi va haver la col·lectivització de les terres; propietaris, rabassaires i jornalers obtingueren en el repartiment les que podien cultivar.

Temps després es va constatar que algunes terres no eren conreades, cosa que provocà enfrontaments entre els rabassaires i els jornalers. La Col·lectiva de Camperols, que agrupava els jornalers, havia confiscat unes terres que no s'estaven treballant, ja que amb el repartiment hi va haver pagesos que varen agafar més terra de la que podien conrear. Altres aspectes que esdevingueren conflictius foren la instal·lació de la Col·lectiva de Camperols a can Ros i a La Vaqueria i la destinació dels seus ocupants a can Pere Gil.

Acabada la guerra amb l'establiment del nou règim, les terres passaren a mans dels antics propietaris, que tornaren a arrendar els camps. La situació tornava a ser similar a la que hi havia abans del conflicte rabassaire.

EL Sindicat Agrícola

El Sindicat Agrícola de Mollet s'encarregava de subministrar la llavor de les patates importades d'Anglaterra i de les primeres matèries per fer el guano. Davant la necessitat de disposar d'un local on poder comprar i vendre, una vintena de pagesos col·laboraren per obtenir el traspàs del local de Cal Mitjà, que tenia un molí. Substituïren aquest per un de més rendiment gràcies a un crèdit de 80.000 pessetes que demanaren al Banc Urquijo. Amb la compra d'una premsa es millorà la producció, de manera que es reduïa la diferència entre els costos de producció i el preu del producte. El Sindicat va prendre certa importància. A la Llotja comprava farines, gra i adobs. Feia contractes amb Liverpool, Londres, Bèlgica, Holanda i amb les cooperatives de Suïssa. Fins i tot tenia una patent *Rabassunio Potatoes Catalunya Productions Mollet*. Es feien intercanvis amb Lituània, Estònia i Renània. Els pagesos de Mollet, en suprimir els intermediaris, aconseguien comprar més barat i vendre més car.

Font: Mecanoscrit de Pere Bonvilà

La Unió de Vaquers Rurals

En el sector ramader, la cooperació entre els pagesos va acabar cristal·litzant en el Gremi de Vaquers de Mollet i la Unió de Vaquers Rurals.

Fou impulsada per Feliu Tura i es proposava el millorament social i econòmic dels seus associats a partir d'una sèrie d'actuacions com l'establiment de laboratoris per garantir la qualitat dels productes, l'elaboració d'un registre genealògic per la conservació i millora de les races de vaques lleteres aclimatades al país, la difusió de la cultura professional entre agricultors i ramaders mitjançant revistes i conferències i la comercialització dels seus productes per obtenir-ne la màxima rendibilitat.

Font: Estatuts de la U.V.R.

Al terme de la Llagosta, que l'any 1936 s'havia segregat del municipi de Sant Fost de Campcentelles, hi havia les terres de can Pere Gil, que tradicionalment havien estat treballades per pagesos de Mollet.

El Sindicat Agrícola de Mollet hi va invertir 20.000 pessetes després de confiscar la propietat amb la autorització de l'Ajuntament de Sant Fost de Campcentelles i dels rabassaires de Sant Fost i de la Moguda. Però aviat el nou Ajuntament de la Llagosta va interposar un recurs.

L'alcalde de Mollet considerava que la potència agrícola de Mollet es veuria afectada si no la podien continuar explotant, cosa que no passaria a la Llagosta; el Director General d'Administració Local acabà comunicant a l'Ajuntament de Mollet que s'havia extralimitat en les seves funcions i li concedia un termini de vuit dies per desallotjar la finca.

Va ser aprovada el 12 d'abril de 1934 pel Parlament de Catalunya. Pretenia una reforma agrària gradual, a través de la qual uns 70.000 pagesos podien assolir la propietat de la terra que conreaven en un termini no massa llarg. Els propietaris, que cobriren un traspàs, tenien l'opció d'anul·lar-ho si es comprometien a conrear directament la terra durant sis anys. El Tribunal de Garanties Constitucionals va anul·lar la Llei i va determinar que el Parlament de Catalunya no tenia potestat per legislar sobre matèria social agrària. La sentència minimitzava clarament l'autonomia catalana. El Parlament català la va tornar a aprovar el 12 de juny. Els propietaris van convocar una marxa de protesta sobre Madrid que va comptar amb uns 200 participants i el suport de la CEDA, que era una coalició de les dretes espanyoles.

El Vigatà i el Sidro, traginers de Mollet, al Moll de la Fusta de Barcelona

3- LA INDUSTRIALITZACIÓ DEL MUNICIPI

Quan s'encetà el segle, Catalunya concentrava la major part de la indústria tèxtil de tot l'Estat. A Barcelona i al seu voltant s'utilitzava la força motriu generada per la combustió de carbó anglès, i a les conques dels principals rius, on s'aprofitava la força hidràulica.

A Mollet, hi havia, des del darrer terç de segle XIX, una fàbrica de teixir cotó moguda per vapor. Aquesta indústria, que estava força consolidada, estava situada a la cantonada dels carrers Jaume I i Sant Llorenç. La fàbrica del Cotó va tenir diferents propietaris i comptava amb un centenar de telers fins que va desaparèixer l'any 1963.

Amb el canvi de segle, s'hi instal.laren altres indústries: la Pelleria, can Fàbregas i can Morató. Les raons de llur instal.lació a la nostra vila caldria buscar-les en les condicions idònies que aquesta oferia per a la indústria tèxtil i de la pell: la proximitat del riu, la facilitat del transport de mercaderies i els avantatges que podia suposar per l'empresa que la fàbrica estigués allunyada dels focus de conflictivitat laboral i social d'aquells anys a la ciutat de Barcelona.

Fins als anys seixanta, el sector industrial molletà va girar al voltant de la Pelleria, les indústries tèxtils del Cotó, can Fàbregas i can Mulà, i la farinera Moretó, a més d'altres empreses consolidades els anys quaranta.

Al mateix temps que les grans indústries molletanes del tèxtil i de la pell anaven creixent, petits obradors o tallers, sovint qualificats de fàbriques, iniciaren les seves activitats durant la primera meitat de segle. Algunes tingueren una vida efímera o quedaren antiquades; se'n poden destacar les anomenades fàbriques de mitges, de pintes, de pasta de sopa, de xocolata, de les moles, de lleixiu i la d'aiguardents i anissats.

Petites i mitjanes indústries es crearen o es desenvoluparen a Mollet després de la Guerra Civil; algunes es van instal.lar dins del nucli urbà, altres ho van fer a la perifèria. Cal destacar-ne les Indústries Químiques del Vallès i la indústria Rabasa-Nacional Motor, que ha escampat el prestigi de la marca Derbi per tot el món.

Lligades a l'agricultura han existit empreses en els sectors secundari i terciari. De les diferents farineres

Treballadors del tèxtil

Hostal

La Marinette

Bar-Restaurante

Banquetes - Bodas - Bautizos

Servicio esmerado

Exclusiva de los helados «FRIGO»

Plaza España, 7 (final autobuses Mollet-Barna)

Teléfono 40 - MOLLET

Publicitat de la revista Sembra de l'any 1953

cal esmentar la farinera Moretó, fortament arrelada a Mollet des de la primeria de segle i que es troba encara en plena activitat, i la farinera Serra; els tractants de guano i palla desaparegueren alhora que s'implantaven els de pinsos; els majoristes de patates, cereals i farines es mantingueren durant més temps. Part de la producció del cultiu de la vinya de la zona servia per a l'elaboració de xampany a les Caves Vilarrosal abans de la guerra i a les Caves Gomà des dels anys quaranta fins a la seva desaparició, a la dècada dels seixanta. Com a símptomes de la pèrdua d'importància del sector agrari i de la mecanització del camp, van anar desapareixent oficis com el de constructor de carros i basters.

Durant la primera meitat del segle tota l'activitat econòmica lligada a la construcció va ser important. L'edificació de les fàbriques, dels edificis comunitaris i dels habitatges estimularen el desenvolupament del sector; en són una prova la prosperitat de les bòbiles i l'augment d'empresaris constructors i d'establiments de venda de rajoles, ciment o teules.

Als anys trenta la llum de carburo convivia amb l'expansió de la xarxa elèctrica; va aparèixer l'ofici d'instal·lador. La primera gasolinera convivia amb setze camions, dotze automòbils, trenta-set mules i vint-i-dos cavalls. Els espardenyers disminuïen mentre els sabaters augmentaven.

Prenent com a indicador de l'activitat econòmica el nombre de contribuents industrials i comercials de la primera meitat del segle, sense tenir en compte el volum del seu negoci, es pot observar un creixement força constant i sostingut durant tot el període, amb uns moments d'eufòria durant la Primera Guerra Mundial, els primers anys de la República i l'acabament de la Guerra Civil. A cada moment d'eufòria li seguia un de recessió.

El sector que aporta més contribuents en tot el període és sempre el comerç, per bé que aquest sector inclou variadíssims establiments de venda de productes alimentaris, agrícoles, de vestir, energètics, industrials i altres. L'aportació econòmica més gran correspon, però, al sector industrial.

3.1. Empreses i empresaris

Esbrinar en la història de les grans indústries instal·lades a Mollet en la primera meitat del segle ha de contribuir, en gran mesura, al coneixement de la quotidianitat de la vida molletana d'aquella època: les seves instal·lacions marcaven, com a fites, els límits del poble; la majoria de famílies tenien algun dels seus membres treballant-hi; des d'algunes empreses, tot traspasant l'àmbit estrictament fabril, es va incidir en temes urbanístics, polítics i socials del municipi.

Aprofundint en la història de can Fàbregas i la Pelleria, es pot conèixer els dos processos fabrils més importants que es donaren a Mollet i fer un repàs del que va significar per la vila i la seva població la industrialització del municipi. També cal destacar en Frederic Ros Sallent, que, com a gran propietari agrari i industrial, s'implicà en la vida política i social de Mollet.

Si voleu vestir a gust, portar bones qualitats i a bons preus vestiu-vos a la

Plaça Prat de la Riba, 3 MOLLET
Plaça del Born, 10 i 12, Vidriera, 1
BARCELONA

S a s t r e r i a
C A S A D E S U S

Publicitat de la revista Sembra de l'any 1953

El senyor Ros. Un burguès de Mollet

L'any 1900, en Frederic Ros Sallent tenia vint-i-cinc anys i era advocat. La seva era una família amb importants propietats a Mollet i provenia de la masia de can Mulà de Gallecs. El seu pare va ser alcalde de Mollet a la darrera del segle XIX, probablement mentre ell estudiava.

Va rebre la seva formació universitària en una època en què el catalanisme convivia amb el republicanisme i un incipient moviment obrer que ja estava dividit entre l'anarquisme i la socialdemocràcia. A Mollet, en Vicenç Plantada, un home de la generació del seu pare, havia estat precursor del catalanisme i mantenia una preocupació per tot allò que pogués millorar la vida al camp.

El patrimoni familiar d'origen agrari que Frederic Ros va heretar es veuria incrementat pels rendiments de dues màquines per bregar el cànem i dues més per batre, de la seva propietat.

Bona part de la producció agrícola de la comarca va passar per les instal·lacions de la família Ros els primers anys del segle.

Els estudis i la situació social en què es trobava li van permetre ocupar càrrecs de responsabilitat en l'àmbit comarcal des de jove; fou secretari de l'Associació de Propietaris del Vallès i president de la Junta d'Aigües del riu Mogent i d'afluents del Besòs. A partir de 1906, quan tenia trenta-un anys, va intensificar la seva intervenció en la vida de Mollet. Va ser alcalde i regidor.

Durant les dues primeres dècades, un seguit d'iniciatives anirien canviant la fesomia del poble. En l'àmbit urbà, Mollet va créixer cap al marge dret del torrent Caganell, s'urbanitzà el carrer Berenguer III, posant les bases dels futurs barris de l'Estació de França i la del Nord; es va obrir el carrer Balmes, on s'hi va edificar l'Ateneu i l'escola de les Monges en terrenys dels Ros; es van fer realitat al poble els serveis d'aigua potable, elèctric i telefònic; es va construir una xarxa de clavegueres, l'escorxador municipal i es coronà el campanar de l'església amb un rellotge.

La majoria d'iniciatives que es feien a Mollet comptaren amb la intervenció d'en Frederic Ros. Tenint en compte, però, que en Ros Sallent era considerat l'amo de mig poble, sovint en aquelles iniciatives hi coincidien interessos públics i privats. Per tal de facilitar la realització de determinats projectes, l'Ajuntament feia emprèstits que eren coberts per persones amb prou recursos. En Frederic Ros va tenir un paper destacadíssim en la fundació de la «Caja de ahorros y de previsión molletense», sent-ne el primer caixer.

Cap als anys vint va canviar el seu principal camp d'acció. Va deixar d'actuar directament en els afers públics per endinsar-se amb força en nous negocis. Si fins aquell moment havia estat pioner en la mecanització de les feines agrícoles, essent considerat un propietari modern, a partir de llavors passava a ser un dinàmic industrial. En pocs anys va fer créixer una important empresa sedera fins a posar-la a l'alçada de les Sederes Fàbregas.

La Fàbrica de can Mulà, com es coneixia popularment, es convertiria en un altre dels mites de la industrialització de Mollet. El patrimoni familiar dels Ros tindria incidències importants a Mollet, encara durant molts anys.

En Frederic Ros

La revolució industrial a Catalunya anava de la mà de la indústria tèxtil. La burgesia invertí en la indústria el capital acumulat pels beneficis agrícoles o del comerç. Alguns burgesos feien inversions puntuals a diferents projectes industrials. Sovint un mateix propietari tenia fàbriques a diferents indrets. Alguns negocis familiars es consolidaren i esdevingueren veritables grups d'empreses.

Sembla que aquest és el cas de la família Fàbregas, que, amb llarga tradició al tèxtil, l'any 1898 va comprar uns terrenys a Mollet, per construir-hi la que en aquell moment seria la fàbrica sedera més moderna de l'estat.

Durant la primera dècada comptava amb més d'un miler de fusos per ordir, un centenar de nous telers mecànics per fer teles de seda i de mescla i una secció de tint. En una primera època la maquinària era moguda per la força del vapor. Aviat incorporaren els telers amb Jacquard, que permetien la reproducció de dibuixos més grans i més complicats. Cada teixidora estava al càrrec de dos telers. Cap als anys seixanta s'introduïren els telers automàtics, en què es canviava la bitlla del fil de la llançadora sense parar el teler, d'aquesta manera cada teixidora es feia càrrec de deu telers.

El control familiar de l'empresa es va mantenir fins que van fusionar-la amb una altra del mateix sector per crear Sedunió. La nova planta de producció va funcionar amb telers sense llançadora. La família Fàbregas mai no va estar vinculada a la vida social de Mollet.

La Pelleria fou fundada l'any 1897 pel súbdit francès Octavio Lacante, que va trobar un bon emplaçament per a la fàbrica d'adob de pells, situant-la entre l'aigua del riu i la via del tren, amb un clima apropiat i una mà d'obra barata provinent del medi rural i allunyada de qualsevol conflictivitat social i laboral.

L'any 1910, amb quaranta-cinc obrers, la Pelleria comptava ja amb les tres seccions clàssiques del sector: *ribera*, on es remullen les pells i se'n separa els pèls o la llana, *adob*, on per mitjà de productes vegetals, minerals o sintètics es deixen a punt per ser treballades més tard i *l'acabat*, on rebran un tractament de greixatge, tintura i acabat adequat per a cada ús.

L'empresa va agafar una nova empenta quan l'any 1911 es constituí en Societat Anònima, sota el nom de Teneria Moderna Franco-Espanyola, amb la col·laboració tècnica i financera de societats franceses.

La Pelleria, com moltes altres empreses del nostre país, va treballar activament per proveir el mercat europeu durant la Primera Guerra Mundial, generant beneficis excepcionals. L'any 1913 comptava amb uns 400 treballadors i un empleat de l'època conta que durant la Gran guerra van arribar a treballar-hi mil persones fent hores extres.

Davant els espectaculars guanys de l'empresa, els obrers van reivindicar millores en els sous i van mantenir una vaga des del maig al novembre de 1916, i aconseguirem certs augments en els salaris. L'empresa i Mollet coneixien així la seva primera vaga important. Com a conseqüència d'aquell conflicte

l'empresa va cedir un edifici del carrer Berenguer III per allotjar-hi la Guàrdia Civil, que havia estat requerida per protegir la fàbrica; aquell edifici acabaria convertit en casa-caserna.

Després de la guerra europea, la Pelleria encetava una etapa de crisi. Els guanys acumulats, però, van permetre a la direcció construir per als seus treballadors un economat amb moneda pròpia i un casino, el Tabaran, on s'hi faria teatre, cinema i varietats; es comptava també amb servei mèdic i de farmàcia.

En determinats moments l'empresa va mimar els seus treballadors amb activitats espectaculars. En són exemples la costellada organitzada amb motiu de l'armistici franco-alemany del 1918, el comiat del senyor Lacante i el creuer amb tots els obrers i les seves famílies durant tres dies a Mallorca, amb motiu del cinquantenari de l'empresa; fou declarada empresa model.

La crisi de la fi de la guerra europea en què havia entrat la Pelleria era tan gran que ni l'augment del seu capital ni la visita a les seves instal·lacions del rei Alfons XIII serviren per fer-la surar. El Banc Urquijo Català, que tenia l'opció de liquidar la Teneria, va agafar-ne el control. Això va passar l'any 1928 i el senyor Lacante va tornar a París.

El nou impuls de l'empresa va córrer paral·lel a la crisi mundial del 1929 i a la proclamació de la República. La disminució de la demanda i la conflictivitat social

dels anys que seguiren van situar la Pelleria en una fase d'estancament, que no se superaria fins que l'any 1945 el Banco Hispano Americano, que havia adquirit l'Urquijo, va vendre la societat a un grup d'accionistes del ram de la pell d'arreu de l'Estat.

De la col·lectivització sota el control de la CNT de la Pelleria en el període de la Guerra Civil se'n tenen ben poques dades.

Abans del 1936 exportava entre el 35% i el 45% de la producció a Europa, però, posteriorment, a causa de l'aïllament internacional del règim franquista, es paralitzaren aquestes exportacions, fins que es reprengueren anys més tard.

El paternalisme en el tracte als seus empleats no van evitar que, en les darreries del franquisme, molts obrers s'organitzessin en les Comissions Obreres.

La fàbrica fou modernitzada entre els anys 1973 i 1975, cosa que contribuï a un augment de la productivitat i de la qualitat. Fou en aquest període que s'hi instal·là una planta depuradora.

Unes darreres inversions als anys vuitanta no feien sinó amagar una profunda crisi que va sortir a la llum amb diferents suspensions de pagament i regulacions de plantilla. Després de buscar diferents solucions, l'any 1990 van ser 150 treballadors de l'empresa els qui van capitalitzar les indemnitzacions de l'atur i es constituïren en Societat Anònima Laboral, posant les bases per al salvament de l'emblemàtica Pelleria.

Personal de la Pelleria

4- MILLORES EN LA QUALITAT DE VIDA, L'EDUCACIÓ I LA SALUT

4.1. De l'escola per a pocs a l'escola per a tothom

L'escola de primers de segle no era gaire diferent que la del segle XIX. La mainada participava sovint en l'obtenció de recursos per a la família des de ben petits ajudant en les tasques agrícoles o treballant a les indústries. L'absentisme escolar era força alt fins al punt que s'havia instituït un premi anual als pares dels nens que durant l'any no havien faltat més de tres vegades a l'escola.

Una Junta Local de Primer Ensenyament era l'encarregada del control escolar de totes les petites escoles que, escampades per tot el poble, eren ateses per mestres particulars i de l'Estat.

Sovint es suplia la falta d'espais escolars amb l'augment del nombre d'alumnes de l'aula, tot compensant econòmicament el professorat. Així hi ha un cas de l'any 1908, en què van oferir al mestre cinc-centes pessetes anuals per acceptar trenta alumnes, augmentant l'oferta cinquanta pessetes més per cada cinc nens que hi afegia fins a un total de cinquanta-cinc. L'any 1935, l'Ajuntament va fer una oferta d'augment de sou si s'arribava als seixanta-cinc o setanta alumnes.

Alguns mestres van introduir a les seves aules moderns mètodes per als primers ensenyaments, alhora que s'impartien ensenyaments per a adults lligats a les necessitats de les noves empreses.

Amb la inauguració de la primera escola graduada de nens i de nenes, coneguda popularment com a Col·legis nous, l'any 1925, es va concentrar en un únic espai el professorat públic.

La formació dels nens i de les nenes es feia per separat i la d'aquestes era considerada de segona categoria. L'any 1928, les nenes representaven només una tercera part de l'alumnat. Aquell any la nova escola graduada absorbia poc més de la meitat dels nens i nenes que anaven a escola; la resta anava a centres privats, els nens a l'Acadèmia Ninou i les nenes amb la senyora Arbusà o la senyora Fullerachs. L'any 1917 la congregació religiosa Companyia de Maria va inaugurar l'escola amb sis religioses i un reduït nombre d'alumnes. De fet, la comunitat

Relació d'escoles amb el nombre de matriculats

Any 1928	
D. Emilio Ninou Cot nens	132
Carmela Arbusà Coll nenes	46
Rosenda Fullerachs pàrvuls	90
Graduada de nens 1r. grau	74
2n. grau	72
3r. grau	75
Graduada de nenes 1r. grau	60
2n. grau	30
3r. grau	20

Font: AHMV

Inauguració dels Col·legis Nous

comptava amb poc personal amb capacitat per a l'ensenyament. L'escola, que esdevindria amb el temps una de les escoles privades amb més pes a la població, no es va consolidar com a tal fins després de 1940.

En el període de la Segona República es van fer grans esforços per augmentar el nombre de places escolars i millorar els plantejaments pedagògics. S'han de destacar les activitats d'estiu anomenades Semi-colònies on, en horaris de matí i tarda, els nens i nenes desenvolupaven habilitats físiques, manuals i estètiques; també s'hi feien sortides a fora del municipi.

El mes d'octubre de 1931 havia entrat en funcionament l'Acadèmia Viñas, al carrer Jaume I. Anys més tard va traslladar-se al' Avinguda Calderó amb el nou nom d'Acadèmia Mollet. Diverses iniciatives culturals i esportives, que acabarien arrelant a la població, sorgiren inicialment d'aquest centre d'ensenyament.

Després de la Guerra Civil es va incrementar el nombre de places escolars en el sector privat, especialment a l'escola de les monges, que absorbia quasi el 40% de les nenes; d'aquesta manera el percentatge d'escolarització de nenes i nens es va igualar.

Al sector públic es va obrir el parvulari municipal, que rebria el nom d'una de les seves mestres, Joana Barcala.

El panorama escolar de Mollet va canviar poc des de la post-guerra fins als anys seixanta. Per tal d'atendre la forta demanda d'escolarització, durant els anys setanta es van crear nous centres escolars públics i privats i foren els moments de l'inici dels ensenyaments secundaris. Als anys vuitanta, alhora que es completava la xarxa de centres escolars públics, s'avançava cap a la millora de la qualitat.

Cens escolar de l'any 1941

	Nens	Nenes	Total
Escola Graduada	178	106	284
Parvulari Barcala	49	53	102
Companyia de Maria	—	225	225
Acadèmia Viñas	170	62	232
Acadèmia Ninou	154	87	241
Sant Jaume	50	20	70
Carmela Arbussà	12	18	30
TOTAL	613	571	1184

Font: AHMV

Colònies al riu Besòs

4.2. L'aigua, font de problemes

Un dels problemes sanitaris més importants que va patir la nostra població fou la manca d'aigua potable. Els diferents governs municipals es van esforçar a buscar solucions al tema, que no va quedar resolt fins a l'arribada de les aigües del Ter.

A més a més, l'existència al bell mig del poble del torrent Caganell, que era la claveguera on anaven a parar les aigües brutes del municipi, feia que les condicions higièniques no fossin les convenients. El cobriment del torrent, fet en diferents etapes al llarg dels darrers cinquanta anys, ha anat millorant la situació de salubritat.

4.3. De l'assistència mutualista a la Seguretat Social

La gent s'organitzava l'assistència creant germandats, l'objectiu de les quals era el socors moral i material en cas d'malaltia i impossibilitat. Algunes d'elles s'havien fundat ja en el segle XIX i s'acabarien fusionant l'any 1933, per iniciativa del doctor Santiago Tiffon, en la Societat de Socors Mutus de Mollet.

La universalització dels serveis de la Seguretat Social ha acabat amb aquell tipus d'assistència sanitària que va fer que metges com els doctors Duran, Pal, Tiffon, Puigcercós, Rosés o Vilaseca quedessin en la memòria col·lectiva.

Societat de Socors Mutus

«La Societat de Socors Mutus de Mollet va fundar-se el dia 26 de març de l'any 1933, degut a la fusió de les germandats de Sant Vicenç, Sant Isidre, Santa Rita i Sant Jaume un xic més tard. L'acte tingué lloc en la Secció de Cantaires de Mollet, amb l'assistència de molts associats, i recordem encara els seus principis, quan només tenia sis habitacions i els malalts sortien a respirar l'aire en el petit jardí i camp de conreu que formava el seu entorn. A poc a poc i metòdicament es va fer el nou dispensari per als accidents de treball, el nou quiròfan i les habitacions que, en nombre de cinquanta res tenen a envejar a les més avançades en aquestes qüestions.

"L'1 de juliol del 1953 ja es va practicar la primera operació de Cirurgia General. Seguidament es van organitzar tots els altres serveis quirúrgics i per l'octubre ja s'operava en les especialitats otorrinolaringologia, obstetrícia, ginecologia i oftalmologia, les estances per als malalts representaven 40 pessetes diàries i els drets de quiròfan 70 pessetes per cada operació..."

Font: Joan Solé Tura.

Reglament del Montepio de S. Vicente Martir

5- L'EVOLUCIÓ POLÍTICA I SOCIAL

Encara que les relacions de poder polític, econòmic i social a Mollet no han estat prou analitzades, es pot afirmar que els fets ocorreguts durant aquest segle a la població guarden un cert paral·lelisme i mimetisme amb la vida política i social del país.

5.1. Les primeres dècades

La persona que feia d'alcalde l'any 1900 definia la seva manera de governar el poble dient que el seu màxim interès estava en no gravar amb impostos el veïnat, encara que això significués no promoure cap millora. Aquell estil era continuador del model predominant al segle XIX, en què només les persones que més contribuïen econòmicament podien decidir en els afers comuns.

Suposadament a partir de 1906, amb l'arribada l'alcaldia d'en Frederic Ros, es va iniciar una nova etapa en què, per tal de transformar la població, s'empraven criteris moderns i liberals en la gestió

municipal: planificació urbanística, emprèstits, creació d'entitats d'estalvi, creació de la Junta Del Fomento y Ornato de Mollet.

Hi hagué, però, diferències entre sectors del mateix Consistori. Foren cèlebres les agres i llargues discussions, almenys en les sessions de Ple municipal, entre en Santamaria i en Ros per les diferents maneres de fer d'alcalde; o els plets entre l'alcalde Ros i el secretari de l'Ajuntament. La forta influència de Ros Sallent en la vida pública local es va mantenir tot i no ser alcalde. L'any 1916, un grup de regidors i veïns qualificaven d'irregular i deplorable l'estat financer de la Hisenda municipal i ho atribuïen tot al fet que la majoria de regidors es deixaven portar per un «caciquillo».

El tipus d'elecció dels consistoris de principi de segle no permet conèixer amb exactitud l'afiliació política dels seus membres, però se sap que existeixen agrupacions polítiques monàrquiques i republicanes, tot i que acabaren predominant els corrents catalanistes. La vinculació d'en Vicenç

Emprèstit municipal

Plantada al moviment catalanista de l'època va permetre la difusió de programes i consignes en els moments més adequats. Com a exponents de la presència del moviment catalanista als òrgans de poder local hi hauria l'adhesió a la Solidaritat Catalana l'any 1906, posar el nom de destacats nacionalistes a diferents carrers o la convocatòria de Jocs Florals en temps de la Mancomunitat de Catalunya (1914 - 1923).

Els fets de la Setmana Tràgica també van tenir la seva expressió a Mollet; un grup de revoltats van obligar l'alcalde a tornar l'import d'unes multes i a fer altres pagaments. Un cop reprimida la revolta, un grup de molletans va ser empresonat a Granollers.

5.2. La Segona República a Mollet

Setmanes abans de les eleccions del mes d'abril de 1931 a Mollet ja es notava una certa febre electoral: se celebraren mítings i la premsa local es feia ressò dels plantejaments de les dues candidatures; la de la Lliga i la del Centre Republicà. Els habitants de Mollet tenien la sensació que l'hora dels canvis polítics i socials havia arribat. Aquesta sensació també la van tenir la gent de la Lliga i per això van decidir retirar la seva candidatura a última hora, per no crear més tensió al poble, deien.

Arreu es va produir el triomf de les candidatures republicanes. A Mollet, seguint l'exemple de Barcelona, on Companys i Macià havien proclamat la República Catalana, els regidors electes, encapçalats per en Feliu Tura, es van presentar a l'Ajuntament i es van fer càrrec de l'alcaldia i de totes les dependències municipals. Dos dies més tard es va constituir formalment el nou consistori monocolor, amb els regidors agrupats en la recent creada Esquerra Republicana de Catalunya i amb en Feliu Tura com a alcalde.

El nou consistori va dirigir els seus esforços en diferents camps. Es recuperà el català en tots els àmbits i es canviaren noms de carrers; es va donar suport a les entitats culturals i esportives; fou creat el Consell Local de Primera Ensenyança, que va habilitar edificis escolars per a la xarxa pública, va iniciar un cert control sobre els centres privats, va organitzar les semi-colònies d'estiu; l'Ajuntament va intervenir en diverses ocasions en conflictes socials i en la promoció d'ocupació.

Els partits polítics abans de la República

El moviment catalanista molletà va crear el Centre Nacionalista, que agrupava els membres de la Lliga Regionalista i un sector que se'n va escindir anomenat Acció Catalana. El Centre Catalanista, que tenia la seva seu social al carrer Berenguer, publicava *Nostre Ideal*. Diversos alcaldes sorgirien dels rengles de la Lliga.

Les divergències dins del Centre Nacionalista de Mollet acabaren amb l'escissió el setembre de 1930. D'altra banda quedaren la gent de la Lliga Regionalista, partidària de la monarquia, que agrupava els nacionalistes conservadors; tenien el seu local al carrer Jaume I i continuaren editant *Nostre Ideal*. Per altra banda quedaren Acció Catalana i Acció Catalana Republicana, que formaren el Centre Catalanista Republicà, i aspiraven a la proclamació de la República per tal d'obtenir els principis de llibertat, justícia social i drets nacionals; instal·lats al carrer Berenguer editaven un nou periòdic anomenat *Lluita*. La divisió entre dretes i esquerres quedava consolidada.

Després de les vagues dels anys 1916 i 1921 i de la repressió de la Dictadura, el moviment obrer va reprendre amb força la seva reorganització, i amb l'hegemonia anarco-sindicalista de la Confederació Nacional del Treball es mantenia al marge del joc partidista de les eleccions. L'octubre de 1931 es va celebrar a Mollet la Junta General de la CNT, on van ser elegits els seus dirigents.

La pagesia defensava els seus interessos mitjançant del Sindicat Agrícola i la Unió de Rabassaires.

Visita del president Francesc Macià a Mollet, l'any 1931. A l'esquerra, començant per la segona fila, l'alcalde, Feliu Tura.

El mes d'octubre del 1934, davant la dretanització del Govern de l'estat, es va convocar una vaga general que a Mollet va durar dos dies, i quan el president Companys va proclamar l'Estat Català, a Mollet es va fer el mateix. El desenllaç dels fets d'octubre fou contrari a unes previsions massa optimistes i fou suspès l'Estatut i el Govern català, empresonat. Feliu Tura, alguns regidors d'ERC i membres de la CNT de Mollet passaren per la presó.

A partir d'aquell moment es van fer càrrec del Govern municipal antics membres del consistori de final de la Dictadura i alguns suplents de les llistes de la Lliga. A partir de 1935 membres més significatius de la Lliga es van incorporar al govern municipal. En alguns aspectes aquell consistori va continuar obres iniciades pel govern d'esquerres, però en els temes més conflictius va imposar els seus criteris. En aquest període les parts opositores no van estalviar enfrontaments.

Amb el Govern de la Generalitat a la presó, es van anar configurant dos blocs oposats: el Front d'Esquerres de Catalunya i el Front Català d'Ordre. La simpatia de l'opinió pública cap a les esquerres es posà de manifest durant les eleccions del febrer de 1936, amb una altra victòria esquerrana; aquesta portà l'amnistia i la restauració de la Generalitat i dels ajuntaments electes.

5.3. La Guerra Civil

El 18 de juliol de 1936 els militars i les forces més reaccionàries s'aixecaren contra el poder legítim de la República. Amb la sublevació militar s'iniciava un període de guerra civil.

A Barcelona, la ràpida i eficaç intervenció de les forces fidels i de les organitzacions obreres va fer fracassar l'aixecament. El fracàs de la rebel·lió militar va provocar una situació revolucionària, amb més de trenta mil armes en mans de la població civil.

Militants revolucionaris de Mollet van anar, la nit del 19 al 20 de juliol, a buscar armes a la caserna de Sant Andreu de Barcelona. Com passava arreu, es creà un Comitè de Milícies Antifeixistes que agrupava tots els partits i sindicats del Front d'Esquerres, que s'instal·là a les monges. No està prou clar si tot el poder local el va exercir el Comitè o era compartit amb l'Ajuntament.

Fotos de la destrucció de l'església al juliol de 1936

Diverses persones foren detingudes per les Milícies Antifeixistes al convent de les monges; algunes quedaren aviat en llibertat, però d'altres restaren presoneres fora de Mollet fins al final del conflicte. Altres, tement per les seves vides, s'amagaren o fugiren a llocs més segurs.

Més tard el Comitè fou dissolt i l'octubre de 1936 es va constituir el nou Ajuntament amb representants de totes les forces presents a la vila i presidit per en Feliu Tura. En formaven part dos representants de la Unió de Rabassaires, cinc de l'ERC, sis de la CNT, quatre del PSUC i dos del POUM. El nou ordre revolucionari quedava, així, institucionalitzat.

5.3.1. Les col·lectivitzacions

Amb el Decret de la Generalitat de l'octubre de 1936 sobre Col·lectivitzacions i Control Obrer d'Indústries i Comerços es van reconèixer les transformacions que en l'estructura econòmica i social havia instaurat el nou ordre revolucionari.

A Mollet van existir Comitès Obrers de Control a les grans indústries i els oficis menestrals també foren col·lectivitzats, especialment els lligats a la construcció; van existir col·lectius de paletes, peons, de paletes i materials de construcció, de lampistes i electricistes, de fusters, de pintors. En el sector agrari la terra fou col·lectivitzada, com ja s'ha explicat.

Les organitzacions polítiques durant la guerra

A Mollet, cada una de les forces polítiques i socials representades a l'Ajuntament va mantenir els seus postulats durant la guerra, alhora que vetllava pels interessos generals de la població. Aquesta fràgil i sovint contradictòria aliança entre les forces antifeixistes de Mollet es va mantenir fins a la derrota militar de 1939. S'ha de destacar que, tot i els moments de forta tensió, els enfrontaments entre forces d'esquerres mai van ser violents, com va passar a altres municipis de la comarca i d'arreu del país.

GRUP	REPRESENTACIÓ	ALIANCES	POSICIÓ	LÍDERS LOCALS
Unió de Rabassaires	Rabassaires, petits i mitjans propietaris agraris	ERC PSUC (a vegades)	Reticents a les col·lectivitzacions	Feliu Tura * Pere Bonvilà Joan Roca
Esquerra Republ. de Catalunya	Petita burgesia	U.Rabass. PSUC (a vegades)	Oposició a les col·lectivitzacions del comerç.	Feliu Tura Josep Fortuny * Pelegrí Pi Joan Ambrós
Confederació Nacional del Treball	Obrers industrials i jornalers	POUM i col·lectiva de camperols, fora del Consell Municipal.	Partidaris de fer la guerra i la revolució alhora. Impulsaren les col·lectivitzacions	Eliseu Valls Rafael Alfonso Josep Domínguez Josep Soto
Partit Socialista Unificat de Catalunya	Treballadors	Variables oposats al POUM	Partidaris de guanyar la guerra sense revolució. Enfortiren les institucions.	Josep Angosto
Partit Obrer d'Unificació Marxista	Obrers i camperols	CNT oposats al PSUC	Fer guerra i revolució alhora.	Bonaventura Ametller

*Va ser alcalde.

Font: elaboració pròpia

També van ser cooperativitzats el teatre, el cinema, les barberies i els forns.

En el ram del comerç, la Cooperativa de consum dels treballadors de la Pelleria va fer la proposta de suprimir els petits comerços, convertint els seus propietaris en cooperativistes, i centralitzar les vendes de productes al detall. Aquesta proposta va forçar a tots els grups polítics a posicionar-se sobre el tema. Després d'un llarg període de discussions i dictàmens la proposta va ser rebutjada.

Va existir, també, un control municipal sobre l'habitatge; les persones inquilines pagaven el lloguer a l'organisme municipal i aquest vetllava pel bon estat dels habitatges i encarregava, quan calia, les obres de reparació; un cop descomptades les despeses de les reparacions entregava l'import restant dels lloguers als seus propietaris.

Davant l'escassetat de paper moneda, molts municipis van emetre bitllets propis. Aquest no és el cas de Mollet, on s'hi va fer circular moneda fraccionària emesa per l'Ajuntament de Barcelona.

5.3.2. La desfeta republicana

La batalla de l'Ebre, entre el juliol i el novembre de 1938, significà l'inici de la derrota de l'exèrcit republicà. Abans d'entrar, l'exèrcit feixista bomberdejava les poblacions, tècnica que li servia per avançar ràpidament. Davant d'ell milers i milers de persones, població civil i tropes barrejats, fugien en condicions penoses cap a l'exili. Molta gent de Mollet es va afegir a la riuada de gent que buscaven l'esperança a l'altra banda de la frontera.

Les forces feixistes, encapçalades per les tropes motoritzades italianes, van entrar a Mollet, procedents de Sabadell, el 27 de gener de 1939. La reacció dels molletans fou diversa i contradictòria. Bona part de la població rebé amb alegria el final d'una guerra que havia portat patiments i privacions. En molts, però, l'alegria no amagava del tot el desencís de la derrota. El nou règim molt aviat va trobar les persones que estaven disposades a posar-se al capdavant de les estructures polítiques i administratives de la vila.

La penúria de la fam

Un tema clau durant tota la guerra era qui i com es responsabilitzava de la Comissió de Proveïments. El menjar escassejava cada vegada més. Per ordre de la Generalitat foren racionats l'arròs, les mongetes, els cigrons, les patates, l'oli, els ous, el sucre i el cafè. En un període en què era alcalde en Fortuny, i en Tura presidia la Comissió de Proveïments, es va produir una crisi a l'Ajuntament provocada per fortes discussions entre el rabassaires i el col·lectiu de camperols. Més tard, les dretes locals, que simpatitzaven amb els revoltats, responsabilitzaren l'Ajuntament de l'escassetat d'aliments per tal de guanyar adeptes; davant aquella situació, els membres del consistori van acordar fer un acte públic per tal d'explicar al poble la situació i dir-los que encara caldria fer més grans sacrificis; l'acte fou desautoritzat per qüestions d'ordre públic. Es va arribar a fer una manifestació popular exigint pa.

Aquella era una situació de crisi agreujada per la impossibilitat de resoldre uns problemes que no feien sinó augmentar. Cada vegada marxaven més homes al front; les bombes portaven mort i malalties; calia construir refugis antiaeris; cada vegada arribaven més persones refugiades...

Entrada de les tropes nacionals a Mollet

5.3.3. Les víctimes de la guerra

En un sentit ampli les víctimes de la guerra foren totes les persones que visqueren aquella època, però cal fer esment d'aquelles que patiren en pròpia pell la repressió i en alguns casos fins i tot la mort. De víctimes de la violència, fora del del front de batalla, n'hi hagué en els dos bàndols, la diferència estava en les circumstàncies, la forma i en qui l'exercia.

Durant els primers mesos de la Guerra Civil hi hagué a Catalunya una revolució difícil de contenir, desorganitzada però plena d'ideals, que arribà a tots els àmbits. El conjunt de les forces d'esquerra es veieren desbordades al carrer per la violència dels sectaris, dels oportunistes, dels qui buscaven la venjança personal i dels aprofitats.

Foren temps de violència cega, on les víctimes, moltes d'elles executades després de «consells de cuneta», ho eren per motius ideològics, polítics, religiosos, passionals o d'enfrontaments entre rivals. Les principals víctimes foren els capellans, seguits de propietaris, industrials, comerciants, encarregats, gent d'idees o militància conservadora.

Vist el conjunt de les víctimes mortals de la reraguarda durant el període 1936-1939, es pot dir, però, que a Mollet la repressió va ser lleu, si es compara amb el conjunt de Catalunya, la comarca o Granollers. El mateix passa al comparar el conjunt de víctimes mortals de la repressió franquista a partir del 1939, si bé a aquestes caldria afegir-hi les morts als camps d'extermini nazis.

Els records de tots aquells anys quedaren gravats en la memòria de qui els va viure i un secret pacte de silenci continua encara viu.

Consell Municipal de Mollet

Conselleria de Proveïments

Num.

Aquesta Conselleria denant compliment a l'acord d'aquest Consell del dia 17 del corrent, el qual es refereix a l'adquisició de carn congelada per la venda al públic, i havent-se comunicat als carnicers de Mollet, si volien encarregar-se de la venda de la mateixa, han contestat que no els interessa la venda de dita carn.

Lo qual pesa en coneixement d'aquest Consell.

Mollet 24 de Juny del 1937.

EL CONSELLER.

Al Consell Municipal d'aquesta.

Document del Consell Municipal sobre el proveïment durant la guerra civil

Relació de víctimes mortals de Mollet del Vallès a conseqüència de la guerra civil fora del front de batalla

DATA I LLOC DE LA MORT	NOM i COGNOMS	EDAT	PROFESSIÓ
Morts per la repressió a la reraguarda (1936 - 1939)			
28-7-36 Mollet del V	Roman Fauré Monforte	24	Fuster
4-8-36	Josep Puntí Puig	43	Encarregat blanquer
9-8-36 Parets del V	Pere Martí Puig, <i>el Barbeta</i>	61	Secretari de jutjat
6-9-36	Francesc Vicente Casanovas	54	Cap d'estació
22-10-36	Miquel Vila Mitjans	69	Empleat
30-11-36 Cerdanyola	Llorenç Marrugat Anglès	60	Mestre
24-2-37	Josep Sans Rosell	40	Industrial
24-2-37	Ramon Bordas Mallol	43	Capellà
Morts pels bombardejos sobre Mollet del Vallès (8-1-38 i 25-1-39)			
8-1-38 Mollet del V	Enric Rosés Bruzo	39	Metge
8-1-38 Mollet del V	Elisa Damunt Ratamo	26	
8-1-38 Mollet del V	Ignasi Ribas Camins	35	Mecànic
8-1-38 Hospital Barcelona	Joan Casals Concabells		
8-1-38 Hospital Barcelona	Marià Sánchez Tortosa		
8-1-38 Hospital Barcelona	Miquel Montsant Planas		
8-1-38 Hospital Barcelona	Marià Careta Pon		
8-1-38 Hospital Barcelona	Anna Pi Baró		
8-1-38 Mollet del V	Josep Prat Mas	31	

25-1-39 Mollet del V	Rafael Barnils Pidevall	46	Jornaler
25-1-39 Mollet del V	Vicenç Gimeno Domínguez	41	Carboner
25-1-39 Mollet del V	Acebo Martí Serrano	51	
25-1-39 Mollet del V	Ferran Marxuach Capella	14	Jornaler
25-1-39 Mollet del V	Josep Casals Pines	45	Jornaler
25-1-39 Mollet del V	Ramon Padró Viñallonga	51	
29-1-39	Marià Feliu Sayol	57	Jornaler

Morts per la repressió franquista (1.938 - 1.953)

9-7-39 Camp de la Bóta	Joaquim Aguirre Morata	29	Electricista
16-7-39 Camp de la Bóta	Josep Fortuny Torrents	36	Comerç
2-8-39 Camp de la Bóta	Miquel Ventura Coll	34	Pagès
16-11-39 Camp de la Bóta	Josep Mainou Campos	42	Blanquer

Morts en el camp d'extermini nazi de Gusen, annex al de Mauthausen

7-7-41 Gusen	Vicenç Bachs Vilà	34	Tintorer
23-10-41 Gusen	Joan Molins Maynou	29	Taxista
23-10-41 Gusen	Joan Tura Ros	28	Pagès
26-12-41 Gusen	Pere Cuyàs Niubó	36	

Font: relació de víctimes a partir dels estudis de Josep M. Solé i Sabaté, Joan Villarroya i Font i Montserrat Roig dels llibres citats a la bibliografia.

Nota: no s'inclouen els veïns de Mollet morts al front perquè manca un estudi exhaustiu del tema.

5.4. El Franquisme

Amb la implantació del nou règim canvià tot el marc polític i social. En els aspectes socio-econòmics es tornà als plantejaments d'abans de la Guerra Civil.

Els quaranta anys de franquisme, però, no foren sempre iguals. Si bé el marc socio-polític es va mantenir invariable, el marc socio-econòmic es va anar transformant. Es pot distingir clarament dos períodes: la postguerra i l'època del desenvolupament.

Les característiques principals de la societat de la postguerra a Mollet i a tot el país foren la penúria econòmica, amb una estructura de poder que emanava dels militars i que mitjantçant els governs civils i les estructures locals de la Falange i els ajuntaments dirigia la població i reprimia les dissidències.

En aquest període, la vida quotidiana a Mollet també fou mimètica a la resta del país.

Amb la victòria del «glorioso ejército» com a únic argument de legitimació, es va constituir el nou Ajuntament. En Simeó Rabasa i Singla, fabricant de bicicletes, fou nomenat alcalde. L'acompanyaven altres persones que amb discret silenci, a Mollet o a altres indrets, esperaven l'arribada del franquisme. Les empreses molletanes estaven des del primer moment al costat dels guanyadors.

Tota la documentació va passar a ser escrita en castellà, tot incorporant el llenguatge i la simbologia del nou règim. Es posà especial èmfasi a sancionar els funcionaris que contravenissin la normativa. Es prohibí l'ús públic del català en un intent de destruir la personalitat lingüística de Catalunya. Tanmateix, no deixa de ser significatiu que les mateixes autoritats posessin durant un cert temps les anotacions en català als marges dels documents que rebien. L'esforç per la castellanització oficial topava amb la tradició oral dels mateixos nous addictes al règim.

Amb el nou consistori es formalitzava l'estructura de l'administració local, però encara calia dotar de contingut polític i d'ideologia l'estructura civil de la població. Aquesta seria la feina del partit únic la Falange Española Tradicionalista y de las JONS. El paper de la Falange es veurà més tard.

Una de les primeres tasques que es proposà el nou Ajuntament fou la depuració, immediata i per decret, dels funcionaris municipals.

Convocatòria per cobrir places de funcionari municipal. Finals de gener de 1939

Condicions que havien de reunir els nous funcionaris:

-Persones d'ambdós sexes d'edat compresa entre els 17 i els 45 anys, amb les condicions de no haver estat afiliat a cap partit del Front Popular, ésser addictes al "Glorioso Movimiento Nacional" i tenir aptituds per al càrrec.

Documentació que havien de presentar les persones candidates:

-Declaració jurada d'adhesió al "Glorioso Movimiento Nacional" i respondre un qüestionari sobre les seves activitats durant el període *rojo separatista*.

Composició del Tribunal qualificador:

El comandant de la Guàrdia Civil, l'alcalde, el cap de la FET y JONS, el jutge municipal, el delegat d'Auxilio Social, el capellà i l'inspector sanitari.

Personal al servei de l'Ajuntament fins al 26 de gener: trenta-un administratius i subalterns, dos metges, un veterinari, tres farmacèutics, dotze mestres nacionals, cinc mestres de la Generalitat i tres parvulistes municipals.

Sol·licituds presentades:

Total d'instàncies:	45
Instàncies corresponents a antics funcionaris:	14
Instàncies rebutjades inicialment:	27
(12 corresponien a antics funcionaris)	

Dels trenta-un treballadors que hi havia el gener del 39 se'n reincorporaren cinc: dues administratives, un peó, el sepulterer i l'encarregada del Dispensari Municipal.

Font: AHMV

5.4.1. Exili i repressió

A Mollet del Vallès, com a molts altres llocs, la població quedà dividida entre vencedors i vençuts. Els vencedors més significatius s'afanyaven a prendre posicions.

D'entre els vençuts, els que havien agafat el camí de l'exili tenien unes expectatives gens esperançadores. L'únic delicte de la majoria havia estat oposar-se a l'aixecament militar i feixista contra la República votada democràticament i creure que era possible un altre tipus d'organització social.

Confinats inicialment als camps de refugiats de Sant Ciprien, Set Fonts, Agde, Argeles, van veure com la seva situació empitjorava amb l'ocupació de França pels alemanys durant la Segona Guerra Mundial. Els que tingueren menys sort acabaren en camps de concentració nazis. Alguns hi moriren. La resta passaren anys d'exili a Europa o a Amèrica. Tot i l'amnistia que Franco promulgà després de la derrota dels seus aliats, molts no decidiren el retorn fins anys més tard. L'any 1952, encara hi havia encara a Perpinyà refugiats molletans que intercanviaren experiències amb els components de l'equip de futbol de Mollet que s'hi desplaçà.

Les persones contràries al nou règim que optaren per quedar-se uniren a les penúries de la postguerra la repressió i censura.

A Mollet del Vallès hi ha constància de represàlies a persones republicanes i familiars d'exiliats. Les sancions consistien en l'acomiadament de la feina o, en alguns casos, en la suspensió de sou i feina durant tres mesos.

Diversos mestres foren denunciats pels pares o per la direcció com a no afectes al "Glorioso Movimiento Nacional" i no simpatitzants amb la religió catòlica.

Depuracions i acomiadaments beneficiaren els addictes al règim. En el bàndol franquista, es facilitava el treball en organismes públics a mutilats, ex-combatents, ex-captius i orfes i familiars de morts.

5.4.2. Control de la població, presons, camps de concentració, batallons de treballadors i mort

Acabada la guerra, un bon nombre de molletans passaren per la presó, formaren batallons de treballadors o fins i tot moriren en el Camp de la Bóta. Entre ells hi havia presoners de guerra, gent del poble que s'havia manifestat contrària al nou règim i exiliats que tornaren massa aviat amb la confiança que si no havien comès cap delicte no els passaria res. El control sobre la població era rigorós, calia presentar avals per a qualsevol moviment o activitat. La delació estava a l'ordre del dia. La situació propiciava la revenja. Qui delatava augmentava més l'adhesió al règim. Totes les persones detingudes eren investigades demanant informes als ajuntaments. Així s'iniciava al poble una cadena de complicitat repressora que implicava les autoritats municipals, les estructures de la Falange, la Guàrdia Civil i nombrosos ciutadans que es mostraven disposats a testificar sobre el passat dels presos.

A Mollet hi ha testimonis que afirmen que els informes no sempre coincidien amb la realitat; que persones destacades en el període republicà reberen informes favorables, mentre altres eren acusats sense distinció de rojos, separatistes, marxistes, no afectes al "Movimiento".

Com a resultat de tot això, molta gent de Mollet passà anys a les presons o als batallons de treballadors i, el que és pitjor, alguns foren afusellats al Camp de la Bóta.

Al cap d'uns anys es tornava a demanar informes a l'Ajuntament per si es considerava oportú concedir-los la llibertat provisional. Aquesta podia ser vigilada a la seva residència o amb desterrament lluny dels seus cercles habituals. A Mollet es donaren casos de negació de llibertat provisional, casos de llibertat vigilada i casos de desterrament.

Totes les lleves que van participar a la guerra foren revisades i molts joves tingueren un llarg servei

■ militar. Des de les casernes també es demanaven informes polítics dels soldats.

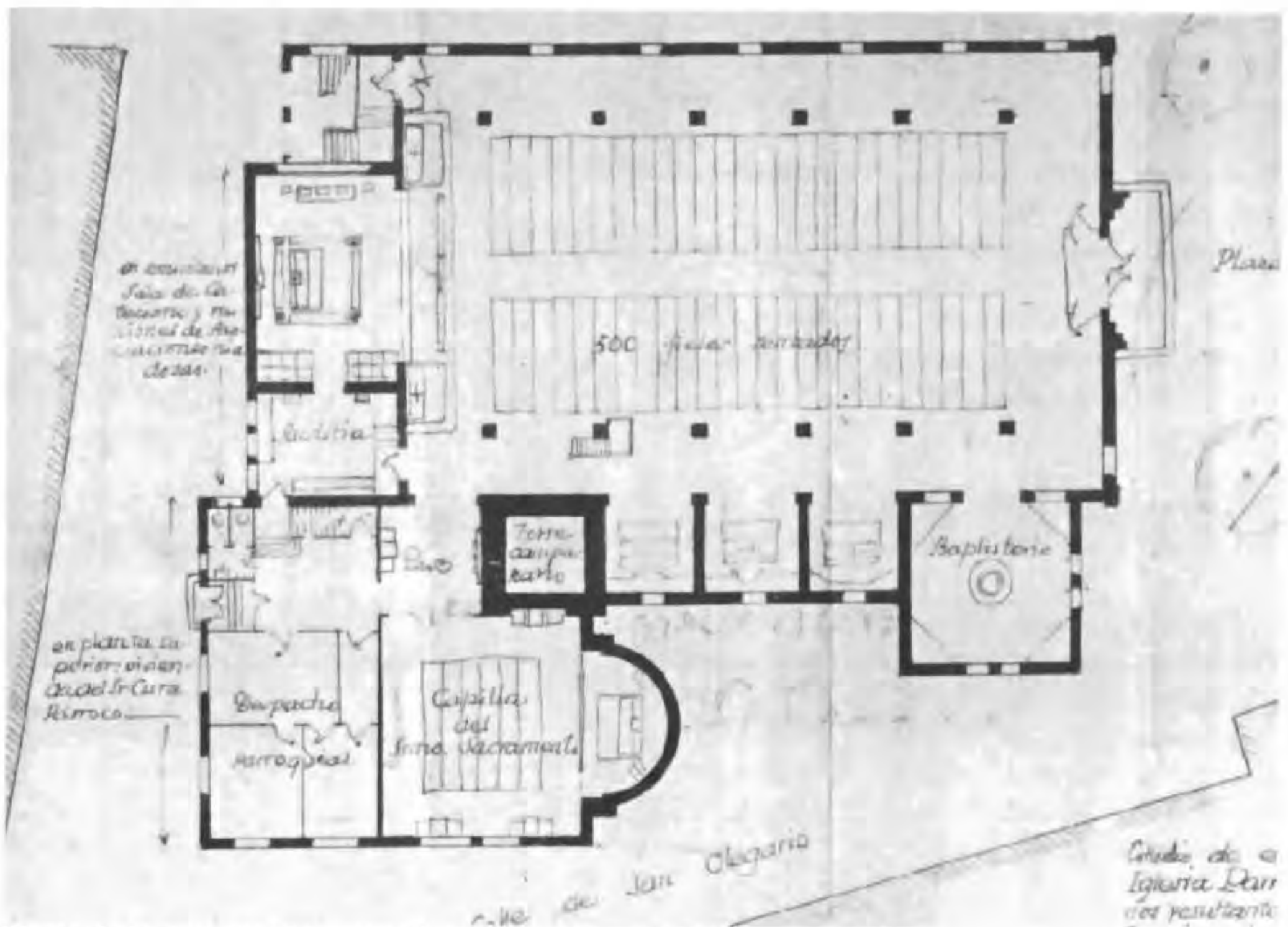
La llibertat de moviment estava restringida, calia presentar salconduïts per a qualsevol desplaçament. Per obtenir-los calia l'informe de les autoritats polítiques de la Falange o del municipi. Podien ser individuals o col·lectius, com el que sol·licitaren els futbolistes de Mollet el setembre del 1939 per poder-se desplaçar en camió fins a Mataró.

5.4.3. Dues obres per després d'una guerra: nova església i cobertura del torrent

El dia 2 de juliol de 1939 es posava la primera pedra del que havia de ser el nou temple parroquial, ja que l'església gòtica havia estat destruïda durant la Guerra Civil. Tot formava part d'un programa de reconstrucció de les infraestructures locals que incloïa, a més de l'edificació del temple, la cobertura de la part més cèntrica del torrent Caganell. El trajecte del torrent per dins de l'ampliat nucli urbà era considerat insalubre.

«Días de Fe y Patria»

Tal com diu La publicació anomenada *Días de Fe y Patria*, editada amb motiu de la inauguració del temple, amb l'assistència del bisbe, les autoritats provincials i locals, eclesiàstiques, militars i civils, i jerarquies del Movimiento i "en presencia de un pueblo henchido de fervor religioso y ardor patriótico que contempla emocionado la grandiosa escena", s'havia col·locat la primera pedra. Per al finançament de les obres es van proposar aportacions voluntàries; es presuposava un entusiasme multitudinari de la població.

Planta de la nova església, signada per l'arquitecta F. Folguera el 1941

Les aportacions voluntàries foren del 80% per l'església i només el 31% pel torrent. L'obligació de col·laborar va ser de dos tipus: determinades quantitats de diners indicades per l'Ajuntament i «voluntàriament acceptades» i contribucions amb treball fent transport de materials en carro. Entre els «contribuents per força» hi havia destacats republicans; aquests fets van ser considerats com a humiliants per aquelles persones, com una manera de fer-los purgar el seu passat. Amb les contribucions «voluntàriament acceptades» es va cobrir el 100% dels costos de l'església i una mica més del 50% dels del torrent. Cal destacar aquí el paper jugat pels industrials. Les seves aportacions per la construcció de l'església representaven, juntament amb l'aportació municipal, el 50% del cost; les contribucions dels industrials per la cobertura del torrent foren minses i alguns mostraren una clara oposició al projecte.

La nova església de tipus basilical va ser projectada per l'arquitecte Francesc Folguera i Grassi i la construcció va anar a càrrec del mestre d'obres Joan Ventura i Falguera. Amb la nova església es normalitzava del tot el culte catòlic; durant la guerra s'havia celebrat de forma clandestina i des del 1939, als locals del centre parroquial. Va ser inaugurada el 14 d'abril de 1941. El seu interior es va anar ornamentant amb diferents projectes fins l'any 1966.

La Falange pressionava per altres bandes. Poques setmanes després de les inauguracions dimitia l'alcalde Rabassa, a qui mesos més tard se li va obrir un expedient judicial per tal d'investigar la seva conducta política i social i les seves propietats. Greus acusacions pesaven sobre ell, però l'expedient va acabar amb sobreseïment.

5.4.4. La guerra es va acabar, però la fam continuava.

Amb les tropes franquistes arribava l'esperança d'aliments. No hi havia, però, diners per comprar-los. Un tren abandonat a l'estació pels republicans que es retiraven va mitigar un xic la gana. Encara no han estat prou avaluades les repercussions econòmiques que aquell carregament va tenir per la població de Mollet.

La delegació local de FET y de las JONS

El partit polític únic del règim, la FET y de las JONS, que enquadrava els tradicionalistes i els fins llavors desconeguts falangistes, aviat comptà amb militància a Mollet. La situació de necessitat de la postguerra va fer que molts s'hi adherissin per conveniència, per prestigi, per oportunisme o forçats pels esdeveniments. La propaganda que muntà el "Movimiento" i la facilitat per obtenir el carnet va contribuir que s'hi apuntessin gent de procedència política ben diversa. El partit incorporà fins i tot en càrrecs importants a republicans que havien militat en Estat Català i a la CNT.

La delegació local de FET y de las JONS jugà un paper important durant els primers anys. El partit falangista pretenia controlar tots els organismes polítics, administratius, culturals i esportius i s'encarregà amb eficiència del control i la repressió de la població. A Mollet, igual que a molts altres pobles, es constataren unes difícils relacions entre la Falange i les autoritats municipals; foren forts els enfrontaments verbals i escrits entre l'alcalde i el cap local de Falange.

El Frente de Juventudes, organització de la Falange, pretenia formar la joventut en els principis del "Movimiento" i s'encarregà de la formació política, esportiva i pre-militar dels nens i joves. La seva incidència no fou pas especialment significativa, tot i els esforços que hi destinà en els primers anys. Com arreu de Catalunya, s'hi integrà una minoria i de fet fracassà en l'intent de forjar una generació de joves falangistes. Joves molletans que a l'any 51 assistien als cursos de preparació de quadres s'acabarien destacant a Mollet com actius opositors al règim.

5.5. Del creixement econòmic a l'arribada de la democràcia

Paral·lelament al boom econòmic i demogràfic dels anys 60 que es produïa al país i molt especialment a l'àrea de Barcelona, també a Mollet la vida quotidiana s'anava transformant.

A poc a poc se substituï el teatre del diumenge a la tarda per la televisió; va aparèixer el sis-cents i el gas butà. A l'Ateneu hi van fer pisos. El bàsquet i l'hoquei estaven força arrelats.

Mollet estava experimentant el major desenvolupament de la seva història. Un cop més el creixement industrial, demogràfic i urbanístic anaven plegats. Aquesta vegada, però, un accelerat i poc planificat creixement urbanístic, l'enorme demanda d'habitatges i l'especulació del sòl van acabar configurant uns nous nuclis de població a la perifèria, alhora que augmentava la densitat del nucli urbà pre-existent.

La massificació i la degradació que aviat van afectar els nous barris, juntament amb la posició del règim franquista respecte a la realitat de Catalunya, van afavorir ben poc la incorporació dels nouvinguts a la seva nova societat.

Joves estudiants universitaris i obrers s'agrupaven al Centre Parroquial i al voltant de l'Arcadi Viñas. A poc a poc desvetllaven la seva consciència social; promovien cine-fòrums, recitals i colònies infantils. Amb el temps esdevindrien, juntament amb vells militants d'esquerres arribats a Mollet en les onades migratòries, la base de l'oposició política i social a les darreries del franquisme.

La sèrie de transformacions socio-econòmiques que s'anaven vivint al país demostraven encara més les contradiccions de l'immòbil sistema polític. L'acció dels grups clandestins de l'oposició anaren creant consciència política i social en sectors cada vegada més amplis. Tot i la repressió que exercia el sistema, molta gent gosava enfrontar-s'hi. Diferents organitzacions i persones anaven obrint-hi petites esclletxes.

A Mollet i a la comarca les organitzacions nacionalistes i comunistes foren actives, especialment el PSUC, que amb una creixent militància acabaria sent la força hegemònica de la transició.

Els obrers industrials trobaren en les Comissions Obreres una forma d'acció sindical eficaç, al marge de l'estructura oficial del sindicat vertical.

El seguici del general Franco travessa Mollet pel carrer Jaume I

Una processó de Corpus amb autoritats eclesiàstiques i civils

La política de creixement que propiciava el govern de l'Estat, en aquells moments, passava per la creació de grans nuclis industrials i ciutats dormitori al cinturó de Barcelona. Així va aparèixer Sant Ildefons a Cornellà i Ciutat Badia. També va plantejar-se la creació, a Gallecs, de l'anomenat polígon residencial Riera de Caldes; davant les expropiacions de les terres, una colla de veïns de Gallecs van fer conèixer, amb molt d'èxit, la seva oposició. Després de molt temps i canvis de conjuntura, el projecte es va aturar.

Als nous barris, grups de veïns buscaven trobar solucions als problemes comuns. La densificació del municipi portava l'agreujament de l'endèmica escassetat d'aigua. La primera reclamació col·lectiva, en forma d'assemblea i manifestació, feta a Mollet després de la guerra va ser per reclamar aigua. Les associacions de veïns van acabar sent la fórmula d'organització permanent als barris. L'Associació de Veïns de Plana Lledó va ser la primera a constituir-se.

Els moviments polítics i socials d'oposició van tenir a Mollet uns bons aliats, en un grup de regidors del «tercio familiar» que, camuflats dins del Consistori, exercien de veritable oposició democràtica. Aquests regidors havien entrat a l'Ajuntament aprofitant unes eleccions parcials i restringides que ofería el règim. Aquestes infiltracions als ajuntaments es van intentar a diversos municipis però no van tenir èxit a tot arreu.

Gran part de les reunions organitzatives de l'oposició clandestina es feien en domicilis particulars i en espais oberts, però l'espai més segur sempre era l'església.

A Catalunya, l'oposició democràtica estava organitzada en la unitària Assemblea de Catalunya; en l'àmbit comarcal, ho feia en l'Assemblea Democràtica del Vallès Oriental.

Amb la mort del general Franco els moviments opositors van agafar més embranzida. Entre els anys 1975 i 1979 es va produir una efervescència organitzativa: afiliacions als partits polítics, creació de la Comissió de defensa de Gallecs, formació de grups d'esplai, recitals multitudinaris, moviments en l'ensenyament per la supressió de les «permanències», creació d'escoles per a tothom, o per la introducció del català a l'escola.

Localment van tenir força significació els primers mítins polítics, la lluita per l'institut, la primera setmana de cultura catalana amb un floriment de

senyeres a tots els barris i el pas de la Marxa de la Llibertat, amb càrregues policials.

Tots els grups polítics que van aconseguir representació a les primeres eleccions municipals celebrades el 3 d'abril de 1979 provenien de l'oposició democràtica.

Com el títol d'un curt-metratge que va fer un grup de cineastes aficionats de Mollet, aquell va ser «el dia que es va girar la truita».

Onze de setembre de 1987

Paisatges urbans del Mollet de la primera meitat del segle XX

Ubicació dels quatre sectors en què apareixen imatges

Sector 1

La zona antiga

Sector 2

El voltant del pont de la mandra

Sector 3

La zona d'eixample entre els carrers de Francesc Macià i Berenguer III

Sector 4

El voltant del carrer Jaume I

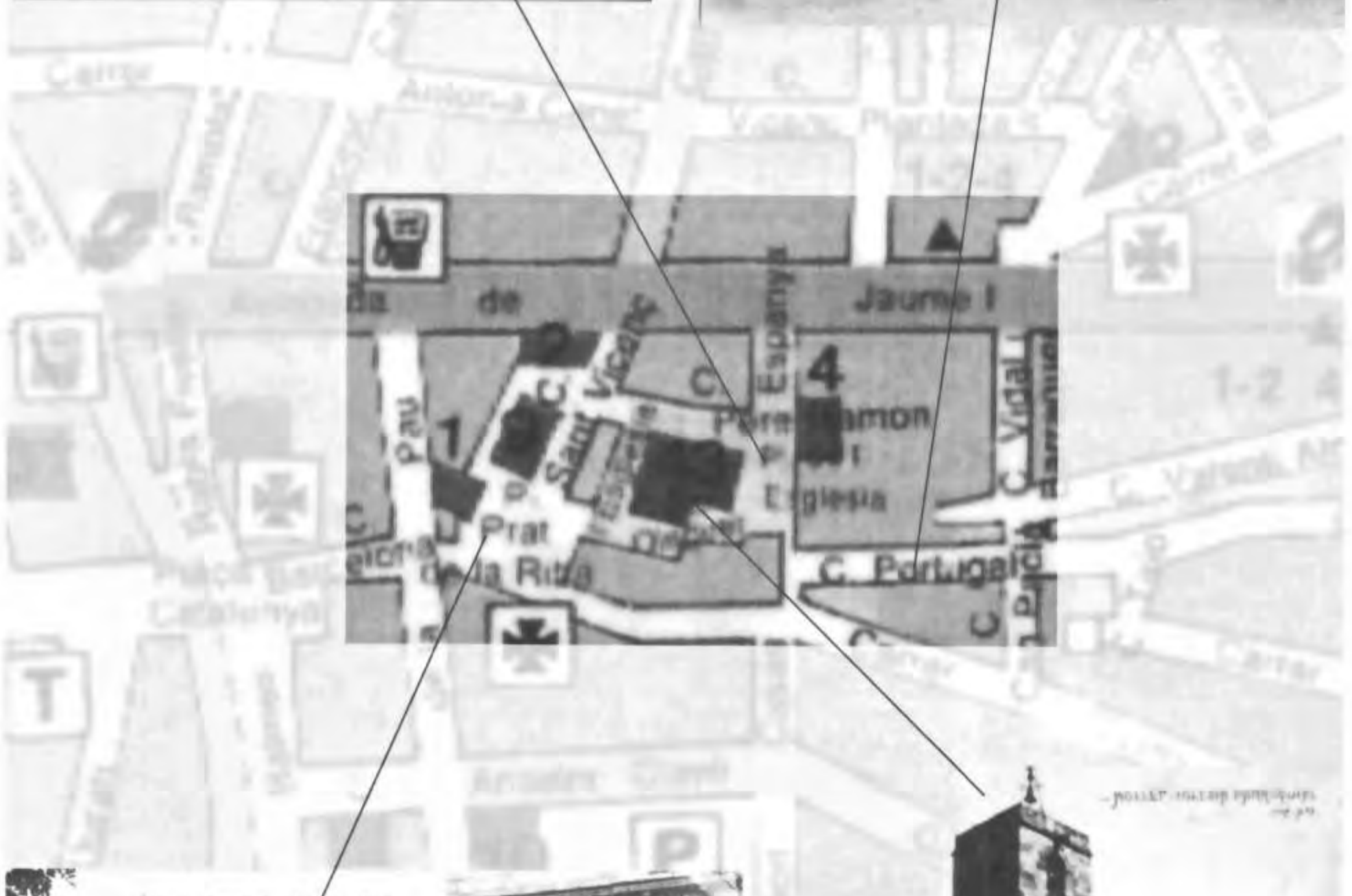
Sector 1

La zona antiga

La Marineta i la plaça Mercadal

El carrer de les cases noves, actualment el carrer Portugal

Un dia de mercat

L'antiga església gòtica i el campanar sense rellotge

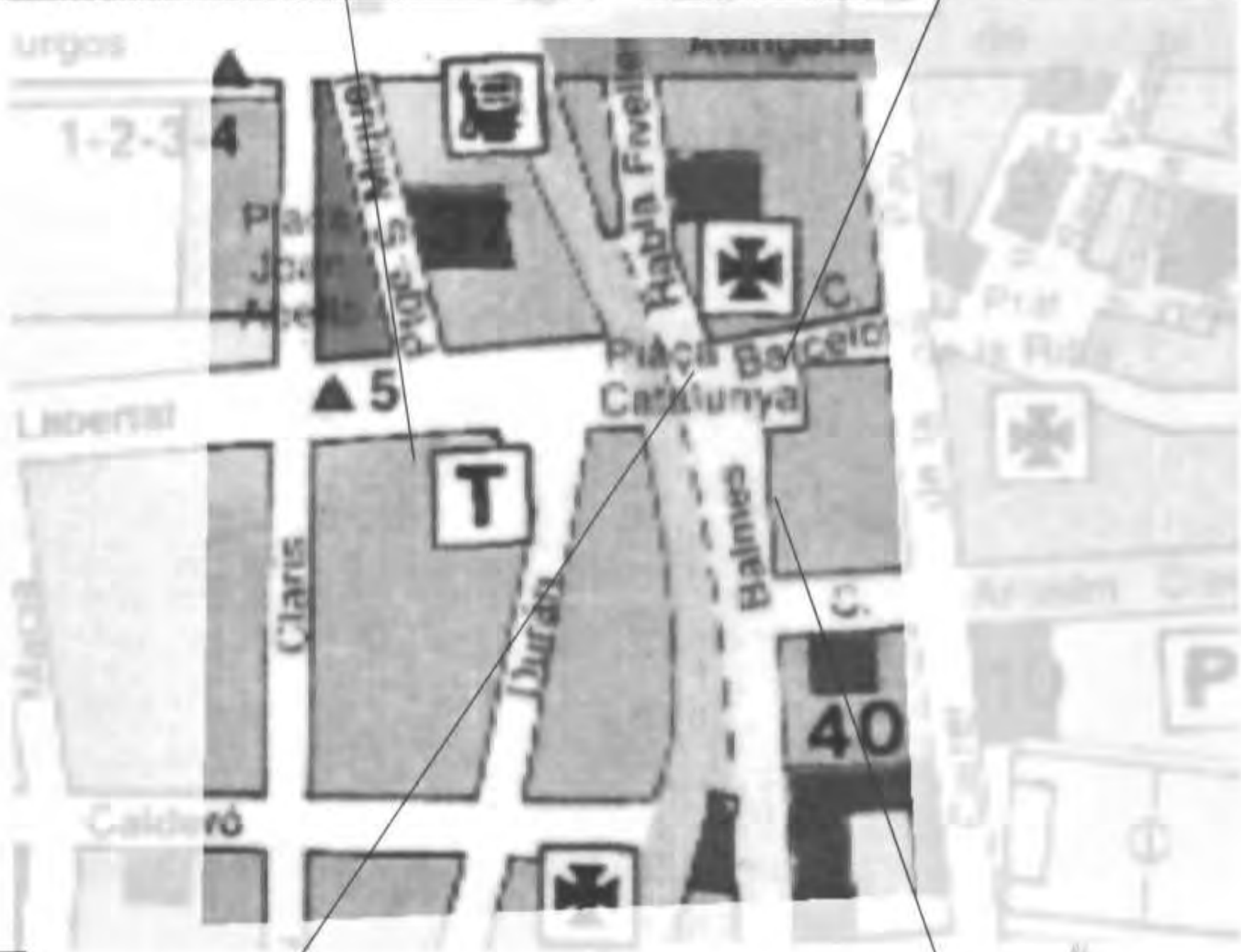
Sector 2

El voltant del pont de la Mandra

El Tabaran

El carrer Barcelona en un dia de mercat

El pont de la Mandra en un dia de neu

L'Ateneu

Sector 4

El voltant del carrer Jaume I

Processó del Divendres Sant del 1903 en el carrer Jaume I

Carrer Sant Llorenç amb la via al fons i el perfil del tren

Els Quatre cantons

Carrer Jaume I

**LA POBLACIÓ, L'ECONOMIA i L'URBANISME
(1950 - 1992)**

per Josep Gordi i Pere Gordi

1- LA POBLACIÓ

1.1. Introducció

L'estudi de la població d'un municipi és com la visita al metge, ja que així com la radiografia ens presenta les interioritats d'un malalt, una piràmide de població també ens presenta l'estructura interna del municipi. De la mateixa manera que el doctor abans de fer un diagnòstic vol consultar l'historial clínic, el demògraf necessita saber la història de la població per poder comprendre l'actualitat. Finalment, s'acostuma a precisar l'estat de salut del pacient i la seva possible evolució, tot emprant conceptes de difícil comprensió acompanyat de receptes amb abreviacions numèriques que fan referència a la freqüència de la medicació. Paral·lament, el demògraf també utilitza conceptes tècnics, com índex de masculinitat, saldo migratori, i també fa prediccions sobre l'evolució futura de la població.

En les properes pàgines s'intentarà no fer d'aprenent de bruixot i presentar amb paraules entenedores l'estat de salut demogràfica de Mollet del Vallès.

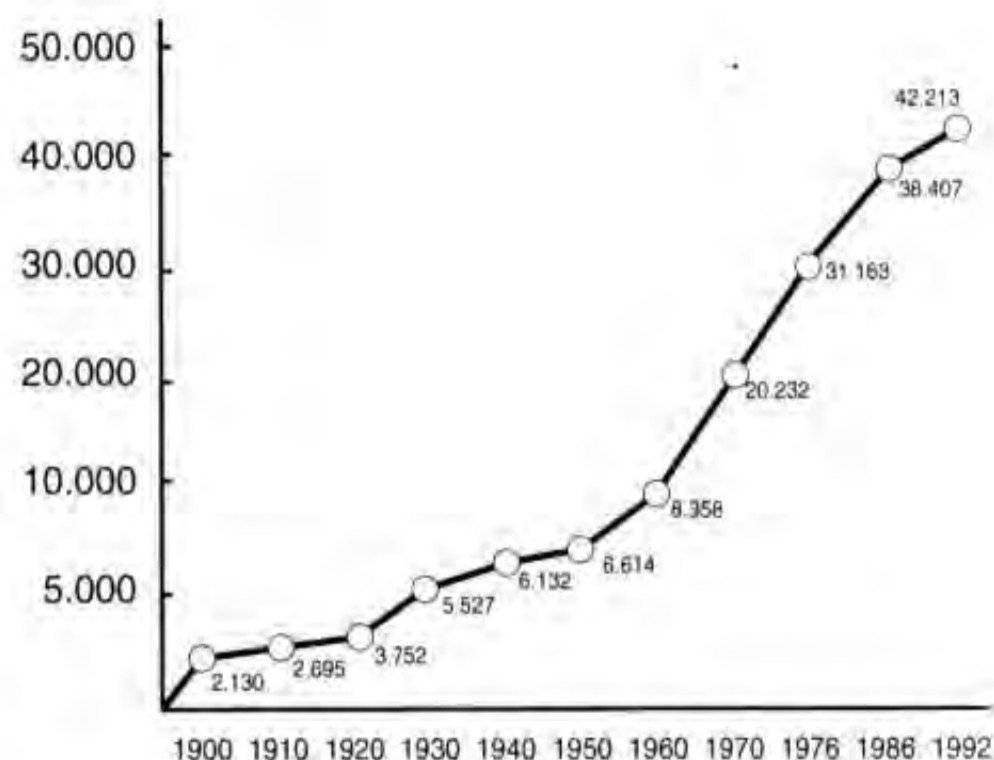
1.2. L'evolució 1900-1950

En els primers cinquanta anys del segle XX, la població de Mollet s'arriba a duplicar, però aquest creixement no és de forma contínua, ja que es poden diferenciar, amb tota claretat, dues etapes, tal com es pot veure en la taula I.

1.2.1. 1900-1930

En aquests trenta anys la població passa de 2.130 habitants a 5.527. Ara bé, no és fins l'any 1910 en què el ritme de creixement augmenta considerablement. La principal causa d'aquest fet és la forta empenta industrial de la segona dècada, que generarà l'arribada de població immigrant, que cerca els nous llocs de treball que s'han anat creant per les noves indústries. Aquests nous molletants provenien bàsicament d'altres pobles de Catalunya, però també n'arriben de fora del país, sobretot de l'Aragó i del Llevant. Finalment, cal

Evolució de la població 1900 - 1992

Taula I

1900	2.130 Hab.
1910	2.695
1920	3.752
1930	5.527
1940	6.132
1950	6.614
1960	8.358
1970	20.232
1976	31.163
1986	38.407
1992	42.213

Font: padrons municipals

assenyalar que el 1930, Mollet, amb 5.527 habitants era la segona població del Vallès Oriental, darrere de Granollers, que en tenia 12.699, i per davant de Sant Celoni amb 4.192.

1.2.2. 1930-1950

En la dècada dels trenta, el ritme de creixement de la població s'alenteix, a causa de dos fets: la crisi industrial de principis dels trenta i els efectes de la guerra civil. Per comprovar els negatius efectes d'aquest darrer episodi històric, només cal tenir present que la població del 1936 era de 6.219 habitants i que el 1940 havia disminuït a 6.136 habitants. Les causes cal cercar-les en la mortalitat provocada per la guerra, tal com s'ha explicat en el capítol d'història del segle XX, l'exili i el descens del creixement natural, producte, sobretot, de la disminució de la natalitat.

En el decenni 1940-1950 en què es continuen patint els efectes de la derrota militar i de l'aïllament internacional del nou règim, hi ha un augment molt lent, ja que es passa de 6.219 habitants a 6.614 habitants

Vista aèria de Mollet als anys seixanta

1.3. L'evolució 1950-1992

Aquests quaranta-dos anys de la història demogràfica de Mollet són els més importants i espectaculars de tota la seva història. Per què?

Doncs, perquè mai s'havia registrat uns canvis, tant quantitius com qualitius, tan notables. Cal tenir present que en el 1950 Mollet tenia 6.614 habitants i el gener de 1992 en tenia 42.213 habitants Ara bé, anem per passos, ja que al llarg d'aquesta segona meitat del segle XX es poden diferenciar diverses etapes.

1.3.1. 1950-1960

Aquesta dècada es caracteritza per un creixement lleu, ja que només es produeix un augment de 1.689 habitants, a causa, sobretot, dels primers indicis de recuperació industrial.

1.3.2. 1960-1976

En aquests setze anys, es produeix un fort desenvolupament industrial a Catalunya, que va suposar l'aparició de nombrosos polígons industrials en les ribes del Besòs i dels seus afluents. La proximitat de Mollet a aquests nous centres industrials va fer que Mollet fos un punt de destinació de molts immigrants que procedien d'altres zones de l'estat espanyol. Com que aquestes persones tenien majoritàriament entre 16-40 anys i provenien d'un medi rural es va produir un progressiu augment de la natalitat. L'encadenament dels tres fets esmentats: industrialització + creixement migratori + creixement natural, són els elements explicatius que permeten entendre el fet que la població quasi es quadriplica, ja que es passa de 8.303 habitants a 31.163 habitants, o sigui, en setze anys hi ha un augment de 22.800 habitants.

L'entrada d'un contingent tan important de nous habitants va suposar notables transformacions: l'edificació de nous barris perifèrics que, com en el cas de Plana Lledó, es van construir totalment aïllats del nucli urbà, o la substitució de cases de cos per blocs de pisos en el centre de Mollet.

1.3.3. 1976-1986

En aquests deu anys es produeix una notable reducció del ritme de creixement, ja que es passa de 31.161 habitants a 38.407 habitants. Les causes d'aquesta situació són, en primer lloc, els efectes econòmics mundials derivats de l'augment dels preus energètics. Aquesta nova situació socio-econòmica va provocar una forta recessió industrial i l'aturada de l'arribada d'immigrants; una reducció de la nupcialitat, o sigui del nombre de matrimonis i, per tant, de la fecunditat, que vol dir del nombre de fills per parella i tot plegat va implicar la disminució de la natalitat. Tots aquests fets s'estudiaran amb més detall en el següent apartat.

1.3.4. 1986-1992

Aquests sis anys es caracteritzen per un lent però constant augment de la població, ja que es passa de 38.407 habitants a 42.213 habitants. La principal

La rambla abans de la seva rehabilitació

Taula II

Evolució de les taxes de natalitat i mortalitat en els darrers anys

	Taxa mortalitat	Taxa natalitat
1982	4,5%	13,2%
1985	4,5%	12,8%
1986	4,7%	10,9%
1991	10,3%	11,7%

Font: Elaboració pròpia a partir dels padrons municipals

causa d'aquesta situació és l'arribada de nous habitants provinents de municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona, que es traslladen a Mollet cercant millors preus, bones comunicacions i aprofitant l'empenta urbanitzadora de can Pantiquet, de la zona entre l'autopista i Plana Lledó i del Pla Especial de Sa Garbí.

En conclusió, el municipi de Mollet s'apropa als 50.000 habitants, éssent molt a prop de les previsions que en la seva hipòtesi alta feien, a principi dels vuitanta, les demògrafes A.Cabre i I.Pujades, on assenyalaven els futurs volums de població següents per a Mollet: 1990 (46.347), 1995 (52.962) i l'any 2000 (60.520). El volum actual d'habitants de Mollet situa aquesta ciutat entre les vint-i-cinc més poblades de Catalunya. La contrapartida negativa a aquest fet és l'elevada densitat, o sigui, la relació habitants/superfície municipal, que és la més alta del Vallès Oriental amb 3.820 habitants/km. Ara bé, un dels elements que explica i matisa aquesta xifra és la reduïda superfície del terme municipal (10,7 km).

En els dos capítols següents estudiarem amb detall els dos elements bàsics que caracteritzen el creixement de la població: el component natural o vegetatiu i el migratori.

1.4. El moviment natural

Les xifres anuals de naixements, defuncions i casaments es poden traduir en taxes, que indiquen una relació de cada component per mil habitants. Es tracta, per tant, d'una xifra relativa que permet fer comparacions amb altres municipis, nacions, etc. Ara bé, en l'àmbit de municipis petits, les variacions d'un any per l'altre, poden provocar variacions molt notables en les taxes i que no tenen una gran significació. Aquesta afirmació és bàsica per poder entendre la taula II.

Si analitzem l'evolució de les dues principals taxes, natalitat i mortalitat, al llarg del període estudiat trobarem els elements per entendre millor els períodes abans descrits.

L'evolució de la taxa de mortalitat des del 1950 és de disminució contínua, encara que en els darrers anys pot produir-se un lleuger augment a causa del progressiu envelliment de la població. Aquest fet és una de les explicacions del brusc augment d'aquesta taxa entre 1986 i 1991; l'altra explicació

Taula III

Evolució de les altes i baixes del Padró municipal en els darrers anys

Data de referència	Altes	Baixes	Saldo migratori
31-3-82	1.815	928	887
31-3-83	1.682	1.324	358
31-3-84	1.784	1.548	236
31-3-85	2.110	1.942	168
1-1-87	567	406	161
1-1-88	1.364	1.310	54
1-1-89	1.924	1.144	780
1-1-90	1.773	1.247	526
1-1-92	2.420	1.084	1336

Font: padrons municipals

Taula IV

Principals procedències dels habitants en el 1986

Procedència	Total d'habitants	%
Mollet	11.467	30
Província de Barcelona	13.811	35
Barcelona ciutat	5.432	
Sta. Perpètua	710	
Martorelles	741	
Parets	673	
La Llagosta	529	
Andalucia	5.679	15
Málaga	1.324	
Granada	1.208	
Córdoba	782	
Extremadura	1.100	3
Aragó	914	2,84
Altres	5.436	14,16

Font: padró municipal del 1986

Taula V

Evolució de la població jove i vella entre 1955 i 1992

	Població jove	Població vella
1955	23%	9%
1970	28,5%	6,9%
1986	25,9%	8,3%
1992	18,6%	9,4%

Font: padrons municipals

A partir dels anys seixanta, el creixement demogràfic de Mollet experimenta un espectacular augment, que té com a principal causa l'arribada

d'emigrants procedents d'altres zones de l'Estat espanyol, que normalment arribaven amb tren i en moltes ocasions amb tota la família.

és que en l'àmbit municipal les oscil·lacions anuals són molt freqüents, per exemple, el 1986 van haver-hi noranta-una defuncions enfront les 422 del 1991. Per tant, aquestes xifres no són suficients per indicar que s'ha produït una nova tendència en l'evolució de la taxa de mortalitat.

La natalitat des de principis dels anys cinquanta va augmentant fins arribar al seu màxim a finals dels anys setanta. A partir d'aquest moment comença una davallada molt important, a causa de la disminució del nombre de matrimonis (nupcialitat) i de la fecunditat, nombre de fills per parella. Els motius que han provocat aquesta situació són els canvis en el comportament de les parelles degut a les noves circumstàncies econòmiques, els quals són comuns a la resta de municipis de l'Europa Comunitària. En els darrers anys sembla haver-se aturat aquesta evolució, sobretot si tenim present les xifres absolutes, ja que mentre en el 1986 van néixer 254 nens, el 1989 van ésser 380 i el 1991 481. L'explicació d'aquest fet cal cercar-la en l'arribada a Mollet de nous habitants d'edat adulta, com nous matrimonis, i per tant en possibilitat de tenir fills.

1.5. El moviment migratori

En aquest apartat analitzarem breument l'evolució d'aquest component del creixement i, posteriorment, tractarem l'evolució de la procedència de la població.

El moviment migratori té un caràcter positiu al llarg de les dècades 1950-1960 fins l'any 1976; a partir d'aquest moment i de forma molt ràpida, l'entrada d'immigrants s'atura totalment i en alguns moments té un signe negatiu. A finals de la dècada dels vuitanta, el component migratori torna a tenir un signe positiu, encara que amb uns nivells molt baixos i amb unes característiques totalment diferents, ja que es tracta de persones que provenen de Catalunya. Com a element nou cal assenyalar l'arribada de treballadors, ja que majoritàriament són homes adults, de fora d'Espanya, sobretot del nord i centre d'Àfrica, com són els marroquins i els senegalesos.

Per estudiar el moviment migratori hi ha dues possibilitats: la primera és a partir dels padrons, on es pregunta l'indret de naixement i l'anterior domicili, la segona són les altes i baixes anuals del

Padró municipal, a partir del qual es pot establir el saldo migratori anual, o sigui, la diferència entre els que marxen, que són baixa en el padró del municipi o emigrants i el que arriben, que són alta en el padró o immigrants. En aquest sentit, en la taula III s'observa com en els darrers deu anys les altes sempre han superat a les baixes, per tant el saldo migratori ha tingut un caràcter positiu. Cal assenyalar també que l'any amb una major diferència és el 1991, on el saldo migratori va tenir un valor positiu de 1336 persones.

Per estudiar l'evolució de la procedència de la població farem tres instantànies que corresponen als anys 1955, 1986 i 1992.

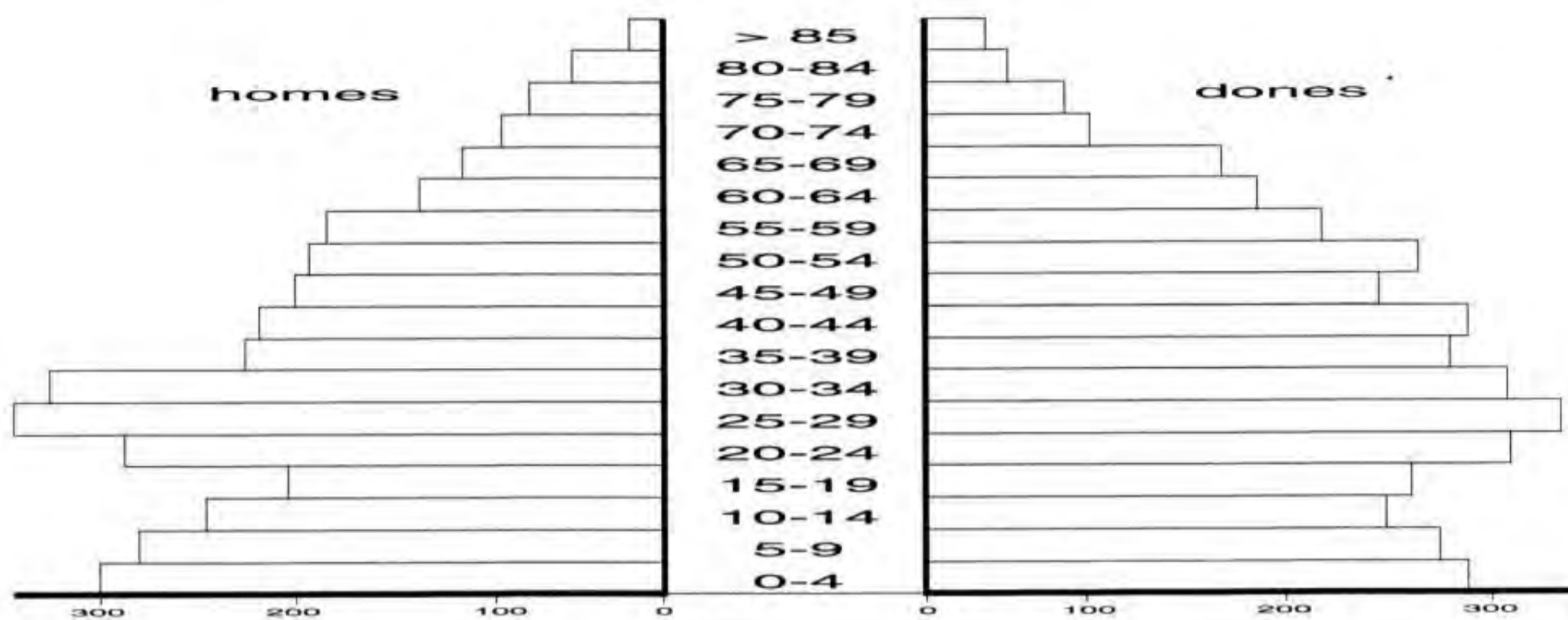
El 1955, el 53% dels habitants de Mollet havien nascut en el mateix municipi; un 26% eren nats a Catalunya i només un 21% tenien el seu origen fora de Catalunya. Aquestes dades són reflex d'una doble situació, en primer lloc, Mollet rep població d'altres zones de Catalunya, a causa de la presència d'una creixent activitat industrial, i en segon lloc, ja hi ha un important tant per cent de població originari d'altres zones de l'estat espanyol, les quals devien arribar en les primeres dècades del segle XX.

La situació del 1986 és molt diferent, ja que el 70% de la població era nascuda fora del municipi. Les causes d'aquesta xifra cal cercar-les en el fort creixement industrial del Vallès, que provoquen que Mollet es converteixi en un municipi d'atracció residencial. Si desglossem el 70% abans esmentat, trobem que un 35% provenen de la província de Barcelona (taula IV). Ara bé, de ben segur que d'aquest percentatge, una bona part havien nascut fora de Catalunya i la procedència indica l'anterior domicili. L'altra 35% provenia directament d'altres zones de l'estat espanyol, sobretot de les províncies més meridionals, tal com s'observa en la taula IV.

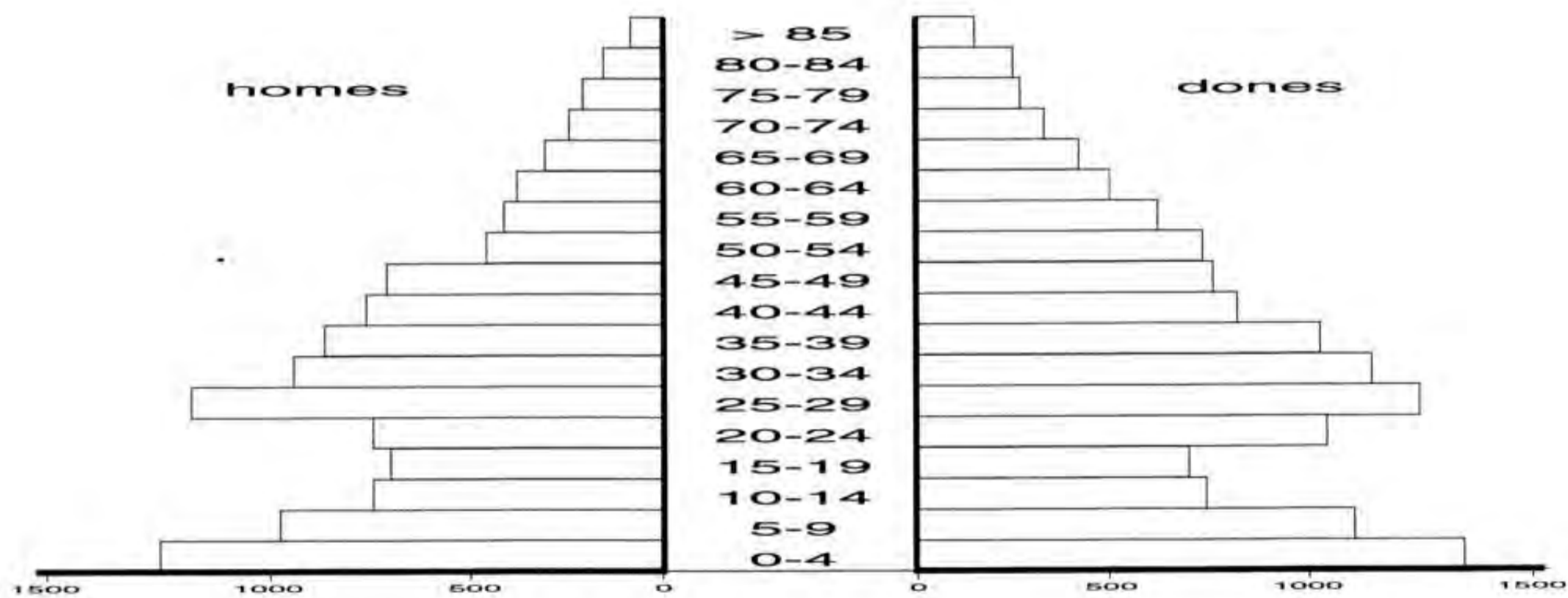
1.6. L'estructura de la població per edats i sexe

En aquest apartat trobem la població desglossada per grups d'edat i sexe. La seva plasmació gràfica més coneguda són les piràmides de població. Distingirem tres grans grups d'edat: la població jove (0-14 anys), la població adulta (15-65 anys) i la població vella (+ 65 anys). L'anàlisi es realitzarà seguint l'evolució dels dos grups extrems: població

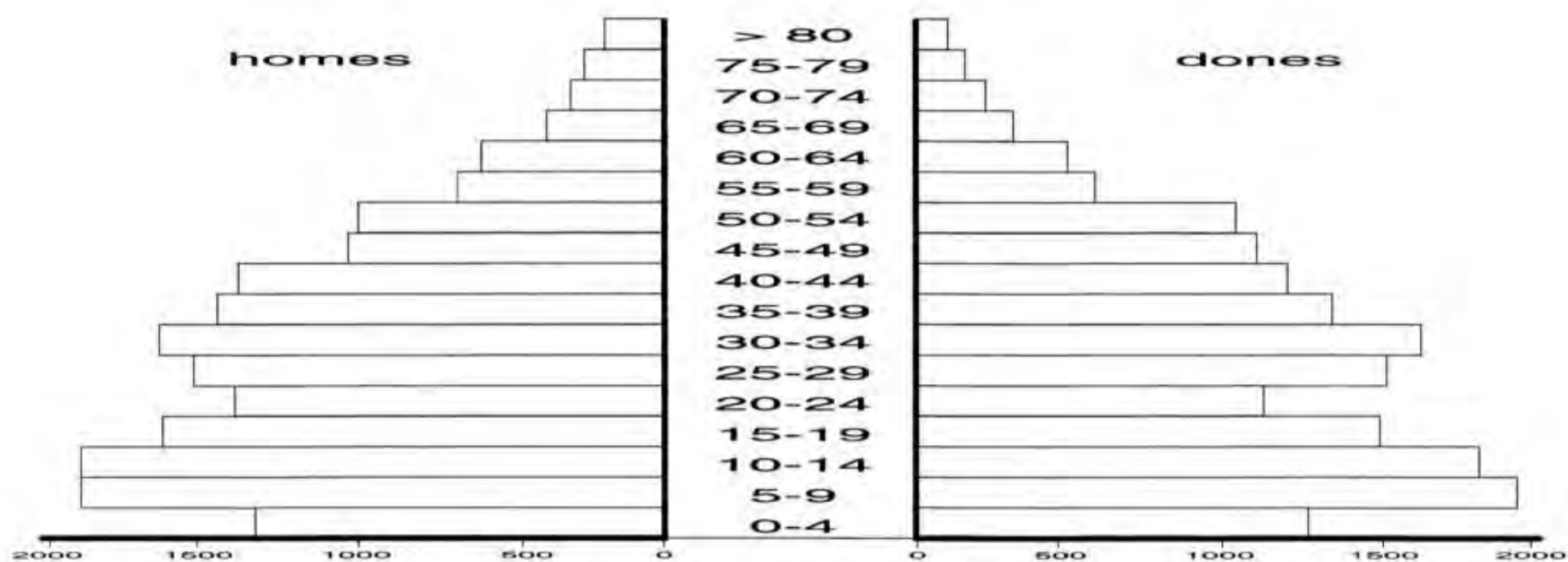
Piràmide de població Mollet del Vallès 1955

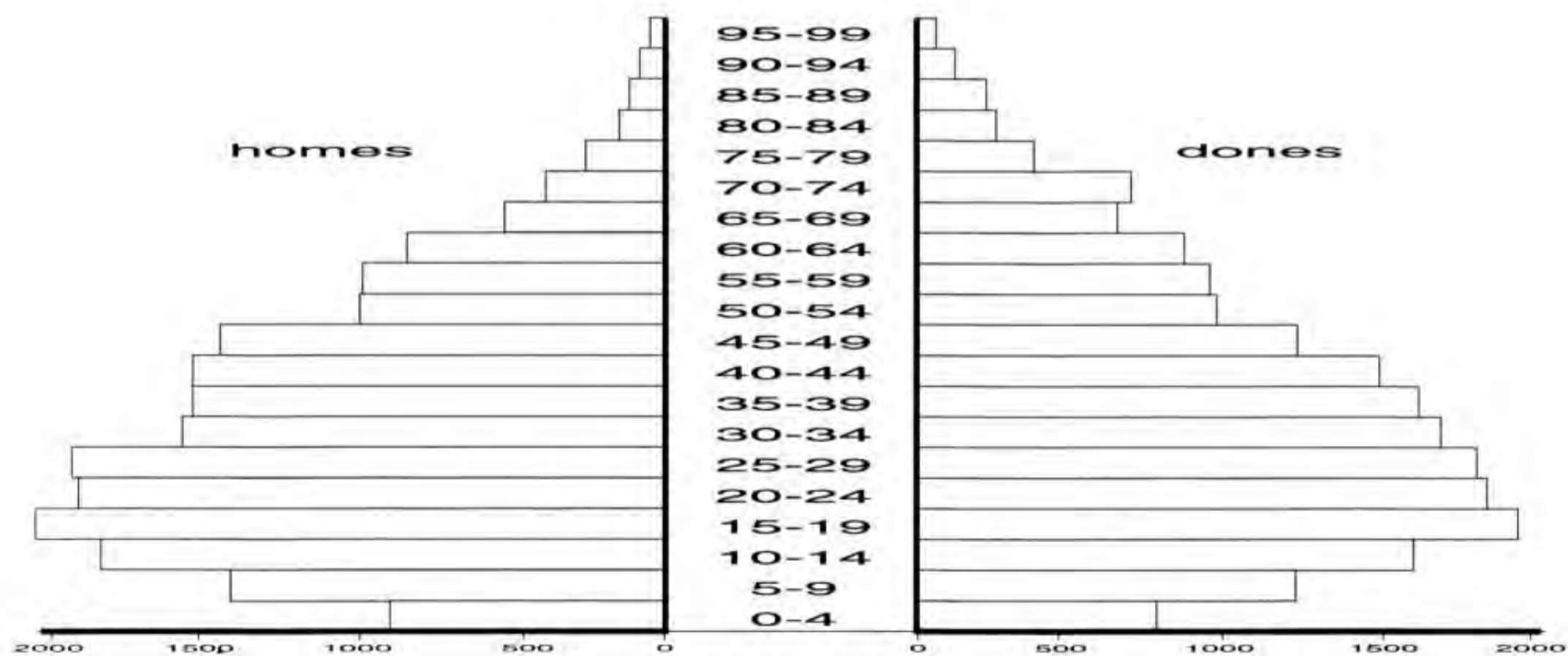
Piràmide de població Mollet del Vallès 1970

Piràmide de població Mollet del Vallès 1986

Piràmide de població Mollet del Vallès 1992

jove i vella, ja que són els més significatius al llarg dels anys 1955, 1970, 1986 i 1992 (taula V).

Si analitzem l'evolució de la població jove, ens adonem ràpidament que es poden establir dues etapes: la primera es caracteritza per l'augment d'aquest grup de població, a causa de l'increment de la natalitat i que es mantindrà al final de la dècada dels setanta. Visualment aquest fet implicarà una base ampla en la piràmide de població. La segona, producte de la disminució de la natalitat, implica una contínua disminució de la població jove.

També en la població vella es poden establir dues etapes, encara que de signe contrari. La primera presenta una lleu disminució de la població vella, producte de l'arribada de nombrosos immigrants, que tal com ja s'ha dit són adults, que vénen atrets pels nous llocs de treball i fan augmentar el tant per cent de població adulta i disminuir el percentatge de població vella.

1.7. Estructura socio-econòmica

En aquest apartat hi ha dos aspectes que es complementen: en primer lloc, l'anàlisi de la població segons la seva ocupació (taula VI), i en segon lloc, l'anàlisi dels diferents sectors econòmics en què se subdivideix la població activa.

La primera anàlisi fa referència a la població activa, que és el conjunt de persones que tenen feina o que l'estan buscant, enfront la població no activa, que agrupa tota la resta de persones, fins i tot la gent compresa dins del grup de feines de la llar, col·lectiu que estadísticament no és considerat treballador. El 1986 la població activa representava el 39,1% i la població no activa el 60,9%. Cal destacar la incidència que té, en el primer grup, la població aturada; el 1986 era d'un 23%, de la qual quasi la meitat eren joves que cercaven la primera feina. L'explicació d'aquest fet ve donada en primer lloc pel predomini del sector industrial i de la construcció dins de la població activa, els quals han patit diferents moments recessius o a la baixa en la seva activitat, i, en segon lloc, pel fort predomini de població jove que té Mollet.

Respecte a l'evolució per sectors d'activitats o segona anàlisi (taula VII) cal assenyalar com a fets més importants: en primer lloc, la quasi desaparició de la població del sector primari, o sigui la dedicada

a les feines agrícoles, a causa de la destrucció total de la superfície agrícola que ha patit el municipi en els darrers quaranta-dos anys. L'únic pulmó agrícola que resta és Gallecs, però tampoc se sap amb certesa quin serà el seu futur. En segon lloc, el manteniment d'un gran tant per cent de població secundària o industrial, que s'ha passat del sector tèxtil al metal·lúrgic. I, en tercer lloc, cal destacar l'augment de la població terciària, ja que el municipi cada cop té una major concentració més gran de serveis per la població de Mollet i per als municipis que l'envolten i també per a les indústries.

Taula VI

Situació socio-econòmica de la població en el 1986

Població activa	15.115	(39,1%)
Ocupats	11.579	
Aturats	3.536	(23,3%)
Cerca 1a. ocupació	1.421	(40%)
Amb anterior ocupació	2.115	
Població no activa	23.087	(60,9%)
Jubilats	3.736	
Estudiants	9.995	
Feines de la llar	6.928	
Altres	2.428	

Font: padró municipal del 1986

Taula VII

Evolució de la població per sectors d'activitats

	S. Primari	S. Secundari	S. Terciari
1955	12%	63%	23%
1981	0,5%	63%	36,5%

Font: padrons municipals

1.8. La mobilitat laboral

Sota aquest concepte s'estudien els moviments pendulars, és a dir moviments, d'anada i tornada que fa la població per anar a treballar.

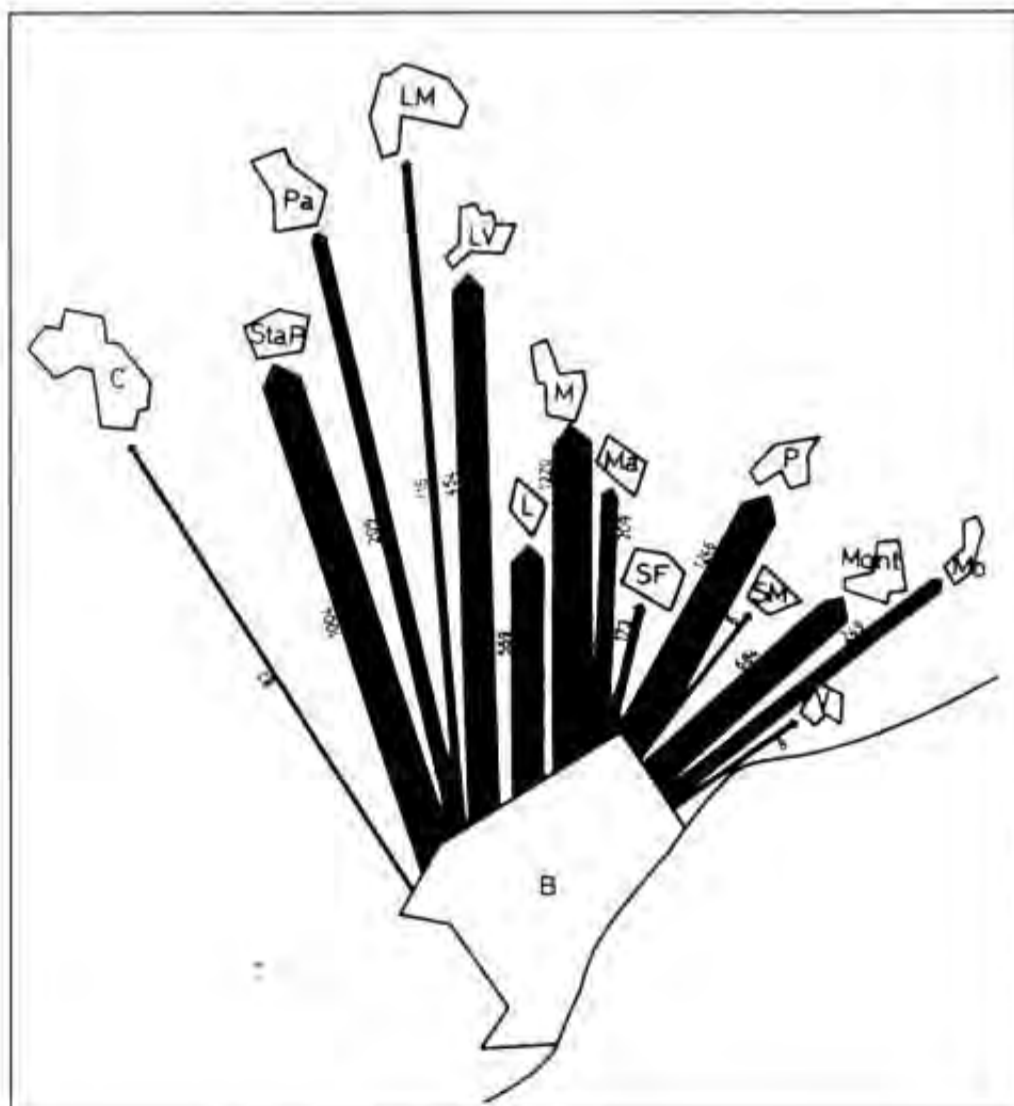
Primer de tot cal assenyalar que Mollet és un municipi que només ocupa en activitats econòmiques dins del seu terme un 49% de la població ocupada resident, o sigui, que del total de població treballadora que està empadronada només la meitat treballa dins del mateix municipi i la resta s'ha de desplaçar a altres municipis per anar a treballar. Per tant, Mollet compleix més una funció residencial que no industrial. Ara bé, del total de llocs de treball que té el municipi un 60% són ocupats per persones que resideixen a Mollet i la resta són ocupats per persones provinents d'altres indrets. D'aquesta manera, se'ns dibuixen clarament els dos sentits de moviments pendulars, d'una part, els molletans que treballen fora del municipi, que representen un 51% del total de treballadors que hi viuen, i d'altra la gent que ve a treballar a Mollet i prové d'altres municipis i que ocupen el 39% dels

llocs de treball que hi ha a Mollet. Després d'aquesta afirmació se'ns formulen dues preguntes: on van a treballar els molletans? i de quins indrets ve la gent que ve a treballar a Mollet?

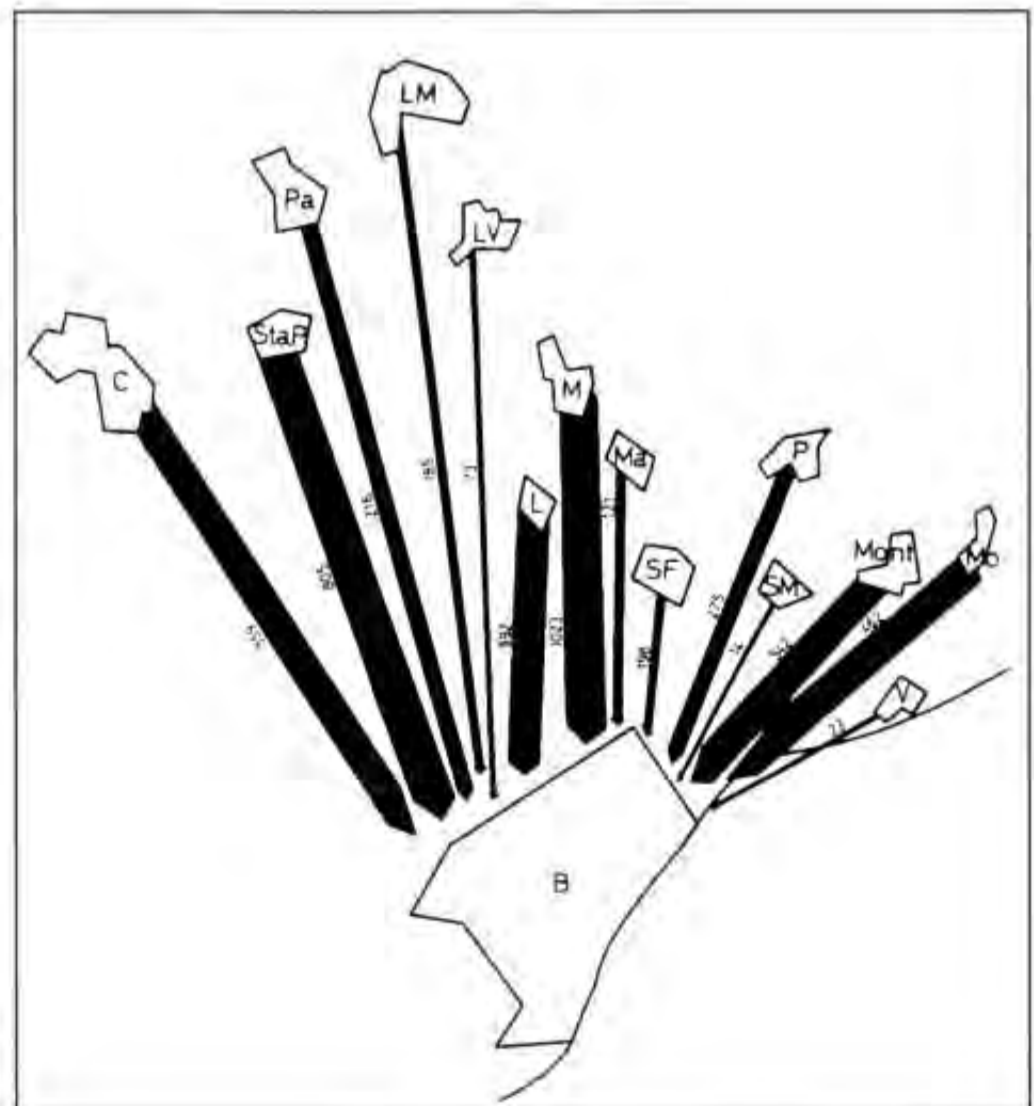
Pel que fa a la primera pregunta, cal assenyalar que el primer lloc l'ocupa Barcelona, ja que en el 1986 hi havia 1.023 persones es desplaçaven diàriament a treballar a aquesta ciutat i en segon lloc a la resta del Vallès Oriental, que acollia 2.644 treballadors que eren de Mollet, ara bé, bàsicament es tracta de desplaçaments a municipis de l'entorn de Mollet, ja que a Parets es desplaçaven 940 persones i a Martorelles 957.

I pel que fa a la segona qüestió, trobem una situació semblant, ja que de Barcelona, en el 1986, diàriament venien 1.220 persones a treballar a Mollet, de les ciutats que envolten la capital de Catalunya en venien 694 i dels municipis més propers en venia quasi la resta, per exemple, des de Sant Fost n'eren 205 persones i de Martorelles 202.

Fluxos de treball diari procedents de Barcelona l'any 1986

Fluxos de treball diari en direcció a Barcelona l'any 1986

2- LES ACTIVITATS ECONÒMIQUES

2.1. Introducció

L'activitat econòmica juga un paper molt destacat en la transformació que ha sofert el nostre poble. Així, després d'una dura etapa de postguerra, amb repressió, fam, mercat negre i restriccions energètiques, dins del període autàrquic (període de autosuficiència econòmica) del regim franquista, s'inicia una trepidant cursa cap al desenvolupament econòmic que deixa una empremta, en el desenvolupament urbanístic del municipi, que restarà difícil d'esborrar. Per seguir l'evolució de l'activitat econòmica estudiarem aquesta en els seus tres grans sectors i ens ajudarem de les dades publicades. Cal esmentar que a l'àmbit comarcal i sobretot el local les dades estadístiques són minses i poc fiables, donat que existeix una manca d'estudis pel que fa al cas. Una visió general, per un moment determinat, de cada sector d'activitat ens l'ofereix la proporció de població activa dedicada als mateixos, vegeu taula VIII.

2.2. L'agricultura

L'agricultura, tal com hem vist, ha estat l'activitat econòmica tradicional a Mollet, sobretot fins la primera meitat del segle XX, però com totes les societats industrials ha patit un descens progressiu en la seva població ocupada, degut sobretot del pas de la mà d'obra agrària a la indústria. Aquesta situació ha afectat la renovació dels treballadors al camp i els més joves han anat accedint a les indústries del municipi i rodalies. Al conjunt de la comarca la reducció, en termes relatius, ha estat menor degut al major potencial del sector agrari. Així mentre per l'any 1968 la població agrària pel conjunt del Vallès Oriental representava encara un 20 %, a Mollet la proporció només arribava al 4%. Aquest fet denota que Mollet passa a ser un municipi «no agrari» en el decurs de la dècada dels cinquanta; si apliquem el criteri, que diferents estudis utilitzen, que considera no agrari a un municipi amb una proporció menor al 10% de població activa agrària. Des d'aleshores la pèrdua de treballadors agraris ha continuat, malgrat que a un ritme menor, fins a

Taula VIII

Població de Mollet per sectors d'activitat

Anys	S. Primari	S. Secundari	S. Terciari
1951	12,2%	64,4%	23,4%
1982	4%	81%	15%
1981	0,6%	70,7%	28,8%
1986	0,6%	67,3%	31,9%

Font: (1) Gordi, J. i Gordi, P., 1987
(2) Barbé, Ll.(Dir), 1970

Taula IX

Evolució de les explotacions agràries a Mollet

Anys Comarcal	S. Agrària total	Nombre explotacions	Mitjana
1961	952 hab.	276	153
1972	469 hab.	80	110
1982	420 hab.	61	98

Font: (1) Barbé, Ll.(Dir), 1970
(2) Benelbas, L. 1981
INE, Cens Agrari de 1972, 1982 a Abel, J. i Jordana, J. 1987.

estancar-se a la dècada dels vuitanta; però ja amb uns valors molt poc significatius.

La minva de treballadors al camp i la disminució de la superfície agrària davant la creixent urbanització ha provocat la reducció del nombre d'explotacions, veure taula IX.

Cal destacar que la major pèrdua proporcional d'aquestes, respecte la disminució de la superfície agrària, es produeix en el període 1963-1972; un 69.35 % (181 explotacions) i un 50.74 % de la superfície agrària (483 hectàrees). Aquest procés també afecta a la parcel·lació de la terra; amb un augment de la dimensió mitjana de l'explotació i *parcel·la*. Les dades ratifiquen el caràcter no agrari que emprèn el municipi, però cal destacar que les dimensions continuen essent minifundistes, donat que la majoria resta per sota de les 5 hectàrees de superfície.

El sistema de tinença de la terra no presenta una evolució gaire més favorable. El fet més destacable són les 313 hectàrees en règim d'altres (taula X), que engloba el sòl agrícola expropiat per l'ACTUR (Actuació Urbanística Urgent) del polígon Riera de Caldes, que representen més del 75 % de la superfície agrària utilitzable, que a l'actualitat figura com a sòl agrícola no programat i que, si més no, el seu futur esdevé un tant incert. Pel que fa a la resta, només representa el 8.49 % de la superfície total del terme, continua predominant el sistema d'arrendament per sobre el de propietat, encara que amb una major amplitud; fruit de l'expropiació esmentada i de la demanda de sòl per a usos urbans o industrials. Hem de dir que s'han perdut terres molt fèrtils per l'activitat agrària (regadius amb elevades productivitats) en benefici del desenvolupament industrial i urbanístic del municipi. Ara la darrera reserva agrària es troba a Gallecs, encara pendent de solució.

Les superfícies conreades s'han adaptat a la nova situació, el regadiu que a principis de la dècada dels seixanta representava un 72.7 % ha passat a un 9.65 % per al 1984. D'aquesta 12 hectàrees són d'horta i 35 hectàrees de tubercles. De les terres de secà, el 90 % està destinat als cereals, un 5.6 % als farratges i un 4.3 % a conreus industrials; mentre que la vinya pràcticament ha desaparegut. Cal assenyalar que la comarca del Vallès Oriental s'especialitza en la ramaderia intensiva, la qual cosa possibilita que bona part de la producció de cereals sigui destinada a l'engreix d'animals; en especial l'ordi que ha

desbancat a la civada.

El subsector ramader només representa el 1 % de les unitats ramaderes de la comarca, que per altre banda és la primera en aquest tipus de producció amb un 11 % del total català, segons les dades de 1982. També existeixen petites produccions de pollastres i conills.

Taula X

Superfície agrària explotada (ha) i el tipus de tinença de la terra

Anys	Sau	Propietat	Arrendament	Parceria	Altres
1963	729	296	338	92	3
1982	405	19	72	1	313

Font: Barbé, Ll.(Dir), 1970
Abel, J. i Jordana, J. 1987.

Taula XI

Cens d'indústries i treballadors ocupats (1968)

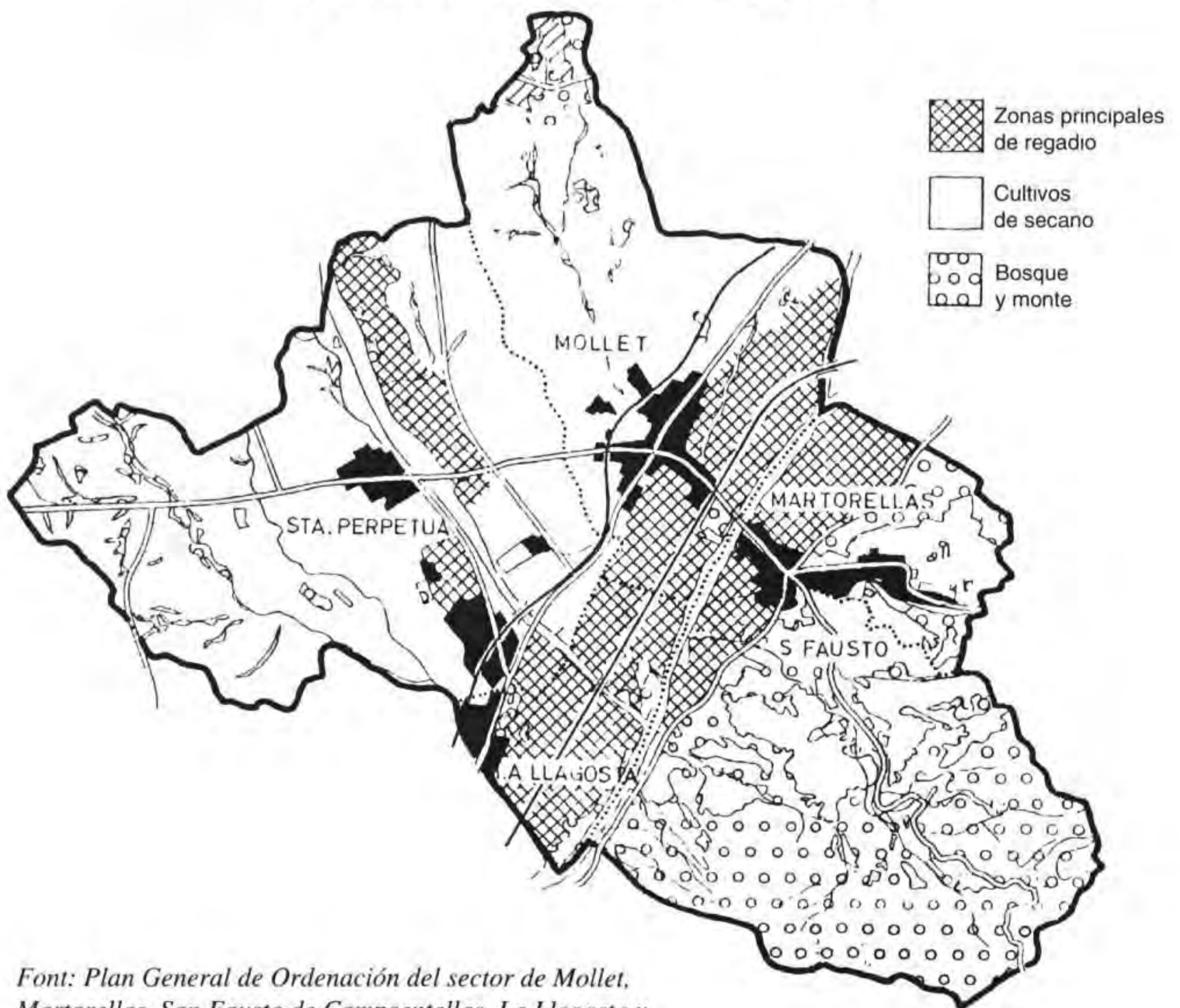
Activitat	Nombre d'empreses	Potència (Kwh)	Llocs de treball
Ind. fabrils, productes alimentaris (no begudes)	21	461	106
Ind. de begudes	2	5	5
Preparació, filatura, teixit i acabat de tèxtils. Gèneres de punt	18	2.168	1.475
Fabricació de corretges, soga i altres tèxtils	1	835	18
Fabricació de calçat, vestits i altres articles confeccionats amb productes tèxtils	4	7	17
Ind. de la fusta i el suro (no fabricació de mobles)	20	147	73
Fabricació de mobles i accessoris	12	70	36
Arts gràfiques	5	28	25
Ind. del cuir i productes derivats (no calçats)	5	822	683
Fabricació de substàncies i productes químics	10	2.333	413
Fabricació de productes minerals no metàl·lics (no derivats del petroli i carbó)	13	355	64
Ind. metàl·liques i construcció de maquinària	91	2.762	928
Ind. fabrils diverses	9	590	113
Construcció	19	10	172
TOTAL	230	10.593	4.128

Font: Barbé, Ll.(Dir), 1970

El futur de l'agricultura

En síntesi cal dir que l'activitat agrària al nostre municipi es fa cada cop més difícil, l'evolució ha estat regressiva i ha quedat condicionada al desenvolupament industrial i urbanístic de Mollet. D'altra banda el marcat caire minifundista de les explotacions i les parcel·les, i una estructura de la propietat desfavorable ha estat un handicap insalvable davant del dinamisme industrial del municipi. L'expropiació de les terres agrícoles de Gallecs ha condicionat l'ús agrari. L'acord de 1981 a què van arribar els municipis afectats i la Generalitat permet a Mollet recuperar 127 hectàrees, de les quals 30 hectàrees esdevenen d'ús agrícola, mentre les terres al nord de l'autopista A-7, propietat de l'Institut Català del Sòl, es mantenen com a reserva agrícola fins que es determini el seu ús definitiu. La resta de superfície agrària, que el Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU) recull com a zona no urbanitzable, resulta testimonial, per la qual cosa el futur agrícola de Mollet passa per l'aprofitament definitiu de les terres agrícoles de Gallecs. Per altra banda l'existència d'una «horta marginal» que creix en moments de crisi industrial, esdevé una paradoxa que sembla desafiar l'esdevenidor agrícola del municipi i que caldria regular, donat que les mesures dràstiques no són efectives i cal controlar els efectes del seu establiment a la zona de Gallecs. En aquest sentit cal esmentar que la Generalitat està estudiant la possibilitat de dedicar una part dels terrenys de Gallecs a concessions de petits horts a particulars.

Mapa de vegetació i conreus de l'any 1960

Font: Plan General de Ordenación del sector de Mollet, Martorellas, San Fausto de Campcentellas, La Llagosta y Santa Perpetua de Moguda, Barcelona 1959

2.3. La indústria

2.3.1. La conjuntura general (1950-1959)

La dècada dels cinquanta constitueix una etapa de transició tant pel que fa la política econòmica, liberalització, com a l'evolució cap una societat industrial i urbana. El Pla d'Estabilització (1959) engegat per l'Estat, confirma la nova conjuntura econòmica i s'inicia un procés d'industrialització autònom respecte el tèxtil, que produirà una autèntica diversificació industrial. Per contra el sector tèxtil entra en crisi durant la dècada dels seixanta, és una crisi estructural: manca de renovació tecnològica, metodologia de treball i l'estructura del capital. Les empreses que no poden afrontar una reconversió desapareixen, i provoquen una disminució de llocs de treball en el sector, els quals són absorbits per altres sectors.

Fàbrica can Mulà

2.3.2. El creixement industrial (1960-1975)

A Mollet predominava una estructura productiva centrada en el tèxtil. L'especialització del sector tèxtil i el creixement urbanístic i industrial va comportar el desenvolupament d'altres sectors: metal·lúrgic, fusta, la construcció. La crisi del tèxtil en un moment d'expansió econòmica origina la transformació de les petites empreses metal·lúrgiques, per tal d'aconseguir una vinculació amb les de nova planta. A finals dels seixanta el tèxtil representava un 20.46% del total d'empreses i ocupava un 35.72% de treballadors (taula XII), que tot i ser important resta per sota del que significava el tèxtil als nuclis d'industrialització antiga com Sabadell, Terrassa i Granollers. Mentre el creixement del sector metal·lúrgic, en especial els transformats metàl·lics, representava el 26.07% del total d'empreses i ocupava un 22.48% de treballadors. El sector químic també comptava amb un 22% de les empreses existents i una ocupació d'un 10%. Ambdós esdevenien els més dinàmics d'aquest creixement, que conjuntament amb altres empreses importants del municipi, com una adoberia, fan que Mollet comptés a finals dels seixanta amb una indústria moderna i diversificada

Taula XII

Les indústries més importants (1968)

Activitat	Nombre d'empreses	Potència (Kwh)	Llocs de treball
Ind. tèxtils	3	2.534	630
Teneries i tallers d'acabat	1	679	656
Fabricació de productes químics, industrials i essencials	2	2.024	316
Construcció de maquinària	1	1.040	269

Font: Barbé, Ll.(Dir), 1970

(taula XI). Un total de 230 empreses amb 4.128 llocs de treball, que representaven un 72.4 % de la població activa (taula VIII), xifra significativa d'una accentuada especialització industrial. La construcció, rellançada pel creixement del municipi i de les importants obres d'infraestructura que l'afecten, significava un 8.5% amb 489 treballadors. Un altre element dinamitzador del creixement industrial a la zona ha estat el trasllat, des de la segona meitat dels anys seixanta, de fàbriques situades al nucli urbà de Barcelona. Els motius són la congestió de la ciutat, l'oferta de sòl industrial en polígons propers a Barcelona i ben comunicats, mà d'obra més barata i, sobretot, la revalorització dels solars, davant la demanda d'habitatges a Barcelona. Mollet compleix bona part dels requeriments per la localització de noves indústries i per això aconsegueix omplir els seus polígons, tant d'indústries de fora, com d'algun trasllat del seu nucli urbà; per exemple Sedunión S.A. -antiga Sederia Fàbregues.

El creixement industrial a la comarca es centra a l'eix Barcelona-Granollers, al voltant del autopista A-17, mentre que la resta té un impacte més limitat. Aquest fet es deixa sentir en el conjunt d'actius del sector secundari a la comarca, que per l'any 1970 representava el 65 % de la població activa. A més aquesta zona concentra, qualitativament, les millors empreses. Mollet, a finals dels seixanta, comptava amb set empreses d'àmbit regional, quatre d'elles de nova creació, que significaven el 45.32 % de l'activitat industrial amb 1.871 llocs de treball (taula XIII). Per altra banda un exemple al nostre municipi del tancament d'indústries tèxtils, és la suspensió de pagaments d'ITISA Can Mulà l'any 1970.

2.3.3. Els efectes de la crisi econòmica mundial (1975-1984)

El desenvolupament accelerat d'aquests anys no va comportar una planificació adient, s'ha produït una barreja d'usos residencials i urbans, conjuntament amb un procés de creació de polígons industrials. El «Pla director» de l'Àrea Metropolitana de Barcelona pretenia crear unes àrees supramunicipals, més adients a les necessitats urbanístiques i industrials.

Taula XIII

Treballadors dels principals sectors industrials de Mollet (1981)

Activitat	Treballadors ocupats
Ind. metal.lúrgica	1.397
Ind. química	824
Ind. tèxtil	711
Ind. alimentària	721
Ind. del cuir	404

Font: Cens industrial, 1981 a Gran Enciclopèdia Catalana, vol.15, 1989

■ En general la promoció del sòl s'ha dut a terme de manera arbitrària, moltes vegades sense infraestructures adients, creant una especulació urbanística al servei d'uns interessos concrets.

La crisi energètica que va afectar sobretot els països desenvolupats va introduir-se a l'estructura productiva de la comarca a l'any 1975, aleshores s'atura la dinàmica expansiva. La construcció és el primer sector en patir la crisi. L'aturada de la immigració, tal com ja hem vist, i una disminució dels nivells de renda, esdevenen les causes principals, que provoca l'existència d'un elevat nombre d'habitatges buits. El sector tèxtil veu com s'agreugen els seus problemes i continuen les fallides d'empreses. El minifundisme empresarial, o sigui, l'existència d'empreses amb pocs treballadors va afavorir la fallida de petites i mitjanes empreses. Però el moment més intens es va produir durant els primers anys de la dècada dels vuitanta quan l'índex d'atur del Vallès Oriental va pujar per sobre de la mitjana de Catalunya i Mollet es troba entre els municipis més afectats de la comarca.

A Mollet no existeix un minifundisme empresarial tant accentuat respecte altres localitats de la comarca. En aquest sentit la dimensió mitjana empresarial és superior que a Granollers. La pervivència de les empreses més importants, malgrat la pèrdua de llocs de treball, esdevé la raó principal. De tota manera moltes petites i mitjanes empreses fan fallida, en especial del sector metal·lúrgic. Un bon exemple és el tancament de Construcciones Mecánicas Fredenhagen a principis dels vuitanta. La necessitat d'adaptar-se amb celeritat als canvis tecnològics, el grau d'especialització i la recerca de la qualitat del producte final són, entre d'altres, les característiques que ha de cercar el sector per ser competitiu. Malgrat això el sector metal·lúrgic representava un 27.5% dels treballadors industrials, seguit del sector químic amb un 16.2%, el sector d'indústries alimentàries, que ha experimentat un creixement important en aquest període, amb 14.18% i ja en quart lloc es troba el tèxtil amb un 14%. Les indústries de pells adobades i el cuir representaven un 7.9% principalment gràcies a la Teneria Moderna. És interessant assenyalar que la presència d'aquesta important empresa no hagi comportat el desenvolupament d'un centre de pelleteria com els d'Igualada o Vic. Els treballadors industrials, malgrat la crisi, encara representaven a Mollet un 64.7% i els de la construcció, potser

La ZUR de Mollet del Vallès

L'any 1985 la Generalitat determina la inclusió de Mollet dins de la ZUR (Zona d'Urgent Industrialització) de Barcelona, sembla una excel·lent ocasió per remuntar la crisi i recol·locar els excedents laborals fruit de la reconversió industrial. Però la ZUR de Mollet només aconsegueix captivar dos projectes amb una inversió de 513 milions que donen feina a 40 treballadors (Damart i Labo Plast); un escàs bagatge per l'únic municipi del Vallès Oriental que obté la qualificació de ZUR. Per contra, la comarca del Vallès Occidental esdevé la més afavorida i dos municipis veïns obtenen les inversions més importants de la ZUR de Barcelona: Palau de Plegamans (7.475 mil.) i Santa Perpètua de Mogoda (7.491 mil.).

l'activitat més afectada, un 6%, i es manté un 70.7% per al conjunt del sector secundari.

2.3.4. L'evolució recent

La superació de la crisi s'inicia amb un creixement de la construcció, provocat, entre d'altres raons, per un augment de la construcció d'habitatges. Però l'eix principal del creixement d'aquests anys continua essent el sector industrial: creació de nous llocs de treball en sectors intensius en mà d'obra de baixa qualificació. Mollet segueix tenint una estructura empresarial diversa, ja que el 61.6% de les empreses pertanyen als quatre sectors principals de l'activitat industrial al municipi. Continua predominant el sector metal·lúrgic seguit del químic, l'alimentari i el tèxtil. Aquests sectors treballen en les darreres fases d'elaboració del producte, amb una presència quasi majoritària de petites empreses que presenten fortes interrelacions; les quals responen a una divisió del treball entre les empreses, com una mesura per esdevenir més competitius, que aconsegueix una major difusió industrial. Aquest sistema comporta l'establiment de petites empreses poc capitalitzades i més intenses en treball. Però només el sorgiment de noves empreses incrementen substancialment el nivell d'ocupació. El tractament dels terrenys de Gallecs en el PGOU no han rebut la qualificació necessària per poder acollir cap tipus d'indústria. Així Mollet sembla quedà a expenses d'iniciatives alienes al municipi en matèria d'establiments industrials.

La implantació de la factoria de Gec-Alstom a Santa Perpètua pot beneficiar de retruc el municipi si aconsegueix donar ocupació als aturats de caire industrial. Però seria vital disposar d'un bon nombre d'hectàries per promoure la localització de les indústries auxiliars que l'abastiran, així com d'altres petites empreses pròpies del model de creixement de la comarca. En aquest sentit, l'Ajuntament de Mollet ens ha informat que s'està treballant per aconseguir augmentar el sòl destinat a activitats econòmiques, en concret, es preveu fer créixer el polígon industrial de Santa Rosa i convertir la zona que hi ha entre el Calderí i el nucli urbà en espai per a activitats econòmiques.

L'evolució dels serveis

A la dècada dels seixanta l'estructura comercial era força tradicional, no hi havia cap supermercat, es trobava localitzada al centre del nucli urbà, i era focus d'atracció d'altres municipis de la zona, sobretot, gràcies al mercat setmanal. El dèficit principal es trobava a l'ensenyament, malgrat que existeix un esforç per la construcció d'escoles públiques (Col·legi Nicolás Longarón, 1965) i altres equipaments (Casal Cultural i Biblioteca pública de la Diputació, 1963). L'oferta d'ensenyament és majoritàriament de caire privat. L'àmbit de l'assistència sanitària també és força precari i es depenia en gran mesura de Barcelona i Granollers, la Clínica de la Societat de Socors Mutus comptava amb vint llits el 1967. L'àmbit recreatiu i d'oci comptava amb el ball del Tabaran, 3.960 butaques als cinemes comercials i cent butaques al cinema del centre parroquial. Els establiments financers i altres serveis a les empreses eren també limitats: dues caixes i dos bancs, una gestoria administrativa i un notari. També és comptava amb un procurador, un veterinari i en altres instal·lacions d'hosteleria, un Casal Cultural o «Casal dels Avis», un centre de protecció de menors i un escorxador. Els transports comptaven amb set línies d'autobusos interurbans, de les quals destaquen la línia amb Barcelona i la línia amb Martorelles, amb una freqüència diària de 53 i 12 autobusos respectivament. Les dues línies de ferrocarril: Barcelona-Puigcerdà i Barcelona-Portbou, accentuaven la relació amb Barcelona. En l'aspecte de telecomunicacions existia una oficina de correus i una central de telèfons.

2.4. Els serveis

L'evolució del sector serveis, que no gaudeix de tanta informació estadística com l'activitat agrària i la industrial, ha estat condicionada per l'especialització industrial generada en el municipi. Així tenim que el 1955, els treballadors del sector serveis representaven un 23.4 % del total, però la major ocupació industrial ha significat una reducció relativa (l'any 1968 els treballadors de serveis representen un 15 % dels ocupats) i un estancament real. Per altra banda la proximitat amb Barcelona i el creixement demogràfic han provocat un dèficit general de serveis al municipi, que a poc a poc s'ha anat compensant.

Des d'aleshores el desenvolupament dels serveis ha estat molt lent, en comparació al creixement del municipi. En aquest sentit la creixent demanda d'habitatges ha generat algunes construccions d'escàs nivell urbanístic (apartat 3.2.4.). És amb l'arribada de la crisi industrial quan es consolida el sector, i s'incrementa el nombre d'actius dedicats als serveis. S'incrementen els serveis financers, els serveis a les empreses, en ensenyament, en sanitat (Ambulatori de la Seguretat Social, 1975), en cultura, però sobretot el comerç. El 1981 els ocupats al sector serveis ja representen el 28.8% i continuaran creixent i restant pes al sector secundari.

Les dades de treballadors assalariats del règim d'afiliats a la Seguretat Social de què disposem de l'any 1984, a la taula XIV, ens indiquen que hi ha un 39% d'actius en el comerç, tot i que segurament són molts més a causa del caràcter d'autònoms de bona part dels petits comerciants. En segon lloc, destaca l'àmbit de les assegurances i de les finances, amb un 18%, mentre que els transports, l'educació, la sanitat i les activitats recreatives es troben en un mateix nivell, per sobre el 10%.

En els darrers anys, a l'àmbit comercial, s'ha produït una embranzida a la recerca dels llocs més cèntrics disponibles, per a l'establiment de supermercats i altres botigues de béns de consum, que pertanyen a grans cadenes de distribució. Però en canvi només trobem un intent d'establiment de noves formes comercials, com les petites galeries, botigues especialitzades, etc. Pel que fa a les grans àrees comercials, que s'estan expandint sobretot pel Vallès Occidental, se n'ha construït una a la zona de Riera Seca, al costat de la carretera N-152 i existeix el projecte de l'establiment d'una altra al sud de

Taula XIV

Establiments i població ocupada al sector serveis (1984)

Activitat	Establiments	Ocupats
Comerç i Hosteleria	129	450
Transports i Comunicació	29	137
Assegurances i Finances	23	208
Administració pública	2	37
Educació i Sanitat	21	128
Serveis recreatius	19	141
TOTAL	223	1.151

Font: Seguretat Social, Abel, J. i Jordana, J., 1987

■ l'autopista A-7. Cal assenyalar que aquestes àrees esdevenen fórmules dinamitzadores de l'activitat comercial i atrauen població d'altres municipis, que si no hi fossin, possiblement no vindrien. Els problemes que pateix el comerç tradicional són la descapitalització i la minsa organització corporativa que presenten. Establiments massa petits on manca una major diversificació de l'oferta i la utilització de tècniques avançades de venda. L'assentament d'una gran àrea comercial ha d'estimular la transformació del comerç tradicional per esdevenir més competitiu.

El mercat setmanal és un dels més importants de la comarca, després de Granollers i Canovelles, i el 1990 comptava amb 504 parades, el 52 % de productes tèxtils i de confecció, seguides d'un 15 % de fruita i verdura i un 8.4 % de calçat. És un complement ideal de l'oferta dins l'àmbit alimentari.

La construcció del nou mercat municipal ha de servir per concentrar la venda de productes frescos en detriment del mercat setmanal, així com potenciar la concentració i diversificar l'oferta, indispensable per millorar la qualitat/preu. Pel que fa al nou mercat, cal assenyalar que en l'any 1993 s'ha constituït la societat Merca Mollet, que gestionarà el nou mercat municipal, el qual es començarà a construir a principis del 1994.

El sector de l'hosteleria compta amb un únic i recent hotel al sector de Can Pantiquet, amb 65 habitacions i 217 places i existeix el projecte d'un nou hotel al costat sud de l'autopista A-7.

En matèria d'habitatge, des de 1985 ha augmentat de manera important la construcció de vivendes unifamiliars i plurifamiliars, sobretot a Can Pantiquet i Santa Rosa. Per altra banda ha continuat la construcció d'habitatges de promoció pública a la zona de Plana Lledó-Can Borrell. Està prevista la construcció de 284 nous habitatges a la zona de Santa Rosa i 573 a l'àmbit de Riera Seca.

L'ensenyament ha aconseguit un nivell força acceptable, amb un equilibri entre escoles públiques i privades, tant d'escoles d'ensenyament primari, com de centres d'ensenyament secundari. Aquests darrers conformen una oferta força atractiva i acullen estudiants d'altres municipis. A un nivell superior trobaríem l'Escola de Policia, dependent de la Generalitat de Catalunya, que gaudeix d'una part de les instal·lacions de Tir realitzades amb motiu dels Jocs Olímpics de Barcelona.

Mollet i l'oferta de serveis, una visió de futur

En definitiva Mollet, per la seva dimensió, podria esdevenir una seriosa alternativa d'atracció comercial dins la comarca, en especial dels més propers. La seva proximitat a Barcelona i el seu recent creixement l'han mantingut en una indefinició constant, que ha arribat l'hora de trencar. Cal dinamitzar els grans projectes comercials, entre d'altres, per aconseguir un arrelament comercial al municipi per part del conjunt de la població i alhora esdevenir un fort pol d'atracció per als municipis de la zona sud del Vallès Oriental.

■ A l'àmbit cultural s'ha fet palès l'esforç de l'Ajuntament per recuperar edificacions emblemàtiques del municipi i incorporar-les a l'oferta cultural del municipi: can Gomà (sala de teatre, escola municipal de música), l'edifici del parc de can Mulà (Biblioteca de la Diputació de Barcelona, amb dues sales d'exposicions), la Marineta (reunions i exposicions) i darrerament Can Lledó (recuperat per a serveis socials) i Can Borrell, que està a l'espera de la seva definitiva restauració, però que en l'actualitat ja té el seu entorn urbanitzat, amb la recent inauguració de la plaça de can Borrell. També s'ha construït un centre cívic a can Pantiquet i un al barri de Lourdes i queda, entre altres, la definitiva reestructuració de Can Gomà. Una altra institució amb una tradició cultural és la parròquia, que gaudeix d'un centre parroquial d'esbarjo, per on ha passat un bon nombre de la joventut del poble, i de la Sala Fivaller, on tenen lloc conferències, exposicions i representacions teatrals. Per últim caldria potenciar l'ús del Museu Abelló des de les principals institucions del poble.

Els serveis recreatius i d'oci, en especial els cinemes, necessiten una major dinamització en la seva oferta, seguint l'evolució d'altres poblacions cap a les multisales, i també manquen espais per als joves. A nivell sanitari cal destacar l'Hospital Comarcal i el Centre d'Assistència Primària, que donen servei a un bon nombre de poblacions de la zona. Però també un important nombre de consultes de caràcter privat que existeixen en el municipi i abasten un bon ventall d'especialitats. Finalment cal assenyalar dins l'àmbit sanitari que en l'actual curs 1993-1994 s'inaugurarà el CAP del barri de Plana Lledó dedicat a l'assistència psiquiàtrica.

A l'àmbit administratiu Mollet acull dos jutjats de districte, el registre de la propietat i una notaria.

Els serveis financers s'han multiplicat per tot el municipi, i es manté un equilibri entre caixes i bancs. Els serveis a les empreses també han augmentat, però és en aquest àmbit on més s'ha d'incidir, ja que encara són molt reduïts, la qual cosa dificulta la consolidació productiva i afavoreix

les fallides d'empreses.

Els equipaments esportius s'han vist incrementats per la construcció d'una pista d'atletisme, que es completa amb els dos polisportius ja existents i un seguit de camps de futbol. Però malauradament la vida esportiva del municipi és força pobre i existeix una mínima connexió entre els clubs esportius i la població.

Com a darrer punt també cal destacar que al llarg de l'any 1994 s'inaugurarà el primer parc de bombers, que es localitzarà en la cruïlla de la ronda de la Farinera amb la carretera de Santa Perpètua.

Col·locació de la primera pedra del Casal Cultural l'any 1962.

3- EL DESENVOLUPAMENT URBANÍSTIC

3.1. Els antecedents urbanístics

Els antecedents del planejament urbanístic de Mollet del Vallès es remunten a la segona dècada del sXX, quan Domènec Sugrañes va fer el primer plànol del municipi (1913) que preveia els eixos i la retícula d'expansió del nucli urbà. El futur creixement de Mollet, s'hauria de produir fins als límits de les línies de ferrocarril existents: la línia de França (Barcelona-Port Bou), del Nord (Barcelona-Puigcerdà) i la del Calderí (Mollet-Caldes de Montbui). No es preveia cap creixement a ponent de la línia de ferrocarril del Nord. Per contra es preveia la urbanització de la zona a l'Est de la línia de ferrocarril de França, seguint la línia de la incipient industrialització de la zona. Avui en aquesta zona resta ubicat el polígon industrial de Can Prat, però ha quedat limitada pel pas de l'autopista A-17. Un dels aspectes que creiem més positius de les línies d'urbanització dictades per en Domènec Sugrañes és la realització del xamfrà rodó, present en les edificacions en cantonades de la primera meitat del segle i en algunes de posteriors. En general, el tractament dut a terme per en Domènec Sugrañes ha estat adient, respecta la morfologia del nucli urbà i no representa un trencament amb el mateix. Però aleshores deuria semblar molt agosarat per a una població d'uns 3.000 habitants.

3.2. L'evolució del creixement urbà 1950-1979

3.2.1. El Pla Comarcal d'Ordenació de Mollet (1961)

La Comissió Provincial d'Urbanisme i Arquitectura de Barcelona endega el novembre de 1958, emparant-se en l'article 25 de la Llei del Règim del Sòl (1956), l'estudi del Pla General d'Ordenació del sector de Mollet, Martorelles, Sant Fost de Campcentelles, la Llagosta i Santa Perpètua de Mogoda. El Pla, aprovat el maig del 1961, preveu establir un planejament de la zona en funció de la dinàmica del seu propi creixement i del produït pel

De la "Gran Barcelona" al petit Mollet

La nostra vila a començaments de segle tenia una població d'uns 2.300 habitants i augmentada avui a 6.700.

No sabem si les nostres autoritats han posat en estudi, també, un plà d'urbanització de Mollet.

La ràpida creixença feta en aquests darrers anys, ens fa creure que l'any 2000 el nombre d'habitants de Mollet sobrepassarà els 10.000, i aleshores si no han estat preses les degudes mesures amb temps, què passarà?, o més ben dit, què haurà passat?

Font: M. Pou Torrents (1953), revista Sembra

procés de descongestió de Barcelona. En el tractament de la zona es preveu crear una discontinuïtat al creixement de Barcelona i la seva àrea d'influència, establint un anell verd, fent que l'expansió continuï després d'aquest. Un argument ja defensat pel Pla Provincial de Barcelona (1959), que pretén preservar zones agrícoles d'elevada productivitat i alhora evitar el creixement en «taca d'oli».

El creixement previst per tota la zona que afecta el Pla és d'uns 43.000 habitants. Mollet a l'any 1955 tenia 7.323 habitants i es preveia que a l'any 2000 arribaria als 28.000 habitants. Aleshores el Pla tracta de planificar un creixement urbanístic per uns 20.500 habitants, així com preveure les àrees industrials i els espais verds i de lleure. Aquestes previsions es basen en el creixement que havia tingut la zona en el període 1910-1955 i contemplaven, tal com s'ha esmentat, el creixement provocat pel procés de descongestió de Barcelona. La previsió de creixement esmentada feia necessari la construcció d'una àrea residencial, sobre una zona rural sense un interès especial, que rep el tractament de ciutat-jardí, però no s'especifica el nivell d'actuació urbana que hi tindria lloc. Les densitats previstes que hauria de suportar el nucli urbà no superarien els 200 habitants/hectàrees i les de la ciutat-jardí no haurien de superar els 100 habitants/hectàrees.

3.2.2. El Pla Director de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (1968)

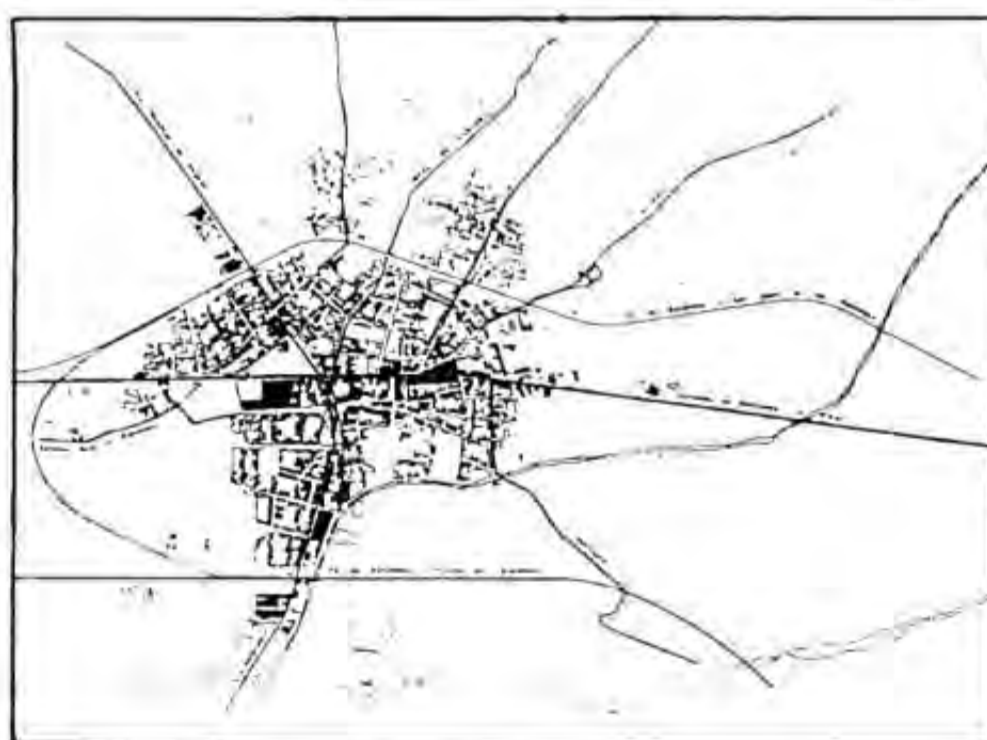
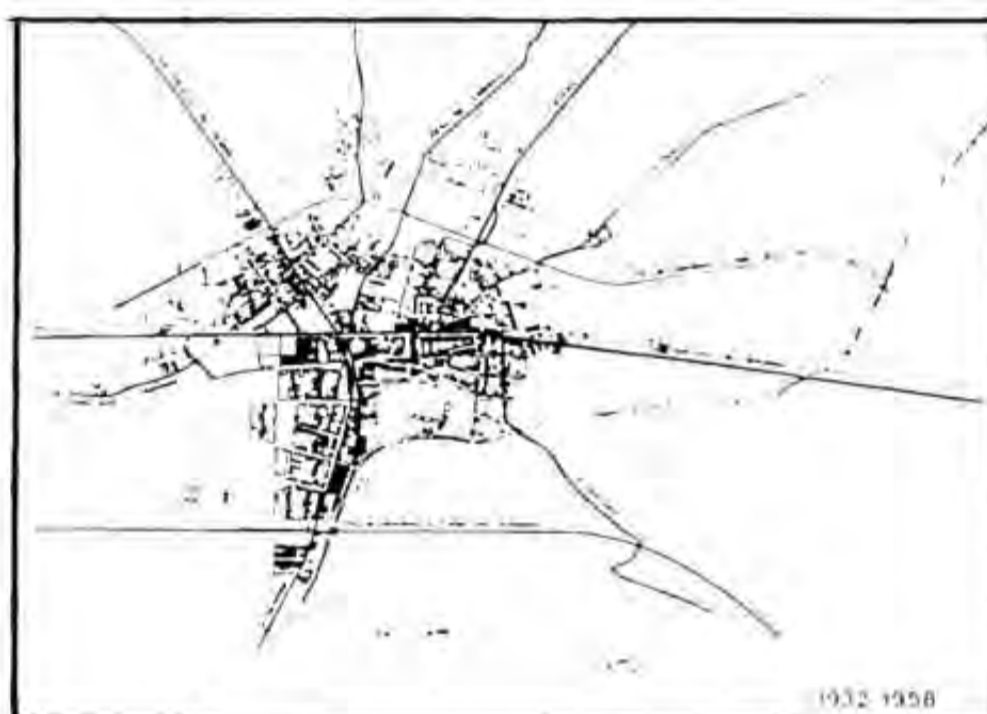
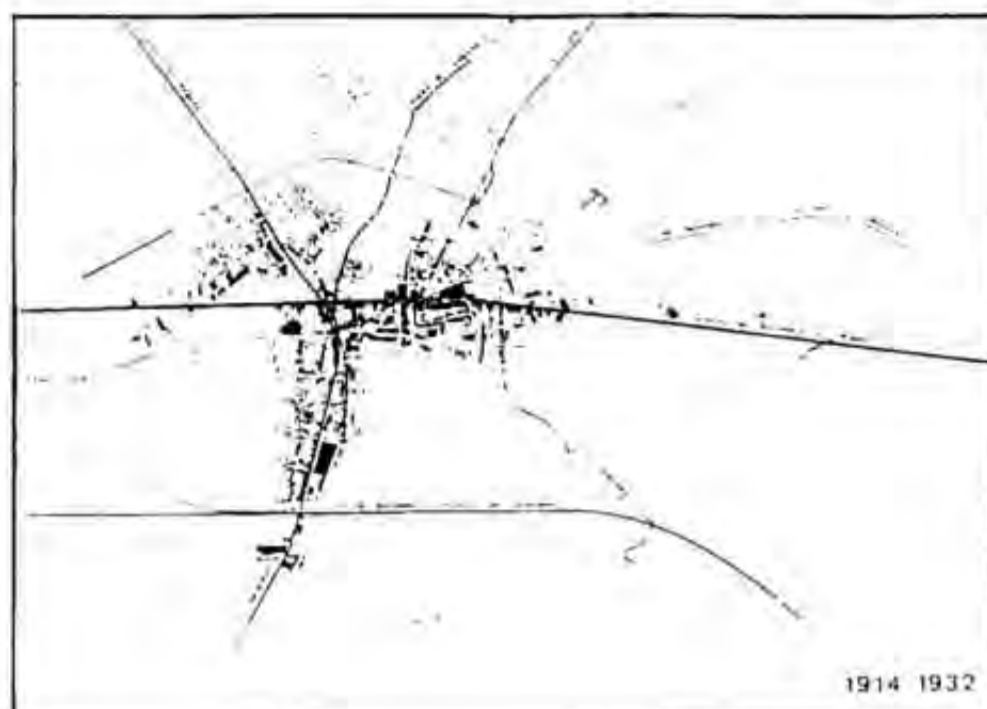
A principis dels seixanta el creixement de Barcelona presentava poca relació amb la planificació vigent (El Pla Comarcal -1953- i El Pla Provincial de Barcelona -1959-) que en realitat era ambigua i contradictòria. Aleshores la Comissió de Planificació Urbana de Barcelona (1963-1966), sota les instruccions de la Direcció General de Planificació Urbana a Madrid, dissenya un model de desenvolupament urbà on Barcelona augmenta el seu poder d'atracció però continua disminuint el d'absorció. Aquest afecta una extensa àrea al voltant de Barcelona, concretament 162 municipis, que s'anomena Àrea Metropolitana de Barcelona. El Pla Director és l'eina bàsica per al desenvolupament d'aquest model que volia descentralitzar els municipis de l'extrarradi de Barcelona i

Avinguda de la Llibertat als anys seixanta

desenvolupar centres de creixement interior que permetessin equilibrar el territori i oferir una alternativa al creixement en «taca d'oli». El problema és que aquest tipus de planejament no era contemplat per la Llei sobre el Règim del Sòl (1956) i alhora demanava un important esforç econòmic per dur-lo a terme. Per altra banda la creació de nous centres d'expansió comporta escepticisme, temors i rebuig popular. L'eix Mollet-Caldes de Montbui engloba una àrea denominada com Vallès Central, que el Pla Director pretén potenciar donat que creu que era «l'actuació més realista i viable a curt termini». El Polígon Riera de Caldes ocupava 1.500 habitants, els termes municipals més afectats eren Santa Perpètua i Mollet del Vallès, contemplava importants obres d'infraestructura que articularien l'àrea de Sabadell-Terrassa amb la de Granollers, i Mollet restaria com a nucli d'enllaç. 500 habitants eren industrials, ubicades a l'eix de la Riera de Caldes, mentre que 1.000 habitants eren residencials, la suma de les quals originarien la creació d'una ciutat a la zona nord-oest de Mollet. Qualificada com una Actuació Urbanística Urgent, l'ACTUR de Gallecs com se la coneix popularment, inicia les expropiacions a finals dels seixanta a càrrec del INUR (Institut Nacional d'Urbanisme), i es preveu que a començaments dels setanta l'empresa gestora, Santa Maria de Gallecs, SA, podria iniciar la promoció de les principals àrees urbanitzables. Els beneficis eren significatius, però els inconvenients també: una aglomeració despersonalitzada i una actuació dirigida des de la capital de l'Estat, on els vallesans semblaven tenir poc a dir. Però el problema principal esdevé l'ambigüitat en què és tractat el projecte des de les institucions de l'Estat, que no oferien garanties suficients per ponderar-lo. El Govern estatal no acabava de veure amb bons ulls un projecte tant ambiciós i el 1974 crea l'Entitat Municipal Metropolitana de Barcelona, l'òrgan rector de la qual era la Corporació Metropolitana de Barcelona (CMB), i implícitament dona per acabat el Pla Director. Ara l'àmbit d'actuació de la CMB són els vint-i-set municipis del Pla Comarcal de 1953 i aquesta rep competències en planificació, gestió urbanística i prestació de serveis metropolitans. Un àmbit que pren la nomenclatura del Pla Director i passa anomenar-se Àrea Metropolitana de Barcelona. Mentre, Mollet, com altres municipis afectats, veu hipotecat bona part del seu municipi que passa a pertànyer al Ministeri de la Vivenda.

L'evolució urbanística 1914 - 1972

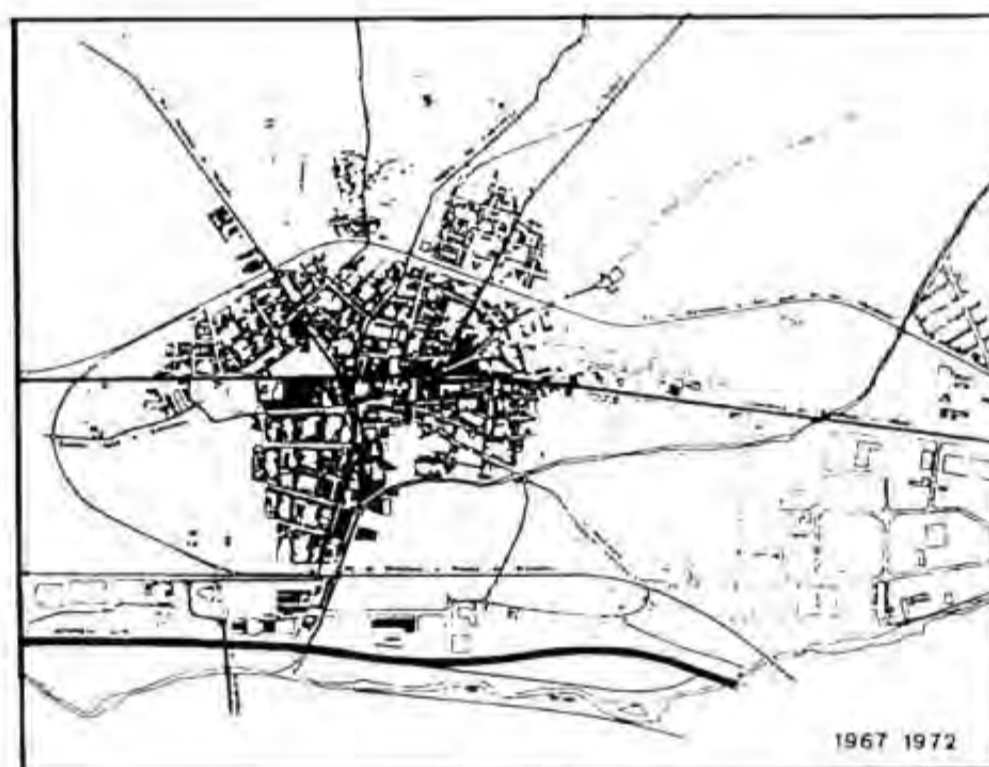
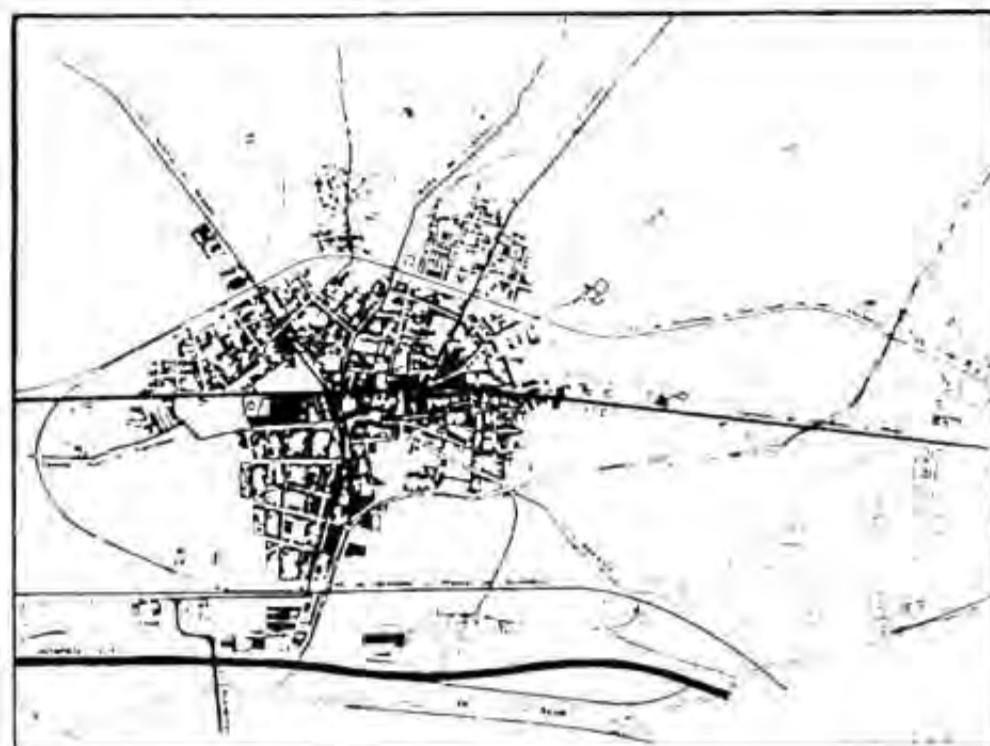
3.2.4. El creixement urbà (1961-1975)

Les previsions més agosarades del Pla Comarcal (1961), basades en les projeccions de creixement del Pla Provincial de Barcelona, van quedar desbordades davant del dinamisme industrial que prenen els municipis més propers a Barcelona. Les bones intencions del Pla Comarcal per encabir el creixement demogràfic que pateix el municipi esdevenen inútils i el Pla Comarcal deixa de ser un instrument vàlid per planificar el creixement urbanístic i es converteix en un senzill marc de referència.

Els Plans Parcials que s'emprenen són: els polígons industrials de Can Magarola (1964) i Can Magre (1967), però pel que fa als plans parcials d'eixample, no són més que petites operacions al sector nord-est -Plana Lledó- (1963), al sector Sud a ambdós costats de la travessia urbana de la N-152 o al barri de Lourdes (Pares Camilos, 1966). El Pla Parcial de Can Pantiquet (1969) no va tenir un nivell important d'execució i no ha servit per descongestionar el nucli, per altra banda la configuració de la trama paral·lela a la travessia no enllaça directament amb els carrers de la morfologia existent. També es va realitzar el Pla Parcial del Calderí (1972), per promoure un complex esportiu privat.

Els responsables de la institució municipal adopten una actitud permissiva davant el desenvolupament dels esdeveniments i afavoreixen la construcció d'habitatges, amb la certesa que feien un bé al poble, l'objectiu era *créixer!*. Les coses es fan sobre la marxa i els permisos sobre noves edificacions s'arriben a obtenir al carrer, en una conversa amb l'alcalde; són acords de bona voluntat que reflecteixen el caràcter d'un poble, on tots es coneixien o gairebé. Per altra banda la institució municipal no gaudia de l'estructura i recursos adients, per poder fer front al control de les normatives d'edificació i la gent tampoc estava avesada a restar pendent de l'execució d'un Pla Parcial per poder construir en els terrenys dels quals eren propietaris, ni que la reparcel·lització de la zona els atorgués la construcció d'una parcel·la que no era la que ells volien.

El resultat d'aquest procés permissiu comporta un seguit de construccions sense llicència municipal i sense compliment de la normativa edificatòria. En alguns casos l'Ajuntament requereix l'elaboració

Font: Informatiu Mollet núm. 0 1981

de plans parcials per convalidar les actuacions realitzades fora de la normativa. És el cas de les naus industrials construïdes a la zona de Can Prat, propietat de Rabassa, on l'Ajuntament es veu obligat a realitzar un Pla Parcial del polígon industrial de Can Prat (1973). També existeixen casos de donacions de terrenys de particulars a l'Ajuntament a canvi de poder obtenir llicències d'edificació: és el cas dels germans Ros Costa-Jussà, amb la donació condicionada dels terrenys de l'actual parc de Can Mulà i l'edifici avui convertit en Biblioteca, a canvi de poder construir en una important illa a prop dels esmentats terrenys. També tenim el cas de Rabassa i Sa Garbí que ofereixen terrenys per la construcció d'un pavelló d'esports (pista municipal d'hoquei patins) i un jardí pels avis a canvi de la realització del Pla Parcial Garbí, però aquest no es va arribar a construir per la manca d'acord entre els propietaris afectats i l'Ajuntament. En aquest sentit l'Ajuntament no va permetre tirar endavant un futur Pla Parcial a la zona Sud, Can Vacarises, per manca d'entesa amb els promotors i propietaris, sobretot pel que fa a les zones verdes. El Pla Parcial de la zona de Gallecs va quedar frenat per l'ACTUR a la zona i va quedar sense efecte la construcció d'una zona residencial; ciutat-jardí.

El creixement urbanístic del període 1965-1975 recau en petits promotors que operen en sòl urbà, alguns són propietaris del terreny i altres aconseguen el dret edificatori per permuta amb el propietari del terreny a canvi d'alguna vivenda o planta baixa de la futura edificació en alçada. En general aquests promotors ofereixen habitatges a bon preu, aprofitant els avantatges que concedeix l'Estat per a la construcció de vivendes populars. Així tenim que molts barris se'ls ha conegut pel nom del promotor: els pisos de l'Oliva, de Can Sala (Plana Lledó), etc. La diferència amb el gran promotor és que aquest pot promoure un Pla Parcial, tenint cura de tots els elements que intervenen en la seva execució: edificacions, zones verdes, equipaments.

En general l'absorció demogràfica s'ha dut a terme per mitjà de saltar-se les normatives edificatòries: els nivells d'ocupació de les illes d'habitatges, establerts en el 60 %, arriben al 80 % i en algunes zones van del 90-94 %. Edificacions amb alçades superiors a les que corresponien per l'amplada dels carrers. En aquest sentit s'ha d'esmentar, que tant el Servei de Planejament de la Generalitat com el

Carrer Gaietà Vinzia

■ Grup TAU (Taller d'Arquitectura i Urbanisme), encarregat de la revisió del Pla General, han criticat obertament que l'amplada del carrer fos l'únic element discriminador de l'alçada de les edificacions, sense tenir en compte les característiques dels edificis existents, ni el sistema d'ordenació de l'espai on es trobaven.

El resultat final és una transformació brutal del tipus d'edificatòria anterior: de construccions unifamiliars (planta baixa i pis) sobre parcel·la, generalment llarga i estreta, es passa a edificació en alçada, amb àtic i desdoblament de la planta baixa en semisotan i entresol, amb un índex d'ocupació que comporta, en alguns casos, problemes higiènics i de ventilació. Una densificació de la trama urbana i una degradació urbanística important, barreja indiscriminada de tipus arquitectònics i pèrdua del patrimoni urbanístic històric. Dèficit progressiu d'equipaments urbans; escoles, zones verdes, establiments sanitaris. Una trama urbana no adient per la densificació viària que pateix el nucli urbà.

El Torrent Caganell abans de ser urbanitzat

3.3. El Pla General d'Ordenació Urbana (1982)

3.3.1. Antecedents

L'arribada dels ajuntaments democràtics significa l'inici del procés de revisió del Pla Comarcal d'Ordenació de Mollet (1961), que actuava com a referència a l'hora d'absorbir un creixement que no havia previst. Per tant calia retrobar un projecte que posés punt i final a un creixement indiscriminat i pogués preveure de manera racional les zones que han d'absorbir el creixement futur del poble. Calia dotar d'equipaments els barris més degradats, però sobretot disminuir el dèficit de serveis que patia el poble.

3.3.2. Gallecs

El projecte de revisió del Pla General d'Ordenació Urbana no es podia dur endavant mentre no es trobés una solució als terrenys afectats per l'ACTUR de Gallecs. El restabliment de la Generalitat de Catalunya i el traspàs de competències en matèria d'Urbanisme fan que aquesta passi a ser la propietària dels terrenys. Els ajuntaments afectats s'apleguen en una coordinadora, de la qual sortirà una Comissió que negociarà amb la Generalitat sobre el futur dels terrenys. Paral·lelament es produeixen accions populars a càrrec de la Comissió pro-defensa de Gallecs, que responien a la negativa d'urbanització a la zona. Finalment l'octubre de 1980 s'arriba a un acord i es signa un conveni entre l'Ajuntament de Mollet i la Generalitat, en el qual Mollet pot disposar dels terrenys al sud de la A-7, unes 127 hectàrees. L'aprovació d'aquest conveni no va satisfer a tothom, va haver-hi una vigorosa resistència, encapçalada per la Comissió Pro-Defensa de Gallecs, totalment contrària a la construcció de més vivendes a la zona recuperada pel municipi i a la incertesa del futur de les terres de Gallecs, propietat de l'Institut Català del Sòl (INCASOL). Però malgrat tot, Mollet necessitava aquells terrenys per articular el seu territori, molt minvat després de les expropiacions de l'ACTUR de Gallecs.

Per altre banda la Generalitat es comprometia a invertir 1.200 milions, en la urbanització de l'espai, la construcció d'uns 3.500 habitatges i un seguit d'equipaments necessaris a la zona.

Protestes davant de l'Ajuntament per Gallecs

La incertesa sobre el futur de l'àrea agrícola de Gallecs perdura i existeixen diferents projectes tant per part de l'Ajuntament (projecte d'un parc comarcal), de la Comissió per un Gallecs Verd (demanava la inclusió de Gallecs en el Pla d'Espais d'Interès Natural -PEIN-, i un avantprojecte de parc) i del grup, de caire ecologista, CÀNEM (projecte de parc forestal). Però la Generalitat no es defineix, encara que el PEIN ja ha estat aprovat (desembre/1992), però el Departament de Política Territorial ha desestimat la inclusió de l'espai de Gallecs en el PEIN. Per tant hem de seguir lluitant per preservar Gallecs, regenerar els seus boscos, mantenir els seus camps. Però mentre no s'arriba a una solució definitiva al problema, cal esforçar-se per controlar les accions, algunes indiscriminades, que hi tenen lloc.

3.3.3. Característiques del PGOU

El Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU) esdevé l'eina que demana el municipi per racionalitzar el seu creixement. Aquest classifica el sòl del terme municipal en: urbà, urbanitzable i no urbanitzable. Però també ha de determinar quines zones assoliran el futur creixement del municipi, establint els seus usos i dictant normes sobre l'edificació i nivells d'ocupació de les illes urbanitzables. Esdevé sòl urbà la totalitat del cas actual dins del sòl urbanitzable, s'haurà de distingir entre programat i no programat. El programat serà el primer que s'urbanitzarà i edificarà, mentre que el no programat restarà en reserva i s'haurà de posar en joc mitjançant un Pla Parcial que presentarà l'ordenació detallada del procés d'urbanització de la zona. L'existència d'importants espais buits en sòl urbà, així com un nombre elevat d'habitatges buits va determinar no considerar adient classificar l'espai urbanitzable programat. El sòl catalogat com no urbanitzable és dedica a altres usos: aprofitament agrícola, zones verdes, etc.

La zonificació del sòl urbà permet atorgar diferents usos a l'espai urbà amb el màxim de detall, per tant esdevé un element de conflicte que s'ha d'aplicar amb rigor si no es vol caure en errors del passat. Existeixen, a grans trets, zones d'ordenació del sòl urbà de vivendes, equipaments, edificacions a conservar, serveis privats i indústries.

Les normes urbanístiques (alçada, profunditat, usos

Inici de les obres de l'Institut de batxillerat

acceptats, tipus d'edificacions) signifiquen una restricció notable de l'edificabilitat: s'eliminen els àtics i disminueixen les alçades, una profunditat edificatòria menor i la prohibició de construir en els patis interiors comporta una disminució significativa dels nivells d'ocupació de les illes. Per altra banda es produeix un augment notable d'àrees destinades a la construcció de vivendes unifamiliars, seguint la tònica de predomini d'aquest tipus d'habitatge a les rodalies de Barcelona, amb un preu sensiblement menor que a la capital. L'objectiu és racionalitzar les edificacions i alhora oferir habitatges de major qualitat a un preu raonable.

El Pla reconeix el nus de comunicacions en què s'ha convertit el terme de Mollet, per tant recull com un gran objectiu l'ordenació dels eixos viaris al seu pas pel municipi. La travessia de la N-152 ha estat un dels cavalls de batalla durant molts anys, el projecte de desviament s'inicia el 1979 i les obres es duen a terme entre 1988-1990. La creació de carrers alternatius a la circulació per aquesta travessia urbana es recull com una mesura necessària per descongestionar el centre i connectar els diferents barris.

La millora de les infraestructures urbanes, que en molts indrets no reuneixen les condicions exigibles i sovint originen problema de l'enllumenat, el servei d'aigua potable, el clavegueram, amb els col·lectors de Riera Seca i el Torrent Caganell, així com la depuració final de les aigües abans de l'aiguabarreig amb el Besòs, són actuacions contemplades pel Pla. El Pla General d'Ordenació Urbana va entrar definitivament en vigor el 25/8/1982 quan el Diari Oficial de la Generalitat (DOG) va publicar el vist i plau de la Comissió d'Urbanisme de Barcelona. Cal esmentar que aquest Pla va rebre durant l'any 1983 el primer premi nacional d'urbanisme, que atorga el Ministeri d'Obres Públiques (MOPU). L'any 1984 l'Ajuntament va fer redactar, com a complement de l'actual planejament, el Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic i Natural, redactat per l'arquitecta Mariona Bonet, amb l'objectiu de delimitar i catalogar l'actual Patrimoni de Mollet, establir fórmules de manteniment, regular l'ús dels edificis, muntar un règim disciplinari per a la conservació del patrimoni i promoure actuacions públiques sobre els edificis més emblemàtics. Des de l'arribada dels ajuntaments democràtics, aquests han realitzat i realitzant una fenomenal tasca per recuperar i reha-

El Torrent Caganell després de la seva primera urbanització

■ bilitar els edificis més destacats del poble i malgrat que alguns s'han deixat perdre (Can Basora), la valoració és positiva i avui podem gaudir del teatre de Can Gomà, la Marineta -servei d'informació juvenil i sala d'exposicions-, el Centre Cultural de Can Mulà -biblioteca, sales d'exposicions i altres activitats culturals-, Can Lledó -serveis socials. Però bo seria recordar que la compra de l'edifici més emblemàtic del municipi, el de les antigues caves de Can Gomà, va ser comprat per l'Ajuntament de l'alcalde Fermí Jaurrieta l'any 1973 per 15 milions de pessetes, quantitat que avui podríem xifra d'irrisòria, però que significà un esforç amb clara visió de futur. Actualment és un indret que no té preu per al municipi, amb un potencial important.

3.3.4. Modificacions i Programa d'Actuacions Urbanes

El programa d'actuació tracta de conjugar els principals objectius del planejament urbà i el seu desenvolupament per a cada barri. El juliol de 1986 entra en vigor el document sobre «els criteris de modificació del Pla General d'Ordenació Urbana». Els objectius són: solucionar el problema de comunicacions amb el Polígon de Can Prat; reordenar les connexions als polígons de Can Magre i Can Magarola; protegir el torrent Caganell en el sector de Gallecs; establir un Pla Especial per a l'illa de l'antiga fàbrica ITISA, davant del Parc de Can Mulà i destinar a equipaments locals les parcel·les enderrocades entre els carrers de Sant Oleguer-Gaietà Ventalló.

El Pla General d'Ordenació Urbana va deixar plantejades per al futur la resolució d'un seguit d'incògnites. Per aquest motiu s'han articulat uns plans d'actuació que permetran definir uns usos necessaris per l'ordenació correcta del creixement de Mollet. Entre els més significatius destaquen: el Pla Especial de la Reforma Interior de Can Gomà; el Pla Especial de Can Mulà; el Pla Especial del Sector Nord de Mollet; el Pla Especial Garbí a zona de Riera Seca; així com diferents unitats d'actuació al carrer Bilbao i a la zona de Can Pantiquet.

La zona que presenta majors possibilitats de creixement és la que es troba al sud de la A-7 i que resta en permanent procés de transformació des de la creació del Parc Plana Lledó, amb l'obertura de

La Planta Incineradora de residus urbans

vials, construcció d'habitatges unifamiliars i habitatges protegits, construcció d'equipaments (escoles, pista d'atletisme, centre de Secundària -privat-), circumval·lació ponent (av. Rivoli-ronda dels Pinetons), futur establiment d'un gran centre comercial, un hotel, etc. Però no podem oblidar altres actuacions realitzades en el si del poble: ampliació de l'illa de vianants als carrers Barcelona, Gaietà Ventalló, Balmes i plaça Catalunya; cobertura de diferents trams del torrent Caganell; soterrament de línies d'alta tensió, etc.

Respecte al programa d'actuació previst cal esmentar que alguns aspectes s'han endarrerit, però també han sorgit esdeveniments extraordinaris, la nominació de Mollet com Subseu Olímpica, que van permetre accelerar-ne d'altres, com tota la renovació de les infraestructures urbanes a l'avinguda d'en Jaume I, amb un nou disseny que facilita les passejades i que implícitament limita la circulació de vehicles. Però també la reforma del col·lector del torrent Caganell (a l'antiga avinguda Exèrcit Espanyol) amb una nova concepció de superfície que ha donat lloc a la Rambla Nova.

Mollet ha de continuar treballant per la millora urbanística del poble i en aquest sentit, actuacions com les de Can Pantiquet, Riera Seca i la urbanització de l'illa de l'antiga fàbrica de Can Mulà (ITISA) són una bona oportunitat per demostrar-ho.

4. LES COMUNICACIONS

Les infraestructures, sobretot les viàries, són el factor que incideix de manera més directa en el desenvolupament econòmic. Una bona xarxa de comunicacions pot dimensionar el paper desenvolupat pel municipi respecte a la seva àrea d'influència (la Llagosta, Parets, Martorelles, Sant Fost, Santa M. de Martorelles) i augmentar el poder d'atracció sobre altres municipis propers com Santa Perpètua, Montmeló, Montornès, així com altres municipis de la Vall del Tenes. Mollet del Vallès s'ha convertit en un important nus de comunicacions, però també presenta dèficits i problemes que cal esmenar. Tractarem d'oferir una visió de les infraestructures, fent referència al seu origen, per passar a valorar les previsions i la solució dels problemes actuals.

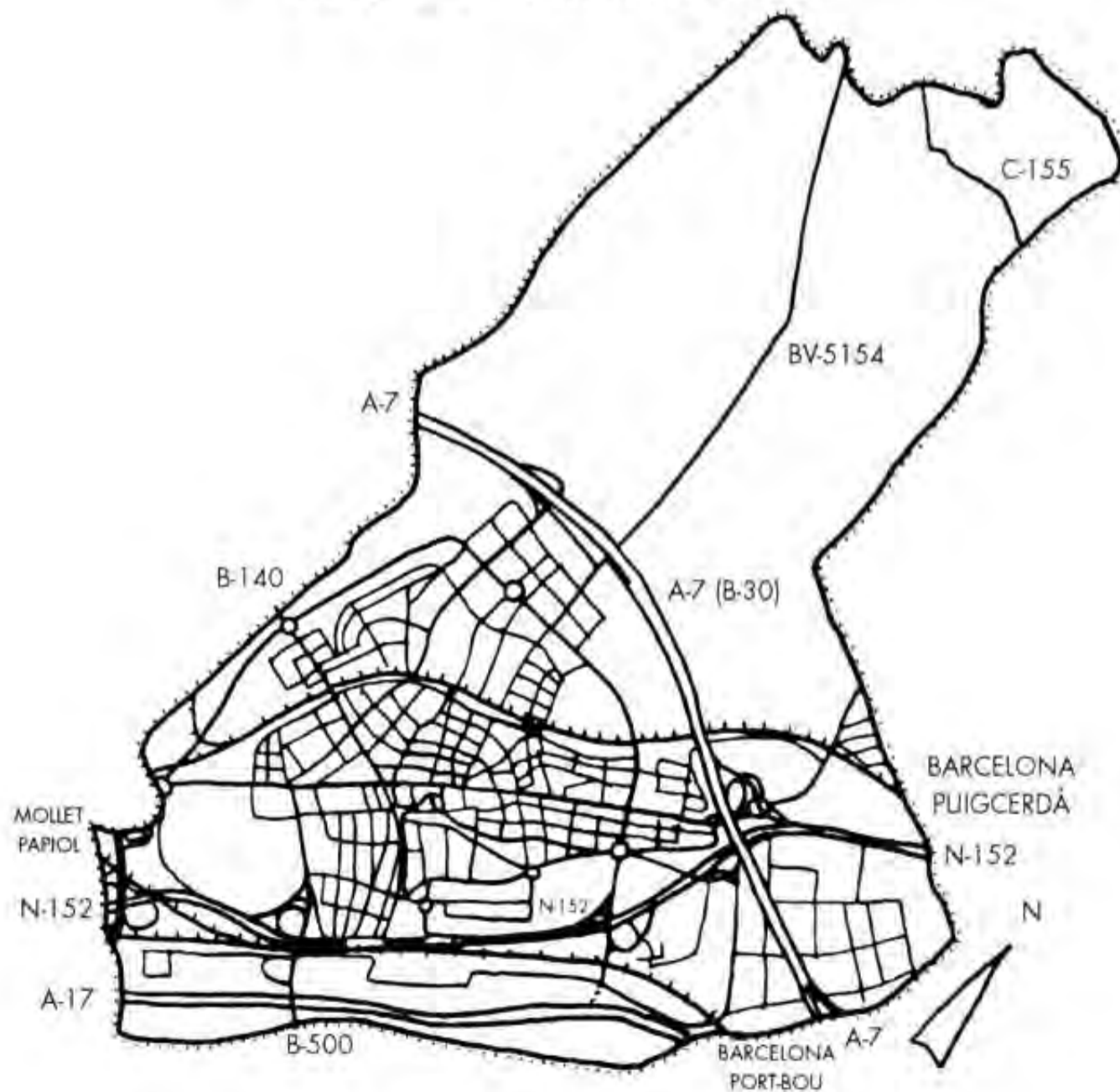
La plaça Prat de la Riba abans de la seva rehabilitació

El ferrocarril va arribar a la segona meitat del XIX, dues línies des d'aleshores creuen el terme en sentit nord-sud: Barcelona-Port Bou (1854), Estació de França i Barcelona-Puigcerdà (1862), Estació de Santa Rosa o del Nord. També a finals del segle XIX es va construir una línia de via estreta, el Calderí, que anava de Mollet a Caldes de Montbui (1880), fruit de la demanda generada per l'aprofitament de les aigües termals de Caldes. Però aquest servei va desaparèixer definitivament el 1941, al no ser assumida per RENFE, per manca de rendibilitat. Paradoxalment avui s'estan estudiant les propostes del Pla Territorial Metropolità (1992), de dotar d'una xarxa ferroviària a la Riera de Caldes, Mollet-Caldes de Montbui, una zona que presenta fortes expectatives de creixement. Però la darrera línia realitzada ha estat la de Mollet-Papiol (1982), que creua transversalment el Vallès. Aquesta, malgrat que semblava que es podria utilitzar per al transport de passatgers i mercaderies, es va determinar una utilització prioritària pel transport de mercaderies. D'aquesta manera s'evita que aquestes hagin de creuar la ciutat de Barcelona. Cal esmentar que és molt possible que la línia de ferrocarril d'Alta Velocitat, Barcelona-la Jonquera travessi el terme municipal, malgrat que no sembla factible que hi tingui parada.

L'antic camí ral fou substituït per la carretera nacional N-152, Barcelona-Puigcerdà, que ha estat la principal travessia de Mollet fins que el juliol de 1990 se n'inaugurés el desdoblament, amb la qual cosa s'evita que tot el trànsit de pas pel municipi, ja no hagi d'entrar dins del nucli urbà. Entre la resta de carreteres que passen pel nostre municipi tenim la comarcal C-155, Sabadell-Granollers i les d'àmbit local, que tenen el seu origen en els antics camins de carro que travessaven el Vallès en totes direccions: B-140, Mollet-Sabadell; B-500, Mollet-Badalona, que conflueixen transversalment a la carretera N-152, i per últim la BV-5154, que porta a Gallecs i enllaça amb la carretera comarcal C-155.

El paper cabdal en el nus de comunicacions de Mollet recau en les dues autopistes que encerclen el nucli urbà: la A-17 de Barcelona-Montmeló, construïda amb la denominació A-7, Barcelona-Girona (1971), va adoptar l'actual denominació quan es va inaugurar el tram Montmeló-Papiol (1977); un tercer cinturó per la ciutat de Barcelona (conegut popularment com B-30), que conforma el traçat de la A-7, Alacant-la Jonquera, i que dins de la xarxa d'autopistes europees correspon a la ruta E-15. Cal assenyalar que la construcció d'aquesta autopista va significar que alguns dels antics camins

Mapa de comunicacions

de carro quedessin tallats.

Malgrat l'existència d'aquest marc de comunicacions, trobem punts força conflictius i congestionats. El fet d'esdevenir una zona de pas per accedir a molts indrets de la comarca i del rera país fa que les carreteres i carrers de Mollet pateixin una elevada densitat circulatoria, en un flux de vehicles constant, que entra i surt, des de les autopistes. Els esforços s'han realitzat en dues direccions, però amb un sol objectiu: descongestionar i eliminar circulació en el nucli urbà. S'ha treballat per una banda en la culminació dels accessos a la zona nord de la ciutat, millorant els accessos al barri de Lourdes i a l'autopista A-7 (direcció sud), i en tancar la circumval·lació de Mollet per l'oest, tal com preveu el PGOU/1982, unint-la pel nord amb l'avinguda Gaudí i els accessos a la N-152, i pel sud a l'avinguda Burgos i els accessos a la carretera de Caldes de Montbui (B-143), N-152 i l'autopista A-17. Per altra banda, s'ha efectuat una reestructuració del trànsit urbà per donar-li major fluïdesa, en funció de l'entrada en actiu de les noves vies i de la reurbanització dels eixos centrals de la ciutat. Així gràcies a aquestes avingudes de circumval·lació s'haurà reduït la intensitat circulatoria del nucli urbà i minvat els efectes del pas a nivell de la línia del Nord. Però sobre la taula encara resta un nou pont sobre el Besòs, en la continuació de la circumval·lació en l'enllaç Nord, que esdevé vital per permetre descongestionar la B-500 en el tram inicial i facilitarà les comunicacions amb els polígons industrials de la zona. Alhora també permetrà l'accés a la N-152 (en direcció nord) dissuadint els vehicles de creuar el municipi des de la B-500. Cal aconseguir millorar els enllaços amb les diferents autopistes: en especial un enllaç d'entrada (direcció nord) a la A-7 i un de sortida (direcció sud) a la A-17, a l'alçada de la carretera de Caldes de Montbui B-143. Caldria una via de comunicació directa amb Montmeló, un municipi llindant amb Mollet amb el qual s'ha perdut el nexa d'unió directe, establert pels antics camins rurals, fet que ha dificultat les relacions de tota índole. Amb el proper desdoblament de la N-152 a l'alçada de Parets del Vallès, es construirà un carril que connectarà directament amb Montmeló. Amb aquesta carretera restarien solucionats els problemes de comunicació amb Montmeló que abans hem esmentat.

En conclusió, malgrat que Mollet té plantejats importants reptes de futur, sobretot en el tema de les comunicacions amb les poblacions que l'envolten, equipaments i serveis, de ben segur que si l'administració municipal treballa conjuntament amb les diferents institucions que formen la societat civil del nostre municipi, s'aconseguiran les solucions adequades.

La Plaça Catalunya abans de la seva rehabilitació

CRONOLOGIA

904

Acta de fundació de la parròquia de Parets.
Surt esmentada la població de Gallecs.

993

Primera menció històrica de Mollet i de l'església, dedicada a Sant Vicenç.

1002

Confirmació per part del Papa de les possessions del monestir de Sant Cugat a Mollet.

1044

Testament de Ricolf, membre del casal dels Vilatzir (Torre de Malla), jurat a l'altar de Sant Joan dintre de l'església de Mollet.

1080

Vivà fa donació dels seus béns situats a Mollet i a altres poblacions a la catedral de Barcelona confessant les malifetes que havia comès contra aquesta institució.

1122

Els germans Pere Ramon i Berenguer Ramon donen l'honor i la batllia de Mollet al bisbe Oleguer confessant haver-lo posseït injustament.

1144

Data aproximada del primer capbreu sobre Mollet, fet pel senyor de la vila, el bisbe de Barcelona. En el document firma com a batlle Berenguer de Bannalocha.

1170

Contracte d'esposalles entre Mir de Mollet i Guillema de Manlleu.

1178

Bernat de Mollet dona al bisbe de Barcelona els béns familiars i sotmet a la seva jurisdicció, a canvi de poder-los gaudir com a vassall.

1210

Data aproximada del segon capbreu sobre Mollet, fet pel senyor de la vila, el bisbe de Barcelona.

1233

El rei en Jaume I confirma els béns del monestir de Sant Cugat, entre ells els que tenia a Mollet.

1322

Constitució del beneficiat de Santa Maria de l'església de Mollet, promogut per la iniciativa dels vilatans més influents.

1334

Nomenament de Pere de Podio com a batlle episcopal de Mollet.

1359

Fogatge realitzat pel rei Pere III. La majoria dels focs o llars són encara de domini eclesiàstic.

1381

Pere III ven a Marc Planella els drets sobre les poblacions de Mollet, Gallecs i Parets per la quantitat de 15.000 sous. La venda confirma que Mollet havia passat a jurisdicció reial.

1385

El rei recupera la jurisdicció sobre Mollet, Gallecs i Parets a iniciativa dels vilatans.

1393

La ciutat de Barcelona accepta com a «carrers» les universitats o municipis de Mollet, Gallecs i Parets, que a partir d'ara s'acolliran al dret barceloní sense perdre la jurisdicció reial.

1413

Gallecs suma un total de nou parroquians, és a dir, nou cases habitades.

1439

Plet entre el rector de Mollet i el monestir de Montalegre per causa dels límits parroquials. La sentència dona la raó a la Cartoixa i assenyala els termes de Santa Perpètua, Sant Fost i Martorelles.

1467

Uns rebels contraris al rei Joan II detenen a la sortida de Mollet, prop del bosc de Can Pantiquet, la dona d'en Torrelles, senyor de la Roca.

1485

Un grup de voluntaris de Mollet participa en una emboscada que els pagesos remences de Pere Joan Sala feren a un destacament de tropes senyorials a Montornès.

1497

Segons el fogatge o cens d'aquest any, Mollet té trenta-set focs (uns 185 habitants) i Gallecs, vuit (uns quaranta habitants).

1498

Comencen les obres de construcció de l'església gòtica de Sant Vicenç de Mollet.

1499

Gallecs passa a dependre, a nivell eclesiàstic, de la parròquia de Plegamans.

1501

Un veí de Mollet, anomenat Fonolleda, és ferit per un grup de pagesos rebels en un enfrontament entre remences i oficials reials que portaven un presoner a Barcelona.

1508

Pels volts d'aquest any s'acaba de edificar la nova església de Mollet.

1531

Es decora l'església parroquial amb un retaule de l'escultor renaixentista Martí Díez de Liatzasolo i dels artistes Joan de Tours, Joan Masiques, Pere Joan Rovira i Bernat Batlle.

1550

Plet entre els representants de Parets i els de Mollet, perquè els paretans demanen certa autonomia política dins el règim municipal.

1553

El fogatge atorga a Mollet, Parets i Gallecs un total de seixanta-sis focs (uns 330 habitants)

1566

El bisbe de Barcelona dóna llicència per a la construcció de la sagristia a l'església de Sant Vicenç.

1573

El Virrei del Principat aprova els *Capítols per al bon govern de Mollet, Parets i Gallecs* on s'estipula, entre altres coses, que els càrrecs municipals seran elegits a sorts. Es comenta al document que el consell municipal acostuma a reunir-se sota uns roures anomenats d'en Manent.

1599

El síndic del municipi demana al rei Felip III augment de sou per al batlle de Mollet (cobra deu lliures anuals i se'n demanen vint). El monarca atorga un augment global de quinze lliures per a tot el trienni.

1626

Primera menció de l'altar de Sant Isidre de l'església de Mollet del Vallès.

1640

El batlle de Mollet rep una carta del Virrei ordenant, amb amenaces, que es doni pa i carn a les tropes que es troben a la població.

1642

Tropes catalanes i castellanes s'enfronten en una cruenta batalla dins el terme de Mollet, en el transcurs de la Guerra dels Segadors.

1652

El pla d'evacuació de Barcelona preveu que soldats de diverses nacionalitats (catalans, francesos, suïssos i alemanys) han de fer nit a Mollet del Vallès en el seu camí cap a França.

1706

Tropes franceses saquegen l'església de Mollet i cremen la de Parets.

1719

El cens d'aquest any diu que Mollet, Parets i Gallecs sumen un total de vuitanta-sis cases i 467 habitants.

1732

Els regidors de Parets i Gallecs demanen la independència respecte de Mollet, però és denegada per la Reial Audiència.

1746

La masia de Can Prat es converteix en hostal i adquireix molt aviat un gran prestigi a tota la comarca. S'hi feia el canvi de cavalleries en les carruatges de la línia regular entre Barcelona i Vic.

1779

S'estén a Mollet una epidèmia de tercianes i febres pútrides que ja havia assolat Castella, Aragó i part de Catalunya, i que durarà fins al 1782.

1787

Mollet, Gallecs i Parets sumen un total de 768 habitants.

1789

Els habitants de Gallecs presenten una protesta a les autoritats eclesiàstiques contra el rector i els parroquians de Plegamans.

1808

Arribada al poble d'una divisió de francesos.

1809

L'exèrcit francès obliga els molletans a contribuir amb la meitat del seu bestiar per al seu abastiment. Bartomeu Galí, de Mollet del Vallès, mor a Martorelles en mans dels francesos.

1810

Batalla de Mollet. Les tropes espanyoles derroten els francesos a Santa Perpètua de Mogoda i Mollet del Vallès.

1835

Desamortització de les terres de la Cartoixa de Montalegre. Referències a la Pineda Fosca.

1835-37

Construcció del tram Torre Baró-Mollet del Vallès de la carretera de Barcelona a Vic (actual N-152).

1841

Es fa la primera fira de bestiar al poble.

1841-43

Construcció d'un nou tram entre Mollet i Canovelles, passant per Parets, que encara forma part del municipi.

1853

Inauguració del cementiri en la seva localització actual.

1854

Inauguració de la línia de França, Barcelona-Granollers, amb estació al poble.

1858

S'implanta l'escola pública de nenes.

1862

S'inaugura la línia de ferrocarril del Nord (la de Puigcerdà) fins a Granollers, també amb estació a Mollet del Vallès.

1865

Vicenç Plantada funda la seva escola privada.

Fundació del Montepío de San Isidro Labrador.

Primera concessió de la línia del ferrocarril de Caldes de Montbui a Mollet del Vallès moguda mitjançant tracció animal. A causa de diversos problemes econòmics i la guerra carlina, mai arribarà a funcionar.

1868

Revolució de Setembre a Mollet del Vallès: es crema el quadre de la reina Isabel II. Formació de la Junta Revolucionària local.

1871

Es funda la primera església protestant. L'Ajuntament jura com a rei a Amadeu I de Savoia.

1873

L'Ajuntament de Mollet del Vallès s'adhereix al moviment iniciat pel Congrés i el Senat proclamant la I República.

1875

L'Ajuntament jura com a rei Alfons XII de Borbó, i s'inicia el període polític conegut com la Restauració.

1876

Diversos propietaris de la comarca funden l'Associació de Propietaris Rurals del Vallès, i n'és el seu primer president el molletà Fèlix Ferran.

1879

Vicenç Plantada funda l'Associació Infantil Protectora dels Animals útils a la pagesia.

1882

Es construeix un pont sobre el Torrent Caganell, mitjançant una subscripció popular.

1884

Benedicció de dues campanes de l'església.

1886

Inauguració de fanals al centre de la població.

Durant l'estiu arriba la fil·loxera a les vinyes de la població.

1888

Ampliació de l'església catòlica.

1890

Inauguració del nou Ajuntament.

1891

Conveni entre l'Ajuntament i els mestres públics per fer gratuït l'ensenyament.

1892

Vicenç Plantada participa a les Bases de Manresa com a delegat de la Unió Catalanista pel Baix Vallès.

Creació de la Coral La Paz.

1894

S'acaben les obres del cementiri civil, conegut com el "dels dissidents".

S'inicien els tràmits per a la construcció d'unes escoles públiques.

Els germans Morató sol·liciten edificar un molí fariner al costat del camí veïnal de Martorelles a Sant Fost de Campcentelles.

1897

La Teneria Moderna Franco-espanyola inicia la producció.

S'inicia la construcció de la fàbrica de sedes (can Fàbregas).

Els germans Plantada construeixen el primer pou artesià al poble.

Veïns de Santa Perpètua de Mogoda i de Mollet del Vallès planten els seus conreus amb "guano" (excrements d'au).

1901

Inauguració de l'enllumenat públic, que consistia en mitja dotzena de fanals.

1907

Inauguració de la Caja de Ahorros Escolar Molletense.

1909

El mercat setmanal que es feia els diumenges passa a celebrar-se els dimarts.

1910

Celebració de la Festa de l'Arbre amb l'objectiu de fomentar el respecte dels infants cap als arbres.

La Compañía Catalana fa la instal·lació de l'enllumenat elèctric.

Es construeix l'escorxador municipal.

S'inaugura el rellotge públic del campanar de l'església parroquial.

1911

S'instal·la la fàbrica tèxtil de Can Mulà, que els seus darrers anys adoptarà el nom d'ITISA (Industria Tèxtil Ibérica, SA), fins que el 19 de juny de 1970 fa suspensió de pagaments.

La fàbrica de curtits fundada per Octavio Lacante, coneguda popularment com la Pelleria, es converteix en l'empresa Teneria Moderna Franco-Espanyola.

L'Ajuntament edita el primer número de la revista *El bon molletà*.

Surt el primer número de *El Pueblo*, setmanari de Mollet i la comarca.

Durant la Festa Major s'inauguren el servei d'aigua potable, una centraleta telefònica, una fàbrica d'electricitat i la Caixa d'Estalvis i Previsió Social, que queda instal·lada a l'Ajuntament.

1913

S'inaugura el Col·legi Ibèric Molletense, del mestre Llorenç Marrugat, situat al carrer Jaume I.

Es funda la Societat Coral El Clavell.

1916

S'inaugura el Col·legi Lestonnac, portat inicialment per sis religioses.

Apareixen les revistes *El vit de bou* i el *Bernat Pescaire*.

1917

L'obra titulada *L'alzina i la vaca de Joaquim Mir* obté la primera medalla en l'exposició nacional de Madrid. L'artista, enamorat del paisatge molletà i que va viure llarg temps al carrer Berenguer III, va plasmar l'alzina de Can Magre, masia enderrocada a l'any 1966. A l'actualitat, el quadre figura en el Museu d'Art Modern de Madrid.

Un edifici de la Pelleria, construït l'any 1902 al carrer Berenguer III serveix per allotjar la Guàrdia Civil, que es desplaça a Mollet del Vallès amb motiu de la vaga dels obrers de l'empresa. S'acabarà convertint en Caserna de la Guàrdia Civil fins l'any 1984.

1918

Es construeix el pont sobre el riu Besòs, que uniria Mollet amb Martorelles i Sant Fost de Campcentelles.

Apareix el primer número de la revista *La Defensa*.

1919

Es construeix l'edifici El Tabaran que acollirà la Cooperativa d'obrers de la Tenèria Moderna Franco-Espanyola, un cinema i un teatre.

L'alcalde J. Moretó promou la instal·lació d'una estació subcentral de telèfons amb trenta-sis abonats.

1920

S'instal·la la primera impremta a Mollet, propietat d'Ernest Mas.

1921

Es funda la penya Ciclista Molletense.

1922

Apareix el primer número de la revista *El nostre ideal*, òrgan del Centre Catalanista.

S'instal·la un petit taller de bicicletes, que donaria origen uns anys més tard a l'empresa Rabasa-Derbi.

El 26 de desembre neix Joan Abelló i Prat, pintor local de reconegut prestigi internacional i que ha fundat el museu que porta el seu nom a la nostra població.

1924

S'instal·la l'Acadèmia Ninou a la Plaça de la República núm. 15.

1925

Es reconeix a Mollet del Vallès i Granollers el dret a passar de poble a vila.

S'inauguren els Col·legis Nous, construcció que seria remodelada diverses vegades i que s'anomena actualment Col·legi Públic Diví Mestre.

1926

Es funda a la Marineta el Foment de la Sardana.

1927

El rei Alfons XIII visita les fàbriques de Can Fàbregas i la Tenèria

1928

Es constitueix el Patronat de Protecció d'animals i plantes.

1930

Es posa en funcionament la línia d'autobusos que anava des de Mollet a Barcelona.

Es funda el Club Bàsquet Mollet.

S'edita el primer número de *LLuita*, òrgan del Centre Catalanista Republicà.

1931

S'edita el primer número de *La Nostra Veü*, butlletí del Foment de la Sardana.

S'inaugura oficialment l'Acadèmia Viñas, al carrer Jaume I, que anys després ocuparia un nou edifici a l'Av. Calderó amb el nom d'Acadèmia Mollet.

Es funda l'empresa Xampany Vilarrosal al carrer Jaume I. S'edita el primer número de la revista *El Despertar del Vallès (Defensor de los trabajadores)*.

1932

Deixa de funcionar oficialment la línia fèrria del Calderí per manca de rendibilitat econòmica. Posteriorment, i amb motiu de l'esclatament de la Guerra Civil, comença a funcionar el 26 de desembre de 1936 i deixa de fer-ho el 26 de gener de 1939.

El mes d'agost, coincidint amb la Festa Major, visita la nostra vila el President de la Generalitat de Catalunya, Francesc Macià.

Es funda el Club d'Escacs de Mollet.

Es funda l'entitat Art i Esport.

L'Ajuntament concedeix el permís d'obertura al bar El Paso, que serà conegut, posteriorment, per dedicar-se a la prostitució.

1933

Es funda la Sociedad de Socorros Mutuos de Mollet, a partir de la fusió de les germandats de Sant Vicenç, Sant Isidre, Santa Rita i Sant Jaume.

Apareixen els primers números de les revistes polítiques *Realitats*, *El Pueblo* i *La voz de Mollet*.

S'instal·la a la nostra població el primer banc sucursal del Banc de Granollers.

S'inaugura el Camp de Futbol conegut amb el nom de les Pruneres.

1934

Arran dels fets d'octubre són empresonats l'alcalde de Mollet, Feliu Tura, diversos regidors d'ERC i alguns membres de la CNT.

1937

S'edita el primer número d'*Inquietud*, revista editada per l'Associació de Pares d'Alumnes de les escoles de Mollet. La FESAC (Federació de Sindicats Agrícoles de Catalunya. Comarca Vallès Oriental) fixa la seva central a Mollet.

1938

El 8 de gener es produeix un bombardeig de l'aviació franquista sobre els Quatre Cantons, amb un balanç de nou víctimes mortals; una d'aquestes víctimes és el conegut i apreciat Dr. Enric Rosés.

1939

El 25 de gener, a les 4 de la tarda, hi ha un nou bombardeig sobre la població amb un balanç de set víctimes mortals.

El 27 de gener les tropes de l'exèrcit franquista entren a Mollet.

Pel juliol, el bisbe Miguel de los Santos Díaz Gomara posa la primera pedra de la nova església parroquial, que substituiria la que havia estat destruïda durant la guerra civil.

1941

S'inaugura l'església parroquial, obra projectada per l'arquitecte Francesc Folguera i Grassi, que fou construïda sota les ordres del mestre d'obres Joan Ventura i Falguera. Moren a Gusen, camp d'extermini nazi annex a Mauthausen, els molletans Vicenç Bachs, Pere Cuyàs, Joan Molins i Joan Tura.

Aviadors alemanys de la Legión Cóndor fan un actes a Mollet en commemoració de l'abatiment d'un dels seus avions sobre la vila en temps de la guerra civil.

1943

S'inauguren les caves de xampany Can Gomà. L'edifici es construeix l'any 1947, obra de F. Vilagut.

1944

Es funda la delegació molletana del Club Muntanyenc del Barcelonès, que es constituïria com a Club Muntanyenc de Mollet l'any 1974.

1945

S'inaugura el Centre Parroquial.

1946

Es canten per primera vegada els *Goigs de Sant Vicenç, patró de la Vila de Mollet*, escrits pel poeta Manuel Bertran i Oriola, amb música del molletà Antoni Suñé i Font.

S'inaugura el Cinema Avenida.

1947

S'inaugura la Biblioteca del Centre Parroquial amb més de 1.000 volums.

S'inaugura la pista Rosaleda, dedicada al ball.

S'inaugura la Biblioteca del Frente de Juventudes.

1948

Es construeix l'edifici del Mercat Municipal, obra de l'arquitecte Cases.

S'inaugura un cinema sonor al Centre Parroquial i es crea la secció esportiva.

1949

S'edita la revista *Sembra*, publicació mensual del Centre Parroquial.

1950

S'inaugura la Pista de Basquet en el recinte de la Pista de Trébol.

1951

Surt el primer número d'*Amistad*, òrgan de l'Associació d'Antics Alumnes de l'Acadèmia Mollet.

1952

S'inaugura la Pista de Trébol.

1953

Primer Homenatge a la Velleja.

1954

S'erigeix una Creu de Terme a l'entrada sud de la vila en record de la Santa Missió celebrada aquell any a Mollet del Vallès i que coincidí amb la vinguda de la Verge de Fàtima.

1955

S'enderroca l'edifici Ateneu.

1956

Es funden el Club Balonmano Mollet i el Club Patín Mollet.

1962

El 25 i 26 de setembre es produeixen importants inundacions al nostre poble a causa de les pluges torrencials i en resulten especialment afectades l'agricultura i les indústries situades a prop del riu Besòs.

En la diada de Crist Rei, es beneeix i s'inaugura el monument a Maria Santíssima, sota l'advocació de Reina de Mollet, com a record de la Santa Missió que es predicà aquell any.

El 25 de desembre es produeix una intensa nevada, que va provocar nombroses pèrdues.

1963

Desapareix definitivament el safareig de Can Lledó.

1964

S'inaugura oficialment el Casal Cultural, que allotjaria la Biblioteca Popular i el Casal dels Avis.

1965

Es trenca el pont sobre el riu Besòs a causa de les fortes pluges.

1966

Es construeix el col·legi públic Nicolás Longarón.

1967

S'inicien les Classes de Català per a adults.

1970

Es crea la Secció de Tennis del Club Bàsquet Mollet.

Es produeix l'expropiació dels terrenys afectats per l'anomenada ACTUR de Riera de Caldes, que deixa sense propietats a la zona de Gallecs a quasi tots els pagesos de Mollet. Els pagesos que vivien en la zona afectada reben una comunicació del Govern de l'Estat en què se'ls indica que han de deixar les cases en dos mesos.

Entren en funcionament les acadèmies privades San Gervasio i Montserrat.

1972

Els afectats de Gallecs constitueixen una Associació per oposar-se formalment a la construcció d'una ciutat. Presenten recursos contra el preu de l'expropiació.

La Corporació municipal es rebuda en audiència pel cap de l'Estat, general Franco, amb motiu de l'entrega que li fa l'Ajuntament de la reproducció de l'escut de la vila en or i brillants.

1974

Es construeixen els col·legis públics Princesa Sofia i Garicano Goñi (actualment Joan Salvat Papasseit).

1975

Comencen les classes de l'Institut de Formació Professional, a l'edifici de Can Mulà.

1978

La Comissió per la defensa de Gallecs convoca una marxa amb bicicleta amb l'assistència de de 7.000 persones.

Entra en funcionament el col·legi públic Sant Vicenç.

Mobilitzacion populars en protesta per deficiències escolars.

Dimiteix l'alcalde Fermín Jaurrieta.

Es redacta i s'aprova l'actual Constitució Espanyola.

Un molletà, en Jordi Solé Tura, n'és un dels seus redactors.

1979

El 3 d'abril se celebren les primeres eleccions municipals democràtiques, després del franquisme. El 19, el nou ajuntament pren possessió. El nou govern municipal està format per una coalició integrada per PSC (PSC-PSOE), PSUC, CDC i una Candidatura Independent. Al front de l'alcaldia hi haurà Anna Bosch, del PSUC.

Entra en funcionament l'Escola d'Adults a l'edifici de Correus, que es tralladà més tard a can Mulà, la Pau i Roger de Llúria, successivament.

La Coordinadora d'Associacions de Veïns participa a la l'assemblea de les AA.VV. de Catalunya, celebrada a Manresa. S'hi fan aportacions sobre l'Institut Ramon Albó de protecció de menors i la participació de les AA.VV. als

ajuntaments.

Es redacta i s'aprova l'actual Estatut d'Autonomia de Catalunya. Participa en la redacció Jordi Solé Tura.

1980

Apareix el primer número del *Bulletí Informatiu de l'Ajuntament*.

Es construeix el col·legi públic Federico García Lorca.

S'inaugura el Centre de Planificació Familiar.

S'inaugura el Casal d'Avis de Plana Lledó, dut a terme per l'Ajuntament i l'Associació de Veïns.

1981

El 22 de gener comença a emetre Ràdio Mollet i s'inaugura la Sala Fiveller.

Es crea el Patronat d'Assistència social, que prestarà serveis mitjançant el Gabinet Psicopedagògic, un dispensari municipal i un taller ocupacional per a minusvàlids.

S'inaugura el Dispensari Municipal i el Centre d'Higiene Mental.

Davant l'intent de cop d'estat del 23 F, la parròquia ofereix a l'Ajuntament l'edifici de l'església, que quedarà obert tota la nit, amb la possibilitat d'acollir qualsevol persona del consistori o municipi.

El mes d'octubre, Ajuntament i Generalitat signen un conveni d'actuació urbanística a Gallecs, pel qual s'incorporen al planejament urbanístic de sòl urbà 127 Ha. de les 600 Ha. expropiades l'any 1970.

La Comissió de Defensa de Gallecs demana que es faci un referèndum local per clarificar el futur de Gallecs. Unes 2.000 persones es manifesten des de Mollet fins a Gallecs, com a protesta pel conveni signat entre l'Ajuntament i la Generalitat.

El claustre del col·legi públic Sant Vicenç acorda iniciar l'ensenyament en català.

1981

S'inaugura el col·legi públic Sant Jordi.

1982

S'inaugura el Casal d'Avis de Can Pantiquet en els baixos d'un bloc de pisos. Deu anys més tard es traslladarà al Centre Cívic de Can Pantiquet al parc de Lluís Companys.

S'inaugura la línia ferroviària Mollet del Vallès - Papiol, dedicada exclusivament al transport de mercaderies.

Es construeix el col·legi públic Montseny.

El President de la Generalitat, Jordi Pujol, inaugura el parc de la Plana Lledó.

S'aprova el Pla General d'Ordenació Urbana.

Per la Festa Major, s'estrenen els Gegants en Vicenç i la Marineta.

Apareix el núm. 1 de la revista *El Calderí*, subtitulat *setmanari d'informació general de Mollet*.

S'inaugura el Casal dels Avis del Barri de Lourdes.

1983

S'inaugura la font modernista de la plaça Prat de la Riba, rèplica de la dissenyada l'any 1921 per l'arquitecte Domènec

Sugranyes, que havia estat enderrocada l'any 1961.

El dia 8 de maig se celebren les segones eleccions municipals democràtiques. Per acord entre PSUC i CDC és escollida alcaldessa Carme Coll (PSUC).

Es celebra la I Assamblea Parroquial.

Apareix el núm. 1 de la revista *El Poble*, dirigida pels socialistes de Mollet i que es presenta com a setmanari de la vida local.

1984

Es clausura l'abocador d'escombraries.

S'inaugura oficialment el Pavelló Municipal d'Hoquei de la Rierra Seca.

S'inaugura el Centre Cultural Recreatiu Aragonès de Mollet i Comarca.

S'inaugura la nova caserna de la Guàrdia Civil.

Coincidint amb mobilitzacions reclamant la construcció d'escoles, el conjunt dels centres educatius públics s'adhereixen a la campanya iniciada a tot Catalunya «Defenseu l'ensenyament públic i la seva qualitat».

1985

El 23 d'abril es presenta una nova revista cultural, *Tertúlia*.

L'Ajuntament crea l'Institut de Serveis Sòcio-Culturals.

S'inaugura la remodelació del Teatre Municipal de can Gomà.

1986

S'inaugura l'Oficina Municipal d'Informació al Consumidor de l'Ajuntament.

Mollet i la ciutat italiana de Rivoli signen el protocol d'agermanament.

Es crea el Consell Intermunicipal del medi ambient format pels municipis de Mollet, Martorelles i Sant Fost.

1987

Apareix el primer núm. de la revista *Notes Històriques*, editada per la Sala Fiveller.

S'inaugura La Marineta com a nou centre cultural de la ciutat i de propietat municipal

El 10 de juny se celebren les terceres eleccions municipals democràtiques. Montserrat Tura del PSC (PSC-PSOE) és escollida alcaldessa.

S'inaugura l'oficina de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya.

Surt el primer número de la publicació mensual gratuïta *La Tribuna Vallesana*.

Es crea el Comitè d'Agermanament amb Cinco Pinos.

L'Ajuntament crea l'empresa municipal Promoció del Sòl Municipal de Mollet, SA (PROMOSOL, SA), per a la promoció, gestió, administració i explotació del patrimoni municipal del sòl.

1987

S'inicia el funcionament del tercer institut d'ensenyament secundari, actualment l'IES Gallecs.

1988

Es crea l'Arxiu històric municipal.

L'Ajuntament crea el Servei Municipal de Català (SMC). Comiat de Mn. Joan Galtés i presa de possessió de Mn. Jesús Sanz.

El Ple de l'Ajuntament aprova el nou escut i la bandera de la ciutat, d'acord amb la normativa heràldica de la Generalitat de Catalunya.

La Coral el Clavell celebra els seus 75 anys d'història.

L'Ajuntament de Mollet s'adhereix al Consorci per a la Defensa de la Conca del Riu Besòs.

1989

S'inicia una nova etapa del Butlletí Informatiu de l'Ajuntament, que passa a anomenar-se *Quatre Cantons*.

Mollet i el municipi nicaragüenc de Cinco Pinos signen el protocol d'agermanament.

Se celebren les I Jornades de Participació Ciutadana.

S'inaugura la Rambla de la Unió, entre els barris de Santa Rosa i de la Plana Lledó, com a primer pas per a la recuperació de la superfície canalitzada del Torrent Caganell.

L'Ajuntament crea l'Empresa Municipal per a la Formació Ocupacional i l'Ocupació, SL (EMFO, SL).

Mollet del Vallès es nomenada Subseu Olímpica de Tir, dels Jocs Olímpics Barcelona'92.

1990

L'Ajuntament edita *Notes sobre la Història de la Llengua a Mollet del Vallès*.

La vila de Mollet adquireix la condició de ciutat.

L'Ajuntament edita *Coral El Clavell, 75 anys d'història: 1913-1988*.

S'inaugura la plaça Maria Blanchard.

S'inaugura la plaça Padrón.

S'inaugura el col·legi públic Joan Abelló.

S'aprova el Reglament d'ús del català a l'Ajuntament.

Inauguració del Centre Cultural de can Mulà a l'antiga masia de can Mulà. Aquest centre consta d'una Sala d'Exposicions i d'una biblioteca integrada a la Xarxa de Biblioteques populars de la Diputació de Barcelona.

El President de la Generalitat, Jordi Pujol, inaugura la variant de la N-152. Per celebrar l'inici de la recuperació del carrer Jaume I com a avinguda es fa una festa amb l'eslògan "Ja no tenim carretera, fem nostre el carrer".

El Ple municipal encarrega la redacció del projecte de Parc comarcal de Gallecs, com a instrument que permeti dotar els ajuntaments que tenen part del seu terme a la zona d'un programa d'ús, aprofitament, conservació i potenciació de l'espai natural de Gallecs.

1991

Se celebren les II Jornades de Participació ciutadana.

S'inauguren les Pistes Municipals d'Atletisme 'La Pedra Salvadora'.

Es remodelen les instal·lacions de l'antic Casal Joan XXIII, per adequar-les a l'ús d'escola d'educació especial Àngel de la Guarda.

Amb la presència del Ministre de Cultura, Jordi Solé Tura, s'inaugura la plaça Amical Mauthausen, en homenatge a les víctimes dels camps d'extermini nazis.

El ministre de Cultura, Jordi Solé Tura, inaugura l'Escola Municipal de Música, a Can Gomà.

El Ple de l'Ajuntament aprova el Pla Especial de l'illa de l'antiga fàbrica de Can Mulà, una vegada que l'Audiència Provincial de Barcelona ha ratificat la titularitat municipal d'aquests terrenys.

Montserrat Tura del PSC (PSC-PSOE) es reelegida, per majoria absoluta, alcalde de Mollet.

La Institució Obra del Ballet Popular, a petició de l'Ajuntament i de l'entitat molletana Tradicions i Costums, nomena Mollet del Vallès Ciutat Pubilla de la Sardana 1992.

1992

S'inaugura el Parc Lluís Companys i el Centre Cívic de Can Pantiquet. Al parc s'hi erigeix una estàtua en homenatge als morts en defensa de la llibertat, de la democràcia i de Catalunya.

Surten els primers números de les publicacions mensuals *Revista de Mollet i Vallès Sud*.

Se celebren els actes commemoratius de Mollet Ciutat Pubilla de la Sardana 1992. S'edita un disc amb diverses sardanes vinculades al pubillatge i de diversos mestres molletans i s'inaugura un monument al·legòric al Parc de can Mulà.

Tradicions i Costums celebra el 50è aplec de la Sardana, al parc de can Mulà.

S'inaugura la plaça Nelson Mandela.

S'inaugura la nova Avinguda de Jaume I a l'antiga carretera N-152.

Se celebren les proves de tir dels Jocs Olímpics i Paralímpics de Barcelona '92. Amb aquest motiu visiten la ciutat el Príncep Alberto de Mònaco, els Prínceps Ana i Eduard d'Anglaterra, els Prínceps de Luxemburg, el President del CIO Joan Antoni Samaranch, entre d'altres personalitats. La construcció de les instal·lacions olímpiques i dels seus accessos permet la millora de les comunicacions amb el barri de Lourdes, mitjançant un nou vial i un nou pont sota la via del tren.

Comiat de Mn. Jesús Sanz i presa de possessió de Mn. Joaquim Brustenga.

L'Ajuntament crea l'Institut Municipal de Música, que inclou l'Escola Municipal de Música.

S'inaugura la Rambla Nova, la remodelació de la Rambla de Fiveller i de la Rambla de Balmes i el monòlit al Pont de la Mandra.

S'inicia la construcció del nou barri de la Riera Seca.

1993

S'inauguren els actes commemoratius del Mil·lenari de Mollet. L'Ajuntament i la Sala Fiveller conformen la Comissió Organitzadora i més d'una cinquantena d'entitats de la ciutat constitueixen la Comissió Ciutadana.

S'inaugura el Centre Cívic de Lourdes.

Amb la presència de la ministra d'Afers Socials, Matilde Fernandez, s'inaugura la plaça Mercè Rodoreda i l'edifici restaurat de Can Lledó, com a seu dels serveis de sanitat i assistencials de l'Ajuntament.

L'Ajuntament i el pintor Joan Abelló signen una declaració de voluntats en relació a una possible cessió a la ciutat de patrimoni del pintor.

S'inicia l'elaboració del Pla Estratègic de la Ciutat per part de representants de tots els sectors de la ciutat a fi i efecte de dissenyar el futur possible i desitjable per a Mollet.

S'inauguren les rondes dels Pinetons i de la Farinera i el Pont de Can Flaquer, amb la presència del conseller d'Obres Públiques, Josep Maria Cullell.

Se celebra a les instal·lacions olímpiques de Mollet, el Campionat del Món de Tir al Plat.

Es recupera la Festa Major de Gallecs, perduda per motiu de l'expropiació.

Se celebra el X aniversari de la Fira d'Artesans.

S'inaugura el parc de can Borrell, al nou barri de can Borrell. Accepten formar part del Comitè d'Honor del Mil·lenari de Mollet, el Rei Joan Carles I, el President de la Generalitat, la Ministra de Cultura, l'Arquebisbe de Barcelona, el President de la Diputació de Barcelona, el Conseller de Cultura de la Generalitat, l'Alcalde de Barcelona, el President del Consell Comarcal del Vallès Oriental i l'Alcalde de Mollet.

Es constitueix l'empresa municipal Mercamollet SA, per a la construcció i gestió del nou mercat municipal, dels aparcaments municipals i les zones blaves.

Es crea l'empresa Illa de Mollet amb participació de l'empresa municipal Promosol, SA. Aquesta empresa gestionarà la construcció del Pla especial de l'illa de l'antiga fàbrica de can Mulà.

L'Ajuntament edita el llibre *Els arbres de Mollet*.

S'inicia la construcció de tres nous ponts sota la via del tren de Barcelona a Puigcerdà, a la Ronda de la Farinera-Avinguda de Burgos, Fèlix Ferràn-Palau de Plegamans i Sant Llorenç-Borrell.

El 3 de novembre se celebra a Can Gomà l'acte oficial de commemoració del mil·lenari de la ciutat, amb presència d'honor de Ses Majestats els Reis.

**VISITANTS IL·LUSTRES DE LA NOSTRA CIUTAT
QUE CONSTEN EN EL LLIBRE D'HONOR**

1981

Josep Maria Cullell i Nadal, conseller de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya

1982

Jordi Pujol, president de la Generalitat de Catalunya

1984

Fernández Albor, president de la Xunta de Galicia

Josep Laporte, conseller de Sanitat de la Generalitat de Catalunya

1988

Pasqual Maragall, alcalde de Barcelona

Amparo Moreno, actriu, pregonera de la Festa Major

Jordi Solé Tura, degà de la Facultat de Dret

1989

Henry Madariaga, alcalde de la ciutat nicaragüenca de Cinco Pinos

Martirio, Cantant, pregonera de la Festa Major

Matilde Fernández, ministra d'Afers Socials

Josep Miquel Abad, conseller delegat del COOB'92

Antoni Comas, conseller de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya

Eulàlia Vintró, regidora de l'Ajuntament de Barcelona

1990

Ben Mohlatte, cap de la representació del Congrés Nacional Africà (ANC) a Espanya

Francesc Ferrer i Gironès, senador

Anna Balletbó, diputada

Henry Madariaga, alcalde de Cinco Pinos

Rosa Conde, ministra portaveu del Govern

Manuel Royes, president de la Diputació de Barcelona

Maria Aurèlia Campmany, escriptora

Jordi Pujol, president de la Generalitat de Catalunya

Joaquín Nadal, alcalde de Girona, president de la Federació de Municipis de Catalunya

Mary Santpere, actriu, pregonera de la Festa Major

Pasqual Maragall, president del COOB'92

Josep Lluís Vilaseca, secretari general de l'esport de la Generalitat de Catalunya

alcalde de Matera (Itàlia)

Mario Cresci, dissenyador

Isidre Molas, catedràtic d'Història

Josep Gomis, conseller de Governació de la Generalitat de Catalunya

Antoni Dalmau, vice-President del Parlament de Catalunya

1991

Jesús Villamor, alcalde de Padrón

Raimon Obiols, diputat al Parlament de Catalunya

Germà Pedra, diputat Provincial de Cooperació de la Diputació de Barcelona

Joaquim Molins i Amat, Conseller de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya

Ferran Cardenal, governador Civil de Barcelona

Josep Borrell i Fontelles, ministre d'Obres Públiques i Transports

Joan Guitart, conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Joan Francesc Marco, director general de l'Institut Nacional de les Arts escèniques i de la Música

Jordi Solé Tura, ministre de Cultura

Regina Dos Santos, actriu, pregonera de la Festa Major

Raimon Obiols, diputat al Parlament de Catalunya

1992

Ramon Salabert, director general de l'INEM

Alcalde de Llançà

Joan Vidal i Gayolà, president de l'Obre del Ballet Popular

Josep Lluís Vilaseca, secretari general de l'Esport de la Generalitat de Catalunya

Manuel Royes, president de la Diputació de Barcelona

Jordi Solé Tura, ministre de Cultura

Pasqual Maragall, president del COOB'92

Joan Antoni Samaranch, president del Comitè Internacional Olímpic

Carles Ferrer Salat, president del Comitè Olímpic Espanyol

Guanyadors i guanyadores de les medalles d'Or de les proves de Tir dels Jocs Olímpics de Barcelona'92

■ Olegario Vázquez Raña, president de la Unió Internacional de Tir

Lloll Beltran, actriu, pregonera de la Festa Major

Guanyadors i guanyadores de les medalles d'Or de les proves de tir dels Jocs Paralímpics de Barcelona'92

Guillermo Cabezas, president de la ICC (entitat internacional responsable dels esports paralímpics)

Príncep Eduard d'Anglaterra

Antoni Castells, diputat al Parlament de Catalunya

Francesc Vilaró, director general d'Obres Hidràuliques de la Generalitat de Catalunya

Joan Manuel Serrat, cantant

Günner Larsen, cònsol General de Dinamarca

1993

Matilde Fernández, ministra d'Afers Socials

Josep Maria Cullell, conseller de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya

Olegario Vázquez Raña, president de la Unió Internacional de Tir

Rodrigo de Mesa, president de la Reial Federació Espanyola de Tir

Guix i Murga, actors, pregoners de la Festa Major

ITINERARIS

1. EL MOLLET MEDIEVAL I MODERN

Parada 1: Església de Gallecs

Sabem de Gallecs des del 904. L'església romànica que en l'actualitat encara es conserva és probablement del segle XII. La seva construcció és senzilla, d'una sola nau amb els característics carreus, irregulars i polícroms, de les esglésies romàniques de la zona. Entorn de l'església es situava una petita aglomeració de vivendes que formaven la sagrera, que sabem que ja existia en el segle XII.

Parada 2: Can Borrell

La masia de Can Borrell és una de les més antigues de Mollet i és un bon exemple de la importància que tingueren les cases de camp en l'explotació de la terra al Vallès durant les Edats Mitjana i Moderna. El 1322 ja trobem documentació que esmenta l'existència de la família Borrell de Mollet, segurament vinculats a aquesta masia.

Des del punt de vista arquitectònic destaquen la porta d'entrada, d'estil romànic datable als segles XIII-XIV, així com les finestres gòtiques flamígeres de la façana, dels segles XV-XVI. Altre element a destacar és la torre de defensa, construïda (o reconstruïda) al segle XVII i que respon a la necessitat de refugi davant d'atacs de bandolers o soldadesca. Al balcó de la torre podeu llegir la data 1628 i la inscripció IHS (Jesús Home Salvador), la qual cosa denota la profunda religiositat dels homes d'aquella època.

Parada 3: Can Lledó

Aquesta masia també és una de les més importants de Mollet. El topònim Lledó ja està documentat al segle XII i es podria situar en aquesta zona de Mollet. Can Lledó té aspecte de casa fortificada, amb elements arquitectònics que van dels segles XVI al XVIII. Sabem que els Lledó participaren de forma activa en la vida municipal al segle XVIII. Coberta a quatre vessants i pati interior.

Fou coneguda també com el «cuartelillo», perquè havia estat quartel dels mossos d'esquadra al segle passat, i diuen que també de tropes franceses durant la guerra de la Independència.

Parada 4: Església de Mollet

Ens situem darrera de l'actual església, on observem la base del campanar. La primera menció d'una església a Mollet és del 993. Posteriorment, a finals del segle XI o a principis del segle XII se'n construí una altra de romànica. D'aquesta queda la base del campanar que, si s'observa, coincideix en la seva aparença amb la de Gallecs, per la forma i colors dels carreus.

A principis del s.XVI es va enderrocar l'església romànica i s'aixecà l'edifici gòtic que encara recorden algunes velles fotografies del poble. Finalment l'any 1936 va ser destruït el temple gòtic i, acabada la Guerra Civil, es construí l'actual església.

Parada 5: La Sagrera

Ens situem en el carrer de Sant Oleguer, aquí hi havia l'antiga sagrera del Mollet més antic. A l'Edat Mitjana es creà l'espai de la sagrera, que consistia en una munió de vivendes, horts i magatzems que s'apilaven entorn de l'església. Hi havia també un espai dedicat al cementiri que probablement estaria a l'actual carrer de Sant Oleguer. És difícil esbrinar l'espai que ocupava antigament la sagrera, per les modificacions que ha patit la situació de l'església i dels edificis que l'envolten.

No obstant això, ens podem fer una idea, pensant en el grup de cases que limiten amb els carrers que envolten l'església: carrers de Pere Ramon, Església i Sant Oleguer.

Parada 6: El camí ral

Ens trobem davant la Marineta, per aquí passava el camí ral. Mollet es troba, ja des d'època dels romans, en una zona de pas d'importantes comunicacions viàries. Durant l'Edat Mitjana i l'Edat Moderna, la nostra vila era emmarcada per dos camins rals, que eren les carreteres públiques més importants d'aleshores. Un d'ells era el camí ral de Barcelona a Vic, que travessava pel

mig de la població, i que es creu que passava aproximadament a prop de l'Av. Llibertat, tot seguint pels carrers de Barcelona, Gaietà Ventallò, per davant de l'església actual i després continuava per l'anomenat camí de Palaudàries.

L'altre camí ral era el que anava de Barcelona a Girona, que passava per les vores del Besòs. Fou conegut en època medieval com Camí Ral francès i posteriorment (segle XIX) com Camí Ral de Baix. Al segle XVIII ja aparegueren alguns hostals a Mollet, com el de Can Prat, concebuts per donar allotjament als viatgers i canviar les cavalleries.

Parada 7: Can Flaquer

Interessant mostra de masia baix-medieval de la nostra localitat. Podeu observar el portal rodó adovellat de tradició romànica, les finestres gòtiques i la típica teulada de dues vessants. El nom actual deu provenir d'èpoques posteriors (segurament dels segles XVIII o XIX) ja que als segles XIV i XV no consta cap casa ni família de Mollet amb aquest cognom.

Parada 8: Can Ros

Tot i que arquitectònicament Can Ros ha estat molt reformada i guarda pocs elements de l'antigor, trobem ja mencions d'una família molletana anomenada Ros el 1322. L'any 1497 existien a Mollet tres cases amb aquest nom: Can Ros d'Amunt, de Vall i de la plaça.

Sabem per diversos documents que al segle XVI el Consell municipal de Mollet, Parets i Gallecs es reunia en uns roures propers a una masia anomenada Can Ros d'Amunt, i que en cas de pluges els consellers i el batlle s'aixoplugaven a l'esmentada masia, la qual seria molt probablement la que ara ens ocupa.

2. Els segles XIX i XX

L'itinerari transcorrerà principalment pel barri de l'Estació de França i acabarà al barri de la Zona Sud; la formació d'ambdós barris són exponents de dos moments diferents de creixement de la població dins d'aquest segle.

Parada 1:

Av. Llibertat davant de l'antic Tabaran

Amb la creació de les línies de ferrocarril, a finals del segle XIX, s'obrien noves zones d'expansió de la població. A poc a poc es configuraria el barri de l'Estació de França com un espai on conviurien les indústries, les vivendes i els serveis.

L'edifici conegut com el Tabaran fou construït per l'empresa Teneria Moderna Franco-Espanola amb un economat per els seus treballadors i sales amb funcions recreatives. Els Tabaran va ser, fins als anys 70, un dels espais on s'aglutinava la població en els seus moments de lleure.

Parada 2:

Rambla / plaça Catalunya

A les acaballes del segle XIX el torrent Caganell marcava el límit sud del nucli urbà principal de Mollet. En aquest indret hi havia el conegut Pont de la Mandra. Paral·lel al torrent hi agafà importància una important artèria que unia Mollet amb altres pobles veïns, però sobretot les dues estacions.

El 1906 es va decidir urbanitzar el carrer de l'Estació (Berenguer III), sent alcalde Frederic Ros i Sallent. La majoria de les cases d'aquest carrer foren construïdes el primer terç d'aquest segle. Consten de planta i pis. Sovint hi ha balcons i elements de ceràmica o esgrafiats decorant les façanes.

Parada 3

Cantonada de Berenguer III amb Jacint Verdaguer

L'amplada del carrer, la plantada d'arbres i la il·luminació elèctrica caracteritzaren com a principal el carrer de l'Estació. Els tocs modernistes en les construccions cal atribuir-los a la presència a Mollet (1913-1930), com a arquitecte municipal, de Domènec Sugrañes.

Parada 4:

Cantonada de Berenguer III amb Àngel Guimerà.

Les antigues naus de la important factoria sedera coneguda com Can Fàbregas (avui ocupades per una concessionària de cotxes i altres empreses) conserven encara la mateixa estructura amb columnes metàl·liques i teulada amb finestres que il·luminen l'interior. Damunt del que era la porta principal hi ha el nom del primer propietari.

Davant de Can Fàbregas a la mateixa cruïlla, hi ha l'edifici que l'empresa Teneria Moderna Franco-Espanola va cedir per a casa-caserna de la Guàrdia Civil.

Parada 5:

Cantonada Itàlia amb Lluís Duran

En aquest segment del carrer Itàlia hi ha tres vivendes iguals, de planta baixa. Es tracta d'habitatges senzills i responen a la tipologia d'edificis per a vivenda més habituals de la primera meitat de segle; en alguns casos es construïren per a membres de la pròpia família, en altres per vendre o llogar.

A pocs metres hi ha la Casa Museu del pintor Joan Abelló, amb una part de la seva creació i una importantíssima col·lecció d'art català dels segles XIX i XX.

Parada 6:

Andana de l'estació direcció Barcelona

La proximitat de la via del tren i del riu Besòs feren decidir a l'empresari francès Lacante a emplaçar la seva indústria d'adob de pells. Poc després la família Moretó hi instal·là primer una serradora de fusta i després una farinera.

En èpoques més recents altres indústries s'han instal·lats a la franja de terra que hi ha entre el nucli urbà i el riu.

El popular Calderí enllaçava les dues estacions de tren amb els balnearis de Caldes de Montbui. Des de fa pocs anys una línia de transport de mercaderies va des d'aquesta estació fins a El Papiol.

De forma opcional es pot anar fins el pont del Besòs per veure de més a prop les instal·lacions de la Pelleria i les vies de comunicació.

Un altre bon punt d'observació de tota aquesta zona és el pont de la carretera de Badalona.

Parada 7:

Plaça Sunyer

(Text de referència: «...A la vora del Besòs hi havia una bona verneda molt ben cuidada; també hi havia un gran camp ple de presseguers de molt bona qualitat. Per aquells indrets fins al carrer Itàlia hi havia hagut la pineda fosca. Jo aquest bosc no l'havia vist, ja que va existir fins a mitjans de 1.800, però segons contava l'avi, era un bosc molt important, pel mig d'aquell bosc hi passava el camí reial...» Fragment de l'escrit: *El meu Mollet. Boscos i vernedes*, de Pere Bonvilà i Miralles.)

La trajectòria i el nom del carrer són els únics testimonis de l'existència d'aquell camí i bosc.

A la mateixa plaça hi ha les naus de la Foneria Vilà. És un exemple de petita indústria, instal·lada en el nucli urbà.

Es dedicava a fer peces de ferro colat per a altres indústries de

la zona i de Barcelona. Era una empresa de propietat familiar i empleava a uns divuit treballadors. Fa funcionar des de després de la guerra civil fins a finals dels anys setanta.

Parada 8:

Cruïlla carrers Francesc Macià amb Calderó.

A Mollet hi ha diferents carrers que porten el nom dels propietaris dels terrenys que s'anaven urbanitzant: Calderó, Vinzia, Antònia Canet.

A la dècada dels 60 es construí la segona escola pública i se li posà el nom de l'inspector d'ensenyament de l'època: Nicolàs Longarón. El centre comptava amb un pavelló de nens i un de nenes amb vuit aules cada un.

Parada 9:

Cruïlla de Sant Ramon amb Av. Llibertat

L'itinerari continua des d'aquí per una de les zones de ràpid i sobtat creixement de Mollet (1960-1976)

Gran part del barri de la Zona Sud es construiria en terrenys dels propietaris de la fàbrica de Can Mulà.

La crisi de la indústria tèxtil afectaria la majoria d'empreses de Mollet (Itisa, 1971; Indústria tèxtil Canals, que fabricava velluts per a tapissaria i cortinatges, 1984; ambdues estaven instal·lades en aquesta cruïlla) deixant els espais per a altres usos.

Parada 10:

Cruïlla de Girona amb Sant Valentí

Les característiques dels edificis, on l'amplada entre façanes és menor que l'amplada del carrer, una alçada dels edificis superior a l'aconsellable, i l'ubicació dels serveis (Galeries del Vallès, Casal de veïns,) a les plantes baixes dels edificis, amb ocupació dels espais interiors de les illes, fan que aquesta zona sigui una de les més densament poblades.

Parada 11:

Estació de Santa Rosa

El projectat ús dels laterals de la via fèrria com a rondes, troba aquí un coll d'ampolla.

Els carrers més propers a l'estació del Nord han tingut un desenvolupament similar i paral·lel al del barri de l'estació de França. La proximitat de l'estació facilità la implantació industrial com la farinera Morató o Indústries Químiques del Vallès.

3: El Mollet més recent (1950 - 1992)

Parada 1:

Visió panoràmica; turó camí dels Pinetons

Si ens situem al peu de la Ronda dels Pinetons en el seu punt més alt, a prop de l'encreuament amb la carretera de Sabadell, obtindrem una bona visió panoràmica sobre tot el nucli urbà. Des d'aquest punt podem situar geogràficament el municipi, o sigui, en un dels punts més baixos del Vallès, al costat del Besòs i creuat per la riera Seca o de Merdans i el torrent Caganell. Com que el Vallès ha estat un passadís històric de comunicacions, des d'aquest mirador podem identificar els principals eixos ferroviaris i viaris que voregem o seccionen el municipi. Urbanísticament, podem observar amb tota claretat el creixement dels barris perifèrics en relació a la part antiga de Mollet. El cas més recent és el sector que se situa entre l'autopista B-30 i Plana Lledó.

Parada 2:

Can Mulà

El Parc de Can Mulà arriba a mans de l'Ajuntament, fruit d'una donació condicionada dels germans Ros Costa-Jussà (les condicions són que no s'hi edifiqui, que quedi com a lloc d'esbarjo de la població i que alhora l'edifici sigui destinat a activitats culturals en general). A canvi demanen l'obtenció d'unes llicències edificatòries. El juny de 1990 es va inaugurar la Biblioteca, que pertany a la Xarxa de biblioteques populars de la Diputació de Barcelona, així com dues sales d'exposicions. Cal esmentar que el març de 1993 es va plantar al Parc de Can Mulà un roure per commemorar el Mil·lenari de Mollet del Vallès. Pel que fa als terrenys de l'antiga fàbrica de Can Mulà (ITISA, Indústria Tèxtil Ibèrica S.A., va fer fallida l'any 1971), l'Ajuntament, l'any 1986, va comprar-los, per 138 milions, al Fons de Garantia de Dipòsits, després que el seu antic propietari, la immobiliària Renthogar, fes fallida. El Febrer de 1991 s'aprova el Pla Especial de l'Illa ITISA, l'execució del qual significa la creació d'un nou centre urbà, on s'ubica el nou mercat municipal, una àrea comercial, un edifici institucional i d'oficines, zones de lleure i d'esbarjo.

Parada 3:

Illa de vianants

L'illa de vianants és la culminació d'un projecte que ha canviat la fisonomia del centre històric de Mollet. Aquest va començar amb la recuperació de la font modernista, enderrocada el 1960, obra d'en Domènec Sugrañes (1921), després que els veïns de la zona centre cediren a l'Ajuntament el projecte i els materials. La font es va inaugurar l'abril de 1983. El següent pas va ser la

remodelació de la plaça Prat de la Riba, urbanitzada de bellnou durant l'any 1985, que va significar el seu tancament al trànsit rodat. Per últim es va afrontar la reurbanització dels carrers Barcelona, Balmes i la Rambla Nova, des de Via Ronda al carrer Balmes. Aquest darrer graó es va inaugurar el desembre de 1992. El resultat és una àmplia àrea per passejar, amb l'objectiu de potenciar el centre històric i comercial de Mollet.

Parada 4:

Riera Seca (Garbí)

La concreció d'aquest barri és el resultat de més de vint anys de discussions i polèmica. L'any 1971 l'empresa promotora Sa Garbí sol·licita l'aprovació del Pla Parcial Garbí, però un any abans Simeó Rabassa i Sa Garbí ofereixen terrenys, amb una superfície de 63000 m², a l'Ajuntament per a la construcció d'un Pavelló d'esports (el pavelló d'hoquei que el 1984 finalitzà la fase de cobertura) i anys més tard el Sr. Rabassa crearà un jardí pels jubilats al costat del mateix. Però el Pla Parcial no es va arribar a aprovar mai. Finalment, la immobiliària Vallehermoso

es va fer amb la titularitat dels terrenys i ha estat la promotora del Pla Parcial de la zona, i si ha urbanitzant els terrenys del mateix, així com la Rambla Pompeu Fabra, que esdevé el nexa d'unió amb la resta del nucli. El resultat és una ordenació racional del Pla, que respecta les zones verdes i d'equipaments, que contrasta amb les actuacions que es van produir al període 1965-1975.

Parada 5:

Can Goma (Jaume I-Roger de Llúria)

Les caves del Xampany Gomà (1945) s'han convertit en un dels edificis més emblemàtics del municipi. Van deixar de funcionar l'any 1958 i després d'un llarg període d'ostracisme l'ajuntament les va comprar per

15 milions de pessetes. Des d'aleshores i sobretot des de l'arribada dels ajuntaments democràtics, es duu a terme una rehabilitació gradual de l'edifici per convertir-lo en un gran centre cultural. En ell s'hi ubiquen, entre d'altres, el Teatre municipal (que gaudeix d'una programació estable), l'Escola Municipal de Música (la qual es vol arribar a convertir en un conservatori d'àmbit comarcal) i també ha d'allotjar els serveis de cultura. La nominació de Mollet com subseu olímpica va accelerar el projecte de reurbanització de l'avinguda de Jaume I, antiga travessia urbana de Mollet. Després del soterrament de les línies d'alta tensió, ara calia emprendre altres millores d'infraestructura: la xarxa de clavegueres, l'enllumenat, etc. En definitiva una nova concepció d'aquest espai, antítesi de la seva funció anterior, que presenta amples voreres, arbres, parterres i renovació del mobiliari urbà, i facilita així, la passejada. En aquest sentit cal destacar que els festius (entre Batlle Tura i els «Quatre cantons») es converteix en una altra illa de vianants.

Parada 6:

El Pont del cementiri (Parc de Plana Lledó)

El Parc de Plana Lledó va ésser inaugurat l'estiu del 1982 i va ésser el resultat d'un acord urbanístic, signat l'any 1980, sobre Gallecs entre l'Ajuntament i la Generalitat, pel qual l'entitat municipal cedia els terrenys de Gallecs a l'Incasol i aquest organisme es comprometia a realitzar tot un seguit d'inversions entre l'autopista A-7(B-30) i el nucli urbà. La construcció del parc va ser una d'aquestes obres, que es complementa amb les vivendes que envolten el parc i que tanquen les illes de cases del barri de Plana Lledó.

Parada 7:

L'Era del Sindicat (Sant Joan-Cervantes)

En aquesta recent plaça s'hi ubicava l'antiga era del Sindicat, que servia per garbellar diferents productes dels camps de Gallecs, que en els anys seixanta arribaven fins al mateix terraplè del ferrocarril a Puigcerdà. A finals del seixanta comencen a construir-se els anomenats pisos de Can Sala, que prenen el nom del seu promotor, i que són la millor mostra del model urbanístic d'aquell moment, ja que es tracta de pisos de dimensions reduïdes, on s'aprofita fins i tot els soterranis com a vivenda i amb una total manca d'espais verds, ja que la plaça actual el parc de Plana Lledó daten de la dècada dels vuitanta.

BIBLIOGRAFIA

PREHISTÒRIA I ÈPOCA ANTIGA

Publicacions

- Arrizabalaga et al. *Els orígens de Granollers i del Vallès Oriental*, Caixa d'Estalvis de Catalunya, Granollers, 1984.
- Aubet, M.A.; Lull, V.; Sanahuja, E.; Folch, D., *Els orígens de l'home i de la civilització*, vol.1, Planeta, 1991.
- Bosch, J. et al. *Les pintures rupestres de la Pedra de les Oranetes*, Ajuntament de la Roca, 1987.
- Marcet, R. i Petit, M^aA., "Assentaments d'habitació a l'aire lliure de la comarca del Vallès. Del Neolític al Bronze Final", *Estudios de la Antigüedad*, vol.2, pàgs.93-133, 1985.
- Prevosti, M. "L'estudi del món romà. Un programa metodològic", *Fonaments, Prehistòria i Mon Antic als Països Catalans*, 4, 1984.
- Prevosti, M. Sanmartí, J. Santacana, J. "Algunes hipòtesis sobre els objectius i estratègies de la colonització romana a la costa central de Catalunya", *Jornades Internacionals d'Arqueologia Romana*, 1987.
- Vila, Ll. Tenas, M.; Oliveras, I. *El patrimoni arqueològic de la Garriga*, Contrapunt, la Garriga, 1993.
- VV.AA. *Carta Arqueològica del Vallès Oriental, Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya*, Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, 1983, revisió 1992.

L'ÈPOCA MEDIEVAL (segles X - XIV)

Fonts documentals

Arxius

- Arxiu de la Corona d'Aragó
Arxiu de la Catedral de Barcelona
Arxiu Diocesà de Barcelona
Arxiu Històric Municipal de Barcelona

Fonts publicades

- Rius, J. *Cartulario de Sant Cugat del Vallès*, CSIC
Barcelona, 3 vols., 1945-47
- Alturo, J. *L'arxiu antic de Santa Anna de Barcelona del 942 al 1200*, Fundació Noguera Barcelona, 3 vols., 1985

Publicacions

- Bassolet, A. "Simó de Mollet. Rector de l'Ametlla del Vallès (1296-1344)", *Notes històriques de Mollet del Vallès* 3, pàgs. 19-34, Mollet del Vallès, 1989.

- Bonnassie, *Catalunya, mil anys enrera*, 2 vols., Edicions 62, Barcelona, 1989.
- Catàleg Monumental de l'arquebisbat de Barcelona*, vol. 112, Arquebisbat de Barcelona, Barcelona, 1979
- Galtès, J. "Orígens i formació del municipi de Mollet del Vallès", *Notes històriques de Mollet del Vallès*, 1, pàgs. 15-18, Mollet del Vallès, 1987.
- Galtès, J. "El senyal heràldic de Mollet del Vallès" *Notes històriques de Mollet del Vallès*, 1, pàgs. 33-38, 1987, Mollet del Vallès, 1987.
- Galtès, J. *Guia històrico-artística de l'església de Sant Vicenç de Mollet del Vallès*, Sala Fiveller, Mollet del Vallès, 1985.
- Galtès, J. "Mollet fa mil anys", *Notes històriques de Mollet del Vallès*, 6, pàgs. 23-32, Mollet del Vallès, 1982.
- Gran Enciclopèdia Catalana*, Fundació Enc. Catalana, Barcelona, 1986.
- Pons Guri, J.M. "Un fogatge desconeixut de l'any 1358", *Recull d'estudis d'història jurídica catalana*, vol. 1 pàgs. 245-250, Fundació Noguera, Barcelona, 1989.
- Vilaginés, J. "La transició al feudalisme. Un cas original: el Vallès Oriental", *Estudis de Granollers i del Vallès Oriental*, 2, Granollers, 1987.
- Vilaginés, J. "Comentari al capbreu de Mollet del Vallès", *Notes històriques de Mollet del Vallès*, 1, 1987, pàgs. 19-24, Mollet del Vallès, 1985.
- Vilaginés, J. "Mir de Mollet: un senyor feudal del segle XII", *Notes històriques de Mollet del Vallès*, 2, pàgs. 11-16, Mollet del Vallès, 1988.
- Vilaginés, J. "Berenguer de «Bannalocha». Batlle episcopal de Mollet", *Notes històriques de Mollet del Vallès*, 3, pàgs. 9-18, Mollet del Vallès, 1989.
- Vilaginés, J. "Dues mirades retrospectives: Mil·lenari i Carreratge", *Notes històriques de Mollet del Vallès*, 5, pàgs. 9-18, Mollet del Vallès, 1991.
- Vilaginés, J. "El benefici de Sta. Maria de St. Vicenç de Mollet. Un estudi d'història social. s. XIV", *Notes històriques de Mollet del Vallès*, 6, pàgs. 9-22, Mollet del Vallès, 1992.

L'EDAT MODERNA (segles XVI - XVIII)

Fonts documentals

ACA (Arxiu de la Corona d'Aragó). Reial Cancelleria, registres n°4206 (any 1550), 4701 (any 1573) i 4887 (any 1599).

ACA. Reial Patrimoni : Mestre Racional, ms. A-403

Publicacions

- Alcoberro, A. *Pirates i bandolers als segles XVI i XVII*. Barcanova, Barcelona, 1991.
- Dietari de l'Antich Consell barceloní*, vol.3, 7 i 15, Barcelona, 1894-1916.
- Gomis, C. *Província de Barcelona. Geografia General de Catalunya*, pàg.171, Edicions Catalanes, Barcelona, 1980.
- Iglesies, J. *El fogatge de 1553*. 2 vols., Fundació Salvador Vives Casajuana, Barcelona, 1981.
- Iglesies, J. *Estadística de la població de Catalunya el primer vicenni dels.XVIII*, vol.1, Fundació S.V.C., Barcelona, 1974.
- Iglesies, J. *El cens de Floridablanca*, Fundació S.V.C., vol.1 Barcelona, 1970.
- Martí i Bonet, J.M. *Catàleg monumental de l'Arquebisbat de Barcelona.Vallès Oriental*. vols.1 i 2, Barcelona, 1981.
- Mercader, J. "El decret de Nova Planta i els municipis catalans", *Episodis de la Història de Catalunya*, pàgs. 285-332, Edicions 62, Barcelona, 1975.
- Torras, J.M. *Els municipis catalans de l'antic règim, 1453-1808*, Barcelona, 1983.
- Vicens, J. *Historia de los remensas en el siglo XV*. CSIC, Instituto Jerónimo Zurita, Barcelona, 1945.

Bibliografia local i comarcal

- Castaño, P. "El retaule de Sant Vicenç: noves aportacions per a la seva història". *Notes històriques de Mollet del Vallès*, 1, pàgs. 25-32, Sala Fiveller, Mollet del Vallès, 1987.
- Estrada, J. "Notes històriques sobre camins antics i moderns de la rodalia de Granollers". *Ponències.Granollers: Centre d'Estudis de l'Associació Cultural de Granollers*, pàgs.114-115. Granollers, 1984.
- Galtés, J. *Guia històrico-artística de l'església de Sant Vicenç de Mollet*, Sala Fiveller, Mollet del Vallès, 1985.
- Mas, J. "Santa Maria de Gallechs", *Lo pensament català*, 45, pàgs.357-358, 1902.
- Pérez, X. "Gallecs.Notes històriques". *Junts fem camí*, 2, pàg. 3, Arxiprestat de Mollet,Mollet del Vallès, 1992.
- Plantada, V. "Lo turó de la Bandera. La Renaixensa, 1883", *Notes històriques de Mollet del Vallès*, 4, pàg.40, Sala Fiveller, Mollet del Vallès, 1990.
- Tarrés i Massaguer, J.M. *Parets del Vallès.Aproximació històrica al segle XVIII*. Ajuntament de Parets, Parets del Vallès, 1988.

EL SEGLE XIX

Fonts documentals

Arxiu de la Corona d'Aragó.
Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona.
Arxiu Històric Municipal de Mollet del Vallès.
Biblioteca de Catalunya.
Biblioteca de la Facultat de Lletres de la Universitat Autònoma de Barcelona.
Hemeroteca Josep Mora de Granollers.

Publicacions

- Ardit, M. et al. *Història dels Països Catalans. De 1714 a 1975*, vol. 3, Barcelona, 1981.
- Balaguer, V. *Guía de Barcelona a Granollers por el ferrocarril*, Barcelona, 1857.
- Balcells, A. *Catalunya Contemporánea. Siglo XIX*, Madrid, 1974.
- Balcells, A. *Història del Nacionalisme Català. Dels orígens al nostre temps*, Barcelona, 1992.
- Carreras Candi, F. *Geografía General de Catalunya*, Barcelona, 1908-1918.
- Corbalán, J. "L'escola pública primària de Mollet del Vallès en el s. XIX", *Notes històriques de Mollet del Vallès*, 4, Sala Fiveller, Mollet del Vallès, 1991.
- Cucurella, S. *Iniciació al vocabulari de la Història*, Barcelona, 1990.
- D.A. *Catalunya i Espanya al s. XIX*. Barcelona, 1987.
- D.A. *Miscelánea folk-lórica*. Barcelona, 1887.
- Fontana, J. "La fi de l'Antic Règim i la Industrialització (1787-1868)", *Història de Catalunya*, vol. 5, Barcelona, 1987.
- Mollet, el pas del temps*. Fundació Caixa de Pensions i Ajuntament de Mollet del Vallès, Barcelona, 1990.
- García, I. "Cronologia d'alcaldes de Mollet del Vallès (1827-1987)" *Notes històriques de Mollet del Vallès*, 3, Sala Fiveller, Mollet del Vallès, 1990.
- Garrabou, R. et al. (eds.) *Historia Agraria de la España Contemporánea; Expansión y crisis (1850-1900)*, vol. 2, Barcelona, 1985-1987.
- Iglésias, J. *El movimiento demográfico en Catalunya en los últimos 100 años (1875-1950)*, Barcelona, 1961.
- Iglésias, J. *El movimiento demográfico en Catalunya. Primera mitad del s. XIX*, Barcelona, 1967.
- Iglésias, J. *La crisi agrària de 1879 a 1900. La fil·loxera a Catalunya*, Barcelona, 1969.
- Madoz, P. *Diccionario Geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de Ultramar*, Madrid, 1848-1850.
- Macià, M. C. "Els primers anys de l'empresa «Tenería Moderna Franco-española» de Mollet del Vallès", *Notes històriques de Mollet del Vallès*, 5, Sala Fiveller, Mollet del Vallès, 1991.
- Masats, J. "Aproximació a la vida i obra de Vicenç Plantada" *Notes històriques de Mollet del Vallès*, 4, Sala Fiveller, Mollet del Vallès, 1990.

- Pesos, mides i mesures*. Museu de la Ciència, Barcelona, 1981.
- Planas, J. *Propietaris organitzats. Estudi de la Cambra Agrícola del Vallès (1901-1935)*, Granollers, 1991.
- Plantada, V. i Payá, J. *Geografía local de Mollet del Vallès ab noticia geogràfic-escolar dels pobles dels encontorns y son mapa topogràfic*, Barcelona, 1893.
- Ramón, M. *Bibliografia sobre el Vallès Oriental publicada de 1900 a 1960*, Universitat Autònoma de Barcelona, 1978.
- Salmerón, C. *El tren de Caldes*, Barcelona, 1991.
- Segura, A. *Burguesia i propietat de la terra a Catalunya en el segle XIX. Les comarques barcelonines*, Barcelona, 1993.
- Solé Tura, J. *Mollet. Una mica d'història*, Mollet del Vallès, 1981.
- Solé Tura, J. *Mollet. Una mica més d'història*, Mollet del Vallès, 1982.
- Termes, J. "De la Revolució de setembre a la fi de la Guerra Civil (1868-1939)", *Història de Catalunya*, vol. 6, Barcelona, 1987.

DE PRINCIPIS DEL SEGLE XX FINS ALS ANYS CINQUANTA

Publicacions

- Aliguer, J. *Mollet en deute*, Martorelles, 1992.
- Mollet. El pas del temps*. Fundació Caixa de Pensions, Ajuntament de Mollet del Vallès, Barcelona, 1990.
- Notes històriques de Mollet del Vallès*, núms. 1, 2, 3, 4, 5 i 6., Sala Fiveller, Mollet del Vallès, 1989, 1990, 1991 i 1992.
- Arimon, G. Notes sobre la Història de la Llengua a Mollet del Vallès, Ajuntament de Mollet del Vallès, Mollet del Vallès, 1990.
- Riquer, B. i Culla, J.B. "El franquisme i la transició democràtica", *Història de Catalunya*, vol. 7, Barcelona, 1989.
- Galtés, J. *Guia històrico-artística de l'església de Sant Vicenç de Mollet del Vallès*, Sala Fiveller, Mollet del Vallès, 1985.
- Garriga, J. *Coral el Clavell, 75 anys d'història: 1913-1988*. Ajuntament de Mollet del Vallès, Mollet del Vallès, 1990.
- Gordi, J. *Mollet 1979-1989*, Grup municipal de CiU, Mollet del Vallès, 1990.
- Rabasa, S. *85 anys de la vida d'un home*, Rabasa-Derbi Barcelona, 1987.
- Masats, J. i Iriarte, J. *Joan Abelló*. Àmbit Serveis Editorials, S.A., Barcelona, 1989.
- Roig, M. *Els catalans als camps nazis*.
- Solé, J.M. *Catalunya sota les bombes*.
- Solé, J.M. *La repressió franquista a Catalunya*, Edicions 62, Barcelona, 1985.
- Solé, J.M. i Villarroya, J. *La repressió a la rera guarda de Catalunya. (1936-1939)*, vols. 1 i 2, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1989.

- Solé Tura, J. *Cent històries. Cent vides*, l'Aixernador, edicions argentonines, Argentona, 1986.
- Solé Tura, J. *Cent noves històries. Cent vides més*, l'Aixernador, edicions argentonines, Argentona, 1987
- Solé Tura, J. *Mollet, 1900-2000 Memòries d'un molletà*, l'Aixernador, edicions argentonines, Argentona, 1988.
- Termes, J. "De la revolució de setembre a la fi de la guerra civil", *Història de Catalunya*, vol. 6, Barcelona, 1987.

Revistes

- L'Avenç*, Barcelona.
- Días de Fe y Patria*, Mollet del Vallès, 1941.
- Lluita*, Mollet del Vallès, Març 1931.
- Nostre ideal*, Mollet del Vallès, 1930-1931.
- Nostra veu, butlletí del Foment de la Sardana*, Mollet del Vallès, 1934-1935.
- Realitats*, Mollet del Vallès, gener 1934.

LA POBLACIÓ, L'ECONOMIA I L'URBANISME (1950 - 1992)

Publicacions

- Abel, J i Jordana, J; *L'activitat econòmica al Vallès Oriental*, El Racó del llibre de text, Vilassar de Mar, 1987
- 4 anys de gestió municipal, 1983-1987*, Ajuntament de Mollet del Vallès, 1987.
- Informatiu Mollet*, 27 Maig-Juny, juntament de Mollet del Vallès, 1987.
- Mollet, 1987-1991*, Ajuntament de Mollet del Vallès, 1991.
- Barbé, Ll. *Dinàmica y perspectiva del Vallés*, vols. 1, 7, 9, 10 i 11, Caixa d'Estalvis de Sabadell, Sabadell, 1970.
- Comissió Provincial d'Urbanisme i Arquitectura de Barcelona *Memoria, zonificación i normas del Plan Comarcal de Ordenación de Mollet, San Fausto de Campcentelles, La Llagosta y Santa Perpetua de Moguda*, Barcelona, 1959.
- Costa, M. T. "Descentramiento productivo y difusión industrial. El modelo de especialización flexible", *Papeles de Economía Española*, 35, Fundación FIES, Madrid, 1988.
- Garcia, R. *El Calderí. Història del ferrocarril Mollet-Caldes de Montbui*, Ajuntament de Caldes de Montbui, 1984.
- Departament de Política Territorial i Obres Públiques, Direcció General d'Urbanisme, *Informe sobre la situació urbanística de Mollet*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1980.
- Gordí, J. et al. *La Població i el Poblament al Vallès Oriental*, Ed. Rourich, Sant.Cugat del Vallès, 1990.
- Gordí, J. *Mollet, 1979-1989*, Grup Municipal de Convergència i Unió, Mollet del Vallès, 1990.

- Gordi, J. i Gordi, P. "Primers resultats de l'estudi dels padrons de 1955 i 1986 de Mollet del Vallès", *XXXIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos*, Granollers, 1987.
- Gordi, J. i Gordi, P. "Anàlisi de la població de Mollet del Vallès en el 1986", *Notes històriques de Mollet del Vallès*, 2, Sala Fiveller, Mollet del Vallès, 1988.
- Gordi, J. i Lloret, J. *Mollet i la seva àrea d'influència*, Grup Municipal de Convergència i Unió, Mollet del Vallès, 1991.
- Gordi, J. i Vilaginés, J. "Mollet del Vallès", *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*, vol. 2, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1991.
- Jordana, J. *Diagnosi econòmica comarcal: marc per una política de foment econòmic aplicada al Vallès Oriental*, (Inèdit) Consell Comarcal del Vallès Oriental, Granollers, 1989.
- Lafuente Félez, A. i Pérez Simarro, R. "Balance y perspectiva de las ZUR", *Papeles de Economía Española*, 35, Fundación FIES, Madrid, 1988.
- Llobet, S. "El Vallès", *Geografia de Catalunya*, vol. 3, Aedos, Barcelona, 1968.
- Martín, E. "L'horta marginal: el cas de Ripollet (Vallès Occidental)", *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 11, Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra, 1987.
- Naylon, J. "Problemas urbanos y planificación en el mundo desarrollado: Barcelona", *Estudios Regionales*, 9, 1982.
- Ribas, A. *L'economia catalana sota el franquisme (1939-1953)*, Edicions 62, Barcelona, 1978.
- Riquer, B. i Culla, J.B. "El franquisme i la transició democràtica (1939-1988)", *Història de Catalunya*, vol. 7, Edicions 62, Barcelona, 1989.
- Rodríguez, A. i Abadal-Moner, R. *Economia y territorio en Cataluña*, Alba, Barcelona, 1978.
- Solé Tura, J. *Mollet, 1900-2000 Memòries d'un molletà*, l'Aixernador, edicions argentonines, Argentona, 1988.
- Taller d'Arquitectura i Urbanisme *Revisió del Pla General Municipal d'Ordenació Urbana*, Barcelona, 1981.
- Trias Fargas, R. *Introducción a la economía de Cataluña*, Alianza Editorial, Madrid, 1974.
- Tucsa *Pla Estratègic de la Ciutat de Mollet del Vallès* (Inèdit) Ajuntament de Mollet del Vallès, 1993.
- Vila, P. "El Vallès, assaig geogràfic", *Biblioteca d'Estudis Comarcals*, Comarca del Vallès, Barcelona, 1930.

Aquest llibre Moledo Mollet 993 - 1993 s'ha acabat d'imprimir el dia vint-i-vuit d'octubre de 1993, any del Mil·lenari de Mollet del Vallès.

